

BIBLIOTECA CENTRALA
UNIVERSITARA
București

Cota 514579

Inventar 805202

UNIVERSITARA
Bucuresti

Cota TV 514579
Inventar 805202

ION MARIN ✦ NICOLAE COSTACHE ✦ ION NICOLAE

A S I A

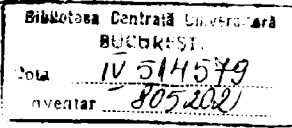
GEOGRAFIA ȚĂRILOR

Ediția a II-a

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

- 1996 -

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://unibuc.ro>

Referenți științifici: Prof. dr. Grigore MIHAI
Prof. dr. George ERDELI

© Editura Universității din București
Șos. Panduri, 90-92, București - 76235; 410.23.84

Tiparul executat la E.U.B. sub cda 241/1996 la

ISBN: 973 – 575 – 051– 1

CUPRINS

A. Asia Centrală și Estică.....	5
Republica Populară Chineză.....	5
Mongolia	40
Coreea	47
R.P.D. Coreeană	52
Coreea de Sud	59
B. Asia Estică Insulară	62
Japonia	62
C. Asia de Sud-Vest	89
Turcia	89
Cipru - Republica Cipru -	100
Siria	102
Liban	108
Israel	111
Iordania - Regatul Hașemit al Iordaniei -.....	115
Arabia Saudită	118
Republica Arabă Yemen	122
Republica Democratică Populară Yemen	125
Oman	127
Emiratele Arabe Unite	129
<u>Qatar</u>	132
Bahrain	134
Kuwait	136

Irak	139
Iran	145
D. Asia de Sud	152
Afganistan	152
Pakistan	156
India	161
Nepal	174
Bhutan	177
Bangladesh	179
Sri Lanka	183
Maldive	186
E. Asia de Sud - Est	187
Myanmar	187
Thailanda	193
Cambodgia	199
Republica Socialistă Vietnam	202
Indonezia	207
Brunei	214
Filipine	216
Bibliografie	220

A. ASIA CENTRALĂ ȘI ESTICĂ

REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ

Republica Populară Chineză este situată în partea estică a Asiei, ocupând o suprafață de 9.596.961 km². Se desfășoară pe o distanță de 5.500 km de la nord la sud și pe 5.000 km de la est la vest. Ea are o largă ieșire la Oceanul Pacific, pe o lungime de 14.000 km, prin intermediul căruia își asigură însemnate schimburi internaționale. La est se află patru mări, Bo Hai (o mare interioară), Marea Galbenă (Huang Hai), Marea Chinei de Est (Dong Hai) și Marea Chinei de Sud (Nan Hai), și mai mult de 5.000 de insule, dintre care cele mai mari sunt Taiwan și Hainan, cunoscute, datorită multiplelor lor resurse, sub denumirea de "Insulele - comoară" ale Chinei. R.P.Chineză este organizată din punct de vedere administrativ în 22 de provincii, în 5 regiuni autonome (zizhiqu) (Nei Mongol Zizhiqu, Ningxia Huizu Zizhiqu, Xinjiang Uygur Zizhiqu, Xizang Zizhiqu și Guangxi Zhuangzu Zizhiqu) și 3 municipii (Beijing, Shanghai și Tianjin).

Cadrul natural

Prin poziția sa, R.P.Chineză se află în zone climatice, care, prin particularitățile lor, impun anumite caractere peisajului. Prin desfășurarea mare în suprafață, caracterele zonelor climatice capătă, însă, nuanțe de interferențe. Acest fapt poate fi exemplificat și prin coexistența unor specii cu proveniențe diferite, care au găsit aici condiții ecologice propice. Așa se explică cum, alături de teiul de Amur (*Tilia Amurensis*) se întâlnesc specii de mesteacăn japonez, de *Juniperus dahurica*, *Pinus koraiensis*, *Quercus mongolica*.

Două aspecte ale climei, privită regional, trebuie subliniate: pe de o parte, existența caracterului musonic în partea estică a teritoriului și pe de altă parte, a celui temperat continental până la excesiv în vest, în deșerturile semiaride și aride. Pe fondul acestor două tipuri de climă se diferențiază arii de interferență climatică generate în principal de specificul regional.

Circulația musonică imprimă o diferență netă între anotimpul cald, umed și anotimpul rece, uscat. Deși înregistrează diferențieri de temperaturi de la nord la sud, totuși principalele particularități ale climei musonice se păstrează pe toată întinderea Chinei de Est. Există aici o activitate ciclonală intensă, de-a lungul fronturilor tropical și polar, care provoacă deseori furtuni mari, taifunuri ce aduc valuri uriașe din larg, dând naștere ploilor torențiale puternice, etc. Taifunurile apar

îndeosebi la sfârșitul verii și toamna, când încă nu se simte influența anticiclonului asiatic. De altfel, acest tip de climă nu a înregistrat schimbări prea mari în decursul perioadei terțiare și cuaternare. Faptul este marcat și de vechimea mare și bogăția în specii a vegetației, precum și de coexistența formelor temperate cu cele subtropicale și chiar tropicale.

Schimbarea sezonieră a maselor de aer, adică predominarea maselor de aer marin vara și a celui continental iarna este specifică pentru clima musonică. Acțiunea anticiclonului continental de iarnă se manifestă însă, mult mai constant decât acțiunea masonului umed de vară. Anticiclonul acționează din septembrie până în aprilie, aducând mase de aer relativ rece și uscat din Asia Centrală. El provoacă, îndeosebi în porțiunile nordice și mijlocii, o scădere deseori bruscă a temperaturilor cum nu se poate constata în alte locuri la aceleași latitudini. Temperatura medie a lunii celei mai reci la Beijing (Pekin) este de $-4,5^{\circ}$, iar la Guangzhou $13^{\circ} - 14^{\circ}$. În extremitatea nordică a regiunii, iarna este de durată lungă, geroasă, cu puțină zăpadă. La sud de Chang Jiang (Yanzâ), în timpul iernii trece frontul polar și se dezvoltă activitatea ciclonică, din care cauză cade o cantitate de precipitații sporită, aproape de două ori mai mare decât în partea de nord. Tot iarna, deasupra Chinei de Nord este adusă o mare cantitate de praf ce plutește zile întregi în aer. Vara, regiunea este acoperită de aer cald și umed marin tropical, iar în partea sudică pătrund chiar mase de aer ecuatorial. În extremitatea sudică, activitatea musonică, intensificate de cea ciclonică dă naștere ploilor abundente. În ceea ce privește repartitia umidității pe teritoriul R.P.Chineze se constată următoarea diferențiere : o regiune umedă în jumătatea sudică a părții estice, dar și în nord-est, o regiune semiumedă și semiaridă, în partea centrală și estică, și una aridă în vest (A. Journaux, F. Gay, 1967). În aceste condiții pot fi separate : regiunea umedă a Chinei de est cu o nuanță continentală în nord și una tropicală în sud, și regiunea aridă a Chinei de vest.

Diferențierea climatică majoră constituie suportul de dezvoltare și evoluție a celorlalți componenți ai cadrului natural și, în primul rând al rețelei de ape. Analiza rețelei hidrografice din partea estică a Chinei pune în evidență aici o densitate mai mare a acesteia. La valoarea ei ridicată, îndeosebi în Marea Câmpie Chineză, a contribuit în mare măsură activitatea antropică, prin constituirea canalelor pentru irigații și regularizări de râuri, a unor lacuri-rezervoare acvaticе, etc. Un astfel de canal, cu multiple utilizări traversează de la nord spre sud Marea Câmpie Chineză, legând în același timp fluviile Huang He și Chang Jiang. Menținerea unor nivele și debite sporite în albiile râurilor se datorește pe lângă complexa contribuție din punctul de vedere al alimentării a regiunilor traversate (este vorba de fluvii) și ploilor legate de regimul musonic.

Aceeași pregnantă influență a condițiilor de climă în legătură cu poziția și extinderea rețelei hidrografice o întâlnim în partea vestică a Chinei, unde se găsesc regiunile semidesertice și desertice. Aici rețeaua hidrografică este inexistentă sau

foarte puțin reprezentată. Râurile au cursuri permanente doar pe mici distanțe, pierzându-se în cea mai mare parte în nisipurile deșerturilor. Lacurile de asemenea sunt în număr mic, au suprafețe și volum de apă variabile, uneori până la dispariție, în funcție de anotimp.

În corelație cu influența climatică se structurează și covorul vegetal. De la o vegetație bogat reprezentată prin păduri de foioase și de pin cuprinzând elemente temperate și subtropicale în partea estică sub care se găsesc soluri brune și podzoluri, se trece la stepe, cu cernoziom în regiunea Mancuriei, la stepe deșertice, semideșerturi și deșerturi cu plante xerofile, halofile și soluri deșertice, sărăturoase, în cea vestică, la stepe rece în regiunile muntoase și la păduri umede tropicale și laterite în sud.

Din punctul de vedere al rocii de solificare, o mare importanță o au tipurile de depozite loessoide (în număr de patru), mai ales că acestea intră în circuitul agricol. Grosimea maximă a loessului este în medie de 200 - 500 m, iar analiza sa mecanică arată că în timpul sedimentării sale un rol important l-a avut apa. Prin urmare, depunerea lui s-a petrecut într-o lungă perioadă umedă, iar materialul a fost adus în principal din Podișurile Gobi și Ordos. În general, se deosebesc următoarele mari grupe de soluri : de stepă, brune, tropicale, la care se adaugă cele aluviale, sărăturoase, etc.

Dacă pe ansamblu aceste două părți au un peisaj determinat în principal de climă, există și o a treia parte - China înaltă propriu-zisă - cu regiuni în care relieful, prin altitudinea și expunerea sa impune o serie de diferențieri în structura și dinamica celorlalți componenți. Astfel, regiunile muntoase Himalaya, Tibet (=Xizang), Kunlun, Tian Shan, Munții Sino-Tibetani (Sichuan), Qin Ling prin altitudinile lor ca și prin expunerile variate, se evidențiază printr-o etajare a climei și a vegetației, cu o serie de deosebiri regionale. Această etajare actuală, desigur este în corelație și cu mișcările tectonice alpine. Acestea au înălțat unele regiuni de munți cu câteva mii de metri, creându-se astfel soclul pe care s-au instalat, acționând specific, ceilalți componenți ai mediului natural.

Lumea animală, la fel de diversă, este reprezentată printre altele de urși de bambus (panda), ratori, tigri, leoparzi, maimuțe, papagali, fazani etc.

În acest cadru general, subliniat de trăsăturile factorului climatic, se disting pe teritoriul R.P.Chineze două mari compartimente și anume : teritoriul inclus Asiei Mijlocii Înalte și cel al Asiei Estice Continentale. În acest spațiu, China este formată din regiuni muntoase, aparținând unor vechi structuri de platformă, transformate sub influența orogenezei Yenshan, asociate cu vaste câmpii depresionare aluvionare și cu depresiuni tectonice colinare. Asocierea regională a factorilor fizico-geografici a conturat diferite tipuri de peisaje, și anume :

Peisajul regiunilor cu influențe oceanice musonice.

Peisajul regiunilor aluviale și al deltelor. Se impune printr-o bogată rețea hidrografică, un sol aluvional foarte fertil și un climat cu o puternică nuanță oceanică-musonice. Acest tip de peisaj este întâlnit în Marea Câmpie Chineză, delta fluviului Chang Jiang, Câmpia Liao He (Manciuriei) etc.

Marea Câmpie Chineză are o desfășurare meridională, de la paralela de 40° latitudine nordică până la valea fluviului Chang Jiang, și are cea mai mare densitate hidrografică din China. Faptul este determinat, în primul rând, de caracterul maselor de aer oceanic, antrenate spre continent în cadrul circulației musonice, care pătrund mai spre interior, neîntâlnind nici un obstacol. Cantitatea de precipitații pe care le primește în decursul unui an depășește 1.100 mm, îndeosebi în regiunea dinspre litoral.

Pe lângă paralelismul care-l manifestă în desfășurarea lor, apele au două direcții generale spre care se îndreaptă și anume : unele spre golful Bo Hai, având o direcție SV-NE, care înainte de vărsare traversează o câmpie litorală mlăștinoasă și altele dirijate din nord-vest spre sud-est, fiind colectate de râul Huai. Aceste două direcții generale sunt separate prin cumpăna de ape formată de o serie de înălțimi ce se înșiră până în regiunea înaltă Shandong. Câmpia drenată de râul Huai, pe lângă numărul mare de ape ce o fragmentează, se înscrie în peisajul morfohidrografic și printr-un număr mare de lacuri (Hu, Wapu, Hongze, Gaoyou, Tai - cu o suprafață de peste 2.250 km² s.a.). Aceste elemente hidrografice sunt completate de o densă rețea de canale legate de canalul principal, apa având multiple utilizări în economia regiunii. Dealtfel, este regiunea cu cele mai intense culturi de cereale, plante industriale (orez, bumbac, ceai) etc. Pe alocuri, câmpia se ridică deasupra nivelului mării cu numai 2 până la 5 m. Canalele sunt însoțite de diguri, care protejează terenurile care le traversează de excesul de apă din timpul mareelor înalte. În spațiul Marii Câmpii Chineze, activitatea agricolă multiseculară, asociată cu densitatea ridicată a populației, a dus treptat la distrugerea aproape în întregime a vegetației naturale. Solul fertil se datorește în principal depunerilor groase de aluviuni transportate de rețeaua de râuri și cele două mari fluvii Huang He și Chang Jiang. Marea Câmpie Chineză [acest imens con de dejecție] s-a format, începând cu a doua jumătate a perioadei terțiare, pe locul unei mari fosse situată între masivele muntoase din vest și din sud. Înaintea mișcărilor de subsidență cuaternare mare parte a acesteia a fost o câmpie de eroziune. Martorii acestei câmpii de eroziune apar în relief cu altitudini ce depășesc 150 m. În fundamentul ei se găsesc roci cristaline aparținând platformei Sinice, aceasta fiind acoperită cu depozite aluviale (câteva sute și chiar mii de metri grosime, care alternează cu complexe de loess). În decursul perioadei istorice, începând din secolul VI î.Chr., fluviul Huang He și-a mutat albia pe o suprafață imensă, trecând spre sud peste valea Huai, lacul Hongze, delta lui Chang

Jiang, ajungând până la gurile acestuia. El transportă din Podișul de Loess o mare cantitate de material în suspensie. La viituri, materialul transportat reprezintă circa 40 % din volumul masei de apă. Depunând prin revărsare aceste aluviuni fluviului creează de o parte și de alta a albiei diguri naturale pe care le înalță mereu, încât, la un moment dat albia propriuzisă ajunge să se afle mai sus decât regiunea înconjurătoare. Așa se explică deplasările frecvente de-a lungul timpului care au provocat mari distrugerii. Rețeaua de canale, lacurile de acumulare, alte construcții de regularizare au înlăturat astăzi cea mai mare parte a efectelor dăunătoare ale revărsărilor.

Cu aceleași caractere se înscrie și delta fluviului Chang Jiang. Ea reprezintă o parte terminală a Marii Câmpii Chineze, fiind presărată cu numeroase lacuri, canale, etc.

Câmpia Songhua Jiang (Sungari) - Liao He are o dezvoltare tentaculară, cu numeroase suprafețe lacustre și mlăștinoase, întinse suprafețe agricole, pe cernoziomuri și soluri aluviale. Izolat, apar păduri de foioase cu frunze căzătoare, asociații de stepă și terenuri inundabile.

Peisajul regiunilor loessoide și nisipoase. Deși clima musonică cu ploi bogate de vară, cu creșteri uneori catastrofale ale nivelului apelor, cu temperaturi medii ale lunii ianuarie ce ajung la 20° conturează caracterele cadrului natural, alături de elementele vegetale chino-japoneze, totuși formele de relief sunt marcate atât de mantaua loessoidă cât și de cea nisipoasă. Aceste două tipuri de cuverturi prin particularitățile și proprietățile lor, impun diversificarea peisajului. Unitățile tipice în care este prezent un astfel de peisaj sunt : Mu Us Shamo (Podișul Ordos) și Podișul de Loess. Acestea sunt situate în lungul fluviului Huang He și au altitudini ce ajung până la 2000 m. Apar sub forma unor înălțimi, martori izolați, platouri deluroase, separate de culoare largi de vale (ex. Culoarul Hei He), depresiuni deschise care înlesnesc și adăpostesc fie elemente ale cadrului fizico-geografic, cum sunt o serie de plante endemice (specifice), fie elementele socio-economice. Abundența formelor erozive denotă faptul că în cursul perioadei pleistocene, această regiune a avut o climă mai umedă, iar în limitele ei exista o rețea hidrografică mult mai dezvoltată și un mare număr de bazine lacustre cu scurgere spre ocean. După glaciațiunea cuaternară, clima a devenit mult mai uscată, dezvoltându-se intens procesele și formele eoliene. Cea mai mare parte a suprafeței podișurilor este îmbrăcată de o pătură nisipoasă, iar în sud, în Podișul de Loess, de o cuvertură loessoidă ale cărei grosimi depășesc 200 m.

În privința formării loessului există trei ipoteze care și astăzi mai sunt încă discutate. Cea mai veche, elaborată de F. Richthofen (1833-1905) subliniază importanța proceselor fluvio-eoliene în formarea loessului; ipoteza lui V.A.Obrucev arată că loessul s-a format printr-un aport eolian îndelungat, iar ipoteza lui L.S. Berg și I.P. Gherasimov prezintă loessul ca un depozit eluvial transformat în sol. O serie de

alte studii remarcă, deocamdată ipotetic, existența unui loess pliocen inferior și a unui cuaternar mediu și superior.

Loessul se întâlnește și în câmpia fluviului Chang Jiang, precum și pe versanții multor masive, ajungând la altitudini de peste 1.000 m. Aceasta maschează pe alocuri denivelările reliefului, uniformizându-l. În Podișul de Loess, acumulările însemnate ale acestui material joacă un rol important în formarea peisajelor. Maluri înalte de loess, de câteva zeci de metri înălțime, se ridică deasupra albiilor. Suprafața lor este brăzdată de ravene adânci și intens ramificate. Formele pozitive sunt continuu supuse proceselor eroziunii, îndeosebi ale celei eoliene. În Podișul Ordos vântul a dat naștere unor câmpuri întregi de dune și barcan. Deseori, nisipurile intră în alcătuirea unor înălțimi înșirate pe sute de metri ce alternează cu depresiuni ocupate de solonceacuri. Influența climatului continental excesiv în vestul Podișului Ordos a imprimat o nuanță deșertică a acestei părți, lipsind-o de o rețea de apă curgătoare (în afara fluviului Huang He). Rețeaua hidrografică este, în schimb, mult mai bogată în est. Podișul de Loess este mai fragmentat, văile care-l străbat având în bună parte caracterul unor largi culoare depresionale (culoarele Fen, Chin ș.a.) iar apele un ridicat debit solid.

Peisajul regiunilor calcaroase. Se întâlnește în Podișul Yunnan și Guizhou, acestea reprezentând unități ale cutărilor mezozoice. Formele de relief carstic au luat naștere pe o cuvertură ușor ondulată, calcaroasă. Altitudinile ajung la 1.500 m. Se constată existența unor forme carstice reziduale ca : ace, stâlpi, etc., care se ridică deasupra șesului carstic denudațional. Pantele multora din suprafețele calcaroase sunt repezi și dezgolite. Ele se retrag treptat, paralel cu ele însele, rămânând în urmă imense îngrămădiri de pietrișuri și un șes de denudație. Predomină plantele calcifile sub un fond forestier subtropical. În acest peisaj habitatul este organizat fie pe văi, fie în spațiul unor bazine.

Peisajul depresiunilor interioare, adăpostite. În cadrul peisajului, ce se află și evoluează sub acțiunea complexă a maselor oceanice, o notă aparte o prezintă regiunile depresionare relativ izolate, cum sunt : Bazinul Sichuan (Bazinul Roșu) și Depresiunea Lacurilor, ambele situate în lungul fluviului Chang Jiang.

Bazinul Sichuan (Bazinul Roșu) reprezintă un bazin intramontan tipic, o depresiune tectonică, importantă arie de subsidență înconjurată de munți. Relieful este alcătuit dintr-o serie de înălțimi, încadrate de compartimente coborâte, depresiuni etajate. Este umplut cu depozite (gresii) pestrice roșii, friabile, lagunaro-lacustre. Înălțimile din interior depășesc 1.000 m. La traversarea regiunii fluviul trece peste numeroase praguri. Există o serie de caractere subtropicale în elementele bioclimatice. O întinsă regiune muntoasă, cu defilee pe care o străbate fluviul Chang Jiang, separă Bazinul Sichuan de Depresiunea Lacurilor. Aceasta din urmă reprezintă o unitate cu o dezvoltare tentaculară, pătrunzând pe cele două râuri Xiang Jiang și

Gani Jiang, fiind presărată cu numeroase lacuri legate prin emisari de Chang Jiang. Dintre lacuri, cele cu suprafața mai mare sunt : Dongting, Tai, Payang, Baitu. În cea mai mare parte lacurile reprezintă resturile unui bazin cu o mare extindere în cuaternar. În unele din ele se întâlnesc insule acoperite cu apă la nivelurile crescute ale lui Chang Jiang. Pe solurile fertile din această depresiune se practică intens cultura plantelor tehnice, a ceaiului etc.

Peisajul regiunilor muntoase, colinare și de podiș cu structura geologică și biopedologică complexă. Nota cadrului natural este impusă de relief prin altitudine - care depășește 1.700 m - și prin expunere. Liniile majore ale reliefului sunt date de coline și podișuri în sud și de munți în nord.

În sud, peisajul se dezvoltă în plină zonă musonică subtropicală, cu temperaturi pozitive tot anul și soluri galbene și roșii. Aici se întâlnesc păduri subtropicale cu camelii, magnolii, lauri, stejari permanent verzi, arbori de camfor, tsuga, chiparoși și numeroase liane. Acestea urcă până la altitudinea de 1.000 m, mai sus fiind înlocuite cu păduri de foioase de tip temperat. În regiunea munților din insulele Taiwan și Hainan, până la altitudinea de 500 m, s-au mai păstrat încă pădurile de tip tropical cu smochin indian, ficus, palmier de cocos sălbatic, bananier, pe versanții munților cultivându-se citricele, ceaiul, etc.

În general, pădurile subtropicale din bazinul fluviului Chang Jiang au fost înlocuite, pe suprafețe mari, cu terenuri agricole destinate cultivării orezului și bumbicului.

Munții, colinele, Nan Ling - Wuyi Shan aparțin paleozoicului, cutărilor Yenshan^x în principal. Sunt afectați însă și de cutările Yenshan, însoțite de importante dislocări. Apar intens fragmentați, culmile fiind separate de depresiuni sculptate în roci friabile. Relief specific dispunerii și structurii depozitelor este cel apașan. Colinele sunt separate de văi largi și rectilinii deseori sub forma unui labirint. Altitudinea maximă ajunge la 1.725 m. În regiune litorală apar depresiuni - golf presărate cu martori de eroziune. Această regiune "colinară" se împarte în trei grupe astfel : prima grupă, colinară, este situată în provinciile Hunan și Jiangxi, deci în partea nordică, a doua grupă în regiunea autonomă Guangxi Zhuangzu și provincia Guangdong, deci spre sud, iar a treia grupă spre est, paralel cu litoralul, în provinciile Zhejiang și Fujian.

Regiunea colinară Nan Ling - Wuyi Shan se desfășoară pe circa 1.000 km de la vest la est. Ea reprezintă cumpăna apelor dintre bazinul fluviului Chang Jiang și ocean. În partea sud-vestică regiunea este fragmentată de apele ce aparțin bazinului hidrografic Xijiang. O serie de ape și-au săpat defilee cu

---

^x) Sau cutărilor Yenshan suprapuse cutărilor caledonice și varisce

pereti verticali, marcând frumusețea peisajului. În regiunea colinară Fujian este foarte răspândit solul roșu, format cu mult timp în urmă, când temperatura era mult mai ridicată decât astăzi, iar alterările mineralelor cu un ridicat conținut de oxizi de fier au dat o culoare roșie acestuia. Apele curgătoare l-au transportat și acumulat în regiunile depresionare încât atât colinele, cât și părțile coborâte au această culoare. În regiunea autonomă Guangxi Zhuangzu predomină rocile calcaroase (Gentelle Pierre, 1976), cu forme dintre cele mai bizare. În zonele coborâte, adică în câmpiile ce separă șirurile colinare se practică cultura orezului, iar pe coline cea a arborilor fructiferi, proprii zonelor subtropicale și tropicale. Din cauza acidității sale, solul roșu este impropriu culturii cerealelor. Există preocupări și experimentări pentru ca acest sol să poată fi utilizat. Așa cum s-a arătat, structura litologică este complexă. În afară de calcare și șisturi se întâlnesc și gresii, marnă. Regiunea este bogată și în metale prețioase rare, metale neferoase (plumb, zinc, diamante, antimoniu, wolfram, cupru, mangan ș.a.).

În regiune se întâlnesc păduri cu specii de zonă tropicală și subtropicală : brad^{x)}, pin, acaju, gingko, dar și cu frunze căzătoare.

P o d i ș u l Y u n n a n . Se situează în sud-vestul Chinei de Sud. Este fragmentat destul de mult de către afluenții fluviilor Lancang Jiang (Me Kong) și Chang Jiang, care l-au dat un aspect montan. Se suprapune cutărilor mezozoice și terțiare. Este o unitate fizico-geografică bine împădurită, carstică cu temperaturi ridicate și ploi bogate.

M u n ț i i D a H i n g g a n L i n g . (Hinganul Mare). Aparțin cutărilor paleozoice, având o orientare nord - sud, depășind 1.900 m altitudine. O fragmentare accentuată se întâlnește îndeosebi pe versantul estic, către Câmpia Manciuriei.

Nuanța mai rece a climei, în partea nordică determină existența multor specii tipice, ca : *Picea obovada*, *Abies nephrolepis*, *Juniperus dahurica*, *Fraxinus manshurica*. Aceste specii pot fi întâlnite frecvent în Da Hinggan Ling (Hinganul Mare). Mai spre sud se întâlnește *Juglans mandshurica*. În regiunea dintre văile Songhua Jiang (Sungari) și Wusuli Jiang (Ussuri) predomină *Quercus mongolica*, *Fraxinus mandschurica*, *Juglans mandshurica* ș.a. Speciile amintite, ca și multe altele, se dezvoltă în condițiile unor temperaturi cuprinse, în medie, între - 14° C în ianuarie și 25° C în iulie.

M u n ț i i X i a o H i n g g a n L i n g (Hinganul Mic). Însoțesc în desfășurarea lor Heilong Jiang (Valea Amurului). Multe din văile care-l fragmentează

---

^{x)} *Abies fargesii*, *Pinus insularis*

au aspect de defilee. Însuși Songhua Jiang (Sungari) și-a creat în sud-estul acestor munți o vale cu caracter de defileu. În profilul său longitudinal se înscrie și cu o serie de praguri ca cele de la Sansi.

Între unitățile muntoase din nord și sud se interpun, pe direcția vest-est, Munții Qin Ling, care reprezintă o limită climatică și floristică între regiunile din nordul și sudul lor. Spre sud predomină elemente subtropicale, iar spre nord cele temperate. Culmile au o direcție de desfășurare vest-est, reprezentând o continuare spre est a Munților Kunlun. Constituie o regiune de cutări paleozoice, cu un versant abrupt de falie spre nord.

Peisajul regiunilor cu clima temperată continentală de diferite nuanțe.

Peisajul deșerturilor și semideșerturilor. Clima continentală excesivă, deșertică, a impus trăsăturile peisajului părții nordice a compartimentului vestic al R.P.Chineze.

Întreaga regiune are caracter depresionar, raportată la rama montană înconjurătoare. Ploile nu depășesc în medie 300 mm anual, existând frecvent perioade foarte lungi de secetă. În același timp vara temperaturile urcă până la 50°C. Vântul, activ în cea mai mare parte a anului, în asociere cu alte elemente meteorologice constituie modelatorul principal al scoarței. Acest tip de peisaj este caracteristic deșerturilor Taklimakan, Junggar Pendi, Gov' (Gobi), Alashan și semideșertului Nei Mongol (Mongolia Interioară).

T a k l i m a k a n, un deșert de piatră și nisipuri, se detașează prin continentalism excesiv, marcat de ploi reduse (sub 160 mm anual), prin caracterul torențial al precipitațiilor în anotimpul cald, și prin temperaturi ce urcă vara frecvent la 40°. Este o întinsă regiune endoreică. Numai râul Tarim, datorită alimentării afluenților săi în regiunea montană cu ape bogate din ploi, zăpezi, ghețari, reușește să ajungă uneori în depresiunea mlăștinoasă Lop Nur. Acest lac își schimbă fizionomia și salinitatea anotimpual, în funcție de cantitatea de apă pe care o primește. Luncile Tarimului, ca și unora dintre afluenții săi apar deseori sărăturoase, mlăștinoase. La baza trenelor de glacisuri apar izvoare și oaze (ex. Yarkant). Acțiunea complexă a vântului a dat naștere reliefului de dune și depresiunilor de deflație. Bazinul cuaternar a Tarimului aparține din punctul de vedere al conturării depresiunii mișcărilor Yenshan.

J u n g g a r P e n d i (Ț u n g a r i a), ca și Taklimakan, reprezintă o regiune de graben, flancată de munți ce depășesc o altitudine de 6.000 m, rezultat al importantelor mișcări verticale de la sfârșitul jurasicului și începutul cretacicului, care au produs dislocații de mari dimensiuni.

Climatul deșertic determină lipsa de scurgere a rețelei de ape, modelarea eoliană etc. Este un deșert de climă semiaridă, cu ierni reci. Se întâlnesc importante

cuveturi de nisip, depuneri complexe datorită și celorlalți factori exogeni nu numai celui eolian.

La periferia depresiunii apare un relief vălurit, piemontan, datorită acumulărilor importante de material coluvioproluvial. În extremitatea vestică se găsesc lacuri, cu adâncimi nu prea mari (Sayram, Baga, Ebinur), mărginite de mlaștini și sărături. Ca vegetație se întâlnesc mai des saxaulul (Haloxylon), Nitraria, Calligonum, Sueda, Kochia. Țungaria reprezintă, în fond, tot o regiune tip gobi, adică o arie cu o puternică uscăciune și o vegetație rară.

Deșertul Gobi (Gov') este situat pe teritoriul Mongoliei fiind o importantă regiune arctică cu multe depresiuni alungite pe direcția vest-est. Cad ploii neregulate și foarte reduse, iar amplitudinile termice sunt apreciabile; cele maxime depășesc 60°C. Se întâlnesc : saxaurul (Haloxylon ammodendron) Stipa gobica ș.a.

Deșertul Badain Jaran (Alashan) este situat în sud-estul Deșertului Gov'. Este în întregime nisipos, cu dune și relief rezidual. Apar lacuri dulci (Cianninhy) și sărate (Gaxun). Traversând deșertul de la sud la nord, valea Ruo Shui (Edzin), cu obârșia în Munții Nan Shan (Qilian Shan), este singura apă curgătoare din această parte. Ca și în Gobi, ploile sunt foarte rare și în cantități reduse.

Peisajul podișurilor înalte-recti cu sezon de iarnă. Se întâlnește în partea central-vestică a Chinei, fiind caracterizat printr-un climat rece, precipitații reduse, cu un grad accentuat de uscăciune atmosferică, un număr mare de zile pe an cu temperaturi scăzute, vânturi puternice și un grad accentuat de insolație. Aceste trăsături se întâlnesc în principal în Podișul Tibet (Xizang). Ploile sunt repartizate diferit : în partea vestică valoarea acestora depășește 300 mm iar spre nord sub 150 mm. Ele cad în general în lunile de vară, în parte sub formă de zăpadă. Temperatura medie se ridică vara doar la + 10° ... + 15°. Sunt încă zile, vara, când temperaturile urcă până la 30° C. Iarna dimpotrivă temperatura scade chiar sub - 35° C mai ales în Tibetul nordic. În mai mică măsură apar valori termice contrastante în sud, unde se simte influența maselor de aer oceanic. Alături de climă, rețeaua hidrografică contribuie la definirea peisajului tibetan.

Sunt bine reprezentați ghețarii, râurile, lacurile, mlaștinile. Ridicat la mari înălțimi, la sfârșitul paleogenului, Podișul Xizang (Tibet) a fost în cuaternar în întregime acoperit cu ghețari. Ghețarii actuali sunt cantonați, îndeosebi, în regiunea creștelor. Văile mari sunt înguste spre obârșie, modelate glaciare și largi în sectoarele inferioare, constituind adevărate depresiuni alungite. Râurile se dirijează spre Oceanul Pacific și Oceanul Indian. Unele se varsă în lacuri sărate (Tanggor) sau dulci, actuale arii endoreice. Multe lacuri au cuvete de origine tectonică și glaciară. Altele au rezultat prin bararea unor văi.

Podișul Xizang este presărat cu peste 1.000 lacuri de diverse mărimi, ocupând o suprafață totală de peste 25.000 km²; 85 % din totalul lacurilor sunt situate în

partea de nord a Tibetului. Alte lacuri se găsesc în sudul Xizangului și la poalele Himalayei. Ele sunt instalate în cuvete la altitudini cuprinse între 4.000 - 5.200 m. Depresiunile lacustre, ca atare, s-au conturat încă de la începutul cuaternarului, când suprafața lacurilor era mult mai întinsă decât cea actuală. Ridicarea continuă a podișului a creat un climat din ce în ce mai uscat și odată cu acestea o restrângere a suprafeței lacurilor din care unele au dispărut. Ultimele cercetări ale specialiștilor chinezi au remarcat geneza tectonică, în general a cuvetelor lacurilor mari și mijlocii. Lacurilor glaciare și cele de baraj se întâlnesc în regiuni unde acționează ghețari. Sunt alimentate în principal din zăpadă și ghețari, neavând emisari. Volumul de apă pierdut prin evaporare echivalează cu cel adus în lac. Substanțele conținute în apă sunt : K, Na, Ca, Mg, Bo, Si, care prin depunere continuă ridică gradul de mineralizație. Această caracteristică hidrologică le distinge net de lacurile din partea estică a Chinei (Gentelle Pierre, 1976). Cel mai mare lac situat și la cea mai ridicată altitudine de pe glob, este Nomostsuo (Lacul Soarelui) aflat la 4.718 m, cu 900 m mai sus decât Titicaca, având o suprafață de 1.940 km². Un alt lac, mai cunoscut, lacul Yikong (Lacul Frumos) este un lac de baraj natural situat la est de Lhasa. Lacurile din Xizang contribuie la regularizarea climei podișului și conțin abundente resurse naturale (săruri minerale - Na, K, Cl, - pește). În ceea ce privește vegetația, destul de reprezentativ este etajul alpin, care în partea sud-estică se dezvoltă de la 3.200 m altitudine în sus. Predomină arbuștii *Ammodendron capitatum*, *Salix*, iar dintre ierburi *Gențiana barbata*, *Pedicularia labellata*. Începând cu altitudinea de 2.800 m apare etajul pajiștilor alpine cu *Allium Cyaneim*, *Crepis glomerata* și *Saxifraga hirculus* (N.V. Pavlov, 1965).

În regiunile mlăștinoase poate fi întâlnită *Kobresia tibetica*, iar pe malurile râurilor *Hippophae rhamnoides*. Pe solurile nisipoase cresc: *Poa*, *Stipa* etc. O serie de animale, adaptate condițiilor de aici, populează Podișul Xizang. Astfel apar : măgarul sălbatic, antilopa, berbecul de munte, iakul, lupul și vulpea roșie de Tibet.

O serie de diferențieri ale caracteristicilor fizico-geografice fac să se deosebească în Xizang o serie de regiuni. Astfel : Xizangul Occidental se remarcă printr-un grad accentuat de uscăciune, prin existența unui număr mare de lacuri, dintre care unele sărate, a unor văi uscate, a unor regiuni areice, tufișuri xerofile și soluri de pustiu montan.

Xizangul Oriental este legat de Oceanul Pacific și Oceanul Indian prin Huang He, Chang Jiang, Nu Jiang (Salween) și Lancang Jiang. Culoarele acestor ape permit pătrunderea maselor de aer oceanice mai umede și, odată cu acesta, a asociațiilor forestiere. Se înregistrează o valoare crescută a desimii și energiei reliefului.

Podișul Kianglang este situat în partea în partea central-nordică a Tibetului. Aici există o serie de înălțimi vulcanice cainozoice și întinse suprafețe de lave solidificate, munți intens erodați, izvoare termale a căror apă înregistrează temperaturi de 78°C (în localitatea Sohwa), numeroase lacuri și mlaștini. În această

regiune cantitatea de ploaie nu depășește 100 mm anual. Este un peisaj de stepe și pajiști cu *Stipa*, *Androdella*, *Oxytropis*, cu mufloni, iaci, capre tibetane, păsări.

Xizangul Sudic se detașează printr-o serie de creste, de șesuri morenaice, unele etajate, de câmpuri zandrice, kamesuri (pe malul nord-estic al lacului Siling la 4.500 m altitudine). Dealurile morenaice au lățimi ce depășesc 9 km.

Peisajul alpin montan. Ocupă, de asemenea, o mare suprafață. Se întâlnește în regiunile muntoase Tian Shan, Qilian Shan (Nanshan), Altun Shan (Altin), Kunlun, Himalaya, Alpii Sichuan, etc. În regiunea munților Tian Shan (Munții Borohoro), ca și în Munții Nanshan, pe lângă ghețari, se întâlnesc frecvent lacuri glaciare, suprafețe întinse de stepe alpine, care urcă împreună cu solurile montane de stepă pe versanții sudici ; în Munții Kunlun care se prezintă sub forma unor șiruri paralele pe direcția vest-est, există de asemenea o puternică glaciațiune. Aceste caracteristici se dezvoltă și evoluează în condițiile unui climat tipic alpin. Se admite existența a patru faze glaciare cuaternare principale. În regiunea înaltă din Taiwan pot fi întâlnite urmele unei glaciații locale. Există numeroase forme periglaciare, o întinsă suprafață de pajiști alpine, o bogată rețea de lacuri și râuri etc. Multe din lacuri au cuvete de origine tectonică. Un exemplu ni-l oferă Qinghai (Kuku-Nor) o depresiune lacustră formată la începutul pleistocenului. Unele cercetări au arătat că în pleistocenul timpuriu, apele lacului se scurgeau în Huang He. Mișcările ulterioare, care au antrenat și această regiune au întrerupt legătura. A urmat, apoi acumularea treptată a apei înregistrându-se o adâncime cu 50 m mai mare decât cea actuală (V.E. Murzaeva, 1970). În holocen, odată cu retragerea ghețarilor, cantitatea de apă primită de lac a scăzut. Astăzi, în fostul perimetru, în afară de Qinghai, se întâlnesc numeroase mlaștini și lacuri mici. Apa lacului este cloro-sodică, având o mineralizare de 12,3 %.

Covorul vegetal este destul de diversificat, etajul pădurii apărând la altitudinea de 3.200 - 3.700 m.

Depresiunea Qaidam (Tsaidam), situată între marile sisteme muntoase Altun Shan și Kunlun - Qilian Shan este o regiune de scufundare a masivului Qaidam. Prezintă un relief în trepte, două din acestea fiind mai evidente : una la 2.600 - 2.700 m, alta la 2.800 - 3.000 m. Are o desfășurare NV - SE, pe o lungime de 850 km și o lățime de circa 200 km. În timpul cuaternarului, mai mult de jumătate din suprafață era acoperită cu ghețari. Jumătatea estică, în comparație cu cea nord-vestică, se caracterizează prin suprafețe mari salinizate, lacuri sărate, văi temporare. Lacurile cu suprafețe mai mari sunt Qarhan Tsaring, Dabsan, Baga-Qaidam ș.a.

Tot în partea estică se individualizează Depresiunea Sirtim, nisipoasă, sărăturoasă, cantonând în partea centrală lacul Suhain. Clima regiunii este continentală, cu veri călduroase și ierni reci. Precipitațiile nu depășesc în medie 200 mm/an. Biogeografic, pe argilele sărăturoase și pe nisipuri cresc : *Artemisia*

campestris, Tamarix laxa. Apar apoi și tufișuri de Nitraria Shoberi, Ephera glauca, iar în sud, pe solonceacuri, se găsesc Salsola pestifer, Kochia mollis etc.

Cea mai reprezentativă regiune cu peisaj alpin o constituie aria muntoasă Karakorum - Himalaya. Munții Himalaya, împreună cu alte sisteme muntoase, constituie axa geografică a continentului. Se desfășoară pe o lungime de peste 2.400 km, trecând și pe teritoriul altor state. Un număr de 10 vârfuri depășesc 8.000 m (Everest = Qomolangma, 8.848 m, Kanchenjunga - 8.597 m, Makalu - 8.481 m ș.a.) (M. Bleahu, M. Bogdan, Gh. Epuran, 1966).

În evoluția paleogeomorfologică a Himalayei se desprind perioadele cretacică și paleogenă, când, într-o serie de depresiuni, componente ale geosinclinalului Tethys aflat la periferia sudică a scutului tibetan, s-au acumulat depozite flisoide cu nisipuri, calcare numulitice, șisturi argiloase, ș.a. În acest material se remarcă prezența galeților aparținând faciesului tibetan, dovedind originea unei părți a materialului sedimentar. La sfârșitul terțiarului au apărut catenele himalayene, care și astăzi sunt antrenate într-o mișcare de ridicare (geograful V.I. Sinitin apreciază că, după deformarea stratelor cuaternare, în ultimii 10.000 de ani regiunile Himalaya și Kunlun s-au ridicat cu cca 13 cm pe an). Acest mare obstacol orografic are o deosebită însemnătate în delimitarea tipurilor și mai ales a etajelor climatice și bioclimatice.

Partea sudică a Himalayei - în afara Chinei - se află în regiunea de acțiune a circulației musonice, ceea ce se reflectă, în primul rând, în cantitatea mare de precipitații pe care o primește de circa 1.000 - 3.000 mm anual. Pe versantul nordic, cantitatea scade simțitor, ajungând la 200 mm anual. Limita zăpezilor persistente se întâlnește la 5.500 - 6.000 m pe versantul sudic și la 4.500 - 5.000 m pe cel nordic. Aici își au obârșiile fluviile : Indus, Gange, Yarlung Zangbo Jiang (Brahmaputra) ș.a. Rețeaua de lacuri este reprezentată, în special, prin lacuri glaciare și nivale, caractere hidrologice deosebite sunt cunoscute la lacul Tala-Ta (Tsala-Tsa), care înregistrează oscilații anotimpuale ale nivelului apei foarte mari - circa 20 m între perioada musonului și uscăciunea de toamnă (L.R. Serebriani, 1969). Ghețarii ating lungimi de până la 30 km (Zemu, Ranghunk). Altitudinea inferioară până la care coboară limbile ghețarilor se modifică de la nord-vest spre sud-est.

Vegetația prezintă deosebiri substanțiale între versanții sudici împăduriți, cu o etajare diversă, și cei nordici mai pușin împăduriți, cu tufișuri și asociații de uscăciune.

Există numeroase păreri în ceea ce privește împărțirea fizico-geografică a Himalayei.

Se iau în considerare diferite elemente ale cadrului natural și felul cum acestea se asociază. Astfel au fost deosebite: o regiune sudică (indiana subhimalayană - Siwalik); o regiune himalayană, ce corespunde crestei principale; o regiune transhimalayană.

Alți autori împart acest sistem muntos în : Himalaya Occidentală (între valea Indus și valea Kali); Himalaya Centrală (între calea Kali și Vf. Kanchenunga) și Himalaya Orientală - până la valea Yarlung Zangbo (Brahmaputra).

Ținând cont de existența etajată a peisajelor, fapt impus în principal de altitudine și poziție, mai poate exista și o altfel de împărțire.

Populația

N u m ă r , r e p a r t i ț i e , d e n s i t a t e . În anul 1995 populația R.P.Chineze număra 1,2 miliarde locuitori, reprezentând 21,4 % din cele 5,6 miliarde de locuitori ai Terrei.

Prin numărul populației actuale R.P.Chineză ocupă primul loc pe Glob, numai după 1980, în pofida politicii demografice denataliste, populația acestei țării crescut cu cca 200 milioane locuitori. De-a lungul timpului creșterea populației a suportat evenimente care au influențat-o mai mult sau mai puțin considerabil nelipsind dintre acestea : războaiele, epidemiile, inundațiile, cutremurele. Toate s-au inclus în istoria extrem de particularizată dacă avem în vedere etapele social-politice înscrise în succesiunea la cârma imperiului a atâtor dinastii. Ele s-au impus printr-un nime tip de stat, de credință, de filozofie și economie și nu în ultima instanță de evoluție și repartiție a populației.

Repartiția populației în limitele țării a avut loc sub influența unor importante cauze implicând cadrul natural ca și pe cel social politic. Există în principal două regiuni foarte mari în care populația se concentrează cu totul diferit. Este vorba de Asia Musonică umedă aflată în jumătatea estică a țării favorabilă existenței și dezvoltării vieții omenești strâns legată și de cultura orezului și Asia aridă în jumătatea estică puțin favorabilă.

În limitele acestor arii se individualizează regiuni mai restrânse : câmpiile, culoarele de vale, colinele care concentrează un număr mare de populație. Se remarcă astfel Marea Câmpie Chineză incluzând deltele și regiunile de vărsare a unor mari fluvii, culoarele Huang He, Chang Jiang și Xi Jiang, regiunea colinelor sud-chineze.

O statistică asupra creșterii populației Chinei arată că pe o perioadă de aproximativ 1.500 ani populația a rămas stabilă din acest punct de vedere.

În timpul perioadei (dinastiei) Qing (1644 - 1911) creșterea a fost extraordinar de mare (Paul Word English, 1984) încât în anul 1953, populația număra 583 milioane, iar în 1983, 1.023.000.000 locuitori. În ultimul deceniu, conducerea țării, a impus un program restrictiv de creștere, coroborat cu celelalte laturi ale vieții economice și social - politice.

Un mare număr de populație este concentrat din cele mai vechi timpuri în lungul văilor Wei afluentul lui Huang He și în lungul lui Chang Jiang. O a treia grupă de unități geografice care a reprezentat întotdeauna un loc de atracție a populației l-a

constituit de presiunile între care se numără Depresiunea Lacurilor, Bazinul Roșu, ș.a. Însă evoluția Imperiului Chinez în limitele granițelor actuale ale R.P.Chineze arăta că înconjura cu dinastia Manciuri (1600 - 1900 î.Chr.) și până după 1.900 d.Chr. sfera de domnie s-a restrâns treptat de la vest către est trecând prin etapele intermediare ale dinastiilor Han (202 - 220 î.Chr.) Shang (1050 - 1900 d.Chr.).

În această ultimă mare etapă preocupările imperiului au făcut ca populația să se concentreze treptat spre și în regiunile din imediata apropiere a reședințelor care ofereau cele mai favorabile condiții de viață.

Densitatea populației ajunge la o medie de 113,4 loc/kmp. O serie de factori enunțați anterior introduc importante diferențieri regionale. Cele mai mari valori peste 1.000 loc/kmp sunt cunoscute în marile concentrații urban-industriale cum sunt : Shanghai, Beijing, Shenyang sau în regiunea unor delte (delta fluviilor Chang Jing și Xi Jiang) Peste 250 loc/kmp se întâlnește în Marea Câmpie Chineză, Bazinul Roșu (Sichuan), Manciuria.

Dee mai reduse valori (1-10 loc/kmp) apar în regiunea Autonomă Xinjiang Uygur, Regiunea Autonomă Nei Mongol. În limitele acestui perimetru în oaze sunt și areale cu valori mai ridicate, chiar peste 10 loc/kmp.

Suprafața (kmp)	Populația 1988 (x) 1989 (xx)	Sporul natural %	Populația în anul 2.000 (perspect.)	Popu- lația urbană %	Densit. pop. loc/ kmp
China	9.956.961	1.076.000.000 ^(x) 1.122.400.000 ^(xx)	1,5	1.245.000.000	21 113,4
Taiwan	36.000	20.200.000	1,2	6.600.000	92 561,0
Hong Kong	1.000	5.800.000	1,8	24.600.000	66 5808,0

- Word Population Data Sheet, 1983,
- Word Department Report, 1982
- Farms de Blij, Peter O.Muller, 1988(x)
- The states of the world's children, 1991 (xx)

Mobilitatea teritorială și structurile demografice. Cunoașterea și valorificarea atentă și profundă a potențialului natural în plan regional și al țării, dezvoltarea infrastructurii transporturilor și găsirea celor mai moderne mijloace de realizare a schimburilor au contribuit la creșterea mobilității geografice a populației.

Mobilitatea geografică se realizează în primul rând în interiorul provinciilor sau la nivelul acestora. În al doilea rând se realizează fluxuri între provinciile din est și cele din vest mai ales că, în acestea din urmă s-a procedat la prospectarea și valorificarea resurselor lor naturale extrem de promițătoare ca diversitate și rezerve. Există apoi puternice centre industriale care au contribuit la atracția spre ele a populației (Wuhan, Baotou, Xi'an) sau arii de mobilitate cu caracter convergent : Beijing, Shenyang-Luda, Shanghai, Guangzhou.

Evoluția natalității și a celorlalte componente principale demografice s-a răsfrânt în structura populației (pe sexe, pe vârste etc). După unele estimări, populația sub 15 ani reprezintă 33,6 %, cea între 15 - 59 de ani 58 %, iar cea peste 60 ani 8,4 %. Piramida grupelor de vârstă arată un potențial foarte ridicat de forță de muncă. Structura populației activă a înregistrat modificări însemnate, ca urmare în primul rând a procesului de industrializare. Astfel, populația activă în industrie a crescut de la 15 % în anul 1960 la 29,7 % în anul 1986. În agricultură, populația activă este de 60 % (1991) în cadrul căreia sunt însă asociate și activități industriale. Repartiția populației între principalele sectoare de activitate se evidențiază regional. Printr-o pondere mai mare decât media pe țară a populației industriale se remarcă regiunile din Nord, Nord-Est și de Est, regiuni în care sunt concentrate cele mai mari capacități de producție industrială. Ca structură pe medii urban și rural se observă că populația rurală este majoritară (74 %). Între anii 1960 - 1991 populația urbană a crescut de la 19 % la 26 %.

R.P.Chineză se împarte din punct de vedere politico-administrativ în provincii (22), municipii de rang republican ("shi" - 3) și regiuni autonome (5).

CHINA DE NORD-EST

Heilongjiang

Qiqihar

Jilin

Changchun

Liaoning

Shenyang

CHINA DE EST ȘI SUD

Beijing Shi

Beijing

Tianjin Shi

Tianjin

Hebei

Shijiazhuang

Shandong

Jinan

Jiangsu

Nanjing

Shanghai Shi

Shanghai

Zhejiang

Hangzhou

Fujian

Fuzhou

Guangdong

Guangzhou

Shanxi

Taiyuan

Henan

Zhengzhou

Hubei

Wuhan

Anhui

Hefei

Jiangxi

Nanchang

Hunan

Changsha

Regiunea Autonomă Guangxi Zhuang

Nanning

Guizhou

Guiyang

Hainan

Haikou

Yunnan

Kunming

Shaanxi

Xi'an

Regiunea Autonomă Ningxia Hui

Yinchuan

Sichuan

Chengdu

Qinghai

Xining

Gansu

Lanzhou

CHINA DE NORD

Regiunea Autonomă Nei Mongol

Hohhot

CHINA DE NORD - VEST

Regiunea Autonomă Xijiang Uygur

Urumqi

Regiunea Autonomă Xizang

Lhasa

Rețeaua de așezări

R e ț e a u a u r b a n ă. Există numeroase date care atestă apariția așezărilor urbane în limitele granițelor țării din cele mai vechi timpuri asociindu-se în acest fel cu cele din Mesopotamia, Câmpia Indo-Gangetică etc. Varietatea condițiilor naturale pe spații imense, particularitățile social-economice și nu numai acestea au influențat caracterul, tipologia, mărimea și funcțiile așezărilor.

Există unele asemănări dar și deosebiri între locul pe care se fixau și se dezvoltau orașele în China comparativ cu alte regiuni geografice mai apropiate sau mai depărtate. Întotdeauna s-a apreciat ca foarte favorabile luncile, terasele sistemelor hidrografice, suprafețele interfluviale coborâte ca altitudine, unele regiuni de la poalele înălțimilor. Limita așezării urbane a fost marcată prin ziduri sau alte elemente de delimitare, identificând în acest fel orașul de restul teritoriului. El s-a conturat ca un nucleu de care treptat s-a desprins restul arealului administrativ reglementând relații sociale, culturale și mult mai târziu comerciale inclusiv schimburile.

Cea mai veche generație de orașe este cea antică. Ea cuprinde pe cele situate mai ales în regiunea Podișului de Loess și îndeosebi în lungul văilor Wei He, Fan He aparținând bazinului fluviului Huang He, ca și în lungul culoarelor Chang Jiang și Xi Jiang.

Alături de generația antică a apărut cea feudală care mărește pe de o parte suprafața urbană iar pe de alta însăși numărul orașelor. Ele s-au constituit ca centre de provincii, situarea fiind legată mai ales de activitățile de schimb implicit cele de transport fie pe mare fie pe uscat. Au apărut în acest fel orașe-porturi, orașe situate la convergența drumurilor de caravane.

Începând cu antichitatea și continuând cu epoca feudală se dezvoltă și căile de comunicație, la început ca simple artere de cunoaștere a altor meleaguri iar mai târziu cu implicații în schimburi. Se remarcă astfel drumul maritim al aurului care se desfășoară pe țărmul estic al Chinei având ca puncte portuare Shanghai, Hangzhou, Guangzhou (Canton) ca și cel al ceaiului.

Valorificarea din ce în ce mai amplă a resurselor de sol și subsol a dezvoltat ramuri ale activității industriale și odată cu aceasta a orașelor, marcând perioada modernă și contemporană. Un rol important l-a jucat influența capitalului străin care a adăugat prin schimburile comerciale și bancare un plus de dezvoltare și modernizare a orașelor : Shanghai, Tianjin, Hangzhou, Guangzhou, Anshan, Benxi, Tangshan.

Rețeaua urbană s-a amplificat treptat ca urmare a unor noi exploatări de resurse ale subsolului, a valorificării superioare a altora, etc. Dintre orașele noi apărute - generațiile noi - se remarcă Yumen în provincia Gansu centru de extracție

al petrolului Shungyashan din provincia Heilong Jiang - centru carbonifer -, Jiaozuo în provincia Hebei - centru carbonifer - ș.a.

În ceea ce privește gruparea orașelor, anumite criterii vin să le situeze prin poziția lor în sistemul teritorial natural și în cel social-economic având în vedere funcțiile, numărul locuitorilor etc.

Primele așezări și deci actualele mari orașe ale Chinei au apărut în lungul unor importante culoare de văi care au oferit multiple condiții de viață și dezvoltare. Pe primul loc se situează orașele care au apărut în lungul marilor culoare hidrografice; includem aici centrele Xian (în culoarul Wei He); Taiyuan (în culoarul Fen He), Wuhan, Nanjing (în culoarul Chang Jiang), Liuzhou (în culoarul Xi Jiang).

Orașele situate în delte sau delte estuarice, cum este Shanghai din delta Chang Jiang sau în lungul țărmului. Apoi orașe situate în oaze (ex. Turpan), în bazine carbonifere etc.

După funcție orașele chineze pot fi grupate în orașe cu o funcționalitate complexă : Beijing, Nanjing, Shanghai; apoi portuar-comercială și de transport : Tianjin, Luda; industrială : Baotou, Anshan.

După numărul de locuitor orașele se grupează în orașe mici (peste 1.500), mijlocii (mai mult de 300), mari (150) și foarte mari (24), acestea din urmă având mai mult de 1 milion locuitori.

Repartiția geografică a orașelor. Structura rețelei urbane are caracter multipolar, existând un număr însemnat de orașe foarte mari. O serie de orașe cum sînt Shanghai (11.860.000 loc.), Beijing (9.231.000 loc.), Guangzhou (3.500.000 loc.) au generat fenomenul de concentrare urbană care se extinde în zilele noastre depășind densitatea de 0,02 orașe la 1.000 kmp. Totuși numărul acestora este mai crescut în anumite regiuni.

Având în vedere potențialul natural și socio-economic (resurse, forță de muncă suficientă, tradiție în unele ramuri industriale și agricole) care-l oferă unele regiuni și densitatea orașelor este mai mare. Se remarcă în acest sens China de Nord și China de Est.

În prezent, centrele urbane sunt grupate pe următoarele axe : orașe - porturi maritime; orașe din partea centrală a Chinei de Nord-Est, îndeosebi pe axa Shenyang - Luda; orașele din Câmpia de Nord; axa reprezentată de fluviul Chang Jiang, etc. O tendință caracteristică a evoluției urbane este conturarea megalopolisului Shanghai - Nanjing, accentuarea conurbației Shenyang, precum și a unor aglomerări urbane.

S a t e l e. Foarte numeroase, satele prezintă dimensiuni variate de la 100 la 4.000 locuitori, iar în mod excepțional până la 10.000 locuitori. Ele se află grupate de-a lungul cursurilor de ape pentru a dispune de apa necesară practicării irigațiilor. Localizarea vetrelor de sat este tip clasic: pe grinduri, terase, la poalele versanților. Densitatea gospodăriilor în vatră este redusă de multe ori ca urmare a suprafeței

mari ocupate de grădini. Satele îndeplinesc în primul rând funcții agricole, asociate diferit cu cele extraagricole (industriale, comerciale, culturale).

Asocierea spațială omogenă a unor componente naturale și social-politice a individualizat în limitele acestei țări patru mari regiuni și anume^x:

- Regiunea Chinei de Est și Nord-Est suprapusă bazinelor hidrografice ale fluviilor Huang He, Chang Jiang și Xi Jiang;
- Regiunea podișurilor stepice din Mongolia interioară (Nei Mongol);
- Regiunea munților și podișurilor din Xizang (Tibet);
- Regiunea bazinelor deșertice Xinjiang^{xx}.

Regiunea Chinei de Est și de Nord-Est cuprinde o mare complexitate de unități de relief, condiții climaterice și biopedogeografice. Astfel apar regiuni muntoase (Qin Ling, Hingan Ling ș.a.), podișurile (de Loess, Yunnan, Guizhou), câmpii (Marea Câmpie Chineză sau Câmpia Chinei de Nord, Câmpia Mancuriei sau Liao-Songhua), delte (ale fluviilor Chang Jiang - peste 50.000 kmp - și Xi Jiang). Toate acestea oferă un potențial natural optim. În condițiile unei clime umede datorate în principal acțiunii musonilor, cu temperaturi pozitive tot anul și ploi care depășesc 1.500 mm anual în jumătatea sudică, cu o rețea de ape bogate ce oferă și un mare potențial hidroenergetic, cu o vegetație subtropicală și elemente tropicale în sud și asociații temperate în nord se dezvoltă soluri cu o fertilitate foarte ridicată. Acestea s-au format pe loessuri și depozite loessoide pleistocene de zeci de metri grosime, și permit dezvoltarea unei agriculturi diversificate (cu o creștere continuă a laturii intensive) din care nu lipsesc grâul inclusiv varietatea de iarnă, orezul cultură foarte extinsă, porumbul, gaoleanul, sorgul ș.a.; de altfel în limitele acestei regiuni se află grânarul țării.

Este regiunea cu cea mai densă populație (peste 250 loc./kmp) cu cele mai numeroase orașe dar și cele mai mari din țară ca număr de locuitori : Beijing - capitala țării cu o populație de peste 5 mil. locuitori (11,4 mil.loc. aglomerația urbană Beijing în 1992). Un important centru industrial, cultural, turistic dacă avem în vedere existența Marelui Zid Chinezesc la circa 50 km; metropola Shanghai cu

---

^x Dacă a putut fi făcută o individualizare a unităților fizico-geografice din limitele teritoriale ale R.P.Chineze, există aprecieri (Harm J. de Blij și colab. 1988) și asupra separării în regiuni dar de data aceasta a cadrului geografic și nu numai a celui natural.

^{xx} Aceste regiuni vor fi surprinse în detaliu prin alte trăsături, de altfel, în capitolul - "Diferențieri regionale " .

circa 14,1 mil.loc. (1992); Tianjin (5,7 mil.loc.); Shenyang (5,4 mil.loc.); Nanjing (2,6 mil.loc.); Wuhan (3,7 mil.loc.); Guangzhou (3,5 mil.loc.), centrul principal al industriei textile și al prelucrării trestiei de zahăr ș.a. Populația urbană ajunge la 55% față de 26 % cât reprezintă media pe țară (1992). Densitatea populației cum s-a arătat este destul de mare; în Câmpia Huang He valorile ajung la 500 loc./kmp. Mediul rural este reprezentat printr-un foarte mare număr de sate cu o populație la fel de numeroasă (predomină în funcția agricolă a satelor). Un fapt caracteristic cadrului social al regiunii îl constituie prezența numeroaselor minorități naționale.

Pe întreg teritoriul se constată o mare densitate a căilor de comunicație (feroviare, rutiere, navale și maritime) dar și un trafic pe măsura acestei infrastructuri care motivează apariția aici a celor mai mari complexe fluviale și maritime Shanghai, Tianjin, Luda, mari noduri de convergență (Wuhan, Beijing) etc. Se poate vorbi în această parte a țării de *coridoare de transport* cu o mare arie de influență așa cum este Chang Jiang, Marele Canal sau Xi Jiang.

Tot în această regiune s-au conturat mari complexe industriale coordonate de orașe ca Shanghai, Beijing, Tianjin, Guangzhou ș.a

Regiunea podișurilor stepice din Nei Mongol. Se detașează printr-un cadru natural mult mai omogen din punct de veder al structurii peisajelor existente, nota imprimând-o uscăciunea generată de temperaturile foarte ridicate vara și destul de scăzute iarna (- 27° în ianuarie). Aproximativ 20 mil. locuitori trăiesc pe aceste meleaguri nedepășindu-se densitatea medie de 12 loc./kmp. În jumătatea sudică și circa 3 loc./kmp. înspre nord.

Viața economică este strâns dependentă de agricultura irigată sursa principală constituind-o apele lui Huang He. Se practică nomadismul frecvent crescându-se cai și cămile.

Regiunea munților și podișurilor din Xizang (Tibet).

În limitele acestei regiuni se asociază culmi montane desfășurate pe mii de kilometri cu podișuri și depresiuni toate înscriindu-se într-o altitudine medie de 4.500 m.

Ultimele prospecțiuni geologice au arătat că în subsolul Tibetului există impresionante resurse de cărbuni, petrol, minereuri de fier, aur, dar, deocamdată, exploatarea lor este aproape imposibilă sau foarte greoaie. Nu numai exploatarea dar și transportul și industrializarea lor necesită investiții foarte mari; rămâne ca în viitorul imediat să se găsească mijloacele cele mai eficiente pentru valorificarea lor optimă. Deocamdată în această regiune se exploatează petrolul cantonat în sedimentarul depresiunii Qaidam, se practică păstoritul nomad și cultura unor cereale și plante tehnice. Există încă în structura social-economică elemente ale sistemului feudal de-abia acum făcându-se trecerea spre societatea modernă. Să nu uităm că tibetani ca și populațiile din China de Nord sunt strâns legate de tradiție.

Se aproximează în regiunea munților și podișurilor din Xizang (Tibet) că trăiesc aproximativ 2 mil. locuitori.

Regiunea depresiunilor (bazinelor) deșertice Xinjiang. Peisajele semideșertice și deșertice corespund fidel condițiilor climatice marcate de ariditate, cu temperaturi foarte mari vara, relief de dune, văi uscate cu drenaj interior, vegetație săracă, soluri nisipoase și sărăturoase. Numai oazele - în limitele cărora au apărut așezări - fac notă discordantă cu mediul deșertic prezent la tot locul.

Există o preocupare continuă pentru irigații de aceea locuitorii au construit întinse rețele de canale (canate) în vederea cultivării unor plante ca : orz, orez, grâu, bumbac. Cele aproximativ 14 milioane de locuitori sunt concentrate în centrele situate în oaze. Populația este formată din uyguri, kazahi, kirghizi însă cea mai mare parte aparțin etniei chineze. Există afinități și cu populația rusă vecină. Se practică intens nomadismul.

Economia

Varietatea condițiilor naturale având în vedere imensitatea teritoriului cu implicații în apariția și structurarea componentelor climatice, biogeografice etc. a impus individualizarea unor peisaje naturale și antropice dintre cele mai complexe.

▶ Alături de peisajele subtropicale sau chiar tropicale umede din sudul țării stau peisajele de semideșert și deșert. Dacă în primele având în vedere specificul optim al lor s-a dezvoltat o viață social-economică în cel semideșertic și deșertic acesta s-a amplasat numai în oaze, deci spații limitate ca întindere dar și ca amploare a preocupărilor social-economice ale locuitorilor. Alături de peisajele în care intervenția societății lipsește încă sau este foarte redusă, este vorba de unele regiuni ale Tibetului, ale unor munți înalți, mlaștini, deșerturi etc. sunt peisaje a căror existență se datorește exclusiv activității omului - ex. peisajul întinselor suprafețe cultivate cu orez, peisaj specific acestei țări și acestor latitudini. Lor li se alătură peisajul litoralului situat la interferența unor activități cheie în dezvoltarea societății chineze și având în prezent un dinamism accentuat.

Fiecare dintre aceste tipuri de peisaje s-au înscris diferențiat în evoluția economiei unei regiuni prin : resursele materiale și umane folosite, posibilitatea de a schimba produsele în strânsă legătură cu existența și amploarea mijloacelor și a căilor de comunicație, tradiția existentă în a cunoaște și valorifica potențialul mediului înconjurător.

O lungă perioadă de timp principalele activități au fost: pescuitul, cultura unor plante, păstoritul. Ele s-au conturat mai ales în câmpie, în lungul fluviilor Huanh He, Chang Jiang, Yi Jiang, Heylong Jiang utilizând luncile și terasele lor și a afluenților (afluent a lui Huang He), în podișurile cu soluri foarte fertile (Podișul de Loess) sau la adăpostul unor bariere orografice (Munții Qin Ling).

Valorificarea spațiului acestor componente ale cadrului natural s-au făcut și prin activități complementare ca: irigații pentru culturile de orez; bumbac; îndiguiuri cu deosebire în Marea Câmpie Chineză; defrișări în regiunile colinare și montane.

Urmează o nouă etapă în evoluția economiei aceea a dezvoltării meșteșugurilor legate pe de o parte de producția țesăturilor de mătase implicând și extinderea culturilor de duzi și conturarea unor regiuni specializate din acest punct de vedere iar pe de altă parte valorificarea potențialului uman și natural. În această a doua direcție deprinderile, aptitudinile au fost esențiale. Au rezultat produse considerate ca mărfuri de bază în negoțul Orientului și Occidentului făcându-se cunoscute și mult apreciate pe piețele acestuia din urmă.

Ceva mai târziu, în secolul al XIX-lea, pe baza unor bogate și variate resurse de sol și subsol, a unei numeroase forțe de muncă se dezvoltă industria. La început mai restrânsă ca ramuri și subramuri concentrându-se îndeosebi în orașele - porturi Shanghai, Tianjin, Hangzhou, Guangzhou care aveau și caracterul de "porturi deschise". Treptat după 1949 conducerea țării inițiază o serie de reforme prin care de preconizează dezvoltarea social-economică incluzând în primul rând dezvoltarea mijloacelor de obținere a produselor. Apar ramuri de bază ale industriei dar și o serie de subramuri de specializare, se dezvoltă și diversifică activitățile agricole, transportul, schimburile. China se înscrie treptat printre țările cu un valoros și important potențial natural și uman care se vor asocia în nuanțarea progresului țării, implicându-se din ce în ce mai mult în concertul mondial al valorilor.

I d u s t r i a. Ramura de bază a economiei, industria participă cu 55 % la formarea venitului național. S-au dezvoltat ramurile de bază ale acesteia (industria energetică, industria siderurgică, industria construcțiilor de mașini, industria chimică) dar și celelalte cunoscând permanente mutații de ordin structural dar și al repartiției în teritoriu . Toate acestea sunt determinate de sursele de materii prime existente și cele nou descoperite, de cerințele schimburilor interne și internaționale, de strategia utilizării lor.

Industria energetică. China dispune de însemnate resurse energetice - cărbuni, petrol, hidroenergie, energie atomoelectrică, ce satisfac cerințele interne ale țării. O serie de noi resurse puse în valoare în ultimele decenii - energia geotermică, solară, eoliană, cu calități de regenerare, reînnoire vin să completeze calitativ și cantitativ balanța energetică. Dintre acestea remarcăm descoperirile făcute de cercetătorii chinezi în Tibet (Xizang) asupra resurselor geotermice foarte importante dar care deocamdată ridică probleme asupra modalității eficiente de exploatare, transport, etc.

Industria cărbunelui ocupă deocamdată primul loc în balanța energetică a țării (peste 70 % din energie) constituind principalele sursă de energie. Se apreciază că rezervele de cărbune s-ar ridica la 1.500 miliarde tone, din care peste 95 % cărbune

superior. Principalele bazine carbonifere sunt situate în provinciile Shanxi și Shaanxi din China de Nord și Heilongjiang, Jilin și Liaoning din China de Nord-Est. Ele sunt: Datong situat în nordul provinciei Shanxi, Kailuan din provincia Hebei și Fushun situat în provincia Liaoning. Alt important bazin carbonifer se află în provincia Sichuan având ca centru reprezentativ Guanlun. Apar și bazine carbonifere dispersate mai ales în provinciile Chinei de Sud-Est. Aici zăcămintele de cărbune se asociază cu alte resurse de subsol îndeosebi minereuri de fier, metale rare și prețioase. Tot dispersat apar bazinele carbonifere și în China de Nord-Vest (regiunea Xijiang) cu centre de exploatare Urumqi, Turpan, Hami.

Pe mari regiuni producția cărbunelui este repartizată aproximativ astfel: China de Nord-Est (33 %), China de Nord (33 %), China de Est (16 %) (fig.15), producția de cărbune în anul 1993 a fost de 1,15 mld. tone (locul 1 pe glob).

Industria petrolieră a înregistrat în ultimul timp creșteri în ceea ce privește producția dar și în ponderea pe total industrie energetică. Se apreciază că rezervele de petrol se ridică astăzi la 3 miliarde tone (după unele aprecieri ele trec de 10 miliarde tone). Rămâne ca în funcție de formațiunile în care sunt cantonate zăcămintele, acestea să poată fi valorificate într-un timp mai scurt sau mai lung măbind cantitățile extrase. Principalele bazine petroliere sunt repartizate în : China de Nord-Est (Daqing, 50 % din producția țării), în China de Nord provincia Shaanxi, centrele Yumen (provincia Gansu), Qaidam (provincia Qinghai), Shengli (provincia Shandong), Nahai (China de Sud). Un alt important bazin petrolier este situat în nordul provinciei Sichuan și sudul provinciei Shaanxi. Centre izolate pentru extracția petrolului sunt Kucha, Yarkand, Mangvai situate în vestul țării (Xinjiang Uygur și Qinghai). Rămân ca principale regiuni de extracție : China de Nord-Est, China de Nord și China de Vest.

Se apreciază ca fiind de mare perspectivă extracția petrolului din platforma continentală a golfului Bo Hai ca și a Mării Chinei de Est. Probabil noile descoperiri submarine din această parte a Asiei vor contura în perspectivă o nouă piață a petrolului foarte necesară țărilor din jur care din acest punct de vedere duc mare lipsă. Producția de petrol în anul 1993 a fost de 145 mil. tone.

O atenție deosebită a fost acordată prelucrării petrolului și obținerii prin chimizare a produselor atât de necesare multor domenii de activitate. Sunt centre amplasate în apropierea regiunilor de extracție - Yumen, Daqing, Lanzhou, Chongqing; apoi centre situate la capătul unor importante conducte petroliere cu scop de transport spre alte regiuni sau export. În această categorie includem Luda, Nanjing. Sunt și centre care prelucrează petrolul adus prin conducte de la distanță mare care au nevoie de această materie primă pentru industria lor chimică. Pot fi incluse aici centrele Fushun, Beijing. În sfârșit sunt centre - Shanghai - care rafinează petrolul extras de pe platforma continentală a Mării Chinei de Est.

Principalele conducte (magistrale) de transport a petrolului pleacă din regiunile producătoare astfel : din China de Nord-Est una spre Beijing iar alta spre portul Luda (Dalien); o altă conductă ceva mai scurtă pleacă din regiunea Shenyang cu destinația portul Tianjin. O a treia magistrală unește exploatarea din platforma continentală Bo Hai cu orașul Nanjing încât se formează o singură magistrală nord-sud pe direcția Manciuaria - Marea Câmpie Chineză-Nanjing. O a patra magistrală se află în China de Nord unind exploatarea de la Yumen cu centrul Lanzhou. În sfârșit în regiunea autonomă Xinjiang Uygur s-a construit o conductă care leagă punctele de extracție de aici cu localitatea Urumqi.

Și producția de gaze naturale se află într-o continuă creștere pe baza noilor câmpuri gazeifere. Dintre cele mai importante remarcăm pe cele din provincia Qinghai (China de Nord-Vest), din provincia Guizhou (China de Sud-Vest) și din provinciile Henan și Hubei. Producția de gaze naturale depășea 14 miliarde m³ în anul 1991.

Creșterea producției de cărbune, petrol și gaze a însemnat și o creștere a producției de energie electrică ajungând la 813 miliarde kWh în 1993. Aproape 80% din energia electrică obținută este de natură termică. Termocentralele au fost amplasate avându-se în vedere cât mai mulți factori încât eficiența lor să fie maximă. Mari termocentrale au fost amplasate în bazinele carbonifere sau lângă rafinării deservind mari centre urbane cum ar fi Baotou, Nanjing unele din ele foarte importante centre industriale. Altele termocentralele au fost amplasate în orașele porturi cu o activitate complexă (industrială, comercială, de transport) - este cazul orașului Shanghai care folosește cărbunele extras din bazinul Kailuan.

O însemnată cantitate de energie este obținută în hidrocentrale valorificându-se în acest fel potențialul extrem de mare al rețelei de ape de pe cuprinsul țării. Se remarcă hidrocentralele de pe fluviul Huang He (la Liujia și Sanmenxia), de pe Chang Jiang (la Gezhouba lângă orașul Yichang). Toate aceste hidrocentrale au o capacitate cuprinsă între 1.000 și 3.000 MW. Există un proiect de realizare a unei hidrocentrale de 13.000 MW, în zona "Trei Defilee" pe Chang Jiang.

Industria metalurgiei feroase. R.P.Chineză dispune de importante surse de minereuri de fier, cărbuni cocsificabili, etc. necesare acestei ramuri industriale. Rezervele de minereuri de fier se apropie de 20 miliarde tone iar producția anuală depășește 160 milioane tone (1990).

Principalele zăcăminte de minereuri de fier se găsesc în provinciile Guizhou, Sichuan, Gansu iar ca centre siderurgice se remarcă Anshan în China de Nord-Vest, Wuhan în China Central-Estică, Taiyuan și Baotou în China de Nord, Urumqi în China de Nord-Vest.

După situarea spațială centrele se pot găsi în : bazine carbonifere și miniere, cum sunt cele din China de nord, China de Nord-Est, China de Nord-Vest. În această categorie pot fi încadrate: Baotou, Taiyuan, Anshan, Fushun, Benxi, Urumqi, Hami;

în apropierea unor zăcăminte dar și a unor așezări portuare. Se includ aici centrele Wuhan din provincia Hubei, Chongqing, din provincia Sichuan, Changsha din provincia Hunan.

A treia categorie o constituie orașele porturi cu o mare nevoie de produse siderurgice pentru industria constructoare de mașini și îndeosebi nave. Dintre acestea se remarcă orașele Shanghai, cu marele combinat siderurgic de la Baoshan, Tianjin, Nanjing, Guangzhou.

Industria metalurgiei neferoase. Ca și metalurgia feroasă aceasta este o foarte importantă ramură industrială bazată pe bogate și variate resurse ale subsolului din care se obțin produse necesare industriei electrotehnice, electronice, chimice, adică plumb, cupru, zinc, aluminiu. Regiuni cu importante exploatări de neferoase sunt : China de Sud, Sud-Est și Sud-Vest, îndeosebi în provinciile Hunan, Yunnan, Guanxi Zhuang; China Centrală.

În cazul metalurgiei neferoase există o repartiție specifică a centrelor și anume : unele s-au dezvoltat în regiunile de exploatare a minereurilor (ex. Gejiu, Shaikouşang din China de Sud) altele în centrele mari consumatoare de metale neferoase cum sunt : Beijing, Tianjin, Shanghai, Shenyang. Există o preocupare în ultimul timp de a valorifica foarte atent și eficient mai ales resursele neferoase implicit protecția lor pentru perspectivă.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor. Ca și celelalte ramuri industriale a înregistrat schimbări importante atât sub raport spațial cât și al diversificării. Au apărut subramuri ale acesteia în cele mai îndepărtate colțuri ale țării în vederea valorificării permanente a potențialului natural îndeosebi a materiilor prime locale (vezi provinciile Xinjiang Uygur, Xizang, Gansu). Pe lângă unele ramuri tradiționale au apărut industria electronică, electrotehnică, a mașinilor agricole, a utilajelor specializate pe domenii de activitate. Există centre specializate în mașini și utilaje necesare metalurgiei, industriei chimice, miniere dintre care Shanghai, Tianjin, Wuhan, Beijing, Guangzhou.

A doua direcție în evoluția acestei ramuri industriale o constituie creșterea ponderii electrotehnicii și electronicii în vederea dotării și modernizării proceselor de producție. Centre importante sunt : Beijing, Shanghai, Tianjin, Guangzhou.

O evoluție ascendentă a înregistrat-o industria mijloacelor de transport. Se realizează nave de diferite tipuri și capacități ca și repararea acestora în centre ca : Luda, Shanghai, Guangzhou, Tianjin, Qingdao; se fabrică material rulant - vagoane, locomotive - pentru transportul minereurilor, a mărfurilor generale la : Beijing, Tangshan, Harbin, Shenyang, Qiqihar. În fabricarea mașinilor agricole s-au specializat centrele Luoyang, Shenyang, Shanghai, Chengdu, Lanzhou. Mari unități producătoare de automobile se întâlnesc în centrele Luoyang, Changchun, Beijing, Shanghai, în ultimele două fiind realizate sub licență autoturisme Jeep și Volkswagen.

Industria chimică. Având o importantă bază de materie primă - petrol, cărbune, săruri etc. - această țară și-a îndreptat atenția spre valorificarea cât mai corespunzătoare a acestora impulsiv dezvoltarea ramurilor și subramurilor și ale căror produse sunt extrem de necesare economiei naționale.

Având în vedere imensa suprafață destinată agriculturii în legătură cu cerințele de produse agricole pe piața internă și externă, înregistrează o creștere substanțială industria îngrășămintelor chimice. Unitățile industriale aparținând acestei subramuri au fost amplasate în primul rând în regiunile mari producătoare de cereale, plante tehnice, etc. cum sunt : Marea Câmpie Chineză (Câmpia Chinei de Nord) în centrele Shanghai, Nanjing, Luoyang sau Câmpia Mancuriei în centrele Shenyang, Fushun. S-a avut în vedere că o serie de centre să fie amplasate în apropierea materiilor prime ca de exemplu : Chongqin, Wuhan, Lanzhou.

O a doua subramură a industriei chimice care a cunoscut o rapidă dezvoltare numărându-se printre cele tinere o constituie petrochimia. Ea a cunoscut mai întâi o extindere spațială având în vedere noile descoperiri și exploatarea petroliere. Îndeosebi cele din platforma continentală, iar apoi o foarte mare diversificare în ceea ce privește produsele obținute. Cel puțin în ultimul deceniu a înregistrat un dinamism deosebit. Centrele în care petrochimia are o pondere importantă în producția industrială sunt : în China interioară - Yumen, Lanzhou, Karamay, iar în regiunea litorală Shanghai, Luda, Nanjing. Dintre produsele obținute un loc aparte îl dețin masele plastice, cauciucul sintetic, produsele farmaceutice, coloranții, tanații.

Industria textilă. Ca și pentru industria chimică și pentru această ramură industrială există suficiente și variate materii prime iar produsele rezultate sunt dintre cele mai căutate pe piața externă. Poate mai mult decât în alte ramuri industriale industria textilă este deservită de o forță de muncă cu o specializare desăvârșită.

În principal se prelucrează bumbacul cultivat pe mari suprafețe în Câmpia Chinei de Nord, în lungul văilor Wei și Fen, în Bazinul Roșu, Depresiunea Lacurilor, în regiunea litorală cuprinsă între orașele Shanghai și Qingdao, dar și în alte regiuni pe bază de irigații. Țesături de bumbac se produc într-o serie de centre dintre care mai importante sunt : Shanghai, Guangzhou, Chengdu. Având în vedere preocuparea deosebită pentru creșterea animalelor (China de Nord Vest - regiunea Xinjiang Ujigur, Xizang, Qinghai, Nei Mongol) și pentru valorificarea produselor acestora în China s-a dezvoltat și industria de prelucrare a lânii cu centre mai importante în : Shanghai, Lanzhou, Xinyang, Xian, Beijing. Totuși R.P.Chineză importă o anumită cantitate de lână din Australia.

O altă subramură a industriei textile o constituie industria mătăsii naturale pentru a cărei producție ocupă primul loc în lume. Principalele centre Shanghai, Hangzhou sunt localizate în delta Chang Jiang; în bazinul Xi Jiang se găsește centrul Guangzhou iar în Bazinul Roșu centrele Chengdu și Chongqing.

Industria alimentară. Având în vedere multitudinea produselor vegetale și animale această industrie obține preparate proaspete, semiconservate și conservate. Aproape toate orașele au cel puțin o subramură a industriei alimentare realizând o gamă importantă de produse pentru nevoile interne și pentru export.

Industria pielăriei și încălțăminteii, s-a dezvoltat îndeosebi pe baza materiei prime locale adică a pieilor de animale în general furnizate mai ales de regiunile situate în China de Nord-Vest.

Industria lemnului, hârtiei și celulozei este amplasată în principal în China de Nord având în vedere întinsele păduri dar și a posibilităților de exploatare și transport, precum și necesarul din industria minieră. Se exploatează esențe aparținând pădurilor temperate (foioase și conifere) iar în China de Sud esențe subtropicale. Mari centre de industrializare complexă a lemnului sunt : Anshan, Jilin, Nalun iar pentru obținerea celulozei și hârtiei Jilin, Qiqihar, Yingkou, Guangzhou, Fuzhou, Liuzhou ș.a.

Industria materialelor de construcție, a ceramicii și sticlei. Dezvoltarea acestei ramuri industriale corespunde pe deplin cerințelor economico-sociale din ce în ce mai acute. Satisfacerea acestora este onorată de bogăția materiei prime, amplasarea convenabilă a acestora și căi de transport multiple.

Fiecare centru de provincie are în sfera sa de influențe cel puțin o subramură a acestei industrii ceea ce constituie un sprijin substanțial pe total industrie.

Repartiția geografică a industriei. Condițiile dar și relațiile economice alături de cele politico-sociale ale țării au imprimat industriei țării o anumită amplasare în teritoriu, o anumită specializare și dinamism. Sunt și centre care au apărut ca urmare a schimburilor comercial-maritime și situării lor în regiunea litorală la interferența unor importante căi de transport. Din această categorie fac parte Shanghai, Luda, Qingdao. O altă categorie a apărut în lungul unor axe de transport fluviatile cum sunt cele aflate în lungul lui Chang Jiang, Huang He, Xi Jiang; în aceasta pot fi incluse Nanjing, Wuhan, Jinan, Zhengzhou, Guangzhou, Liuzhou. Alte centre s-au dezvoltat în lungul unor axe feroviare de veche tradiție așa cum apar cele de pe magistrala Harbin - Luda în China de Nord-Est sau în regiuni de exploatare a unor resurse de subsol (energetice, minerale). În această grupare au fost încadrate centrele Baotou, Chengdu.

Legat de tradițiile industriale, de suportul în materii prime apropiat ca și multitudinea căilor de comunicație existente s-a dezvoltat o altă categorie dintre care mai importante sunt : Tianjin, Qingdao și chiar Beijing. În strânsă legătură cu apariția acestor orașe cu individualizarea lor ca centre industriale se poate vorbi și de o etapizare, o cronologie a lor. În prima etapă de industrializare s-a valorificat potențialul primar al centrelor Chinei de Nord-Est (Anshan, Shenyang) și a celor aflate în spațiul litoral (Shanghai, Tianjin, Qingdao, Nanjing).

Treptat polii industriali s-au deplasat spre interiorul țării generând alte axe cum sunt : Shijiazhuang - Zhengzhou - Wuhan; Baotou - Xian - Chongqing; Lanzhou - Chengdu (Pierre Gentelle, 1974).

Toate aceste transformări au conturat concentrări teritoriale industriale de tip metropolitan (ex. Shanghai și Beijing), carbonifer - siderurgic (China de Nord-Est și în formare cea din Bazinul Roșu) și sub forma axelor industriale (Chang Jiang).

Regiunile de tip metropolitan sunt alcătuite dintr-un centru cu valențe deosebite în structura industrială antrenând în sfera de influență mai apropiată un număr de centre mai mici în continuă creștere. Una din funcțiile acestor centre a atras, a polarizat și impulsionat pe celelalte; este vorba de activitatea portuară, de transport și schimburi alături de specializarea și tradiția forței de muncă. Cele de mai sus sunt specifice orașului Shanghai. Alte orașe prin calitatea avută în structura social-politică, dar și culturală a țării au impulsionat apariția dar și dezvoltarea unei anumite suprastructuri industriale corespunzătoare funcției principale. Este vorba de orașul Beijing dar care a fost ajutat în dezvoltarea funcției sale industriale de orașul Tianjin, un important port al țării.

Concentrările de tip carbonifer - siderurgic cuprind centre specializate în exploatarea unor materii prime (cărbune, fier) și de prelucrare a lor (siderurgie) inclusiv subramuri legate de procesul de producție dominant sau de prelucrare a unor produse rezultate (industria chimică, a materialelor de construcție ș.a.).

În limitele acestei concentrări apar mai multe centre ca: Harbin, Shenyang, Anshan, Benxi, Fushun considerate ca poli industriali. În categoria concentrărilor de tip carbonifer - siderurgic intră cea din China de Nord-Est și cea din provincia Shanxi.

Axa industrială Chang - Jiang se dezvoltă în lungul acestui culoar hidrografic pe o distanță ce depășește 700 km unind orașele Shanghai și Chongqing. Pe această axă se află și centrele industriale Nanjing și Wuhan, ultimul important centru al industriei petrochimice și al siderurgiei.

În ultimul timp se constată apariția și consolidarea altor concentrări industriale cum este cea din Bazinul Roșu (depresiunea Sichuan), și a noi axe industriale, pe fluviile Xi Jiang și Wei He.

A g r i c u l t u r a. Condițiile naturale foarte favorabile pe întinse suprafețe au determinat situarea acestei activități printre cele mai importante în economia țării (asigurând 30 % din PNB).

În limitele teritoriului Chinei există mai multe regiuni agroclimatice (foarte umede, aride, semiaride, semiumede, etc.) precum și o mare varietate de soluri (aluvionale, brune, lateritice, etc.) cu o pretabilitate diferită față de anumite culturi. Cele trei mari câmpii (Câmpia de Nord-Est, Câmpia de Nord și cea din Bazinul Mijlociu și Inferior al lui Chang Jiang), la care se adaugă câmpiile litorale sau

deltaice favorabile activității agricole, însumează 1 milion kmp. În ansamblu zonele situate la sud de Qin Ling și de Huang He au un potențial agricol mai ridicat.

Supportul natural favorabil practicării agriculturii se asociază cu tradițiile de cultivare intensă a terenurilor și cu potențialul ridicat și specializat al forței de muncă.

Preocuparea pentru dezvoltarea agriculturii implică creșterea producției agricole a înregistrat etape succesive, ultima fiind marcată de instituirea reformei agrare din anul 1950. Aceasta a avut ca urmare în principal înlăturarea (distrugerea) latifundiilor feudale și instaurarea comunelor populare unități cu funcționalitate multiplă (agricolă, industrială, comercială, culturală). Pe lângă măsuri de natură organizatorică s-au aplicat metodologii noi în domeniul mecanizării, chimizării, introducerea în circuitul agricol a unor importante suprafețe de teren prin măsuri ameliorative; amenajarea unor cursuri de apă prin îndiguiri, baraje (Huang He, Chang Jiang, Xi Jiang), desalinizarea unor suprafețe, stăvilirea eroziunii solului îndeosebi în regiunile cu o accentuată ariditate, împăduriri.

Având în vedere cele două mari compartimente ale Chinei separate astfel din punctul de vedere al potențialului climatic și de sol adică partea estică musonică sau cu influențe musonice și cea vestică detașată printr-un pronunțat continentalism al climei până la excesivitate și utilizarea agricolă este diferită.

Suprafața totală (%)				Suprafața cultivată cu cereale (mil ha)	Producții milioane tone				Suprafața irigată mil ha
Terenuri cultivate	Pășuni și fânețe	Păduri	Alte supraf		orez	grâu	soia	porumb	
13,4	22,2	15,8	48,6	130	168	81	14	62	72

În jumătatea estică, umedă (numită în unele lucrări “China agricolă”), se practică cultura cerealelor : orezul, grâul, meiul, gaoleanul; plantelor tehnice : soia, sfecla de zahăr, floarea soarelui etc. și sub formă de plantații ceaiul, trestia de zahăr, citrice iar în cea vestică păstoritul, agricultura de oază și cultura pe suprafețe mai restrânse a unor cereale. Există în China agricolă o limită de separație între culturi - dusă aproximativ pe paralela Munților Qin Ling continuată spre est prin cumpăna de apă dintre Huang He și Chang Jiang. Astfel, în partea nordică predomină culturile de grâu fie soiuri de iarnă fie de primăvară asociate cu sorg, soia, gaolean și porumb. Acestea ocupă întinse suprafețe în jumătatea nordică a câmpiei (Marea Câmpie

Chineză) unde un rol însemnat îl are grâul de iarnă apoi gaoleanul și porumbul. În vestul regiunii se cultivă pe o întindere la fel de mare grâul de iarnă, porumbul și meiul. În nord adică în Câmpia Mancuiriei (Songhua-Liaohe) se întinde o altă arie cerealieră dar ponderea culturilor se modifică: pe cele mai întinse suprafețe se cultivă soia, grâul de primăvară, gaoleanul, porumbul, cultivarea acestora ajungând spre sud până aproape de Beijing. În Podișul de Loess, parte a Podișului Ordos și sudul Munților Qin Ling se delimitează o fâșie nu prea lată pe care se practică intens cultura grâului de primăvară.

În jumătatea sudică a Chinei de Est predomină cultura orezului. Ei i se alătură culturi de ceai, bumbac, porumb și citrice.

În cadrul acestor două compartimente, nordic și sudic, au putut fi separate patru regiuni agricole în raport cu condițiile naturale, cu ponderea suprafeței agricole și cu preocupările tradiționale pentru cultivarea cu anumite plante. Acestea sunt : Câmpia Chinei de Nord; Bazinul fluviului Chang Jiang; China de Nord-Est (câmpiile Liaohe-Sungari-Nenjiang); Delta Xi Jiang.

Câmpia Chinei de Nord ocupă circa 5 % din suprafața țării și 35 % din suprafața cultivată. Soiurile dezvoltate pe depozite aluviale și loessoide sunt deosebit de favorabile cultivării unei game variate de plante. A fost asigurată și este permanent controlată starea digurilor, a rezervoarelor pentru reținerea surplusului de apă din bazinul Huang He spre a evita apariția inundațiilor. Aici trăiesc peste 200 milioane locuitori din cei 800 milioane care locuiesc în regiunile joase ale Chinei.

Bazinul Chang Jiang considerat și "Grânarul țării" constituie cea mai importantă regiune agricolă, pe aproximativ 50 % din suprafață se cultivă cu orez. Există pentru această cultură întinse sisteme de irigație, iar agricultura are în bună parte caracter intensiv. În depresiunea Sichuan cultura se realizează în terase.

În bazinul Chang Jiang trăiesc circa 230 milioane locuitori densitatea populației depășind 800 loc/kmp.

Câmpiile Liaohe-Sungari-Nenjiang din China de Nord-Est. Ocupă circa 9% din suprafața țării cu aproximativ 100 milioane locuitori. Având în vedere cadrul natural și mai ales componenta climatică caracterizat printr-un singur sezon de cultură, prin ierni foarte reci etc. se cultivă grâul de primăvară, porumbul, gaoleanul, orzul. Mai ales spre sud există importante sisteme de irigație iar spre nord amenajări pentru drenaj având în vedere întinsele suprafețe mlăștinoase.

Ținând seama și de potențialul industrial al regiunii în această parte a Chinei s-a conturat un mare complex industrial-agrar Harbin-Luda asemuit (Paul Ward English, 1984) cu cel din S.U.A. (Chicago-Pittsburg).

Delta Xi Jiang cu o suprafață de 3.100 kmp și circa 15 milioane de locuitori, reprezintă inima agriculturii Chinei de Sud-Est. Culturile de orez care predomină asociate celor de trestie de zahăr, fructe, plantațiilor de duzi pentru creșterea viermilor de mătase, ocupă suprafețe întinse din care multe irigate.

Li se asociază culturile de grâu de iarnă, ceai. Principalele regiuni de cultură sunt : Bazinul Sichuan, Podișurile Yunnan și Guizhou. În sudul Chinei în bazinul hidrografic Xi Jiang, insula Hainan și peninsula Leizhou se obțin anual două recolte de orez, ceea ce înseamnă un spor substanțial de producție.

Cultura orezului se îmbină cu a ceaiului în China Colinară cuprinsă între bazinele fluviilor Chang Jiang și Xi Jiang; orezul se cultivă mai ales în depresiuni și văi, iar ceaiul pe versanții amenajați ai înălțimilor

Prin urmare China de Est se remarcă prin imensele suprafețe cultivate cu cereale dar și plante tehnice la fel de importante pentru asigurarea unei cantități de hrană suficiente unui număr așa de mare al populației; să nu uităm că au fost obținute numeroase specii noi de orez care se pot dezvolta în condiții normale mult mai spre nord de paralela de 45°. Nu poate fi omisă o altă plantă cultivată din vechi timpuri, bumbacul a cărei cultură este foarte răspândită în provinciile Shanxi, Henan și Hebei din China de Est dar și în China de Vest pe suprafețe intens irigate.

În China Vestică în general cu climă continentală până la excesivă, activitățile agricole se rezumă la păstoritul transhumant, la agricultura de oază și pe suprafețe reduse cultura unor cereale (grâu, porumb, orez) bazată pe irigații.

Păstoritul se practică mai ales în regiunea Tibetului, iar agricultura de oază în provinciile Xinjiang Uygur, Nei Mongol, Qinghai, Gansu regiuni cu întinse suprafețe de pășuni și fânețe. Se cresc mai ales animale pentru carne și lapte adică bovine, porcine, caprine, bubaline, apoi pentru lână și piei ovine, yaci și pentru transportul în deșert cămilele. Ovinele se cresc cu deosebire în China de Nord-Vest.

Alături de cultura cerealelor și creșterea animalelor, pescuitul constituie o activitate foarte veche practicarea sa realizându-se în rețeaua de fluvii și râuri, lacuri, mări marginase.

Analiza tuturor acestor aspecte pune în evidență câteva caracteristici specifice agriculturii chineze și anume :

- Răspândirea culturilor în limitele unor regiuni delimitate nu presupune excluderea altora din ce în ce mai aclimatizate în procesul de adaptare pedoclimatică. Se extind în special culturile de bază adică de grâu și orez către regiuni mai puțin favorabile (nordică și vestică).

- Se extinde introducerea în circuitul agricol al unor noi suprafețe prin stăvilirea eroziunii accelerate folosind reîmpăduririle, terasările, amenajările împotriva efectului eolian în ținuturile deșertice.

- Folosirea cu grijă a îngrășămintelor chimice lăsând loc sporirii cantităților de îngrășămintă naturale.

- Studii agroclimatice importante vor contribui la sporirea cantității și calității acelor plante care să înlocuiască substanțele aflate în carne și produsele din carne, creșterea și întreținerea animalelor fiind mult mai costisitoare decât a plantelor.

Căile de comunicație și transporturile. Reprezintă mijlocul cel mai eficient pentru stabilirea unor multiple legături dintre toate regiunile. Avem în vedere faptul că în nici o parte a lumii - cu excepția Rusiei, Canadei - nu există distanțe așa de mari între o extremitate și alta a țării. La început, trei au fost căile de comunicație și anume: marea, prin regiunea din apropierea țărmului, marile artere fluviale și drumurile de caravană devenite apoi drumuri naționale, regionale. Treptat acestea s-au impus, multiplicat și modernizat acoperind tot spațiul țării. Totuși distanțele extrem de mari la care se găseau materiile prime, produsele, valorile și care trebuiau concentrate spre a fi eventual prelucrate și puse la dispoziția societății impuneau apariția și a altor căi de comunicație mult mai rapide și mai puțin costisitoare. În acest fel s-au dezvoltat transporturile feroviare și aeriene.

Transportul feroviar. Construirea căilor ferate, cel mai important mijloc de transport, s-a desfășurat de la est către vest. Treptat s-a realizat legătura dintre regiunea litorală estică cu cea continentală vestică până aproape de granița cu Rusia și țările din Asia Centrală. Lungimea căilor ferate trece de 50.000 km iar desimea lor este mult mai mare în est decât în vest. Faptul se explică prin valorificarea multiplelor resurse de sol și subsol din această parte, prin multitudinea schimburilor interne dar și internaționale. O serie de magistrale unesc centre ale Mancuiriei cu capitala și de aici mai departe spre sud. Astfel o importantă magistrală pleacă din nordul Mancuiriei trece prin Harbin-Shenyang-Tianjin-Jinan-Nanjin -Shanghai-Hangzhou. A doua magistrală se formează din Beijing trecând spre sud prin centrele Zhengzhou-Wuhan-Changsha-Guangzhou.

O a treia magistrală leagă orașul Beijing cu Urumqi. Prin această magistrală se face legătura între China de Nord și China de Nord-Vest, ultima reprezentând un mare potențial de resurse pentru industria petrolieră, carboniferă chiar metalurgică a Chinei. Din cele trei magistrale se despart o serie de linii secundare care au atras în circuitul economic național provincii sau regiuni izolate. Astfel, Bazinul Roșu, importantă bază de materii prime cu o industrie diversificată este racordat printr-o cale ferată ce unește centrele Chongqing-Chengdu-Baoji-Xian la sistemul feroviar național.

Printr-o serie de linii feroviare se face legătura cu țările vecine astfel : cu Mongolia pe linia Beijing-Datong-Erenhot; cu Rusia pe linia Beijing-Shenyang-Harbin-Qiqihar-Hailar spre Cita (Rusia); cu Vietnamul pe linia Liuzhou-Hanoi; cu R.P.D. Coreeană pe linia Shenyang-Phenian.

Există două mari regiuni în care densitatea rețelei feroviare este mai mare și anume : China de Nord-Est și China de Est. Acestea se deosebesc însă și prin ponderea unor produse ce se transportă pe calea ferată astfel : în timp ce în și din China de Nord-Est se transportă cărbune, petrol, minereuri, produse siderurgice, lemn, în China de Est ponderea o au mărfurile generale îndeosebi produse rezultate în urma prelucrării unor materii prime.

O caracteristică a transportului feroviar o constituie sistemul de interferență a liniilor ferate cel puțin cu cele fluviatile cu aceeași destinație; rareori ele se însoțesc. Acest mod de distribuire ușurează participarea tuturor regiunilor la schimburile naționale și chiar internaționale. Dintre axele feroviare se disting : Beijing-Shanghai; Beijing-Zhenzhou-Xi'an; Harbin-Sheniang-Luda.

Transporturile rutiere. Lungimea căilor rutiere depășește 700.000 km. Se păstrează aceeași proporție în dispunerea rețelei rutiere între partea estică a Chinei și cea vestică, ca și în cazul rețelei feroviare. Există preocuparea permanentă pentru extinderea drumurilor de toate categoriile îndeosebi în jumătatea vestică. Aici sunt regiuni (Xizang) unde căile de comunicație sunt restrânse și reduse de cele mai multe ori la poteci folosite de turmele de animale.

Drumuri de caravane încă folosite pot fi întâlnite în deșerturi unde oazele între ele implică localitățile. Drumuri pe distanțe considerabile mai pot fi întâlnite în Tibetul estic. Ele constituie căi de acces spre localitățile ceva mai numeroase de aici comparativ cu Tibetul Occidental arid și neprimitor.

Transporturile fluviale. Alături de drumurile caravană, cele realizate pe fluvii sunt la fel de vechi. Câteva din ele s-au impus de-a lungul timpului și anume : Huang He, Chang Jiang, Xi Jiang și Heilong Jiang. Valoarea lor este cu atât mai mare cu cât toate au legătură directă cu marea fapt care a permis ca pe ele să pătrundă spre interior vase comerciale. Fluviile Huang He și Chang Jiang sunt legate prin Marele Canal (1700 km) cu o vechime de cca 2.000 de ani. El constituie alături de mari lacuri și un important deversor de surplus de ape în momentele de creștere a nivelului în cele două fluvii. Canalul traversează Câmpia Chineză de la nord către sud legând orașele Beijing și Hangzhou .

Este o cale navigabilă foarte activă și mult mai ieftină.

Transportul pe fluvii este completat de cel din incinta lacurilor și cel de cabotaj ultimul realizându-se pe o distanță mai mare de 13.000 km.

Transportul maritim reprezintă de asemenea o cale foarte importantă în realizarea schimburilor. Față de cerințele comerțului maritim, China și-a construit vase de mare capacitate. Se construiesc vase pentru mărfuri generale, mineraliere, petroliere, vase pentru pescuit, agrement. În prezent flota comercială a Chinei depășește 14 mil. t.r.b. Printre cele mai importante porturi dar și șantiere navale se numără Shanghai, Luda, Guangzhou, Qingdao, Tianjin.

Multe dintre aceste porturi au dane specializate pe foarte mari distanțe fapt mai rar întâlnit în multe din porturile lumii. Astfel portul Shanghai (cca. 140 mil. tone trafic anual) situat pe brațul Huanqo are 8 cheiuri, adâncimi ale apei de până la 13 m, magazii, depozite-cisterne, etc. Portul se leagă de restul țării prin Chang Jiang dar și prin alte căi de comunicație.

Transporturile aeriene au luat o mare dezvoltare atât în ceea ce privește dotarea cât și prin înființarea unor noi aeroporturi.

Concomitent se constată o creștere importantă a traficului intern și internațional. Printre cele mai mari aeroporturi se numără : Beijing, Shanghai, Harbin, Guangzhou, Luda.

C o m e r ț u l e x t e r i o r. Din ce în ce mai mult în ultima perioadă China se impune prin produsele sale pe piața mondială.

Permanent există o modificare și adaptare la cerințele acesteia trecându-se peste mărfurile tradiționale (orez, bumbac, ceai, mătase) cu care se realiza comerțul acestei țări în favoarea altor produse de înaltă tehnicitate, foarte competitive cum sunt : aparatură electronică și electrotehnică, utilaj minier și naval, o gamă foarte complexă de produse ale industriei poligrafice, ale industriei alimentare.

În 1991 exporturile s-au ridicat la 71,8 md. dolari, iar importurile la 63,8 md. dolari, principalii parteneri fiind Hong Kong, Japonia, S.U.A., Singapore, Germania, Marea Britanie (la export), Japonia, Hong Kong, S.U.A. și Germania (la import). Există o serie de realizări în direcția comerțului țării noastre cu această țară din care importăm minereuri, cauciuc natural, bumbac și spre care se îndreaptă material rulant, utilaj petrolier, autovehicule.

MONGOLIA

Este situată în partea nordică a Asiei Centrale, desfășurându-se pe o suprafață întinsă de 565.000 kmp cu unele diferențieri de natură fizico-geografică reflectate și în activitățile social-economice.

Cadrul natural

Trăsăturile cadrului fizico-geografic sunt marcate uneori profund de caracterul continental până la excesiv al climei. Pe acest fond general doar unitățile muntoase, prin altitudine și expunere introduc o oarecare varietate prin însăși elementul de etajare.

În sud și est precipitațiile nu depășesc anual 200 mm în timp ce în etajul montan (Altaiiul Mongol, Hangai) valorile sunt ceva mai ridicate. Există prin urmare condiții pentru o uscăciune excesivă asociată cu o mare frecvență a vânturilor uscate dinspre vest.

Mongolia este supusă iarna acțiunii anticiclonului ruso-siberian iar vara la pătrunderea aerului vestic apar puternice diferențe diurne de temperatură însoțite de o foarte redusă cantitate de ploaie.

Spre sud valorile temperaturii cresc din ce în ce mai mult, iar cele ale precipitațiilor scad. Verile devin excesiv de călduroase. În partea nordică a Mongoliei gerurile cele mai mari se înregistrează în depresiuni, unde se instalează puternice inversiuni de temperatură. La Ulaanbaatar temperatura medie din ianuarie este -27° (minime -50°). *Temperaturile medii ajung vara la 18° - 19° C, iar maximele depășesc 39° .* Numai partea estică a Mongoliei primește o cantitate ceva mai mare (cca. 200 mm) de precipitații, legat de influența maselor de aer estice, mai umede.

Modelarea actuală a reliefului se realizează diferențiat pe cele trei mari trepte ale acestuia : treapta montană în vest și nord-vest, treapta podișului propriu-zis și cea a depresiunilor și culoarelor din est. Lipsa de precipitații a dus la existența unor mari arii endoreice dar și areice depresiuni de deflație presărate cu lacuri sărate și sărături.

Râurile din partea nordică a Mongoliei, dealtfel singura regiune unde există o rețea de ape, au nivele crescute vara, legat de topirea zăpezii și de ploile ciclonale de vară. În sud, rețeaua de râuri este foarte slab reprezentată.

Depresiunea Lacurilor, așa cum o prezintă și numele, adăpostește o serie de unități lacustre cu scurgere sau fără scurgere în Oceanul Planetar, unele intrând în categoria celor recente fără scurgere. Majoritatea lacurilor sunt relictice.

În regiunea muntoasă (Altaiiul Mongol) se găsesc și lacuri glaciare. În general, se constată o lipsă atât a apelor de suprafață, cât și a celor subterane. În unele regiuni

aprovizionarea cu apă se face exclusiv din puțuri. Acolo unde apa freatică se află la suprafață și este potabilă, adică în spațiul oazelor, au apărut așezări omenești. Există însă localități precum cele de la poalele Munților Hangai a căror ființare este legată direct de apariția unor bogate izvoare de sub pânze de material proluviocoluvial sau de apa adusă de râurile ce vin din munți.

Vegetația și solurile sunt specifice zonelor de silvostepă, stepă, semipustiu și pustiu. În regiunea muntoasă și, în general, în partea nordică a Mongoliei se întâlnesc asociații forestiere. Limita superioară a pădurii se află la aproximativ 2500 m. Stepă ocupă restul țării, îndeosebi partea estică. Ea se continuă spre sud, spre Deșertul Gobi, cu o vegetație din ce în ce mai rară, pe măsura trecerii la nisipurile deșertice și martorii erozivi, dezgoliți, lipsiți și de sol, care se asociază cu terenuri întinse de sărături (soloncauri). Peisajul poartă numele de "gobi" și se întâlnește atât în Depresiunea Lacurilor, cât și în podișul cu același nume (Podișul Gobi).

Pășunile, acolo unde apar, au o mare importanță, foarte apreciate fiind cele din spațiul montan.

Lumea animală este destul de variată. În păduri se întâlnesc numeroase mamifere, ca : maralul, ursul brun, elanul, mistrețul, iar în stepă antilopele, dihorul mongol, măgarul sălbatic. Rozătoarele, aflate în număr mare, aduc pagube îndeosebi pășunilor.

În ansamblu, relieful Mongoliei se înscrie într-o regiune de cutări hercinice ce apar la zi sau sunt scufundate. Oricum, trăsăturile de bază s-au format înainte de mezozoicul superior, după care a urmat o lungă perioadă de modelare.

Partea nord-vestică este predominant muntoasă, grupele de munți fiind separate prin depresiuni și șesuri. Există trei sisteme muntoase : Hentei-Hangai, Altaiul Mongol și Altaiul Gobian. Prin aspectele ce le prezintă se constată un lung proces de nivelare. Există însă și o serie de regiuni în Altaiul Mongol cu peisaj alpin (vârfuri ascuțite, creste dințate, vegetație de pășuni alpine). Mare parte din unitățile muntoase aparțin reliefului relict. Apar astfel suprafețe netede acoperite de depuneri continentale cuaternare.

O serie de depresiuni, unele tectonice, cantonează lacuri, așa cum este Depresiunea Lacurilor. Ele sunt relicte și au avut în trecut suprafețe mult mai mari. Faptul este dovedit de existența depunerilor groase de argilă și argilă nisipoasă cu mult în afara perimetrelor lacustre actuale. Aceste materiale, în condițiile climei de azi, sunt transportate și depuse, dând naștere reliefului de dune. O altă serie de depresiuni sunt ocupate de soloncauri și mlaștini.

Structura geologică oferă importante zăcăminte, cum sunt : fier, aur, metale colorate, cărbuni etc.

Având în vedere aceste caractere ale peisajului și felul cum se asociază spațial, pe întinsul Mongoliei se individualizează următoarele unități fizico-geografice, fiecare purtând un anumit potențial economic : Munții Altaiul Mongol,

Hangai și Hentei; Depresiunea Lacurilor; regiunea de podiș Selenga; Podișul (Deșertul) Gobi¹.

Munții Altaiul Mongol, Hangai și Hentei.

Au altitudini ce depășesc 4.000 m în Altaiul Mongol (vf. Bogdo-Ola, 4.356 m), și în Hangai (vf. Otgon-Tengri, 4.031 m).

Sunt fragmentați de o rețea hidrografică cu scurgere spre Oceanul Inghețat (prin Irtâșul Negru). Cel mai mare râu al R.P.Mongole este Selenge Mörön (Selenga), care își are obârșiile în Munții Hangai și se varsă în lacul Baikal. Este navigabil pe o lungime de circa 500 km. Râurile cu obârșiile în munți au o alimentare complexă din ghețari, zăpezi și ploii.

Glaciațiunea actuală este dezvoltată exclusiv în vestul țării, cu 14 centre în Altai și unul în Hangai (J.Beamba, E.Selivanov, 1971). Suprafața ghețarilor actuali trece de 300 km². Majoritatea ghețarilor se prezintă sub forma unei mase de gheață de la care pornesc câteva limbi. Centrul glaciației actuale se află în culmea Bogdo-Ola. În multe locuri se constată urmele retragerii limitei ghețarilor, îndeosebi în ultimii 40 de ani. Cel mai mare număr de ghețari se află pe pantele nordice și nord-estice. În Hangai, numai culmea Otgon-Tengri poartă câmpuri de firn și ghețari plați suspendați. Nu se cunosc ghețari de vale. Actuala glaciație din regiunea muntoasă a Mongoliei este deosebit de caracteristică pentru suprafețe plate, indiferent de expoziție, iar limitele ghețarilor se restrâng treptat.

Dintre plantele arborescente mai des pot fi întâlnite speciile : Pinus sibirica, Larix sibirica ș.a. sub care se găsesc soluri podzoice. În Hangai, unde elementele de stepă se îmbină cu cele de silvostepă, apar soluri castanii de munte. Partea sudică a Altaiului Mongol și a Altaiului Gobian este lipsită de vegetație lemnoasă. La peste 2.500 m începe etajul subalpin ce se transformă treptat în înălțime în etajul tundrei

---

¹În cadrul culoarelor mari de vale, ca și în unele depresiuni se conturează o suprafață de modelare de tip pediment de vârstă oligocen-miocen. Un important rol l-a jucat vulcanismul paleocen, miocen și pliocen, timp în care s-au depus bazalte, etc., ce intră în alcătuirea unor podișuri din centrul și estul Mongoliei. Unele fenomene vulcanice sunt legate de o intensă tectonică disjunctivă pusă în evidență de dezvoltarea grabenelor și horsturilor. Procesul de riftogeneză a influențat definirea altitudinilor absolute, orientarea depresiunilor recente, caracterele drenajului, fenomenele vulcanice recente etc.

Depresiunea semideșertică a Lacurilor (Valea Lacurilor). Este situată între Munții Altaiul Mongol, Hangai și Tenu-Ola, dezvoltându-se pe direcția NV-SE. Reprezintă o întinsă regiune lacustră, îndeosebi jumătatea nord-vestică, cu lacuri sărate și dulci, mlaștini și sărături. Dintre lacurile sărate, mai importante sunt : Uvs Nuur (nuur=lac), Hiargas Nuur etc. Lacul Uvs Nuur, printre cele mai mari din regiune, are o adâncime de peste 200 m și o cuvetă de origine tectonică. Unele lacuri comunică între ele. Spre sud, Valea Lacurilor este presărată cu suprafețe nisipoase, mlăștinoase și sărăturoase, depresiuni endoreice, ca cea de la Bayan etc.

Precipitațiile, sub 200 mm/an, permit dezvoltarea unor ierburi și tufişuri, în care frecvent se întâlnesc pelinul, unele graminee (Festuca hubsugulica). Se găsesc soluri castanii deschise de semipustiu, soloceacuri, nisipuri mobile și semifixate.

Regiunea de podiș Selenge, cu pășuni și păduri. Se suprapune bazinului râului cu același nume. Râurile din această unitate au lungimi mari, traversând deseori lacuri și mlaștini. Orchon, unul din afluenții principali ai râului Selenge străbate și o regiune calcaroasă cu forme carstice, cum sunt : chei, depresiuni carstice, văi seci.

Clima regiunii, ținând cont de latitudinea la care se află, este ceva mai umedă (450 mm precipitații anuale). Aceasta se reflectă în niveluri și debite ale râurilor mai ridicate, îndeosebi primăvara și vara odată cu topirea zăpezii, în dezvoltarea vegetației forestiere și pășunilor.

Podișul (Deșertul) Gobi. Reprezintă o unitate tipică de acest fel, cu un climat continental excesiv, cu precipitații sub 200 mm anual. Temperaturile medii sunt cuprinse între - 10° ... - 25° în ianuarie și + 22° ... + 30° în iulie. Zăpada nu cade pe cea mai mare parte din suprafață. Amplitudinile maxime de temperatură depășesc 50° - 60° . Este lipsit de rețea hidrografică permanentă; apar însă lacuri de obicei sărate și puțin adânci. O importanță deosebită o au, pentru vegetație și populație, apele freatice. Deosebit de bogată în iviri de ape freatice este partea de est a deșertului Gobi. Pentru utilizarea lor, populația folosește puțurile, însă, în iernile deosebit de aspre , apa din cele cu mică adâncime îngheață.

Pe nisipurile din deșertul Gobi cresc desișurile de saxaul, karagan și o serie de ierburi cu un grad accentuat de adaptare la xerofilism. În regiunile stâncoase acoperite cu pietrișuri, precum și pe solonceacuri sunt răspândite Artemisia gobica, Stipa gobica, iar în unele albiile secate, Ulmus, tufişuri de Tamarix etc.

Resursele naturale. Alcătuirea geologică și tectonică pune în evidență, structuri cu importante rezerve de cărbune brun, uilă, minereuri de fier și metale neferoase, materiale de construcție etc.

Foarte importante ca extindere și calitate sunt pășunile și fânețele și în oarecare măsură, pădurile. Clima temperat continentală, în bună măsură excesivă, a

permis în primul rând dezvoltarea plantelor ierboase. Pentru calitatea, diversitatea și suprafața ocupată de plantele de nutreț există o preocupare permanentă în sensul asigurării unui fond furajer continuu. În aceleași condiții se desfășoară importante lucrări de irigații, experimentări, lucrări ameliorative. Se dezvoltă, în același timp, cultura cerealelor, în multe locuri, bazată pe utilizarea intensă a apelor subterane etc.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1994, numărul locuitorilor a fost de 2.363.000 din care 87 % mongoli, 5,3 % kazahi apoi tuvini ruși, chinezi ș.a. Sporul natural este de 2,74 % iar densitatea medie a populației de 1,4 locuitori/kmp, ocupând ultimul loc, sub acest aspect între țările Asiei.

Valori sporite ale densității se întâlnesc în jumătatea nordică acolo unde sunt concentrate și cele mai importante orașe ale țării.

Predomină populația din grupa de vârstă de 15 - 59 ani (52,0 %).

Există o mobilitate tradițională în strânsă legătură cu creșterea nomadă a animalelor având în vedere distanțele dintre suprafețele cu pășuni.

Centrele din jumătatea nordică se constituie într-o arie endodinamică, populația urbană (52 %) fiind prezentă îndeosebi în această parte a țării. Se cunoaște o ușoară restrângere a populației ocupată în agricultură datorită dezvoltării celorlalte sectoare de activitate în concordanță cu cerințele economiei contemporane.

Pe cele două domenii de activitate populația este repartizată astfel : 34 % în agricultură și 66 % în industrie, servicii etc.

În afara centrelor urbane mai vechi Ulaan Baator (Ulan Bator) capitala țării și Süxbaatar (Suhe Bator , un loc de frunte este ocupat de noile orașe apărute în strânsă dependență de valorificarea resurselor naturale și mai ales a celor de subsol. Dintre acestea se remarcă : Choibalsan, Dalandzagad, Nalaiha, Țețerleg.

Economia

Mongolia a cunoscut în ultimele decenii importante transformări care au înscris-o pe o traiectorie progresivă cu realizări în toate domeniile economiei permițându-i și o serie de schimburi internaționale.

I n d u s t r i a. S-a dezvoltat pe seama unor resurse energetice a celor necesare metalurgiei feroase și neferoase, industriei chimice. Industria energetică se bazează mai ales pe utilizarea cărbunelui (huilă, lignit, cărbune brun) exploatate în bazinele Saaryngol și Nalai precum și în deșertul Gobi lângă orașul Dalandzagad. Se apreciază la peste 1,5 miliarde tone rezervele de cărbune. Centrele de extracție a cărbunelui se întâlnesc în jumătatea vestică.

În apropiere de granița cu China lângă centrul Sainsand (la Dsun Balik) au fost descoperite și sunt exploatare zăcăminte de petrol ceea ce a permis construirea unei rafinării chiar la Sainsand.

Se întâlnesc importante termocentrale construite pe baza cărbunelui local la Ulaanbaatar, Choibalsan și Darhan.

Pe baza importantelor resurse de minereuri neferoase (cositor, cupru, molibden) s-a dezvoltat metarlurgia neferoasă principalul centru fiind Erdenet.

Industria construcțiilor de mașini destul de diversificată realizează mașini agricole la Xovd, textile, mașini unelte, bunuri de larg consum. Bine reprezentată este și industria materialelor de construcție și industria lemnului care oferă importante cantități de ciment, de lianți în general ca și cherestea, hârtie și cartoane, mobilă, având ca centre reprezentative : Xovd, Uliastai, Ulaanbaatar, Süxbaatar.

O mult mai largă răspândire și o importanță majoră o au industriile textilă, alimentară și încălțăminte. Acestea dețin peste 50 % din volumul total industrial. Se obțin importante produse alimentare rezultate din prelucrarea cărnii, laptelui, legumelor și fructelor precum și țesături dintre care o mare importanță o au covoarele, fetru pentru confecționarea iurtelor. Dintre centre se remarcă în mod deosebit Ulaanbaatar, Choibalsan, Darhan, Süxbaatar. De altfel orașul Darhan constituie și cel de-al doilea centru industrial al țării având în vedere resursele din apropiere (cărbunii de la Saryngol și metalele neferoase și sare de la Erdenet).

A g r i c u l t u r a. Principalul sector în agricultură îl constituie creșterea animalelor având în vedere și întinsa suprafață pășunabilă, peste 80 % din suprafața țării. Se cresc ovine (15.090.000 capete), caprine (5.200.000 capete), bovine (2.900.000 capete), porcine, cabaline (2.300.000), cămile (564.000), Mongolia deținând locul 1 pe glob la efectivul de animale raportat la numărul de locuitori.

Cultura plantelor se situează pe locul secund (0,5 % din suprafața țării) dintre acestea cultivându-se grâul (417.000 tone) și orzul, apoi legumele și plantele furajere și legumele. Principalele suprafețe cerealiere se găsesc în partea nordică a țării în general suprapuse bazinelor râurilor Selenge și Orhon. Producția de cereale nu acoperă necesarul intern. O parte din suprafețele cultivate sunt irigate.

T r a n s p o r t u r i l e ș i c o m u n i c a Ț i i l e sunt asigurate în principal de căile ferate care dețin 3/4 din traficul de mărfuri și călători. Există magistrala nord-sud de la Süxbaatar la Dzamyn Uüd care traversează partea centrală a țării. Există de asemenea un tronson mai redus în jumătatea estică ce unește în principal Choibalsan și Tamsag-Bulak, racordat spre nord, în Rusia, transsiberianului.

Există peste 8.000 km de căi rutiere cu o densitate mai mare în jumătatea nordică unde se află - principalul nod rutier Ulaanbaatar.

În privința legăturilor comerciale externe Mongolia exportă piei, lână, semiproduse și produse ale industriei ușoare și importă mașini și utilaje, bunuri de consum, produse chimice, farmaceutice, poligrafice. Principalii parteneri: Rusia (peste 80 %), China, Japonia.

Principalul centru polarizator sub toate aspectele îl reprezintă capitala țării Ulaanbaatar. A apărut ca entitate rurală, o aglomerare de iurte, ca apoi, treptat să se transforme într-un nucleu urban astăzi oraș cu cca. 550.000 locuitori. Are funcții : industrială, concentrând mai mult de jumătate din valoarea producției industriale a țării, comercială, culturală.

În apropiere se află orașul Darxan cu peste 55.000 locuitori cu o importanță dotare industrială (industria construcțiilor de mașini, unități ale industriei materialelor de construcție, ale industriei textile, pielăriei și încălțăminte).

Süxbaatar, al treilea centru urban al Mongoliei este de asemenea un centru industrial și cultural cu sferă de influență spre alte centre mai reduse ca activități situate în apropiere. Se remarcă mai ales prin ramuri și subramuri ale industriei alimentare și lemnului.

Toate aceste centre realizează schimburi interne și internaționale ceea ce le conferă și o importantă funcție comercială.

COREEA

R.P.D. COREEANĂ ȘI COREEA DE SUD

Cadrul natural

Coreea este o unitate peninsulară încadrată de Marea Galbenă la vest, Munții Pektu San la nord și Marea Japoniei la est.

Tectonic, reprezintă o porțiune marginală a platformei chineze caracterizată însă printr-o alcătuire geologică deosebită precum și prin manifestări magmatice diferite de cele ale platformei tipice. În limitele peninsulei, din punct de vedere structural și tectonic, se evidențiază : apariții ale scutului sino-coreean, zona geosinclinală cendin-rivoniană, precum și o serie de flexuri majore între care grabenul marginal mezozoic. Rocile magmatice aparțin complexelor intrusive vechi și noi (K.B.Ilin, 1962). Acestea sunt legate de intense fracturări ale fundamentului în paleozoic și mezozoic. Rocile bazaltice au apărut pe linii de fractură, formând platouri în care au fost sculptate văi și depresiuni. Prin urmare, fundamentul unei bune părți a peninsulei reprezintă o platformă fragmentată în blocuri de către mișcările târzii, mezocainozoice.

Relieful Coreei, deși predominant muntos, este destul de complex. În nord se află podișul înalt (peste 2.000 m) Changbaishan, deasupra căruia se detașează o serie de înălțimi foste centre locale de erupții. În sudul Podișului se află Munții Nangnim cu altitudini de peste 2.700 m, cu două culmi, din care cea dinspre litoral poartă numele de Pujollyöng. Ea se continuă cu creasta Tuman în care se găsesc importante trecători, la peste 1.200 m. Au largă răspândire suprafețele de nivelare vechi, înălțate diferit de mișcările tectonice târzii. Unele din ele au fost mascate de curgeri vulcanice.

Culmea Pujollyöng, cu altitudini ce depășesc 2.500 m (vf. Puksubaek), este decupată, pe direcția vest-est, de văi, multe cu caracter de defileu, ce debușează în Marea Japoniei, după ce străbat o îngustă câmpie litorală.

Spre centru și sudul peninsulei, munții sunt grupați în masive, cumpăna de ape fiind mult deplasată spre est. Versantul estic este abrupt, fragmentat de o rețea de văi, cu repezișuri, praguri, iar cel vestic mai domol, căzând spre Marea Galbenă.

Între spațiul montan și țărmul vestic se desfășoară o câmpie litorală, presărată cu martori de eroziune. Ea se subdivide în Câmpia Pyöngyang (Phenian), Câmpia

Han și Câmpia Chonju. Litoralul este însoțit de foarte multe insule și peninsule situate pe o platformă continentală cu adâncimi reduse, în medie între 20-60 m.

Insulele mai importante care însoțesc țărmul sunt Kanghwa-Do, Koje-Do și Cheju-Do. Unele culmi muntoase se termină direct în mare, lăsând între ele golfuri și un țărm de tip rias creat de scufundările recente¹. Se cunosc, de asemenea, numeroase sectoare cu terase de abraziune, ceea ce demonstrează existența unor importante mișcări epirogenice în zona litorală. Între golful Coreei de Est și localitatea Pusan, munții estici ai Coreei se desfășoară pe o lungime de peste 450 km. Au o alcătuire litologică mozaicată : în nord apar roci cristaline, mai spre sud roci eruptive și calcare, apoi nisipuri jurasice și cretacice, argile, marnă. Această alcătuire a generat și un ansamblu diversificat de forme și procese în relief.

Prin poziția sa, Coreea se află în regiunea climatică temperată², unde se îmbină activitatea musonică și activitatea ciclonică și unde există o luptă permanentă între influența continentală și cea oceanică, legată de instalarea pe continentul asiatic și Oceanul Pacific a centrelor de presiune stabile. Temperaturile în luna ianuarie sunt cuprinse între - 3° și - 15° (medie - 6°), iar media în iulie este de 20° C. În luna cea mai uscată a anului cad între 25 - 50 mm precipitații, iar în luna cea mai umedă între 200 - 300 mm. Cantitățile anuale de precipitații depășesc 1.500 mm. Regimul eolian se caracterizează și prin existența taifunurilor, generate de întâlnirea maselor polare cu cele tropicale. Tot în acest spațiu are loc interferența maselor de aer continental cu cele maritime. În partea sudică, totuși, masele de aer specifice zonelor temperate au o acțiune mult atenuată. Verile sunt mai puțin călduroase și lungi în nord, iar în sud calde și umede. Musonul de sud-est acționează vara, dar este ceva mai instabil decât cel nord-vestic. Tot în acest anotimp pătrund mase tropicale dinspre sud-est, care au o influență mare. În sudul Coreei, vara durează circa 6 luni (mai - octombrie), iar mișcările ciclonale sunt deosebit de frecvente primăvara și toamna. La sfârșitul verii îndeosebi, în spațiul Coreei acționează taifunuri care generează ploi torențiale, care produc inundații, distrug recolte și drumuri. Rețeaua de ape este reprezentată prin râuri cu debite bogate, dar variabile, cu o alimentare aproape exclusivă din ploi, mai ales de vară; este o rețea în al cărei regim hidrologic se simte influența musonică. Râurile Coreei sunt în general scurte, sub 100 km lungime, cel mai mare fiind Yalu Amnok-gang de 821 km.

---

¹) Peninsulei Coreea îi sunt specifice, pe latura vestică și sudică, țămurile de tip rias. Relieful este marcat de coline și munți joși care au suferit o puternică modelare într-un climat mai cald decât actual. Se remarcă, de asemenea, existența unor plaje vechi, anterioare climatului periglaciuar pleistocen (A.Guilcher, 1976).

²) Climă temperat marină în sud și continentală spre nord.

Râurile mari, întâlnite în părțile vestică și sudică, se varsă unele prin estuare (Amnok-gang, Rakdong-gang, Tumen-gang¹⁾, Hangang, Taedong-gang, Kum-gang), iar altele se varsă în golfuri barate de insule. Instabilitatea debitelor, legată de alternarea celor două sezoane, umed și uscat, creează numeroase probleme amenajărilor hidroenergetice. Navigația pe râuri este mult îngreunată datorită apariției bancurilor de materiale rostogolite și acumulate în albie. Cantitatea mare a acestor depuneri se datorește în primul rând cursurilor vijelioase ale apelor cu putere mare de transport în cursul superior.

Prin caracterele vegetației, Coreea se include regiunii floristice Holarctice, subregiunea Chino-Japoneză. Această mare unitate biogeografică se află în apropierea zonei de interferență a elementelor arctice, cu cele temperate și subtropicale. Regiunea reprezintă de asemenea, centrul de formare a multor specii întâlnite astăzi în regiunile floristice limitrofe. Peninsula Coreea ca și alte unități fizico-geografice cu care se învecinează nu a fost cuprinsă de calota glaciară cuaternară. Faptul a ușurat refugierea aici a numeroase specii de animale și plante, încât astăzi conviețuiesc multe relicturi terțiare rămase aproape în stare neschimbată (ex. Jenschenu, ginseng, o plantă medicinală) și elemente aparținând altor regiuni. Tot în Coreea, în partea nordică acesteia, se găsește centrul de formare a florei manciuriene. În aceste împrejurări, flora Coreei este destul de bogată numărând peste 3.000 de specii, aparținând la cca 160 de familii.

Cea mai mare parte a peninsulei, îndeosebi jumătatea nordică este ocupată cu păduri de foioase - stejar și castan, specifice zonei temperate, iar în etajele superioare - păduri montane de conifere de obicei asociate cu păduri de foioase care urcă frecvent până la 2.000 m. În sud, locul acestora este luat de păduri de amestec de tip temperat și subtropical, care pe alocuri se aseamănă cu pădurile nipone. Rezultă, ca o altă caracteristică a vegetației, existența pădurilor mixte foarte bogate în specii. În sudul peninsulei, plantele veșnic verzi nu urcă mai sus de 500 - 600 m, având în alcătuire cameliile japoneze, ginkgo, stejar cu frunza verde tot timpul anului ș.a. În etajul următor apar pădurile de foioase cu frunze căzătoare și conifere. Izolat, pe marile înălțimi, cresc asociații de tundră, aparținând etajului alpin, iar în etajul subalpin subarbuști și plante târâtoare. În ariile joase, câmpii și depresiuni, ca și pe versanții multora din culmile muntoase vegetația spontană a fost înlăturată aproape complet modificându-se în același timp și componența în specii a pădurilor și pajiștilor.

Învelișul de sol este variat ca structură și utilizare. Astfel, în partea estică se găsesc soluri montane brune de pădure, iar în cea vestică soluri cenușii de păduri de foioase.

---

¹⁾ gang = râu

În regiunile din sud s-au format crasnoziomuri și jeltoziomuri de păduri și tufișuri subtropicale veșnic verzi. În partea nord-vestică muntoasă se întâlnesc solurile podzolice de taiga montană. Apar și soluri aluviale, ca de altfel și alte tipuri de soluri intens utilizate în agricultură pentru cultura cerealelor (a orezului, grâului, etc.).

În ce privește fauna, alături de animalele specifice zonei temperate, se găsesc elemente proprii altor regiuni faunistice, cum sunt tigrlul, pantera ș.a.

Structura fizico-geografică complexă a Coreei permite separarea unor subregiuni astfel :

Munții vulcanici împăduriți Pujollyöng-Chanbaishan - Nangnim. Au o direcție NE-SV și sunt situați între culoarele văilor Yalu și Tumen în nord și culmile secundare care leagă golfurile Coreei de Vest și de Est în sud. Sunt mult mai fragmentați pe direcția sud-est, nord-vest de către afluenții râurilor Tumen și Yalu. Spre nord-est se termină prin culmea Kuleshan. Au altitudini ce depășesc 1.300 m, ajungând în podișul bazaltic Changbaishan la 2.744 m (vârful Paekdu-san, un vulcan stins situat la frontiera dintre R.P. Chineză și R.P.D. Coreeană). Pe fundul craterului se întâlnește lacul Chan a cărui oglindă se află la 2.257 m deasupra nivelului mării, având o lungime de 4 km și o lățime de circa 2,5 km. În regiunea vulcanului Paekdu-san își au izvoarele : Amnok-gang, Sungari, Tumen-gang, care și-au adâncit văile, în principal, în placa bazaltică a podișului, ce acoperă un fundament cristalin. Sunt acoperiți cu bogate păduri temperate ce compun formațiile manciuriene și nord-chineze din care nu lipsesc : Quercus dentata, Quercus serata, Quercus variabilis, Pinus Koraiensis.

Sub acestea se află soluri brune montane, podzoluri și acide.

Munții vulcanici împăduriți Taebaek Shan. Constituie coloana vertebrală orografică a peninsulei, au o direcție aproximativ meridiană, profil asimetric și sunt fragmentați adânc spre vest. Sunt împăduriți cu asociații de foioase și conifere. Pe liniile de fractură au avut loc revărsări importante de lave bazaltice, care au dat naștere în principal la platouri vulcanice întinse, cu forme diverse, apărute în urma procesului alterării, al eroziunii în general. Regiunea muntoasă Taebaek Shan prezintă o intensă fragmentare fiind străbătută de defilee adânci, pitorești, prin care se face traversarea, văi adâncite cu praguri și cascade etc.

Câmpia litorală umedă estică. Apare îngustă și rectilinie, doar spre sud, în apropierea orașului Taegu, are formă arcuită. În regiunea litorală se întâlnesc sisteme de falii care pot fi urmărite și submers. Se constată existența a o serie de terase de abraziune, care demonstrează mișcările verticale succesive ale regiunii țărmlui. Această unitate fizico-geografică este umedă și are spre sud un climat din ce în ce mai blând.

Câmpia sudică și sud-vestică. Este mult mai dezvoltată și străbătută de ape de la est spre vest. Se practică intens culturile agricole. Mai important este sectorul de câmpie Rakdong-Savijin.

În ansamblu, teritoriul Coreei este marcat de alternanța zonelor joase, depresionare, cu cele înalte, colinare și montane, fapt care se exprimă în utilizarea mozaică a terenurilor.

Resurse naturale. Mișcările tectonice intense, însoțite de flexuri majore pe diferite direcții ale fundamentului sino-coreean, au scos la iveală depozite magmatice și, de asemenea, au provocat metamorfozări încât în subsol apare o complexitate de zăcăminte de minereuri de fier, neferoase, prețioase etc. La fel de importante sunt bogățiile solului care, în condițiile climei temperate cu influențe subtropicale în sud, au permis o dezvoltare apreciabilă a fondului forestier (pin, păduri de foioase etc.), a solurilor fertile, a pășunilor și a fânețelor. Importante resurse îndeosebi piscicole se întâlnesc în mările limitrofe și fluviile ce brăzdează peninsula.

Cadrul natural al peninsulei Coreea a început să fie utilizat din cele mai vechi timpuri. În primele etape au fost folosite unele resurse ale solului și mărilor mărginașe ulterior adăugându-se și cele ale subsolului prelucrate și valorificate prin intermediul unor meșteșuguri și în cele din urmă al industriei.

La începutul secolului al XX-lea pe baza resurselor proprii și în strânsă dependență de economia Japoniei sub protectoratul căreia se afla, Coreea își dezvoltă unele activități industriale (siderurgia, chimia, industria textilă ș.a.).

În 1945 pe fondul înfrângerii și retragerii Japoniei, nordul este ocupat de trupele sovietice, iar sudul de trupele americane. În 1948 se proclamă în sud Republica Coreea iar în nord R.P.D. Coreeană. Între 1950-1953 are loc războiul între cele două state, cu implicarea necesară a armatei americane și a unor voluntari chinezi, război încheiat cu un armistițiu (27.07.1953) ce consfințește împărțirea de facto a Coreei în două state, deși există un singur popor coreean, o națiune unică definită printr-o cultură și istorie comună formate de-a lungul secolelor.

REPUBLICA POPULARĂ DEMOCRATĂ COREEANĂ

Republica Populară Democrată Coreeană, situată în partea de nord a Peninsulei Coreea, are o suprafață de 120.538 km². Are însemnate și variate resurse naturale : cărbuni, minereuri de fier, resurse hidroenergetice, forestiere etc., care constituie premise de seamă ale dezvoltării sale economice. Din punct de vedere administrativ este organizată în 9 provincii (= do) și două orașe republicane (Pyôngyang, Kaesông).

Populația și rețeaua de așezări urbane.

Numărul locuitorilor a crescut de la 9,7 milioane în anul 1950 la 23,5 milioane în anul 1994. Această creștere substanțială se datorește și unui spor natural favorabil 18,1 ‰ (1990). Pentru anul 2.000 se estimează o populație a R.P.D. Coreene de 28,1 milioane locuitori.

Densitatea medie este de 194,8 loc/kmp. Se cunosc diferențe legate de gradul de industrializare a unor regiuni, de valorificare a resurselor acestora, de procentul de urbanizare a teritoriului și nu în ultimă instanță de cadrul fizico-geografic. Cele mai mari valori ale densității (peste 200 loc/kmp) se întâlnesc în câmpiile litorale din vest unde se constată și o concentrare mai mare a așezărilor și din est (la Marea Japoniei); dealtfel aceste regiuni constituie și principalele producătoare de orez ale țării. Densități mai reduse sunt în regiunea nordică, muntoasă (30-50 loc/kmp). Populația activă reprezintă cca 45 % din totalul populației, cca 60 % fiind antrenată în industrie - servicii - și peste 1/3 în agricultură. Pe fondul politicii de industrializare, populația urbană a sporit constant în ultimele decenii, depășind 2/3 din populația țării (67 % - 1990).

Principalele orașe sunt înscrise în următoarele categorii : între 50.000 - 250.000 locuitori (Hungnam); între 250.000 - 1.000.000 locuitori (Chongjin, Kimchak, Wonsan, Kaesông, Sinuiju); între 1.000.000 - 5.000.000 locuitori (Pyôngyang, Hamhung). Predomină orașele mici și mijlocii remarcându-se funcția industrială; ele sunt localizate în câmpiile litorale sau pe culoarele principalelor văi, în cea mai mare parte, cum este cazul orașului Pyôngyang, capitala țării, cu o populație de 2.639.000 locuitori (1990, aglomerația urbană).

Economia

R.P.D. Coreeană este o țară industrial - agrară în care industria deține un loc foarte important remarcându-se îndeosebi ramuri ale industriei grele (industria constructoare de mașini, industria siderurgică) apoi industria textilă, industria alimentară. Se are în vedere dezvoltarea și acelor ramuri care să echilibreze economia pe ansamblul ei dar să o și proiecteze spre schimburile internaționale. Acest proces este strâns legat de utilizarea cuceririlor tehnico-științifice în procesul tehnologic, de valorificare superioară și eficiență a resurselor, etc.

I n d u s t r i a. Reprezintă o pârghie foarte importantă a economiei naționale dispunând de importante resurse de materii prime cărbune, minereuri de fier și neferoase, minereuri de aur, wolfram, apoi de grafit, azbest, fosfați, sare, sulf. Ele au permis dezvoltarea unor ramuri industriale de bază cum sunt siderurgia, metalurgia neferoasă, industria chimică s.a..

Industria energetică se bazează pe zăcăminte de cărbune ale căror rezerve se înscriu în ordinul miliardelor de tone la antracit, huilă și lignit iar producțiile în anul 1990 au fost de 40.700.000 t huilă, 13.000.000 t lignit și cărbune brun. Principalele bazine carbonifere sunt Pyôngyang (antracit și huilă) și Tuman (lignit).

Coreea de Nord dispune și de unele rezerve de petrol. Având în vedere condițiile climatice asociate reliefului accidentat potențialul hidroenergetic este ridicat (10.000 MW), energia obținută în centralele hidroenergetice deține un procent însemnat dispunând împreună cu celelalte unități producătoare de o putere instalată de peste 8.700 MW; producția de energie electrică depășește 50 md. KWh (1986). Cele mai importante hidrocentrale se află în sistemul hidrografic Yalu.

Industria siderurgică dispune de o apreciabilă bază de materii prime autohtone ca : minereuri de fier (3,2 milioane tone în 1985), cărbuni cocsificabili ș.a. Minereurile de fier se extrag la Musan, situat în extremitatea nord-estică a țării și la Ionbion, la nord de Pyôngyang. Principalele centre siderurgice se găsesc fie pe latura vestică, la Marea Galbenă (Nampho, Kanso), fie pe latura estică, la Marea Japoniei (Kimchaek, Chongjin, Musan). Producția de oțel a R.P.D. Coreene depășește 6 mil. t/an.

Metalurgia neferoasă are în vedere importante zăcăminte de minereuri de cupru, bauxită, plumb, zinc, ce se găsesc în structuri sedimentare, metamorfice și eruptive din nordul, estul și centrul țării. În afara celor amintite se mai întâlnesc resurse de aur, argint, wolfram, metale rare. Producția acestora variază în jurul a 15.000 t la cupru, 110.000 t la plumb și 160.000 t la zinc. Principalele centre sunt : Hungnam, Nampho, Munphen, Wonsan.

Industria construcțiilor de mașini se detașează prin dezvoltarea atât a subramurilor care furnizează mașini necesare industriei grele cât și subramurilor de

vârf : electrotehnică, electronică, optică. A înregistrat o diversificare și modernizare îndeosebi industria mijloacelor de transport (nave, locomotive) și cea de tractoare și mașini agricole.

Cele mai importante centre ale industriei construcțiilor de mașini sunt : Hungnam și Pyôngyang unde se realizează : utilaje siderurgice, material rulant, nave dar și televizoare, frigidere, etc.

Alte centre ale industriei construcțiilor de mașini la fel de însemnate pentru economia țării sunt : Chongjin, Wonsan, Hichon, Nampho, Tokchon, Najin. Aici se obține : echipament electric, utilaje industriale diverse, aparate de radio, produse metalice de larg consum.

Industria chimică. Se bazează pe importante resurse locale din care se obțin produse chimice, îngrășăminte azotoase (630.000 t, 1986), fosfatice (135.000 t, 1986), mase plastice, cauciuc sintetic, produse clorosodice, acid sulfuric. Principalele centre ale industriei chimice sunt : Pyôngyang, Hamhung, Wonsan, Chongjin, Aoji, Songnim, Cilianson.

Industria materialelor de construcție s-a dezvoltat cu precădere pe latura vestică obținându-se lianți, produse refractare, produse ceramice. Se remarcă îndeosebi centrele Pyôngyang și Haeju iar pe latura estică Hamhung.

Industria textilă. Prezintă ca și în alte state ale Asiei o ramură de tradiție îndeosebi pentru lână și bumbac. Deși mai noi, în industria textilă fibrele celulozice și vinalonul, obținut în orașul Hamhung, și-au obținut un loc important. Centrele în care se găsesc un număr însemnat de întreprinderi textile sunt : Pyôngyang, Sinuijiu și Chongjin pentru prelucrarea lânii și a fibrelor celulozice.

Industria lemnului are o pondere corespunzătoare având în vedere și suprafața împădurită (cca. 2/3 din teritoriu) cele mai importante centre aflându-se în jumătatea nordică a țării : Sinuijiu, Kanggye, Kilchu, Chongjin. Se obține cherestea (600.000 m³, 1986), hârtie și cartoane, mobilă.

Industria alimentară obține produse din prelucrarea cărnii, a laptelui, a peștelui, a plantelor cerealiere și legumicole, a fructelor. Centre importante ale acestei ramuri industriale sunt : Pyôngyang cu o diversitate de subramuri, produsele fiind apreciate pe piața mondială, Wonsan - centru, specializat în prelucrarea și conservarea peștelui, Haeju, Kanggye.

Procesul de valorificare industrială a resurselor solului și subsolului, a importantului potențial demografic a condus la apariția unor grupări industriale. Astfel vom întâlni concentrări de tip industrial - urban în perimetrul Pyôngyang - Nampho cu o asociere diversă a ramurilor industriale extractivă, siderurgică, metalurgia neferoasă, industria construcțiilor de mașini, textilă și alimentară; de tip industrial - portuar în care se interconstrucționează industria siderurgică , cea a construcțiilor navale și industria chimică; de tip industrial de extracție cu o pondere crescută a industriei extractive (cărbuni, minereuri).

A g r i c u l t u r a. Câmpiile litorale (fluvio - marine), cu o extindere mai mare în jumătatea vestică împreună cu cele fluviatile care pătrund ca niște tentacule în interiorul peninsulei constituie principalele regiuni agricole ale țării.

Sporirea suprafeței cultivate s-a realizat și prin terasarea multor versanți încât pomicultura, în primul rând, s-a extins la altitudini ce trec de 1.000 m. Creșterea producției agricole se bazează pe dotarea acestei ramuri cu mijloace tehnice dintre cele mai perfecționate cu cantități corespunzătoare de îngrășăminte. Se aplică în același timp metode moderne de îmbunătățiri funciare în primul rând în limitele câmpiilor litorale unde unele suprafețe sunt improprii unor activități agricole.

Cultura plantelor. Pe mai mult de 1,5 mil. ha se cultivă orez, grâu, porumb, orz, mei producția de cereale fiind în 1992 de 9.872.000 t.

Producția la cereale în anul 1992

- tone -

Grâu	Ovăz	Mei	Porumb	Orez	Orz
195.000	56.000	60.000	4.400.000	5.000.000	145.000

(FAO Yearbook, 1993)

Orezul se cultivă îndeosebi în jumătatea vestică a peninsulei dar și în câmpia litorală de la Marea Japoniei. Se practică sisteme irigate. Pe suprafețe întinse se cultivă porumbul, grâul, meiul. În lunci mai ales se cultivă legumele pentru care există o preocupare deosebită iar pe versanții amenajați ai înălțimilor pomii fructiferi din care o pondere deosebită o dețin merii, cireșii, piersicii.

Producția de fructe în anul 1992 a fost de 1.346.000 t., iar de legume și pepeni de 4.460.000 t.

Creșterea animalelor ocupă un loc important în activitatea agricolă.

Bovine (mii cap.)	Porcine (mii cap.)	Ovine (mii cap.)	Caprine (mii cap.)	Cabaline (mii cap.)
1.300	3.300	390	300	46

(FAO Yearbook, 1993)

Se constată numărul mare al porcinelor și bovinelor pentru creșterea ultimelor existând un fond de pășune și fânețe de circa 3,2 % din suprafața agricolă a țării.

Se cresc la fel de multe păsări iar pescuitul de tradiție în această țară a înregistrat în anul 1986 o producție de pește de 1.700.000 t.

Căile de comunicație și transporturile. În procesul dezvoltării economice în plan teritorial au fost antrenate felurite resurse materiale și umane aflate în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Aceasta a presupus realizarea unor căi de transfer și schimb spre și dintr-o parte în alta a țării. Procesul s-a realizat prin intermediul căilor de comunicație (feroviară, rutieră, fluviatilă și maritimă) a căror lungime depășește cu mult cifra de 100.000 km. Din aceștia peste 11.000 km sunt căi ferate (80 % electrificate), cu o densitate mai mare în jumătatea vestică. Principalele magistrale sunt : Pyöngyang-Wonsan (ultramodernă) și Kaesong - Wonsan ambele traversând R.P.D. Coreeană de la Marea Galbenă la Marea Japoniei.

Alte magistrale leagă fie orașele din lungul țărmului estic și anume : Chongjin - Hamhung - Wonsan, fie pe cele de la Marea Galbenă adică Sinuijiu - Pyöngyang - Haeju - Kaesöng.

Rețeaua rutieră este amplu dezvoltată unind cele mai îndepărtate sau mai puțin accesibile colțuri ale țării.

Transporturile fluviatile (mai reduse) și cele maritime completează gama căilor de comunicație iar porturile Chongjin, Hungnam, Wonsan, Nampho cunosc o activitate intensă.

Comerțul exterior. Se realizează prin exportul unor materii prime și produse - cărbune, metale rare, mașini și utilaje, produse chimice și agricole (îndeosebi orez) și importul altora - petrol, cauciuc, mijloace de transport, medicamente. Abandonarea în 1991 de către China (principalul furnizor de petrol) a sistemului barter a creat dificultăți economiei țării.

Diferențieri regionale. Resursele de materii prime, potențialul uman care le valorifică, gradul de industrializare și competiție industrială, ponderea activităților agricole au impus existența unor diferențieri în structura și funcționalitatea regiunilor țării în calitatea social - economică a acestora.

În acest sens au fost diferențiate două mari regiuni și anume : **de est și de vest** și unele centre dispersate în partea centrală dar mai ales nordică.

Regiunea de Vest. Concentrează câteva orașe importante (Pyöngyang - 1,3 mil. locuitori, Nampho, Kanso, Haeju, Kaesöng) ale căror funcții sunt corelate cu cele ale capitalei. Aici se grupează industria extractivă (cărbune, fier, neferoase) cu cea siderurgică, metalurgie-neferoasă, industria chimică și construcții de mașini (N. Caloianu, I. Marin, 1980). Regiunea reprezintă și un important grânar al țării prin suprafețele cultivate cu orez și grâu în sistem intensiv pe baza unor ample irigații;

fluviul Taedong furnizează apa necesară pentru orezării și pentru întinsele suprafețe legumicole din imediata apropiere a capitalei.

Orașul Pyöngyang, situat în câmpia cu același nume, a fost fondat în anul 1122 î.Chr., fiind cel mai vechi oraș al Coreei.

A constituit o așezare foarte importantă, fapt care l-a situat drept capitală în unele perioade multiplicându-i funcțiile. S-a detașat mai întâi prin unele funcții administrative asociate unora meșteșugărești. În secolul nostru și mai ales în ultimele decenii funcția industrială s-a impus prin apariția și dezvoltarea în limitele orașului a unor ramuri și subramuri industriale ca : industria construcțiilor de mașini, industria chimică, industria textilă și alimentară, industria materialelor de construcții toate însumând circa un sfert din producția industrială a țării.

Fiind capitală orașul se dezvoltă ca centru de convergență comercială, administrativă, științifică și culturală.

Orașul se află situat în lungul fluviului Taedong din care se despart numeroase canale. Acestea încadrează cartiere ale orașului cu edificii de cultură, comerciale etc., parcuri de odihnă și distracție iar pe unele insule (ostroave) ale fluviului se găsesc construcții arhitectonice de o neasemuită valoare.

Există în jurul acestui nucleu două zone funcționale : cea rezidențială și cea industrială.

Regiunea de Est. Dispune de importante resurse de cărbune (antracit), fier, cupru, aluminiu, de câmpii cu soluri fertile, de o populație numeroasă etc. Aceste motivații au generat așezări devenite ulterior orașe din care unele centre industriale, industrial-portuare, comerciale. Dacă în extremitatea nordică a regiunii se remarcă orașul Chongjin (720.000 locuitori, al doilea oraș al țării) centru polarizator și cel mai important centru siderurgic alături de Kimchaek și Musan cu același specific siderurgic completat cu industria construcțiilor navale (Chongjin) în jumătatea sudică este precumpănitoare metalurgia neferoasă având ca centre reprezentative pe Hungnam și Munphen.

De-a lungul litoralului se întâlnesc și importante centre ale industriei chimice (Aoji, Yongan, Hungnam), ale industriei textile (Hamhung, Wonsan, Chongjin), a materialelor de construcție (ciment, var, materiale refractare, ceramică). În ansamblul regiunii răsăritene se deosebesc două concentrări industriale și anume : Chongjin - Musan și Hamhung - Hungnam.

Industria acestei regiuni dispune de un important potențial energetic furnizat de puternice hidrocentrale situate în apropiere.

Agricultura este dominată de culturile intensive de orez, grâu, mei cărora li se adaugă legumicultura și pomicultura.

În afara celor două mari regiuni (de Vest și Est), în extremitatea nordică a țării - cu caracter predominant muntos, cu un potențial hidroenergetic ridicat, cu unele resurse de subsol și un bogat fond forestier - s-au dezvoltat centre cu activități

industriale, comerciale, turistice și balneare din care cele mai importante sunt Kanggye, Cilianson și Hesan.

COREEA DE SUD

Coreea de Sud reprezintă partea meridională a peninsulei între 34°17' și 38° latitudine nordică. Are o suprafață de 98.484 km² și o populație de 44.563.000 locuitori în 1994. Densitatea medie a populației este de 450 loc/km², având un spor natural de 10,6 ‰ (1992). Valori mai mari, comparativ cu densitatea medie, se întâlnesc în zona de influență a orașului Seoul precum și în câmpia litorală de la Marea Galbenă. În anul 1992 populația activă se prezenta astfel : în agricultură 22,6 %, în industrie 36 % și în servicii 41,4 %. Populația urbană cuprinde 74,4 % din totalul țării (1990). Teritoriul Coreei de Sud este împărțit în 9 provincii și 2 orașe (Seoul și Pusan).

Coreea de Sud dispune de variate resurse de subsol (cărbune, metale neferoase, prețioase, etc.) însă fără rezerve însemnate, de resurse de sol, ca și de o forță de muncă competitivă, care pe fondul unei politici economice și sociale adecvate, au condus la o dezvoltare fără precedent a economiei naționale unanim apreciate în Asia și pe plan mondial.

Nu se poate vorbi de o anumită ramură a economiei care să se fi detașat net de celelalte prin valențe cantitative și calitative. Există o întețpătrundere permanentă între diferite sfere ale activității economice înțelegând prin acestea industrie, agricultură, schimburi, realizând în final un bilanț pozitiv în raportul export - import.

Industria energetică se bazează pe exploatarea și folosirea cărbunilor energetici dar și pe import (3,3 %) având în vedere că antracitul și huila (cărbuni autohtoni) exploatați în bazinul Samchok sunt folosiți în industria siderurgică. Hidroenergia este bine reprezentată prin unități situate în nordul țării iar energia atomoelectrică (7.220 MW, 1994) deține o pondere remarcabilă (peste 40 %) în balanța energiei electrice. Producția de energie electrică se ridică la 144,4 md. KWh (1993), dublându-se în mai puțin de un deceniu.

Industria siderurgică se bazează pe existența minereurilor de fier autohtone extrase în centrele Yangyang și Chongju dar și importat (în principal din Australia), ca și pe antracitul și huila de proveniență autohtonă. Principalele centre siderurgice sunt Inchon (lângă Seoul) port la Marea Galbenă, și Phohang port la Marea Japoniei.

Producția de oțel a depășit, în 1993, 33 mil. tone, Coreea de Sud fiind pe locul 6 în lume. Metalurgia neferoasă prelucrează minereurile de cupru autohtone (Taeju) cu o producție de 156.000 t, plumb, zinc (186.000 t), aluminiu.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor realizează o gamă foarte mare de produse din care nu lipsesc echipamente și utilaje pentru diferite ramuri industriale, mașini-unelte, produse electronice și electrotehnice între care

televizoare (locul 2 pe glob), nave maritime comerciale (locul 2 pe glob), locomotive Diesel, autovehicule (locul 6 pe glob), tractoare, mașini agricole, ș.a.

Principalele centre ale acestei ramuri industriale sunt : Seoul, Pusan, Mokpo, Inchon, Taejon.

Industria chimică a înregistrat o ascensiune rapidă - îndeosebi petrochimia (pe baza petrolului importat) - principalele centre fiind capitala țării Seoul, și cele mai mari porturi ale țării : Samchok, Yosu, Pusan, Ulsan. Se obțin mase plastice și rășini sintetice, cauciuc sintetic, îngrășăminte, produse clorosodice, acid sulfuric, produse petroliere.

Industria materialelor de construcție (47,3 mil. tone ciment, 1993) și industria textilă, dezvoltată cu prioritate în anii '60, au o mare dezvoltare, ultima având și o însemnată contribuție la exporturile țării.

Produsele obținute ciment, var, ceramică, apoi țesături din bumbac, lână, mătase, covoare, confecții și tricotaje sunt căutate cu interes pe piața internă și externă. Principalele centre ale industriei materialelor de construcție sunt : Seoul, Pusan și Samchok iar ale industriei textile Seoul, Pusan, P'ohang, Chonju, Mokpo, Masan, Taegu, Inchon.

A g r i c u l t u r a . Este dezvoltată în câmpiile litorale și interioare, principale regiuni de cultură a cerealelor, a plantațiilor de bumbac.

Suprafața cultivată deține aproape 25 % din suprafața țării.

O bună parte a terenului arabil este destinat culturii orezului (peste 50 % din suprafața cultivată, 7,0 mil. tone - 1994), apoi a grâului, porumbului, soiei. De asemenea se cultivă cartoful, arahidele, multe leguminoase, pepeni iar pe versanții regiunilor deluroase se găsesc livezi de pomi fructiferi și plantații de viță de vie. *Producția totală de cereale în 1994 a fost de 7.545.000 t.*

- tone -

Orez ^x	Porumb ^{xx}	Soia ^x	Fructe ^{xx}
7.056.000	100.000	160.000	2.037.000

^x 1994

^{xx} 1992

Având în vedere asocierea teritorială a unor activități implicit a orașelor de care sunt dependente și între care se realizează o serie de legături, în Coreea de Sud au putut fi separate două regiuni de concentrare a activităților economice : Seoul - Inchon și Taegu - Pusan - P'ohang.

- **Regiunea Seoul - Inchon**, această importantă grupare urbană (11,6 milioane locuitori - 1992), cuprinde capitala Seoul un oraș cu funcții complexe (industriale, administrative, comerciale, bancare, culturale) și orașul Inchon - monofuncțional cu care capitala se completează în activitățile sale inclusiv cele terțiare.

- **Regiunea Taegu - Pusan - P'ohang** asociază orașe cu funcții primordial industriale și portuare. Orașul Pusan cu cca. 4,0 milioane locuitori este cel mai important centru din această grupare, cu activități industriale, comerciale și de transport. Și orașul Taegu cu 2,3 milioane locuitori se remarcă prin funcția sa industrială.

În afara regiunilor amintite apar și o serie de centre Kwanju (1,2 milioane locuitori), Daejeon (1,1 milioane locuitori) ș.a. cu funcții industriale complexe ce polarizează activitatea regiunilor în care se află.

B. ASIA ESTICĂ INSULARĂ

JAPONIA

Situată în partea de est a Asiei între Marea Japoniei și Oceanul Pacific, Japonia¹ însumează 377.000 kmp fiind unul din arhipelagurile mari ale continentului.

Poziția sa geografică foarte favorabilă având în vedere densitatea și importanța deosebită a căilor de comunicație maritimă în care se situează, existența curenților oceanici calzi și reci ca și un cadru natural complex cu un mare potențial au reprezentat pentru Japonia valențe în propulsarea ei ca mare putere economică și nu numai economică în această parte a globului.

Față de natură și valorificarea acesteia există o preocupare permanentă a poporului japonez, martori fiind extrem de numeroasele rezervații naturale, parcuri naționale, regiuni de protecție existente într-un spațiu relativ restrâns.

Cadrul natural

Japonia este alcătuită dintr-o serie de insule, din care mai importante sunt : Honshu (Hondo), Hokkaido (Yezo), Shikoku și Kyushu.

Japonia are un relief muntos și colinar în proporție de peste 85 %. Este destul de tânăr aparținând cutărilor terțiare în care sunt înglobate și masive împreună alcătuind largi geanticlinale.

Trăsăturile majore ale reliefului sunt pe de o parte efectul acestor cutări iar pe de alta a convulsiilor cuaternare inclusiv cele actuale care "încearcă" să-l definitivizeze.

Ridicarea unor compartimente s-a petrecut în același timp cu coborârea sau scufundarea altora născându-se în acest fel depresiunile, câmpiile destul de însemnate ca pondere. Ele au funcționat ca regiuni de sedimentare mai ales periferică, deci câmpii de nivel de bază (ex. Câmpia Kanto) în care s-au acumulat fie depozite fluviatile, în cea mai mare parte, fie marine.

Tectonica activă a generat dislocații importante și în toate sensurile dar mai ales pe direcția nord-sud. Pe aceste aliniamente de fracturi majore s-a declanșat vulcanismul asociat seismicității, fenomene care se continuă și astăzi sub o formă "aparent" mai puțin accentuată. Existența acestui arhipelag pe aliniamentul de subducție activă a plăcii pacifice sub cea euro-asiatică accentuează și mai mult

---

¹Denumirea veche a Japoniei - Yamato (yama = munte)

vulcano-seismice regionale. Mai mult decât atât, existența gropilor abisale în apropierea continentului, a “cercului de foc” cu toate fenomenele specifice demonstrează existența și evoluția actuală a unui geosinclinal în această parte a continentului. Fenomenele descrise nu pot să nu influențeze și relieful arhipelagului imprimându-i o mai accentuată dinamică a modelării.

Într-un profil morfologic de ansamblu se desprind următoarele trepte ale reliefului : **treapta montană înaltă** cu altitudini ce trec de 3.000 m în care se evidențiază conurile și craterele vulcanice din care unele active; **treapta munților și dealurilor** cuprinse între 500 - 2.000 m altitudine cu o fragmentare și energie a reliefului accentuate; **treapta depresiunilor** (câmpiilor) interioare și litorale.

Pe teritoriul Japoniei clima se înscrie prin trei tipuri majore : clima temperată cu ierni aspre și “influențe musonice” reflectate îndeosebi în regimul precipitațiilor (în insula Hokkaido și jumătatea nordică a insulei Honshu); clima subtropical-umedă cu caracter musonic (în jumătatea sudică a insulei Honshu, ins. Shikoku și Kyushu); climă tropical-musonică detașată mai ales prin ploile musonice a căror cantitate trece de 2.500 mm anual (în arh. Ryukyu). Pe această traiectorie climatică nord-sud temperaturile anuale se înscriu cu valori cuprinse între 7° în Hokkaido și 22° în Ryukyu, mediile lunii iulie depășind 20° (28° în Ryukyu). În nord cantitatea de precipitații este de circa 800 mm ceea ce înseamnă o diferență de 1.700 mm între precipitațiile căzute în nordul și sudul arhipelagului japonez.

Cu unele excepții (Shinano, Ishikari, Tone) râurile sunt scurte alimentându-se mai ales din ploi și zăpezi; au un potențial hidroenergetic susținut constituind prin volumul de apă crescut surse importante pentru irigații. Lacurile destul de multe la număr raportate la întreaga suprafață au cuvete cu geneze diferite de unde și varietatea caracteristicilor lor morfografice și morfometrice. Se întâlnesc lacuri vulcanice (de crater) printre altele Tasawa, Towada, Akan, de baraj vulcanic (Chanenji), tectonice (Biwa), lagune și limane (Saroma, Shinji, Hamaha). Multe din acestea fac parte sau constituie ele însele parcuri naționale sau rezervații naturale.

Japonia este cuprinsă în subregiunea floristică Chino - Japoneză din regiunea Holarctică. Alcătuiește un mozaic floristic atât în ceea ce privește originea, proveniența formațiilor vegetale cât și varietatea genurilor și speciilor, aparținând atât zonei temperate cât și celei tropicale. În această succesiune vom întâlni păduri de conifere și foioase în Hokkaido, de foioase îndeosebi în Japonia Centrală, păduri subtropicale umede din care nu lipsesc magnoliile, bambușii, lianele în sudul insulelor Hondo, Shikoku, Kyushu și în pădurile tropicale umede în arhipelagul Ryukyu. Multe din componentele asociațiilor vegetale au caracter de relict sau endemisme ceea ce le asigură în multe situații protecție.

Solurile aparțin grupelor de pădure, prin prezența solurilor brune și podzolurilor, grupelor subtropicale - roșii și galbene și tropicale - umede de tipul lateritelor.

Fauna se include subregiunilor euro-siberiană și chino-manciuriană (ursul japonez, maimuța japoneză).

Diversitatea și unicitatea peisajului se exprimă și în multitudinea rezervațiilor naturale. Desfășurarea mare în latitudine care implică și o diversitate a peisajului asupra căruia activitatea omului a acționat intens au constituit factori care au conturat o serie de unități geografice cu peisaje diferite.

Peisajul litoralului dinspre Marea Japoniei. Comparativ cu țărmul estic, cel dinspre Marea Japoniei înregistrează o mai accentuată uniformitate a structurii cadrului natural fiind mai puțin crestat, cu golfuri largi (g. Toyama, g. Wakasa) insule și peninsule în număr mai restrâns (insulele Sudo, Oki; peninsulele Noto, Mokita, Tsugaru). Pe aproape toată întinderea sa țărmul este însoțit de o câmpie litorală mai dezvoltată sau mai îngustă. Se remarcă mai ales câmpiile Akita din jumătatea nordică și Niigata-Nagaoka în partea central-vestică. Există o oarecare influență a climatului continental est-asiatic în climă, vegetație și regimul apelor. Climatul mai aspru de pe această latură este marcat și de influența curentului rece Oya Shiwo, care scaldă țărmul vestic al Japoniei venind de la latitudinile boreale. Insulele de pe această latură au un relief colinar cu înguste câmpii litorale, cu golfuri și multe capuri.

Peisajul litoralului pacific. Până la paralela orașului Tokyo țărmul este puțin crestat, destul de coborât cu înguste câmpii litorale, puține golfuri și un număr redus de insule (ex. Rishiri, Rebzn). Rareori apar lagune (ex. Motoro) iar dintre golfuri amintim golfurile Abashiri, Uchiura și Ishikari.

Complexitatea țărmului crește la sud de Tokyo unde se asociază suprafețele coborâte, cu lagune, mlaștini și lacuri cu porțiuni de faleză și promontorii ce înaintează în apa oceanului. În genere, țărmul estic cunoaște profunde transformări chiar și în limitele insulelor situate în apropierea sa (Oshima, Toshima, Aogashima).

Vegetația, componentă importantă al peisajului reflectă pe de o parte diferențierile climatice latitudinale în succesiunea lor de la nord spre sud : asociații temperate și temperat oceanice în nord, subtropicale și tropicale umede în sud, iar pe de alta, gradul intervenției omului prin înlăturarea elementelor spontane și extinderea celor cultivate, a asociațiilor derivate.

Apele se includ în acest peisaj prin partea lor terminală care poate fi și delta îndiguită, amenajată, etc. Ele modifică într-o anumită proporție platforma continentală în procesul de transport și acumulare a materialului adus de pe uscat: este cazul râului Tone care după ce traversează Câmpia Kanto se varsă în Oceanul Pacific.

Un element inedit îl reprezintă construcțiile coraligene care însoțesc țărmul multor insule ce aparțin arhipelagului Ryukyu.

Gradul ridicat de fragmentare implicit suprafața mult mai mare de expunere a uscatului, extinderea câmpiilor multe din ele foste golfuri puternic intrate în uscat, acțiunea valurilor tsunami deși episodică asociată intensei umanizării au dat naștere pe această latură unor peisaje inedite. Prin urmare, câmpiile în primul rând cele fluviatile sau marine, prin potențialul natural optim au generat locuri prielnice dezvoltării așezărilor și mai ales a celor portuare.

Astfel în nord pe latura estică a insulei Hokkaido, se găsesc : câmpia Kushiro, de formă triunghiulară cu mlaștini și lacuri (Toro, Furen); câmpia Tokachi, dezvoltată și în lungul râului cu același nume, o câmpie fluvio-marină presărată cu martori de eroziune; câmpia Ishikari, lacustro-mlăștinoasă, joasă, cu altitudini sub 200 m pe substrat argilos în care râul Ishikari, meandreează puternic. În insula Honshu se întâlnesc : câmpia Tsugaru, câmpia Sendai, câmpia Kanto ș.a.

Unele se dezvoltă spre interior de-a lungul unor râuri mari : așa este câmpia Kanto din lungul văii râului Tone. Are o formă tentaculară, alungindu-se și pe văile Kin și Naka. Este presărată cu lacuri, mlaștini (Kasumi, Kita, Ura).

Câmpii litorale întinse, în perimetrul cărora se remarcă o intensă activitate economică și o densitate mare a populației, se găsesc între Tokyo și insula Kyushu (ex: câmpiile Himeji, Okayama, Hiroshima, Yzumo). Cea mai mare este câmpia Osaka, deltaică, drenată de râurile Yodo și Furu. Ea este străbătută de o rețea densă de canale și lacuri ce reprezintă pe de o parte rezervoare de regularizare în perioada de creștere a nivelurilor apei râurilor, iar pe de alta, sisteme complexe de irigație.

Câmpii litorale înguste și joase, deasupra nivelului cărora se ridică martori de eroziune, se întâlnesc și în insula Shikoku (ex. câmpia Tokushima). Câmpiile ocupă suprafețe mai mari în vestul insulei Kyushu : câmpia Miyazaki, câmpia Yatsushiro, câmpia Kumamoto. Sunt regiunile cele mai fertile având în vedere clima caldă și umedă, apte pentru intense culturi tropicale.

Peisajul regiunilor colinare și montane din zona temperată. Se întâlnește în general pe axa orografică centrală care străbate arhipelagul de la nord spre sud. În insula Hokkaido, altitudinile care depășesc 2.000 m (conul vulcanic Daisetsu - 2.290 m) se găsesc în partea mediană. Din acest ax diverg o serie de culm: Kitami, Yubari, Hidaka, Periferia regiunii centrale este marcată de munți cu înălțimi în jur de 1.500 m, iar mai jos, apare treapta colinară. În bună parte aceste trepte ale reliefului (montană și colinară) sunt dezvoltate pe structură vulcanică. Unele înălțimi sunt conuri vulcanice, platouri vulcanice înscrise pe liniile de dislocație Chishima și Nasu.

În condițiile climei temperate cu influențe musonice și ierni aspre se dezvoltă și se etajează pădurile de conifere și foioase. În culmea Tokachi apar asociații de tundră montană. Solurile podzolice, demopodzolurile, solurile brune de pădure subliniază caracterul temperat al peisajului.

Același tip de peisaj se întâlnește și în jumătatea nordică a insulei Honshu, cu interferențe subtropicale spre sectorul central. Relieful montan și colinar ale cărui altitudini trec de 2.000 m impun o etajare morfoclimatică și biogeografică. Liniile majore orografice au o dispunere nord-sud. La est se desfășoară culmea Kitakami - Abukuma (vf. Hayachine, 1914 m). În partea mediană se află un alt sistem montan, reprezentat, de la nord spre sud, prin culmile : Ou (vf. Iwate, 2.040 m), Taisiaku, Nikko. În vest se întâlnește cea de-a treia culme, formată din mai multe sectoare (Dewa - Echigo - Mikuni), separate prin depresiuni și înșeuări. Periferic culmile sunt însoțite deseori de coline, cum sunt : colinele Boso, Tsukuba, ș.a. În arealul culmii Mikuni apar conuri vulcanice, cratere (Yuaki, Tekai, Gassan), podișuri vulcanice. Ele aparțin vulcanismului terțiar, apărut pe mari linii de fractură.

În această parte peisajul se dezvoltă într-un climat temperat cu ierni reci și temperaturi medii multianuale în jur de 9°. În ianuarie temperatura medie nu coboară sub - 2° (Aomori) (S. Sasada, I. Pișota, 1979). Precipitațiile lunii celei mai umede depășesc 200 mm. Vegetația este alcătuită din păduri sub care se găsesc podzoluri și soluri podzolice, soluri brune de păduri montane, soluri de păduri de amestec.

Peisajul regiunilor colinare și montane din zona subtropicală. Este impus de clima subtropicală umedă cu influență musonică. Ea se caracterizează printr-un anotimp ploios vara și altul uscat iarna. În luna cea mai ploioasă cad între 200 - 300 mm precipitații. Amplitudinea termică anuală nu depășește 2° C. Temperaturile medii ale lunii iulie sunt cuprinse între 20° - 30° C. O influență deosebită asupra nuanței climei întregului arhipelag o au curenții oceanici Kuro Shiwo și Oya Shiwo. În condițiile climei amintite se dezvoltă pădurile sempervirescente și tufișurile subtropicale cu magnolii, chiparoși, bambuși, liane. Elementele subtropicale tipice pot fi întâlnite dincolo de 1.000 m altitudine. Ca tipuri genetice de soluri se găsesc cernoziomurile, jeltoziomurile iar ca animale maimuța, hermina, ursul negru ș.a.

Altitudinile ce trec de 3.000 m și liniile mari orografice ce diversifică peisajul se înscriu pe o axă cu direcția nord-sud. Formele de relief care impun o anumită structură sunt conurile, podișurile vulcanice, depresiunile ce cantonează lacuri vulcanice. Culmile muntoase principale sunt : Hida, Kiso, Akaishi, Kanto, iar dintre vârfuri : Yo (2.450 m), Yanigatake (3.120 m), Uradake (2.026 m). Pe aceeași direcție nord-sud se dezvoltă și grabenul Fosa Magna. În sud-estul grabenului se află vulcanul Fuji - Yama (3.778 m - altitudine maximă în Japonia). Apar și o serie de fracturi transversale față de cea principală. Aceași linie de dislocație majoră se continuă și în insula Shikoku. Aici, ca și în insula Kyushu, se găsesc conuri vulcanice, platouri, depresiuni. Cele mai reprezentative sunt conurile : Tsurughi (1.955 m), Aso (1.592 m), Kirishima (1.700 m), Unzen (1.259 m).

Apele, numeroase, prezintă în profilul lor longitudinal numeroase praguri și cascade și creșteri de nivel și debit îndeosebi vara. Multe din ele își au izvoarele în lacurile din munți. Unele și-au axat văile parțial sau în totalitate (ins.Shikoku) pe linii de dislocație (ex. râul Yoshino).

Peisajul depresiunilor interioare, inclusiv al depresiunilor lacustre. Arhipelagul japonez se distinge printr-o intensă neotectonică, cu accentuate compartimentări ale reliefului. În regiunile coborâte au luat naștere depresiuni. Unele din ele formează adevărate câmpii în culoar, iar altele cantonează lacuri izolate sau asociate. Ele sunt în bună parte drenate. Izolarea lor, condițiile topoclimatice locale și intervenția antropică le-au impus peisaje proprii comparativ cu zonele înconjurătoare.

Depresiunile interioare, mai numeroase și tipice în insula Honshu, sunt cantonate în cea mai mare parte în grabenul principal. Mai importante sunt : Nara, Matsumoto, cele drenate de văile Fuoza și Kamanasa. Multe au aspectul unor culoare cu dezvoltare laterală. În astfel de depresiuni se află situate orașele : Morioka, Maebashi, Kosaka, Fukushima.

În insula Hokkaido apar ca depresiuni reprezentative Kamikawa, Nayoro, Asahikawa. Altele adăpostesc lacuri de mari dimensiuni, tectonice, vulcanice, cum sunt : Sued, Biwa. Alte lacuri au cuvetele situate în caldere, ca unele din culmea Ou (lacul Towada) sau sunt lacuri de baraj vulcanic (lacul Chuzenii), de baraj natural (Inawashiro). Multe din depresiunile interioare, exclusiv cele lacustre, reprezintă pătrunderi tentaculare ale câmpiilor marginale litorale. Ele constituie regiuni unde se practică o intensă agricultură, cultivându-se atât plante temperate cât și tropicale. Înregistrează în același timp o mare densitate a populației și așezărilor, constituind obiective importante în desfășurarea unei intense activități turistice.

Resursele naturale

Tectonica permanent activă a arhipelagului japonez, exprimă îndeosebi prin vulcanism și seismicitate, existența unor bazine de sedimentare cu evoluția lacustră - lagunară, au dat naștere la importante zăcăminte de cărbuni, petrol și gaze naturale. În structurile eruptive mai ales, se întâlnesc, minereuri feroase, neferoase, prețioase, rare. Deși acestea sunt restrânse cantitativ, totuși ele reprezintă materii prime pentru felurite ramuri industriale.

Caracterul temperat și subtropical cu influențe musonice - oceanice, ca element de coordonare a proceselor și fenomenelor fizico - geografice, reprezintă o condiție favorabilă de dezvoltare a vegetației lemnoase, exprimată printr-o gamă variată de specii, pentru practicarea unor culturi agricole importante (orez, soia, ceai, trestie de zahăr, etc.) și pentru conservarea fondului de pășuni și fânețe, față de care

există o preocupare permanentă în vederea asigurării unei bune baze furajere. O importanță extrem de mare o are rețeaua de ape, continentale și marine, acestea oferind inepuizabile cantități de materie primă multor ramuri ale economiei.

Populația

Evoluția numărului locuitorilor. Trecerea Japoniei la economia modernă s-a sprijinit pe o notabilă creștere demografică. Dacă în 1872, la începutul revoluției Meiji, populația țării număra cca. 35 milioane locuitori, în 1940 ea a ajuns la 72 milioane locuitori. După ultimul război mondial se înregistrează un spor de peste 10 milioane locuitori la fiecare zece ani, astfel că în 1980 depășește 117 milioane locuitori. În 1994 Japonia avea 124,8 mil. locuitori, iar pentru anul 2000 se estimează 128,1 mil. locuitori.

Repartiția și densitatea. Dezvoltarea vertiginoasă a economiei pe toate planurile marcând integrarea Japoniei în spiritul dezvoltării implicit al concurenței celor mai puternice țări capitaliste s-a răsfrânt și în planul distribuirii spațiale a populației. Elementul polarizant l-au constituit acele centre urbane care au înregistrat o ascensiune economică în primul rând industrială câștigând cel puțin temporar întrecerea cu altele mai vechi, tradiționale. Faptul este urmat însă de fenomenul depopulării unor regiuni și implicit scăderea populației active unor regiuni, de apariția și accentuarea treptată a diferențierilor regionale în toate planurile.

Circa 70 % din populația țării este concentrată în regiunea litoralului pacific între regiunile industriale de primă mărime Kanto și Kitakyusku cu patru areale de maximă densitate : Tokyo - Yokohama ceea ce corespunde Câmpiei Kanto, Nagoya inclusă câmpiei Nobi, Kobe - Osaka - Kyoto inclusă câmpiei Kinki și Kitakyushu din nordul insulei Kyushu. În acest areal, axa urbană Chiba - Kobe sau megalopolisul japonez - cu metropolele Tokyo, Nagoya, Osaka, Kobe - concentrează aproape jumătate din populația țării.

Prin densitatea medie de 369 loc./kmp (1994) Japonia se situează printre primele țări ale lumii. Valorile cele mai ridicate peste 10.000 loc./kmp, sunt cunoscute în ariile metropolitane Osaka și Tokyo și în jur la 8.000 loc./kmp în aria metropolitană Nagoya; toate trei se suprapun arealelor de câmpie Kanto, Nobi și Kinki, cum s-a arătat, cele mai favorabile regiuni și pentru așezări. Valori în general ridicate sunt cunoscute și în depresiunile interioare (intramontane) Matsumoto, Suwa, Biwa ca și în lungul culoarelor Yshikari, Abukuma, Kitakami, Shinano (fig.38). Valori sub 150 loc./kmp sunt înregistrate în nordul ins. Honshu și în insula Hokkaido.

Mobilitatea teritorială a populației. Valorificarea din ce în ce mai atentă, mai eficientă a materiilor prime în ramuri industriale de vârf din centre specializate, calificarea înaltă a forței de muncă, multiplicarea căilor de comunicație și modernizarea permanentă a acestora au accentuat mișcarea populației

către anumite centre și regiuni, selectând în același timp forța de muncă pe specialități de pregătire, vârstă, grad de adaptabilitate.

Migrația internă se desfășoară atât între prefecturi, cât și în cadrul lor; în ansamblu, există o mișcare migratorie generală spre megalopolisul Chiba - Kobe. Migrația populației între prefecturi constă în esență, în deplasarea populației spre Tokyo, Osaka, Fukukoka, Kanazawa. În cadrul prefecturilor, mișcarea pendulară pentru muncă a atins proporții mari în zona de influență imediată a centrelor mari urbane.

Mobilitatea spațială a populației este generatoarea unor arii de convergență, de atracție și arii divergente din care pleacă populația, proces motivat de apariția unor fenomene specifice sociale, economice, etc. Printre centrele cu caracter convergent (endodinamic) se numără în primul rând Tokyo, Osaka, Nagoya, Kitakyushu iar regiuni cu mișcări divergente cele situate în interiorul insulelor Hokkaido și Honshu.

S t r u c t u r i l e d e m o g r a f i c e. Influențată de fertilitate, mortalitate și migrație, structura populației pe vârste a înregistrat modificări. Astfel în anul 1976 populația sub 15 ani reprezenta 24,3 %, cea între 16 - 64 ani, 67,6 %, iar cea peste 65 ani 8,1 %. În comparație cu anul 1976, ponderea populației sub 15 ani a scăzut de la 24,8 % la 24,3 %, iar cea peste 65 ani a crescut de la 6,5 % la 8,1 %. În aceste condiții, piramida vârstelor, ca formă de reprezentare a structurii pe vârste, evidențiază o continuă îngustare a bazei sale în ultima perioadă. O comparație a piramidei populației pe perioada 1955 - 1990 și în perspectiva anului 2015 pune în evidență o sumă de particularități. Față de anul 1955 se constată o scădere a numărului populației masculine și feminine până la vârsta de 24 ani, deci a populației tinere, proces ce tinde să se continue și în perspectiva anului 2015. Aproape toate categoriile de vârstă scad ca pondere sub 4 %; în mai mică măsură cea de 5 - 9 ani.

Populația de peste 29 de ani până la 50 - 54 ani pentru ambele sexe a crescut în anul 1980 față de 1955 cu 0,5 - 1 % ceea ce înseamnă în primul rând o asigurare certă a forței de muncă. Cu alte cuvinte, în anul 1980 a crescut populația matură în detrimentul celei tinere.

O foarte ușoară creștere se constată în compartimentul de vârf al piramidei, adică un spor al populației bătrâne.

Spre anul 2015 piramida se schimbă complet structural constatându-se o micșorare continuă a ponderii populației tinere dar și mature cu două excepții (15 - 19; 40 - 44 ani) și o creștere substanțială a populației feminine și masculine de peste 55 ani cu deosebire cea de 60 - 69 ani; aceasta din urmă depășește ca procent pe toate celelalte.

Ritmul rapid de dezvoltare a industriei și a sectorului terțiar a produs modificări și în structura populației active.

Sectoare de activitate	1970	1976	1986
Agricultură, silvicultură, vânat, pescuit	19,3	12,0	8
Industrie și construcții	34,5	35,1	}
Transport și comunicații	6,2	6,3	}
Comerț	21,9	21,4	} - 92 -
Diferite servicii	18,1	25,2	}

Japonia dispune de un potențial ridicat de forță de muncă (53,8 milioane persoane în 1976, 49,6 % din populația activă), caracterizat printr-o bună pregătire profesională, o continuă adaptabilitate și integrare la cerințele tehnicii de specialitate.

Modificări însemnate s-au produs și în raportul dintre cele două medii, urban și rural. Migrația internă, având în primul rând un motiv de ordin social-economic, a constituit un factor esențial al creșterii populației urbane. În prezent populația urbană reprezintă 77 %, indice care situează Japonia printre primele țări din lume.

Rețeaua de așezări

O r a ș e l e. Dezvoltarea economică asociată celei de natură socială a generat de-a lungul timpului așezări din care unele au reprezentat nucleeele unor mari și foarte mari metropole. Totuși modalitățile de apariție, dimensiunea spațio-demografică, stadiile de evoluție implicit momentul actual au ierarhizat în timp o serie de generații urbane din care unele au cunoscut multiple funcții legat de scara la care s-a raportat valoarea lor națională sau regională. Între acestea se remarcă centrele (orașele) care au avut funcții de capitală : Nara și Kyoto. Au apărut apoi spre sfârșitul secolului al XV - lea și începutul secolului al XVI - lea, centre urbane situate în jurul castelelor feudale. Mai târziu s-au adăugat centrele formate în lungul unor importante căi de comunicație ca stații de odihnă sau de poștă, centre de schimb.

Se remarcă în acest sens drumurile Tokai-do și Naka-Sendo ce uneau centrele Tokyo și Kyoto-Osaka.

Dezvoltarea comerțului, a industriei și agriculturii au impus treptat apariția unor noi generații de centre cu funcții complexe (industrială, portuar-comercială, comercial-bancară, turistică). Dintre acestea s-au ridicat orașele "milionare" de azi cu vaste arii metropolitane, în care peisajele au suferit puternice modificări.

C l a s i f i c a r e a o r a ș e l o r. După poziția geografică orașele Japoniei se pot grupa în mai multe categorii având în vedere procesul de cunoaștere și

valorificare a cadrului natural, al schimburilor interne și internaționale implicit al căilor de comunicație prin care se realizează, etc.

Cele mai numeroase și mari centre urbane sunt situate în regiunea litorală și îndeosebi în limitele unor golfuri (ex. Tokyo, Yokohama în golful Tokyo; Nagoya la golful Ise). Altele sunt situate în plină câmpie fluvio-maritimă (ex. Sendai), la contactul câmpiei cu unități piemontane (ex. Maebashi) sau pe mari culoare aluviale (ex. Kyoto).

Sunt și orașe situate în bazinele carbonifere, câmpuri petroliere sau exploatări de minereuri feroase, neferoase.

După numărul locuitorilor orașele Japoniei se împart în patru categorii : mici, mijlocii, mari și foarte mari. Sunt peste 150 de orașe cu peste 100.000 de locuitori.

Orașe cu populație cuprinsă între :

50.000-250.000 locuitori	250.000-1.000.000 locuitori	1 milion - 5 mil. locuitori	peste 5 mil. locuitori
Kochi	Kanazawa	Kawasaki	Tokyo
“	Takamatsu	Yokohama	Osaka
	Hiroshima	Nagoya	
	Nagasaki	Kyoto	
	Kagoshima	Kobe	
	Sendai	Kitakyushu	
		Sapporo	
		Fukuoka	

Numărul orașelor cu o populație de peste 1 milion locuitori este 10 din care cu peste 5 milioane Tokyo (8.366.000 - 1987; 11.855.000 loc., (25.800.000 loc. aglomerația urbană în 1992 și Osaka (15.422.000 loc. aglomerația urbană - 1987).

Având în vedere gradul ridicat și complex al economiei funcționalitatea orașelor va fi diversă. Se întâlnesc orașe cu funcții complexe (Tokyo, Osaka, Yokohama) deși există o funcție care se detașează. Altele au o funcție dominantă celelalte fiind asociative (ex. funcția comercială, asociată cu cea de transport și bancară - orașul Kobe) sau o singură funcție (industrială, comercială, turistică). Centre care pot fi încadrate acestor categorii se găsesc în toate cele patru insule (Honshu, Kyushu, Shikoku, Hokkaido) dar mai ales în jumătatea sudică a insulei Honshu.

R e p a r t i ț i a g e o g r a f i c ă a o r a ș e l o r . O serie de condiții generate de valențele cadrului natural, de tradiții, de momentul instituirii ca oraș au determinat pe de o parte gradul de răspândire și de concentrare a acestora pe teritoriul țării, iar pe de alta, apariția unor metropole (ex. Tokyo) de mare concentrare a populației implicit de atracție a altor așezări, orașe sau nu, ,ai apropiate sau mai depărtate.

Aria cu cea mai mare concentrare și densitate a orașelor se situează în partea sudică a insulei Honshu în raza golfurilor Tokyo, Ise, Osaka pe aliniamentul **megapolisului Chiba - Kytakyushu**.

Megalopolisul japonez se întinde pe o distanță de 600 mile în lungul coastei pacifice până în nordul insulei Kyushu. Această concentrare urbană dar și industrială numită încă și **Megapolisul Tokaido** este legată prin importante conexiuni industriale, agrare, sociale. Principalele orașe componente - Tokyo, Nagoya, Osaka, Kobe, Kitakyushu - aparțin unor regiuni industriale de prim rang, cu o mare arie portuară legate printr-o foarte importantă cale de comunicații Super Express Railway.

Există însă și tendința de descentralizare având în vedere gradul excesiv de concentrare a populației, de poluare.

Alte concentrări de orașe se mai întâlnesc în regiunea de sud-vest a insulei Hokkaido, nord-vestul insulei Kyushu, nordul insulei Honshu. Aceste concentrări sunt legate de unele exploatări de minereuri, dar mai ales de prelucrarea acestora sau a altora și îndeosebi a petrolului.

Orașele se asociază în mari conurbații monopolare sau bipolare ca : Tokyo - Yokohama, Osaka - Kobe, Nagoya și Kitakyushu sau în mari aglomerații. De altfel în partea sudică a insulei Honshu se află și regiunea agricolă cea mai importantă a țării pe aceeași mare arie dintre Chiba și Nagasaki.

S a t e l e (m u r a) . Cel mai vechi tip de sat cu o formă geometrică poartă numele de Jori (Ryuziro Isido, 1961). Cele apărute mai târziu cu o formă liniară sau compactă - Shiden sau Toden - hei se întâlnesc mai ales în insulele Honshu și Hokkaido și asociată construcțiile propriu-zise cu fâșii de teren cultivat.

Economia

Deși cu un potențial al resurselor de subsol relativ restrâns, totuși prin potențialul uman de înaltă competență tehnică, prin importurile masive și judicios distribuite în diferite sfere de activitate, Japonia s-a conturat ca o țară capitalistă de primă mărime.

Cum era firesc regiunile litorale au înregistrat primele ascensiunea economică. Ele au fost legate de importurile masive și permanente de condițiile facile create de posibilitățile transportului și comunicațiilor, de calitatea unor componente ale cadrului

natural, apă pentru irigațiile culturilor de orez, importantă cereală în hrana populației, solurile fertile cele vulcanice și aluviale, ș.a.

Sericicultura, care prin secolul al IV-lea se alătură culturii orezului, diversifică preocupările populației măbind efectiv suprafața cuprinsă în circuitul agricol. Principalele regiuni pentru sericicultură se află în partea centrală a insulei Honshu și pe suprafețe mai restrânse în nord-estul insulei Shikoku sau sud-estul insulei Hyushu.

Prelucrarea unor metale, a pieilor, confecționarea unor articole de îmbrăcăminte, preocupări împrumutate de la chinezi și coreeni au stimulat și mai mult ascensiunea economiei japoneze.

Perioada “Meiji” (1868- 1912) marchează o etapă de real progres, industria impunându-se ca element esențial al acestuia. Sfera colonială a Japoniei, destul de cuprinzătoare a însemnat un plus de materie primă încât anii 1941-1942 o situau la un nivel foarte ridicat din punct de vedere al potențialului economic. La acest potențial a contribuit printre altele disponibilitatea forței de muncă asociată gradului înalt de specializare și receptivitate la ceea ce apărea nou în tehnologia, orientarea economiei spre ramurile de vârf, grija pentru folosirea cât mai judicioasă a materiei prime și a energiei.

Produsul național brut pe cap de locuitor se ridică în Japonia la 20.220 dolari (1992). Din acest punct de vedere Japonia ocupă locul al III-lea după Elveția și Luxemburg. Nu trebuie uitat faptul că Japonia se deosebește în ceea ce privește ascensiunea sa economică de alte țări dezvoltate prin perpetuarea unor vechi tradiții, chiar feudale, și infuzia acestora în specificul epocii moderne.

În structura produsului intern brut pe principalele ramuri de activitate se remarcă procentul ridicat (43 % - 1976) al industriei dar și mai mare al serviciilor (52 %) și doar 5 % al agriculturii.

I n d u s t r i a. Având în vedere inexistența sau insuficiența unor materii prime Japonia și-a dezvoltat cu precădere industria prelucrătoare asociată cu o serie de ramuri și subramuri ale industriei constructoare de mașini și mai ales ramuri de vârf (electronica, optica) ce sunt în stare să propulseze industria în competiția mondială. Acestor ramuri li s-au adăugat industria automobilelor, industria chimică ș.a.

Materii prime importate	Japonia	S.U.A.	Marea Britanie
cărbune	79,2	-	1,6
petrol	99,8	42,3	18,9
gaze naturale	88,7	5,8	19,5
minereuri de fier	98,6	29,7	80,7
lemn	69,2	3,8	72,9
bumbac	100,0	-	100,0
grâu	93,0	-	25,4

Industria energetică se bazează într-o mare proporție pe materiile prime importate în lungul timpului ponderea acestora în balanța energetică modificându-se. Astăzi se constată o creștere generală a ponderii petrolului. Există însă și o preocupare pentru utilizarea unor noi resurse energetice cum sunt energia geotermică, solară, a mareelor, a valurilor mării.

Industria cărbunelui are în vedere cele peste 10 miliarde tone rezerve repartizate astfel : peste 49 % în insula Hokkaido în trei bazine carbonifere situate în nord-vest, în partea central-sudică (bazinul Ishikari) și în partea vestică (bazinul Kushiro); peste 39 % în vestul și nordul insulei Kyushu (bazinul Chikuho) și restul de peste 10 % în insula Honshu (depresiunea Sendai).

Cărbunele se află în strate puțin productive ceea ce conferă o slabă rentabilitate extracției, fapt ce explică scăderea continuă a producției (16 mil. tone în 1983 față de 18,7 milioane tone în 1978 și 28.1 milioane tone în 1972).

Industria petrolieră. Importul petrolului în proporție de 97,8 % arată dotarea inconsistentă a Japoniei cu această valoroasă resursă energetică și materie primă industrială. Există totuși câteva câmpuri petroliere situate în sud-vestul insulei Hokkaido (reg. Ishikari), nord-vestul și vestul insulei Honshu în preajma centrelor Akita, Nishiyama, la sud de Niigata, Kashiwazaki.

În anul 1983 au fost extrase 424.000 t petrol, cantitate total insuficientă care obligă Japonia la importuri masive din țările Orientului Mijlociu (Arabia Saudită, Kuweit, Iran, Qatar, Irak) și din țările Asiei de Sud-Est (Indonezia).

Japonia și-a dezvoltat o mare capacitate de prelucrare a petrolului, în care centrele de rafinare fiind amplasate, în principal, în orașele porturi și în limitele câmpurilor de extracție. Astfel la Oceanul Pacific se găsesc numeroase rafinării grupate în jurul golfului Tokyo (Chiba, Kawasaki, Yokohama, Negishi), la golful Suruga (Shimizu), la golful Ise (Yokkaichi, Umaoshi), la golful Osaka, și strămoarea

Kii (Wakayama, Sakai). Pe latura vestică a insulei Honshu se găsesc rafinării în centrele Akita, Hiroshima, Niigata.

Ca și petrolul, gazele naturale se găsesc într-o cantitate insuficientă în aceleași câmpuri cu petrolul (Niigata, Akita). Se importă aproape 90 % din necesar din S.U.A. (Alaska), Australia, Orientul Mijlociu, Indonezia.

Producția de energie electrică a ajuns la 791,5 miliarde KWh în 1993. Până în 1955 aproape 3/4 din energia electrică era de origine hidroelectrică pondere care s-a redus treptat, cele circa 1.500 centrale hidroenergetice contribuind cu 12,2 % la balanța electroenergetică a țării. Există o mare concentrare a centralelor hidroelectrice de diferite capacități în insula Honshu. Aici există un consum ridicat de energie electrică având în vedere comasarea celor mai importante complexe industriale ale Japoniei, consum asigurat însă, cu precădere de termocentrale și atomocentrale.

Termocentralele asigură în prezent aproape 2/3 iar atomocentralele cca 1/4 din producția Japoneză de energie electrică. La Fukushima este cea mai mare centrală electronucleară din lume (peste 5.000 MW putere instalată). Chiar și energia geotermică cunoaște valori sporite ale producției. Deși participarea la balanța electroenergetică este neînsemnată, producția centralelor geotermice a sporit cu 25 % în anii '80. În anul 1993 producția totală de energie electrică a fost de cca. 800 mld. KWh, iar capacitatea centralelor electrice depășea 190.000 MW din care 38.000 MW în centrale nucleare.

Metalurgia feroasă. Se înscrie printre ramurile industriale cu o evoluție ascendentă având în vedere necesarul crescând de metal al industriei japoneze.

Producția de oțel se ridică la 99,7 milioane tone situându-se pe locul al II-lea pe glob. Importă peste 98 % din necesarul minereurilor de fier din Australia, India, Peru, Chile, Brazilia, Canada, Liberia, Angola, Sierra Leone, Mauritania, Algeria.

Producția proprie, ce nu depășește 1 milion tone extrase anual, se realizează în minele din nord-estul și sud-estul insulei Honshu.

Cărbunele cocsificabil ca și minereurile de mangan, crom necesare siderurgiei sunt importate în principal din Australia, Canada, S.U.A., iar în ultimi ani și din China.

Siderurgia japoneză se remarcă printr-un înalt grad de tehnologizare ceea ce-i permite să obțină o mare varietate de oțeluri inclusiv aliate și înalt aliate. Distribuția spațială a unităților siderurgice are anumite particularități. Astfel, cele mai mari sunt localizate în porturi ca de exemplu în Kawasaki, Yokohama, Chiba, Tokyo. Altele cum sunt Yawata, Higashida, Kokura se găsesc în bazinele carbonifere din jumătatea nordică a insulei Kyushu. Acești cărbuni au avut un rol decisiv în apariția siderurgiei japoneze la sfârșitul secolului trecut dar azi au un rol cu totul secundar, necesarul fiind asigurat din import. Există centre, ca de exemplu Kamaishi, care, a apărut chiar în regiunea de extracție a minereurilor de fier după cum s-au dezvoltat

centre dependente de consum energetic ridicat; este vorba de complexul siderurgic Toyama. În Japonia există în prezent trei mari zone ale industriei siderurgice și anume :Kitakyushu, Hanshin și Keihin, ultimele două dezvoltate exclusiv pe seama importurilor de minereu și huiă.

Metalurgia neferoasă. Se remarcă mai ales prin industria aluminiului, cuprului, zincului și plumbului.

Pentru industria aluminiului Japonia importă bauxită din Australia, Indonezia, Malaysia, Guyana, India. În anul 1986 a avut o producție de 1,1 milioane tone. În ultimul deceniu însă producția a înregistrat o scădere semnificativă.

Principalele centre ale producției de aluminiu sunt porturile Shimizu, Chiba, Yokohama, Niigata.

În industria cuprului rafinat Japonia ocupă locul al treilea pe glob. Are o bază de materie primă cu exploatare la Akita Ken, Ashio, Basshi dar importă o destul de mare cantitate din Canada, Filipine, Peru, Chile. Are o producție de cupru rafinat de 980,4 mii tone. În legătură cu localizarea industriei aluminiului ca și în cadrul siderurgiei există centre-porturi (Tokyo - Yokohama, Osaka - Kobe), centre situate în regiunile de extracție și centre situate în apropierea marilor unități furnizoare de energie electrică.

Industria zincului și plumbului. În ceea ce privește producția de zinc, Japonia ocupă locul al doilea pe glob cu 663 mii tone (1986), iar la plumb, producția în anul 1986 era de 268 mii tone. Față de aceste cantități și având în vedere necesarul crescând de plumb și zinc Japonia importă concentrate din Peru, Canada, Australia.

Industria constructoare de mașini. Deși de-a lungul timpului această ramură a industriei a înregistrat multiple schimbări având în vedere în primul rând cerințele pieței interne și externe totuși, ea a rămas pe primul loc pe ansamblul industriei țării. O serie de ramuri tradiționale cum sunt construcția de nave, material rulant, mașini unelte pentru industria textilă și-a diversificat producția prin apariția unor noi subramuri. Lor li s-au alăturat ramuri de vârf corespondente noilor cerințe ale științei și tehnicii dar și socio-economic cum sunt microelectronica și electrotehnica, optica, industria automobilelor.

Industria electrotehnică și electronică, ramură de vârf și de mare competitivitate realizează serii de roboți, calculatoare, aparate radio (14,2 mil. buc. în 1991) și televizoare (13,3 mil. buc.,1989 - locul 3 pe glob), diferite categorii de tranzistori. Această ramură industrială se concentrează îndeosebi în regiunile Tokyo și Osaka, Nagasaki și Kitakyushu dar nu lipsește din celelalte regiuni bazată fiind pe tradiție ca și pe înaltul grad de specializare a forței de muncă.

Alte ramuri la fel de importante pentru industria de mare tehnicitate sunt cele care realizează aparatele optice și de precizie, instrumentele de măsură; pentru toate acestea Japonia ocupă locul al 3-lea pe glob. Aparatura realizată concurează cu

mare succes pe piața mondială produsele unor firme de tradiție cum sunt cele germane, elvețiene, olandeze.

Centrele mai importante în care s-au dezvoltat ramurile și subramurile amintite sunt : Tokyo, Yokohama, Nagoya, Sakai, Osaka, Kobe, Kyoto.

Industria mijloacelor de transport realizează nave maritime comerciale (7,8 mil. t.r.b. , locul 1 pe glob) din care supertancuri petroliere (1,8 mil. t.r.b., locul 1 pe glob), nave de foarte mare capacitate pentru transportul cărbunilor și minereurilor, nave pentru transportul produselor congelate, aeronave și elicoptere, locomotive Diesel și electrice, autovehicule (11,4 mil.buc., locul 1 pe glob, din care 8,8 mil buc. autoturisme, locul 1 pe glob - 1993), tractoare agricole (161.800 buc., locul 3 pe glob, 1991).

Fiecare din aceste subramuri s-a dezvoltat mai ales acolo unde au existat cele mai favorabile condiții : dotarea și apropierea de materii prime, forță de muncă specializată, ușurința în valorificarea imediată a produselor. Astfel cele mai mari șantiere navale se găsesc situate în golfuri : Tokyo - cu centrele Yokohama, Chiba; Osaka și strâmtoarea Kii cu centrele Kobe, Wakayama; Ise cu centrul Nagoya apoi Nagasaki și Hiroshima.

Uzine specializate în producția de material rulant se găsesc la Nagoya, Kobe, Osaka, Shimonoseki iar pentru automobile la Tokyo, Yokohama, Fujisawa, Osaka, Nagoya. Se remarcă îndeosebi firmele Toyota, Nissan, Honda.

Industria chimică. Bazată în proporție foarte mare pe materii prime importate și-a dezvoltat în principal ramurile tradiționale produse farmaceutice, îngrășăminte, coloranți și în ultimele decenii petrochimia.

Petrochimia a înregistrat o evoluție ascendentă nu atât cantitativ cât mai ales în privința gamei de produse realizate, din ce în ce mai diversificate și conforme unei tehnologii în permanentă înnoire. Ținând seama de faptul că hidrocarburile se importă, cele mai mari centre de prelucrare a acestora se găsesc în orașele porturi. Dintre centrele de primă mărime amintim : Kawasaki, Ichihara, Yokkaichi, Matsuyama, Iwakuni - Otake, Tokuyama, Osaka, Kobe. În ceea ce privește cantitățile obținute pe principalele produse ale industriei chimice remarcăm valorile ridicate ale acestora situând și sub acest aspect Japonia între primele producătoare ale lumii.

Și producția de cauciuc sintetic trece de 1,2 mil. t (locul 2 pe glob după S.U.A.).

anul 1994

Îngrășăminte azotoase (t)	Îngrășăminte fosfatice (t)	Mase plastice și rășini sintetice (t)	Țesături din fire artificiale mil. m ²
1.054.000	623.000	7.867.000 (locul 3 pe glob)	635,5

Așa cum rezultă din tabel industria îngrășămintelor chimice cunoaște o evaluare cantitativă ridicată având în vedere necesarul mereu crescând de produse alimentare. Principalele centre ale industriei de îngrășăminte se găsesc amplasate dacă nu în totalitate cel puțin jumătate în mari regiuni agricole. Este vorba de Toyama, Kawasaki, Kobe, Kyoto, Sakai.

Industria textilă. Este cea mai veche activitate și apoi ramura industrială a Japoniei de unde și rafinamentul produselor specifice acesteia.

Deși o bună parte din materia primă bumbac, lână, este importată din S.U.A., Mexic, India, totuși producția destinată exportului este destul de mare.

anul 1994

Țesături bumbac md m ²	Țesături lână ml. m ²	Mătase ml. m ²	Iută ml.m ²	Covoare ml.m ²
1,8	331,4	114,5	0,5	93,3

Centre tradiționale ale industriei bumbacului sunt Osaka și Nagoya, axa Yokohama - Kofu - Okaya dar se întâlnesc și alte numeroase orașe izolate sau grupate cum sunt : Nagoya, Gifu-Fukui, Imabari, Hiroshima, Fukuoka. Condiții naturale extrem de favorabile asociate tradiției au permis dezvoltarea sericulturii mai ales în partea centrală și sud-vestică a insulei Honshu, nordul insulei Shikoku fapt care a determinat apariția aici a unor importante "metropole" ale mătăsii naturale cum sunt : Kyoto, Kanazawa, Fukui.

Industria alimentară la fel de complexă în structură și rațional repartizată prelucrează materia primă indigenă existând însă și importuri mai ales de produse finite. Ramurile aparținând acestei industrii au apărut și s-au dezvoltat fie în regiuni cu potențial agricol ridicat (depresiuni, câmpii), fie în mari centre consumatoare, fie în porturi. Astfel în metropole ca Tokyo, Osaka.

A g r i c u l t u r a. Raportat la suprafața țării întinderea terenului agricol este relativ restrânsă de aceea s-a impus cel puțin în ultimul deceniu caracterul intensiv. Acesta este asociat cu un foarte ridicat grad de tehnologizare a activităților agricole, de adaptare permanentă la cerințele pieții.

Agricultura dispune în aceste condiții de importante cantități de îngrășăminte chimice, inventar tehnic dintre cele mai moderne.

Cultura plantelor. Circa 15 % din totalul suprafeței țării revine terenurilor arabile, aproape 0,70 % pășunilor și fânețelor și circa 68 % pădurilor.

Unitățile de relief propice culturilor sunt depresiunile situate mai ales în lungul principalelor văi având aspectul unor culoare mult alungite spre interiorul țării; câmpiile litorale aproape în totalitate și care împreună cu depresiunile dețin circa 30 % din suprafața țării și versanții unor înălțimi moderate pe care se practică intens cultura în terase (agroterase) preocupare de tradiție.

Cultura orezului ca și în alte țări ale Asiei deține un loc important în peisajul cerealier ocupând o suprafață de circa 2,3 milioane ha (1994). Principalele regiuni de cultură sunt : Câmpiile Kanto, Nobi-Kinki, Sendai, Shinano, Kytakyushu, Akita, Toyama, Ishikari.

În anul 1994 producția de orez era de 13,05 milioane tone situând Japonia pe locul 8 după China, India, Indonezia, Bangladesh, ș.a.

Condițiile climatice extrem de favorabile permit obținerea a 1-3 culturi de orez pe an ceea ce creează cantități excedentare ce constituie obiectul exportului. Cultura grâului cuprinde suprafețe restrânse (175.000 ha, 1994); se asociază culturii orezului în sud-estul câmpiei Kanto, sud-vestul insulei Kyushu iar cele mai întinse suprafețe în câmpiile Kushiro-Konsen, Tokachi, Abashiri, Ishikari din insula Hokkaido. Producția de grâu este mult inferioară celei de orez - 600.000 t (1994).

Alături de grâu se mai cultivă orz, ovăz, acesta din urmă îndeosebi în insula Hokkaido.

Cultura plantelor tehnice ocupă suprafețe restrânse și prezintă o repartiție specifică. Astfel trestia de zahăr se cultivă exclusiv în jumătatea sudică a insulei Kyushu, în timp ce sfecla de zahăr în extremitatea nordică a arhipelagului, în insula Hokkaido. Producția acestor două culturi a însumat în 1994 5 mil. tone (1,6 mil. t trestie, 3,4 mil. t sfeclă).

Soia, o altă plantă tehnică, se cultivă dispersat iar producția s-a redus aproape la jumătate în ultimii 15 ani (110.000 t - 1994).

În sud-vestul insulei Honshu, cu deosebire, dar și în celelalte insule se cultivă tutunul cu o producție de 66.000 tone (1994).

Un loc important îl deține cultura ceaiului foarte răspândită în insulele Honshu, Shikoku și Kyushu.

- mii tone - 1994

Orez	Grâu	Sfeclă de zahăr	Trestie de zahăr	Soia	Ceai
13.049	600	3.400	1.600	110	92

Pomicultura include atât speciile de pomi fructiferi specifice zonei temperate (meri, cireși, vișini, peri) cât și pe cele caracteristice zonelor subtropicală și tropicală (mandarini, portocali). Cele mai întinse plantații se întâlnesc în insula Honshu (câmpia Kanto, vestul peninsulei Kii) și în nord-vestul insulei Shikoku.

Legumicultura cu caracter preponderent periurban, include cultura unei game cuprinzătoare de legume inclusiv batatele.

- mii tone - 1994

Cartofi	batate (1992)	portocale	mandarine	struguri pentru boabe	leguminoase
3.400	1.300	170	1.512	272	113
(locul 2 pe glob)					

Cultura dudului tradițională ca preocupare implicit în existența și dezvoltarea sericiculturii ocupă suprafețe importante în jumătatea central - sudică a insulei Honshu și mai restrânse în insulele Kyushu și Shikoku.

Creșterea animalelor reprezintă un sector secundar al agriculturii japoneze. Efectivele de animale nu sunt prea mari, bovine (5,5 mil. capete, 1994), porcine (10,56 mil. capete) și un număr mai restrâns de ovine (29.000), caprine (34.000), cabaline.

În funcție de repartiția spațială a culturilor se pot desprinde câteva macroregiuni de producție agricolă și anume :

- **regiunile periferice de câmpie** ale tuturor insulelor în care se practică cultura cerealelor în principal (orezului, grâului) la care se asociază pomicultura,

legumicultura și floricultura; să nu uităm că în aceste perimetre există și o densitate foarte mare a populației care ajunge uneori la 4000 loc./kmp, necesarul de produse alimentare fiind foarte mare.

- **regiunea centrală** a insulei Honshu și a celorlalte insule din sud unde se practică cultura ceaiului, sericicultura și cultura trestiei de zahăr, creșterea animalelor.

- **regiunea sudică** a insulelor Kyushu și Shikoku specializate în cultura batatelor și platelor citrice.

- **regiunea nordică** (insula Hokkaido), complexă din punct de vedere agricol, cu importante culturi de orez, grâu, sfeclă de zahăr, pomicultură și creșterea animalelor. Se preconizează o restructurare a regiunilor agricole în trei zone principale axate pe megalopolisul Chiba- Kobe, și anume : zona externă, care va cuprinde Kyushu, Tohoku și Hokkaido, zona mediană, în care sunt incluse Chugoku, Shikoku, Hokuriku, Tosan, partea de nord a regiunii Kanto și zona internă, extinsă între prefectura Hyogo și Chiba¹.

P e s c u i t u l. Apa Oceanului Pacific și a Mării Japoniei prin calitățile ei dar și prin mediu de interferență a curentului rece Oya Shiwo și Kuro Shiwo oferă condiții extrem de favorabile dezvoltării faunei piscicole.

În anul 1986 cantitatea de pește recoltat a ajuns la 11,9 milioane tone plasând Japonia pe primul loc în lume. Porturile pescărești se întâlnesc pe fațada litorală a celor pentru insule principale. Dintre acestea se remarcă Muroran, Teshio, Abashiri, Hakodate, Niigata, Tsuruga, Sakai, Aomori, Shimizu, Kochi, Tobata, Nagasaki.

Pe țărmul peninsulei Kii în prefectura Wakayama ca și în regiunea Sendai există bazine amenajate pentru creșterea stridiilor și cultura perlelor.

C ă i l e d e c o m u n i c a ție și t r a n s p o r t u r i l e foarte bine organizate, dotate și judicios valorificate corespund întru-totul cerințelor unei economii moderne în permanentă înnoire.

Transporturile feroviare dețin 1/3 din traficul de mărfuri și călători magistralelor vechi adăugându-li-se treptat noi tronsoane spre regiunile încă deficitare sau multiplicându-se cele existente.

---

¹Restaurarea regiunilor agricole în acest sens, are la bază modelul regional conceput de Von Tünen, adică cel al organizării peisajului agricol în zone concentrice în jurul unui oraș.

Există magistrale de maximă importanță pentru circulația națională ca și linii principale și secundare. Există tuneluri realizate în zonele marine între care Seikan (53 km, locul 1 pe glob) ce unește orașul Aomori din nordul insulei Honshu cu Hakodate din sudul insulei Hokkaido. Din lungimea de 53 km, 33 km sunt sub apele str. Tsugaru. Un alt tunel Kanmon (18,6 km) unește orașele Shimonoseki din insula Shikoku și Moji din insula Kyushu. Prin rețeaua de poduri și tunele magistrale s-a realizat unificarea rețelelor feroviare ale celor patru insule principale.

Japonia se află pe unul din primele pe glob în ceea ce privește gradul de electrificare al căilor ferate (48 % din cei peste 28.000 km) iar viteza cu care se circulă (peste 170 km/oră) recomandă trenurile japoneze ca fiind între cele mai rapide din lume (ex. distanța Tokyo - Osaka (515 km) în 3 ore) (I. Lețea, Al. Ungureanu, 1980).

În Hokkaido există o rețea divergentă de căi ferate dar și tronsoane paralele cu țărmul cu destinație spre porturi sau centre de exploatare a unor resurse. Și în insula Honshu există aceeași dispunere a magistrelor în regiunea litorală și a liniilor principale și secundare spre interior, majoritatea urmărind culoare de văi. Se remarcă în mod deosebit magistrala care unește orașele Tokyo și Fukuoka numită și **Super - Express - Railway**. Pe aceasta circulă supra-expresul “**Tokaido**”. Ea unește cele mai importante orașe ale țării situate în cele mai reprezentative regiuni industriale și de mare concentrare a populației.

Transporturile feroviare includ și rețeaua de metrou. Primul, construit în anul 1927 deservește orașul Tokyo iar al doilea în 1933 orașul Osaka. Metroul din Tokyo are în prezent o lungime de 145 km și 138 stații. Și alte orașe mari dispun de metrou.

Transporturile rutiere au evoluat în strânsă dependență cu producția de autovehicule. Valoarea mărfurilor transportate se ridică la peste 60 % din total. Ca și în cazul căilor ferate există autostrăzi care leagă centre și concentrații urbane-industriale, portuar-industriale, etc. Cele mai importante autostrăzi sunt Tokyo - Nagoya și Nagoya - Kobe. Rețeaua de drumuri în Japonia numără 1.037.763 km.

Transporturile maritime. Având în vedere marea întindere a țărmului favorabil instalațiilor portuare, Japonia se remarcă printr-un număr mare de porturi (peste 1.000) dintre cele mai moderne sub aspectul infrastructurii, putând primi toate categoriile de nave.

Porturile de primă mărime sunt : Kobe, Yokohama, Chiba, Kawasaki, Nagoya, Osaka. O parte din acestea sunt internaționale¹ Kobe, Yokohama, Chiba,

-----
¹Guy di Meo, Jean Claude Houtmann, *L'amenagement récent des grands ports japonais*, Annales de Geographie, nr. 455/1974

Nagoya, Osaka cu un trafic de peste 70 milioane tone anual (Kobe, 174 mil. t, locul 3 pe glob, 1991), cealaltă include porturile situate în sfera spațială de atracție a unor mari metropole (Kawasaki pentru Tokyo; Kobe pentru Nagoya) iar cea de-a treia categorie cuprinde porturile cu destinație spre comerțul interior. După mărimea flotei comerciale (25.140.000 t.r.b. - 1992) Japonia ocupă locul 4 pe glob (după Liberia, Panama, Grecia).

După poziția geografică majoritatea porturilor Japoniei sunt porturi de golf (Tokyo, Osaka, Kobe); după natura operațiilor portuare (I. Letea, Al. Ungureanu, 1980) sunt porturi cu un trafic mixt de mărfuri (Tokyo, Yokohama), petroliere (Chiba) după specificul activității - porturi de ferry-boat (Aomori, Hakodate).

Având în vedere conexiunile care se realizează între porturi în Japonia se desprinde categoria de complexe portuare cu porturi și avanporturi cum sunt cele din golful Tokyo (Keihin Port cu Yokohama, Chiba, Kawasaki, Tokyo (cu un trafic de peste 500 milioane tone/an), Kobe - Osaka (peste 250 milioane tone/an), Nagoya (90 milioane tone/an), Nagasaki, Hakodate.

Transporturile aeriene s-au dezvoltat foarte mult în ultimul deceniu datorită perfecționărilor în tehnologia aeronautică sub impulsul intenselor solicitări pentru un transport rapid și comod pe distanțe mari.

Orașele Tokyo și Osaka sunt legate prin rute aeriene cu multe orașe mari ale lumii între care există un trafic intens de pasageri și mărfuri. Cele două aeroporturi ce deservește metropola Tokyo, Haneda și Narita, sunt dintre cele mai moderne cu o dotare superelectronizată

Un rol important îl dețin *transporturile speciale*. Amintim instalarea în 1956 a primului cablu transpacific între S.U.A. și Japonia.

T u r i s m u l. Cadrul natural deosebit de variat având în vedere caracterul reliefului, climei și vegetației ca și vestigiile istorice și arhitecturale ale unor epoci trecute alături de elementele moderne care păstrează în multe privințe specificul național au generat un flux turistic important cu toată depărtarea de lumea europeană sau americană. Aproape fiecare oraș indiferent de mărime se remarcă prin ceva propriu nemaivorbind de fostele capitale ale țării.

Un punct de atracție nu numai turistică îl reprezintă numeroase rezervații naturale și parcuri naționale care împânzesc țara din Hokkaido până în Ryukyu. Ele au constituit și rămân importante obiective spre care organisme competente și-au îndreptat atenția spre cunoaștere dar mai ales protejarea și conservarea lor.

În aceste condiții cadrul natural și așa sub impactul poluării permanente se caută a fi cât mai bine păstrat și menajat.

C o m e r ț u l e x t e r i o r exprimat prin raportul export-import (362,3 mil. dolari export și 241,6 mil. dolari import) cu un excedent de 120,7 md. dolari în 1993 situează Japonia pe podiumul puterilor comerciale ale lumii (locul III după S.U.A. și Germania).

Japonia importă foarte mari cantități de materie primă (cărbune, petrol, gaze naturale, minereu de fier, bumbac, lână, cereale) și exportă produse finite : autovehicule, echipament pentru telecomunicații, echipament electric, electronic, instrumente optice și aparate foto, nave și ambarcațiuni.

Mai mult de jumătate din volumul schimburilor se realizează cu principalele țări industriale ale lumii. Astfel exportul este îndreptat spre S.U.A. (38,9 %), Germania (5 %), Coreea de Sud (5 %), China (4,7 %). Dintre țările din care se importă îndeosebi materii prime se remarcă : S.U.A. (22,2 %), Indonezia (6,1 %), Australia (5,5 %), Emiratele Arabe Unite (5,0 %) ș.a. Cu România atât la import cât și la export valoarea schimburilor se află în limitele lui 0,1 % (1986).

Diferențieri regionale

Condiții multiple au determinat concentrarea în anumite regiuni a unor activități economice dintre cele mai complexe. Aceste regiuni se găsesc în cea mai mare parte în spațiile litorale și cu prioritate cele ale insulei Honshu. Ele ocupă depresiunile și câmpiile cu mare grad de favorabilitate comparativ cu cele din zonele muntoase.

Principalele diferențieri regionale sunt situate în Megalopolisul japonez care se desfășoară între Tokyo și Kitakyushu incluzînd mai multe arii metropolitane (Tokyo, Yokohama, Osaka, Kobe) dar și foarte multe centre satelite. Tot pe această axă funcțională se înșiră mari complexe industriale care alcătuiesc “**Industrial belt**”.

Regiunea Kanto. Se remarcă prin existența unui mare complex industrial care a generat o multiplicare și a serviciilor instituind rolul polarizator al regiunii implicit al orașului Tokyo. Însăși aria golfului Tokyo marcată de primordialitatea funcțiilor industriale și portuare a solicitat apariția unor activități complementare terțiare. Existența mai multor centre la fel de importante au impus caracterul multipolar al regiunii cu diferențieri de la un centru la celălalt legat de gradul de dotare al fiecăruia.

O r a ș u l T o k y o se află situat la golful cu același nume la gurile râurilor Sumida și Edogawa. Dezvoltarea spațială inițială concentrică a fost completată cu evoluția teritorială lineară spre sud și spre est. În anul 1888 exista un nucleu, un oraș compact situat pe malurile golfului cu același nume cuprinzând uscatul continental și o serie de insule din imediata apropiere. Până în 1914 se extinde concentric pe o

distanță foarte mică îndeosebi în lungul marilor artere de comunicație pentru ca din anul 1946 aria orașului să se întindă spre vest și nord dar mai ales spre sud în lungul golfului pe o distanță de 40 - 60 km.

Anul 1975 adaugă Ariei Metropolitane Tokyo noi spații, îndeosebi spre vest alungindu-se astfel limitele orașului.

Pe fondul dispunerii spațiale amintite, acest colos urban îmbină de o manieră personală o multitudine de stiluri arhitecturale care diferă uneori de la o clădire la alta.

Tokyo reprezintă un conglomerat de complexe urbane fiecare complex fiind un orașel în care se interferează trecutul cu prezentul, tradiția cu modernul. Se impune prin funcțiile sale multiple (industrială, financiară, culturală) - toate de prim rang - la care se asociază funcția de transport. În limitele nucleului vechi se află Palatul Imperial iar în estul acestuia cartierul comercial Ginza - Nihonbashi. În nordul sectorului amintit se găsesc importante universități (ex. Meiji) subliniindu-i funcția culturală a orașului (Fl. Țuiu, 1982).

În extremitatea nord-estică se află o importantă zonă industrială specializată în industria de automobile, aparate optice iar în lungul țărmului vestic al golfului Tokyo rafinării și multe unități ale industriei chimice și ale metalurgiei neferoase.

În sfârșit zonele rezidențiale Shinjuku, Ota localizate în vestul și sudul nucleului central dotate cu multe puncte comerciale, culturale, generează și un important aflux turistic.

Orașului Tokyo i se alătură - în zona golfului Tokyo - orașele Kawasaki și Yokohama alcătuind împreună **conurbația Keihin**. Orașele Kawasaki și Yokohama se disting prin activitatea portuară (Yokohama 122 mil. t/an trafic, Kawasaki peste 50 mil. t/an) și activitatea industrială (siderurgia, construcții de mașini, petrochimia).

Un alt centru foarte important al regiunii este Chiba situat în nordul golfului Tokyo. Funcțiile sale industrială (siderurgie, petrochimie) și portuară (peste 160 mil.t/an trafic) se completează cu funcțiile altor centre precum Ichikawa și Kisarazu creând în acest perimetru, numit Keiyo, un puternic suport economic al regiunii.

Aria metropolitană Tokyo a consemnat de-a lungul timpului existența unor planuri proprii sau de influență europeană de amenajare, de extindere și modernizare care au fost luate în considerație. Ele prevedeau printre altele amplasarea spațiilor verzi sub forma unor centuri intercalate cu spații rezidențiale, extinderea suburbiilor, a orașelor satelit, etc.

Se pare că "**Planul pentru Tokyo**" elaborat în 1972 a marcat un pas înainte. El restructura orașul pe trei axe : o axă nord-sud cu specific industrial, o axă vest-est rezidențială și o axă de circulație în afara zonelor industriale și rezidențiale¹. Prin amenajarea unor poli urbani secundari ca de exemplu Tama situat la 35 km de Tokyo, se încearcă restructurarea și descongestionarea mării metropole japoneze¹.

Regiunea Chubu. Se suprapune complexului industrial major Chukyo polarizat de centrul Nagoya și situat între alte două mari complexe industriale ale țării Keihin (Kanto) și Hanshin.

Orașul metropolă de prim rang Nagoya situat la golful Ise împreună cu alte centre alcătuiesc un areal monopolar de activități industriale mai ales textilă - ramură tradițională și servicii plus o importantă activitate portuară, Nagoya fiind cel de-al treilea port al țării (după Kobe și Chiba).

Ca și la alte centre urbane din acest areal vatra orașului Nagoya a apărut în limitele unei câmpii litorale, pe o luncă înaltă din bazinul hidrografic Kiso. S-a dezvoltat concentric și polifuncțional, individualizându-se în prezent zone portuar-industriale, comercial-culturale și zone rezidențiale. Importanța strategică a orașului și-a pus amprenta și în evoluția altor centre cum sunt : Yokkaichi - centru al petrochimiei bazat pe importul de petrol, Gifu - cu o dezvoltare industrială complexă; Hamamutsu, Shimizu centre importante în petrochimia și industria aluminiului. Alte orașe cum sunt Niigata și Kanazawa se remarcă prin producția hidroenergetică (regiunea interioară înaltă), electrometalurgie, industria textilă, ceramică. Agricultură este marcată prin cultura orezului, grâului, orzului (regiunea Hokuriku) ceea ce a solicitat și o dezvoltare corespunzătoare a industriei îngreșămintelor chimice, a plantațiilor de ceai.

Regiunea Kinki. Din punct de vedere al potențialului industrial și urban regiunea ocupă locul al doilea după Kanto. Majoritatea activităților se concentrează în golful Osaka și culoarul Osaka-Biwa. Cele trei centre de prim rang Osaka, Kobe, Kyoto polarizează potențialul industrial (industria construcțiilor de mașini - nave, electrotehnică, electronică - siderurgică, textilă, chimică), comercial și de transport.

O r a ș u l O s a k a prin funcțiile sale industriale, portuare și de transport reprezintă cel mai important oraș al regiunii. A fost portul fostelor capitale Nara și Kyoto, are un nucleu comercial, bancar, cultural și administrativ înconjurat de zone rezidențiale.

K o b e un mare port și centru al construcției de nave se înscrie în același grad urban ca și Osaka. Între Osaka și lacul Biwa pe acest culoar de peste 50 km lungime și 20 km lățime se înșiruie centre care deși nu foarte mari creează o zonă funcțională de mare influență păstrându-se totuși rolul celor două conurbații Osaka - Kobe și Kyoto în dinamica economiei sale.

---

¹Jacqueline Beaujeu-Garnier, Les grands problèmes du développement de Londres, New York, Tokyo et Moscou. *Annales de Géographie*, nr. 454, 1976

K y o t o este un centru de mare atracție culturală și turistică prin unități de învățământ superior, vestigii, etc.

Regiunea Chugoku cuprinde spațiul dintre culoarul Biwa, insula Kyushu, Marea Japoniei și Marea Interioară. Pe latura internă sunt prezente ramuri de bază ale industriei : siderurgie, construcții de nave, petrochimie, o intensă cultură a cerealelor (orz, grâu) și pomicultură, în câmpiile fluviatile inclusiv cele deltaice. Pe latura nordică centrele sunt izolate și constituie mai mult puncte principale în colectarea și industrializarea peștelui (ex. Sakai, Hamada, Nagato).

H i r o s h i m a (1,1 mil. locuitori, 1989) un oraș vechi cu funcții industriale, portuare și comerciale organizate pe zone și Kure - oraș al construcțiilor navale sunt principalele centre ale regiunii.

Regiunea (insula) Kyushu are în subsol importante resurse (cărbune, minereuri nemetalifere și prețioase) dar și condiții foarte favorabile orezăriiilor și culturilor subtropicale și tropicale (trestie de zahăr). Există unele deosebiri între compartimentul nordic al insulei puternic urbanizat (conurbația Kitakyushu - 1,0 mil. locuitori - 1989) formată din cinci orașe vechi - Yawata, Wakamatsu, Tobata, Kokura și Moji) și industrializat plus cel nord-vestic cu aglomerarea Nagasaki (448.100 locuitori, 1975) și compartimentul sudic cu o activitate agricolă primordială (cultura orezului, plantații de ceai) și o industrie pentru prelucrarea acestor produse.

Regiunea (insula) Shikoku. Există o pregnantă diferențiere a potențialului economic între litoralul nordic și celelalte secțiuni litorale. Pe latura nordică se remarcă rolul major al unor ramuri industriale ca : metalurgia neferoasă, petrochimia, industria constructoare de mașini și industria textilă. Aici se grupează un număr de centre de rang mediu din care mai importante sunt: Matsuyama, Imabari, Kochi, Takamatsu.

Regiunea Tohoku cuprinde jumătatea nordică a insulei Honshu cu unele resurse de petrol și gaze, minereu de fier și neferoase dar cu o producție agricolă și un fond silvic deosebit de importante (orez, plante tehnice, pomicultură). Câmpiile și depresiunile din regiunile Sendai, Akita, Tsugaru au constituit terenurile cele mai favorabile atât pentru agricultură cât și pentru instalarea așezărilor. Principalul centru urban este metropola Sendai (652.400 locuitori, 1982), apoi Shiogama alcătuind un important areal urban. O serie de centre printre care Noshiro, Akita, Hachinohe, Aigasawa au un rol important în pescuitul oceanic.

Regiunea (insula) Hokkaido. Cadrul structural - geologic a generat o varietate a resurselor de subsol și sol și o valorificare diversă a potențialului regiunii. Astfel se găsesc cărbuni, minereuri feroase și neferoase, prețioase și rare, lemn, produse piscicole iar terenurile arabile permit cultura cerealelor (ovăz, orz, secară), a plantelor tehnice (sfeclă de zahăr). Un loc important îl deține creșterea animalelor. Se remarcă în mod deosebit metropola Sapporo cu peste 1,7 milioane locuitori (1989), Hakodate, Muroran, Otaru.

Diferențierile regionale amintite pun în evidență concentrarea economică de vârf din aria megalopolisului japonez alături de regiuni mai puțin reprezentative. Se constată totuși că și în această a doua categorie se desprind centre (poli) precum Niigata și Kanazawa care prin valențele propriei economii ridică potențialul valoric realizând un oarecare echilibru al regiunilor.

C. ASIA DE SUD - VEST

TURCIA

Turcia, constituită din două părți, europeană și asiatică, are o suprafață de 780.576 kmp, din care 24.000 kmp în sud-estul Europei, iar restul în sud-vestul Asiei; are o poziție geografică cu trăsături distincte conferite și de prezența celor patru mări care o încadrează : Marea Mediterană, Marea Egee, Marea Marmara și Marea Neagră. Oficial este numită Republica Turcia, iar din punct de vedere administrativ este împărțită în 67 provincii (= il), din care 3 se găsesc în partea europeană, 62 în partea asiatică și 2 în ambele sectoare.

Cadrul natural

Așezată în zona subtropicală, cu o desfășurare vest-est, Turcia prezintă o serie de trăsături fizico-geografice ce se înscriu în peisajul treptelor de relief și anume : peisajul munților marginali, mai umeziți și relativ împădușiți, care prin dispunere constituie adevărate bariere climatice, și peisajul câmpiilor litorale (marginale) fertile cu peisajul de stepă și semideșert al Podișului Central (Podișul Anatoliei).

Peisajul de stepă și semideșert al Podișului Central. Este o regiune în care cantitatea de precipitații căzute este redusă (250 - 300 mm). Ploile cad mai ales iarna și primăvara, verile fiind calde și uscate. La contactul cu munții ploile sporesc atât ca frecvență dar și cantitativ. Temperaturile medii ale aerului nu coboară în anotimpul rece mult sub - 10° (ianuarie) iar în cel cald trec de 23°.

Comparativ cu rama montană înconjurătoare, podișul se prezintă sub forma unei cuvete. Din loc în loc apar înălțimi reziduale ce depășesc 1.000 m.

În partea centrală a podișului se întâlnesc numeroase depresiuni dintre care mai importantă este cea a Licaoniei. Unele cantonează lacuri (depresiunile Tuz și Konya), mlaștini și sărături, altele sunt lipsite complet de o rețea de ape. În nordul Munților Taurus (Toros) de Vest se desprinde o treaptă ceva mai înaltă a Podișului Anatoliei, Podișul Lacurilor, cu înălțimi care trec de 2.300 m. Lacurile mai importante sunt : lacul Beyşehir, lacul Egridir ș.a. Podișul Lacurilor este situat la limita cu regiunea unde se întâlnesc importante manifestări postvulcanice și chiar linii de flexură. Aceasta nu exclude oarecari influențe ale tectonicii în definitivarea genezei unor cuvete lacustre.

Apele curgătoare sunt în număr redus. Multe dintre ele se pierd în nisipuri, mlaștini și sărături. Au regim torențial cu creșteri în perioada de toamnă și iarnă. Singurele artere hidrografice care reușesc să traverseze Podișul Anatoliei sunt Kizil Irmak, care traversează o bună parte a podișului, Sakarya, Ieșil Irmak. Ele au debite ridicate, iar în cursul superior prezintă repezișuri, cascade ceea ce le conferă un însemnat potențial hidroenergetic.

Lacurile impun o notă aparte peisajului fiind, după natura cuvetei, de diferite tipuri : tectonice, vulcanice, carstice, de baraj etc. Lacurile tectonice sunt foarte numeroase, unele fiind relict (P. Gâștescu, 1969). Cel mai mare lac tectonic este Tuz, urmat de Eber, Egridir, Apolyont. Lacul Tuz are o suprafață de circa 1.100 kmp, fiind situat la aproximativ 900 m altitudine. În timpul verii, datorită intensei evaporații, concentrația în săruri crește foarte mult. Pe unele suprafețe apar chiar cruste de sare. Un alt lac tectonic, cu o adâncime de circa 60 m și o suprafață de 300 kmp, cu apă dulce, este Iznik. În sudul depresiunii Licaoniei, în craterele Aci și Tuzla se găsesc lacurile cu același nume, primul aflându-se în stadiul de mlaștină. Pe depozitele calcaroase și gipsifere s-au format lacurile carstice. Depresiunile carstice, poliile, puțurile carstice au apă fie temporar, fie permanent. Ele au adâncimi variabile, cele situate în puțuri carstice fiind mult mai adânci (lacul Kizoren are 170 m adâncime).

Vegetația specifică Podișului Anatoliei o reprezintă stepa cu ierburi xerofile de diferite varietăți : stepă de nisipuri, de sărătură, de depozite pietroase. Pădurile lipsesc în general. Apar izolat pinul și stejarul, îndeosebi spre Marea Marmara.

Relieful Podișului Anatoliei este reprezentat prin platouri situate la altitudini care variază între 1.000 - 1.500 m o parte din ele constituie suprafețe de eroziune dezvoltate pe o structură granitică, cristalină paleo-mezozoică. Apariția în partea central-estică (în estul depresiunii Licaonia) a unor depozite vulcanice neozoice, într-o serie de podișuri și înălțimi (Erciyes - 3.916 m), demonstrează existența unor mișcări postmiocene însoțite de flexurări în lungul cărora au apărut masele de lavă. Ele se întâlnesc la contactul tectonic dintre paleozoic și neozoicul cutat. Aceleași manifestări vulcanice care s-au prelungit până în cuaternar (P. Birot, 1970) sunt cunoscute și în partea vestică a Anatoliei; în sud-vest se întâlnesc manifestări solfatariene și fumaroliene.

Peisajul munților marginali asimetrici meziți și împăduriți. Munții aparțin cutărilor alpine, continuare a celor din Europa, întâlnindu-se însă și masive mediane prinse în structurile alpine.

Însoțind litoralul Mării Negre, Munții Pontinici au o desfășurare vest-est, prezentându-se sub forma unor culmi paralele. Acestea sunt separate de văi longitudinale, adevărate culoare ce aparțin bazinelor hidrografice ale lui Kizil Irmak, Sakarya și Ieșil Irmak. Altitudinile maxime depășesc 3.900 m (vf. Kaçkar, 3.937 m) în M. Pontici de Est, ceea ce a permis instalarea glaciației cuaternare, precum și

existența unor ghețari actuali. Ele scad spre vest, sub 3.000 m și chiar sub 2.500 m în Munții Koroglu-Dag, Ponticii de Vest, Munții Bolu. Înălțimile mari se datoresc rocilor dure paleozoice din care sunt alcătuiți, dar și mișcărilor mai noi care i-au reînălțat. Munții Pontici sunt împărțiți în trei sectoare : Ponticii de Vest, Ponticii Centrali și Ponticii de Est. Spre câmpia litorală a Mării Negre, acești munți se termină printr-un abrupt de peste 1.000 m. Ei constituie un obstacol în calea maselor de aer umed venite dinspre mare. Aici cantitatea de precipitații trece de 2.000 mm, ceea ce determină existența vegetației arborescente îndeosebi în sectorul estic. Câmpia litorală se întinde mai mult în regiunea de vărsare a celor două mari râuri, Kizil Irmak și Sakarya. Țărmlul aproape rectilin cu golfurile Samsun și Sinop care îi modifică oarecum configurația.

Pe versanții dinspre Marea Neagră (I. Milescu, A. Alexe, 1969) se dezvoltă pădurile de fag și carpen, apoi de fag cu rășinoase până la 900 m, urmând la altitudinile mai mari pădurile pure de rășinoase. Spre Podișul Anatoliei succesiunea etajelor de vegetație are în general următoarea componență : până la 1.800 - 1.900 m asociații de stepă, apoi vegetația arborescentă cu *Q. pedunculiflora*, *Q. infectoria*, *Ulmus campestris*. Dincolo de 1.900 m predomină *Betula verrucosa*, *Quercus anatolica*, *Populus graeca*. Mai sus de 2.500 m se întâlnesc ierburi de pajiști alpine cu *Sedum*, *Saxifraga*, *Alopecurus*. Asociațiile mediteraneene apar în sectorul dintre golfurile Sinope și Samsun (fig.29).

Pe latura sudică a Podișului Anatoliei se desfășoară sistemul muntos al Tauridelor (Munții Taurus) care formează tot o arie de cutări alpine. Culmile muntoase au aceeași desfășurare paralelă cu țărmul mediteranean ca și a celor din sistemul Munților Pontici. Sunt alcătuite din șisturi cristaline, calcare, gresii și conglomerate iar morfologia mai complexă a acestui sistem muntos este datorată și șariajului din intervalul oligocen-miocen. Aici este dezvoltat relieful carstic, pe platourile calcaroase iar secționarea lor de către ape a generat numeroase chei. Tot pe suprafețe calcaroase de asemenea câmpuri de lapiezuri, doline și polii. Înălțimea maximă o înregistrează vârful Kaltâ Dag (3.734 m) situat în estul depresiunii Licaonia. După caracterele majore fizico-geografice, Munții Taurus se subdivid în : M. Taurus de Vest, M. Taurus Central și M. Taurus de Est.

Sectorul cuprins între văile Göksu și Menderes, adică Munții Taurus de Vest, se desfășoară sub formă de trepte spre nord-vest, terminându-se digitat printre afluenții lui Menderes. În partea vestică se află o serie de lacuri situate în preajma regiunii vârfului Akadag (3.085 m) din culmea Bey. Câmpia litorală este relativ îngustă și presărată cu lacuri și mlaștini.

Munții Taurus Central au forma unor culmi, mai unitare, și se întind de la valea Göksu până la valea Seyhan, având o direcție sud-vest nord-est. Sunt separați de Podișul Anatoliei prin culuarul longitudinal Göksu.

Munții Anti-Taurus, continuare a Taurusului Central se desfășoară de la valea Seyhan până la sud de valea Eufratului.

Munții Taurus de Est au o direcție vest-est, însoțind spre sud valea Murat.

Peisajul câmpiilor litorale intens cultivate. În regiunea sudică și nordică se dezvoltă peisajul câmpiilor litorale, mai extinse în sectorul de vărsare a râurilor Aksu și Seyhan, unele cu caracter deltaic, Antalya și Cukirova - Adana-Mersin. Sunt câmpii aluviale cu numeroase lacuri și mlaștini. Astfel de câmpii apar și pe laturile nordică și vestică, constituind regiuni de intense culturi cerealiere, plante tehnice, plante subtropicale.

În nordul Taurusului estic se găsește **P o d i ș u l A r m e n i e i**, un important nod orografic, cu lacuri tectonice (L.Van) ghețari și relief glaciatic, păduri și stepe montane.

Sub covorul vegetal specific Turciei se întâlnesc soluri aparținând benzii subtropicale. Caracteristice sunt seroziomurile și solurile maronii. Mai apar însă, soluri castanii, soluri brune, soluri de păduri montane ș.a.

Populația și rețeaua de așezări urbane

În anul 1994 populația Turciei era de 60.771.000 locuitori. Sporul natural destul de ridicat reprezenta 18,6 ‰, rata natalității 26,1 ‰ iar a mortalității 7,5 ‰. Proiectările demografice pentru anul 2.000 ridică numărul populației la 65 milioane locuitori.

Structura pe vârstă a populației remarcă ponderea crescută a grupei 15 - 59 ani (54,9 ‰), urmându-i cea de 15 ani (38,5 ‰).

Densitatea populației 78 loc./kmp pune în evidență o creștere destul de rapidă a acesteia cu concentrări dispersate fie în regiunea litorală - aria metropolitană Istanbul, aria Izmir, Adana sau în interior aria aglomerării Ankara, concentrarea industrială Zonguldak. La nivelul țării valori ce trec de 100 loc./kmp (100 - 250 loc./kmp) se întâlnesc în lungul litoralului Mării Negre și litoralului egeean. Valori între 50 - 100 loc./kmp sunt proprii tot regiunii nordice (pontice) și egeene; în rest, adică în limita podișului propriu-zis valorile sunt cuprinse între 5 - 50 loc./kmp.

Există o accentuată mobilitate dinspre mediul rural spre cel urban cauzată de dezvoltarea industriei prin amplificarea potențialului ramurilor tradiționale, apariția unor ramuri de vârf, a transporturilor a unor ramuri ale sectorului agricol (culturile intensive), etc.

Noile prospecțiuni și descoperirea unor noi resurse de subsol au antrenat forța de muncă astfel contribuind la o redistribuire a populației între provincii. Pe sectoare de activitate repartitia populației ocupate care reprezenta 43,4 ‰ (1987), acum (1990) este următoarea : 47,8 ‰ în agricultură, 19,9 ‰ în industrie și 36,3 ‰ alte sectoare. Migrația către orașe, către centre care se dezvoltă vertiginos din punct de

vedere industrial a însemnat și o creștere a populației urbane cu 15 % (61 % în) față de anul 1976 (44,0 %).

Rețeaua urbană se află într-o permanentă extindere și structurare în privința mărimii și funcțiilor urbane. Pe teritoriul actual al Turciei s-au succedat mai multe generații de orașe, începând cu cele antice : cele hitite, între care Bogaz-Köi (Hattuşaş), apoi cele elene, etc. Colonizarea elenă a litoralului Mării Egee, Marmara și Mării Negre a dus la formarea unor orașe comerciale : Milet (la rândul său, acesta întreprinde colonizarea nordului egeean a Mării Marmara, a țărmului sudic al Mării Negre, etc.), Efes, Bizanț, Heracleea (azi Eregli), Sinope, etc. Generației antice de orașe îi succede cea a orașelor feudale, apoi cea modernă și cea contemporană, ultimele în special ca fenomen-efect al industrializării (Zonguldak, Eregli, etc.).

Există orașe cu peste 1 milion locuitori (Ankara, Istanbul și altele apropiate ca mărime dar la fel de importante pentru viața economică, socială a țării (Izmir, Adana, Zonguldak, Bursa, Eregli).

Rețeaua urbană se încadrează structurii bipolare având în vedere orașele Ankara și Izmir, centre de mare polarizare. Există de asemenea o importantă axă urbană pe direcția Istanbul-Ankara în lungul uneia din cele mai însemnate căi de comunicație și al unui areal cu însemnate resurse.

Economia

Deși potențialul uman ce poate fi utilizat a fost suficient chiar excedentar de-a lungul istoriei, totuși, valorificarea resurselor de subsol s-a făcut cu deosebire în epoca modernă și contemporană.

Cetățile apărute pe locul unora mai vechi (antice, medievale sau cele nou apărute (Miletul, Efesul) au reprezentat nu numai nuclee ale civilizației dar și centre de unde s-au propagat spre alte regiuni fenomenul de investigare în cunoașterea cadrului natural în perspectiva valorificării sale.

Să nu uităm că această perioadă la început, încă din secolul al XI-lea de când turcii au cunoscut Anatolia, de când au instituit o viață comercială activă cu toate statele riverane Imperiului Otoman sau cu altele mult mai îndepărtate. Au existat activități tradiționale legate de utilizarea terenurilor, de creșterea animalelor care au însemnat pentru națiunea turcă nuclee ale dezvoltării economice viitoare atrăgând atenția că turcii au cunoscut Anatolia, de când ei au instituit o viață comercială activă cu toate statele riverane Imperiului Otoman sau cu altele mult îndepărtate. Au existat activități tradiționale legate de utilizarea pământului, de creșterea animalelor care au însemnat pentru națiunea turcă nuclee ale dezvoltării economice viitoare atrăgând atenția asupra altor resurse disponibile.

Făuritorul Turciei Moderne Mustafa Kemal Atatürk, a așezat la baza acestei realizări, asocierea dintre economia țării în permanentă schimbare calitativă, gradul

de civilizație, înnoire suprastructurală a perceptelor poporului și schimburile materiale și spirituale la nivel global. Numeroasele sale reforme au avut rostul de a pune în practică aceste importante deziderate.

I n d u s t r i a a înregistrat o dezvoltare importantă în planul cantitativ și calitativ. Au fost descoperite noi perimetre de substanțe minerale utile, a fost valorificat potențialul hidroenergetic al unor noi sisteme hidrografice, au apărut noi subramuri industriale care valorifică superior materia primă, s-au modernizat meșteșugurile tradiționale îndeosebi cele legate de domeniul textil.

Industria energetică. Are în vedere mai ales industria cărbunelui și a energiei electrice. Se exploatează huilă 3,5 mil. tone, cărbune brun și lignit 43,4 mil. tone (1991). Rezervele de lignit se ridică la 5,2 miliarde tone (1987) Principalele bazine carbonifere se găsesc în nord-vestul țării în perimetrul Ereğli-Zonguldak și în nord-est (lignit).

Industria petrolului. Centrele de extracție sunt amplasate în partea sud-estică a țării (Garzan, Germik, Selmo, Raman) iar lângă acestea sau în apropiere cele de rafinare (Batman, Mersin, Mardin). Se importă cantități mari de petrol mai ales prin portul Iskenderun de unde pleacă o conductă spre Batman și mai departe spre nord-est. O altă conductă de petrol, de import, pleacă din portul Antaiya, trece prin orașele Kütahya, Eskişehir spre Bursa. Producția anuală de petrol depășește 2,3 milioane tone ceea ce obligă Turcia la import. Se găsesc în același perimetru și unele rezerve de gaze naturale.

În ceea ce privește producția de energie electrică ea se bazează pe utilizarea lignitului de care Turcia dispune în cantități suficiente sau pe potențialul hidroenergetic al râurilor. Importante hidrocentrale s-au construit pe râurile Kizil Irmak, Yeşil Irmak, Sakarya iar termocentralele în bazinul carbonifer Zonguldak. Producția de energie electrică a fost în anul 1987 de 44 md. KWh la o capacitate a centralelor electrice de 10.113 MW.

Metalurgia feroasă se bazează pe suficiente materii prime (minereuri de fier, crom, mangan, cărbune cocsificabil). Minereurile de fier se extrag din partea central-estică (Divrigi), central-sudică (Maraş), nord-vestică (Adapazari) și vestică la sud de Izmir. Cromul se exploatează cam în aceleași regiuni având ca centre principale : Guleman, Fethiye, Maraş, Kütahya. Producția de minereu de fier a fost de 3,8 milioane tone în 1987, iar cea de crom de aproape 200.000 tone (1987). Producția de oțel era în 1993 de 11,5 milioane tone obținut în centrele siderurgice din partea centrală a țării adică Ankara și Kirikkale sau în nord-est în centrele Karabük, Zonguldak și în sud-est la Iskenderan.

Metalurgia neferoasă prelucrează importante minereuri de plumb, zinc, bauxită, cupru. Centrele de exploatare se întâlnesc asociate cu cele de minereuri de fier, crom, etc. Ele sunt : pentru cupru Murgul în nord-est și Ergani în partea central-

estică; pentru plumb și zinc Keban și Balya. În orașul Seiydişehir există un combinat pentru obținerea aluminiului din bauxită.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor. A cunoscut în ultimul deceniu o dezvoltare pe multiple planuri asigurându-se o tehnicitate ridicată tuturor ramurilor dar cu deosebire celor producătoare de mijloace de transport, mașini agricole, mașini unelte pentru alte subramuri. Se remarcă în acest sens construcțiile de mare domeniu în care s-au specializat orașele-porturi Izmir și Istanbul; material rulant Ankara, Sivas, Eskişehir, Adapazari; autovehicule se construiesc la Istanbul. O gamă variată de mașini agricole se realizează la Ankara. Ele sunt specializate pentru lucrări în terenuri destinate culturilor de cereale, plantelor tehnice dar și pentru întreținerea unor plantații de măslini și citrice.

Industria chimică s-a dezvoltat pe seama unor importante materii prime cum sunt : cărbunii, sarea, minereurile de metale neferoase. Având în vedere potențialul producției agricole în economie s-a dat prioritate producției îngrășămintelor chimice apoi a produselor clorosodice (clor, acid clorhidric, sodă caustică), acidului sulfuric.

Principalele centre ale industriei chimice sunt : Kütahya, Izmir, Murgul.

Industria ușoară și alimentară au cunoscut o importantă ascensiune având în vedere varietatea materiilor prime, potențialul uman inclusiv tradiția pentru care Turcia deține locuri importante în ponderea multor produse la scară mondială, apropierea de materia primă. Se prelucrează bumbac (Izmir, Bursa, Kayseri), lână (Ankara, Bursa, Diyarbakir), mătase (Istanbul, Bursa).

Pentru industria alimentară au apărut subramuri din ce în ce mai modernizate, specializate și mai diversificate începând cu cele tradiționale (morărit, panificație, zahăr) și cele mai sofisticate legate de industria dulciurilor, în general a produselor zaharoase, a uleiurilor. Cele mai importante centre sunt : Istanbul, Ankara, Konya, Kayseri.

Gradul intens de valorificare a unor materii prime a dezvoltat treptat importante nuclee urbane cu activități pregnant industriale. Ele au polarizat centre apropiate ca spațiu dar și ca profil, sau implicate într-un anume proces tehnologic încât au dat naștere concentrărilor industriale. Ele se succed astfel :

Concentrarea de tip metropolitan, având ca centru principal orașul Istanbul cu o industrie diversificată.

Concentrarea carbonifer-siderurgică Zonguldak - Karabük.

Concentrarea urban-portuară Izmir și Adana-Mersin. Aceasta din urmă a avut în vedere în mod esențial funcția portuar-comercială în importul materiilor prime dar și a unor semiproduse și produse.

Agricultura

Repartiția diferitelor îndeletniciri agricole este strâns legată de particularitățile cadrului natural, îndeosebi al climei diferitelor locuri, sol, apă dar și de tradiția în a cultiva sau a crește anumite plante sau animale. De aceea o anumită categorie de culturi dețin o suprafață destul de mare, ca spre exemplu cerealele (grâu, porumb, secară, orz, etc.), altele s-au impus treptat (plantele tehnice) sau și-au mărit suprafața de cultură datorită cerințelor pieții interne și externe (citricile).

Cerealele se cultivă în principal în partea centrală a țării, adică în Podișul Anatoliei. Alături de grâu a cărui producție s-a ridicat în anul 1993 la peste 21 milioane tone (în 1994 - 18 mil. tone) situând Turcia între primele 8 producătoare de grâu ale lumii se cultivă porumb (1.5 mil. tone, 1994) și orz (7 mil. tone, 1994) în jumătatea nordică și sud-estică a țării, ultima cultură pe baza irigațiilor, orezul (215.000 tone, 1992).

Plantele tehnice dețin și ele o însemnată suprafață din terenul arabil pe primul loc la producție situându-se sfecla de zahăr (16,0 milioane tone - 1994) apoi bumbacul (590.000 tone), floarea-soarelui (780.000 tone - 1994), soia. Pentru prelucrarea produselor acestor culturi s-au construit treptat fabrici specializate (de zahăr, ulei, făinoase, vinificație, conserve), amplasate în mai toate colțurile țării.

Bumbacul se cultivă fie în câmpia deltaică (Ceyhan-Seyhan) în care este amplasat orașul Adana, ca și în câmpiile și depresiunile de la Marea Egee (câmpia Gediz, câmpia Meandru/Menderes) sau în lungul râului Arax din nord-estul Anatoliei.

Circa 4,4 % din terenurile cultivate sunt ocupate cu viță de vie. Acestea se găsesc situate mai ales în vestul țării (regiunea egeeană), dar și în Podișul Anatoliei (împrejurimile Ankarei), în lungul râului Kizil Irmak (regiunea orașului Kayseri) ca și în regiunile colinare situate între Munții Antitaurus și Taurus. Alături de viță de vie (3,5 mil. tone struguri - 1994, locul 4 pe glob) se găsesc întinse livezi de pomi fructiferi aparținând ambelor zone climatice temperată și mediteraneeană (măslini, portocale, lămâi, banane, ceai). Se remarcă pentru cultura plantelor citrice câmpia de la Marea Mediterană situată îndeosebi în regiunea golfurilor Antalya și Mersin. Uleiul de măsline este foarte apreciat nu numai pe piața europeană iar producția anuală a ajuns la 120.000 tone (1994).

Peste 35 % din fondul funciar este ocupat cu pășuni și fânețe ceea ce a permis dezvoltarea corespunzătoare a creșterii animalelor.

Se cresc mai ales ovine 39,1 mil. capete, 1994), dar și caprine (10,3 milioane), bovine (cca. 12 mil. capete), bubaline, porcine, cabaline, asini, cămile.

Căile de comunicație și transporturile au înregistrat o dezvoltare în sensul măririi lungimii implicit a densității lor. Astăzi căile ferate au ajuns la peste 8.000 km din care peste 300 km electrificați. Există câteva axe

feroviare importante și anume : Samsun - Kayseri - Adana - Mersin deci o cale ferată care traversează țara de la nord către sud ca și magistrala Zonguldak - Ankara - Kayseri - Adana.

Există însă și o cale ferată care unește punctele extreme din est (centrul Kars) cu Balykeşir din vest.

Transporturile rutiere ocupă un loc la fel de important ca și cele feroviare legând cele mai îndepărtate centre ale țării. Lungimea lor este de peste 125.000 km. Se remarcă mai ales axele Istanbul - Ankara și Istanbul - Edirne centru situat pe teritoriul Turciei Europene.

Expunerea la trei mări a însemnat dezvoltarea unor activități portuare complexe având în vedere importul cât și exportul de materii prime, produse semifinite și finite ce se înscriu astăzi pe o linie ascendentă.

Din cele 50 de porturi câteva sunt reprezentative prin volumul de mărfuri traficate, complexitatea activităților comerciale și de transport, funcțiile complementare care au apărut. Primul port este Mersin apoi Istanbul, Izmir urmându-le Iskenderun, Sinop, Trabzon, Samsun.

Unele din acestea sunt implicate în transporturile de pe Marea Neagră (Sinop, Samsun, Trabzon) în principal cu țările riverane acesteia (România, Bulgaria, Ucraina, etc.); altele sunt localizate la Marea Mediterană (Mersin, Iskenderun) și Marea Egee (Izmir). Ele asigură schimburile pe un hinterland mult mai cuprinzător cu alte țări ale continentului sau ale altor continente.

Volumul total al comerțului exterior se ridică la peste 10 miliarde dolari export și 14 miliarde import. Pe locuitor în același an reveneau la export 198 dolari iar la import 276 dolari.

Se exportă : confecții și tricotaje (15,2 %), alte produse textile (13,1 %), legume și fructe (11,7 %), produse siderurgice, petroliere, tutun, fibre textile, animale vii; se importă petrol (29 %), produse chimice, autovehicule, utilaj minier, echipament pentru telecomunicații etc.

Principalii parteneri în schimburile efectuate sunt : Germania, Iran, Irak, Marea Britanie, S.U.A., Italia, România. Specialiștii români au construit o rafinărie la Kirikkale, o fabrică de superfosfați la Elazig și una de acid sulfuric la Samsun.

Diferențieri regionale. Potențialul natural, alături de cel social economic, de tradiție și implicarea în evenimente social-politice au generat structuri diferite, regionale, urbane, industriale și agricole cu un anumit specific și valoare globală astfel :

- **Regiunea de Nord-Vest.** Prin poziția de interferență euro-asiatică regiunea s-a dezvoltat mai mult decât altele având în vedere potențialul natural și schimburile, facilitățile de transport îndeosebi maritim cu alte regiuni mai ales în afara țării.

Câteva centre de marcă Istanbul, Izmir, Bursa, Adapazari, ș.a. polarizează activitatea regiunii și nu numai a acesteia.

Istanbul, are o populație împreună cu suburbiile de aproximativ 4 milioane locuitori. Orașul a cunoscut în lungul timpului o complexă metamorfoză sub aspectul dezvoltării teritoriale, al modernizării inclusiv a numelui. În perioada antică s-a numit Bizanț (Bizantion). Apoi devine capitala Imperiului Roman de răsărit când capătă numele de Constantinopol, nume care se păstrează atât în timpul Imperiului Bizantin cât și a celui Otoman începând din 1453.

Orașul Istanbul se remarcă prin funcția industrială având dezvoltate atât ramuri de vârf (electronice, electrotehnice) precum și tradiționale (industria textilă, industria alimentară, a pielăriei). Concentrează o importantă parte din activitatea comercială și de transport a țării. Este un port de primă mărime specializat în traficul de mărfuri ca și în cel de pasageri.

Nucleul urban, cu funcții comerciale, culturale și administrative, se află localizat pe o mică peninsulă triunghiulară în care apar, ca și la Roma, șapte înălțimi. Peninsula este cuprinsă între golful Cornul de Aur (Chrysokeras), lung de 7,5 km și lat de maxim 8 km, și Marea Marmara. În cadrul nucleului urban se află numeroase unități comerciale (inclusiv cele grupate în bazarul construit în anul 1548, cel mai mare bazar acoperit din lume), culturale și administrative. Între ansamblurile arhitectonice se numără Sf. Sofia, un monument al artei bizantine, construit între anii 532 - 537, transformată în moschee, Moscheea Albastră (edificiu din 1.609 - 1.616), monument al artei otomane, Palatul Topkapi situat pe acropola vechiului oraș Bizanț etc. Nucleul urban cuprinde și o parte din cartierul Beyoglu (vechea Pera), legat prin două poduri, peste Cornul de Aur, de Stanbul. Pe lângă nucleul urban există zonele rezidențiale (Sišli, Beşiktaş), inclusiv cele de pe țărmul asiatic (Üsküdar, Kadiköy), legate cu cele de pe țărmul european prin podul de peste Bosfor, lung de peste un kilometru, a cărui construcție a fost terminată în 1973. De asemenea, se disting zonele portuare și cele industriale localizate la Cornul de Aur și în continuare, pe malul Bosforului fiind două poduri acum.

Pe lângă industrie, comerț, etc. concentrarea urbană Istanbul și-a dezvoltat și o agricultură periurbană care să satisfacă cele mai diverse necesități în sfera consumului alimentară.

Alte centre urbane importante din această regiune sunt Izmir (peste 160.000 locuitori) situat la Marea Marmara, Bursa un centru industrial și comercial dintre cele mai vechi, cu o populație de peste 340.000 locuitori, Adapazari.

- **Anatolia Centrală.** Este cuprinsă în limitele Podișului Central al Anatóliei. Are un potențial industrial mai restrâns în schimb se dezvoltă producția de cereale, plante tehnice îndeosebi sfeclă de zahăr, precum și întreprinderi pentru prelucrarea acestora. Activitatea se concentrează în jurul orașului Ankara, capitala țării din anul

1923. Are o populație de peste 2,2 milioane locuitori (1985) și este unul din cele mai vechi orașe ale țării (de aproape 4.000 ani).

Are funcții comerciale, bancare, de transport și industriale. Are extins peisajul agricol periurban. În arhitectura orașului se îmbină stilul vechi tradițional cu cel modern de mare rafinament.

Alte orașe cu funcții mai ales industriale sunt : Konya cu o populație de peste 240.000 locuitori, Kayseri, Sivas, Eskişehir (260.000 locuitori).

- **Regiunea de la Marea Egee.** Se caracterizează printr-o veche și vie activitate comercial-portuară având în vedere cadrul natural propice. Treptat aici s-a conturat și o vie activitate industrială, de prelucrare în principal a produselor agricole autohtone. Este o regiune tradițională în ceea ce privește viticultura, cultura măslinului, a tutunului. Pe terenurile irigate s-a extins cultura bumbacului iar în lungul culoarelor de vale Gediz și Menderes cultura grâului, a sfeclei de zahăr. Foarte bine reprezentată în această regiune este industria alimentară. De altfel întreaga țară se încadrează în tipul major de agricultură mediteraneeană.

Dintre centrele mai importante ale regiunii amintim : Izmir cu peste 600.000 locuitori cel mai mare oraș de la Marea Egee cu un pronunțat potențial industrial, comercial-portuar și de transport.

Alte regiuni din limitele acestei țări sunt : **regiunea de la Marea Mediterană** cu specific portuar și de prelucrare a bumbacului, petrolului mai ales a celui importat, a culturilor de citrice, a pescuitului și prelucrării peștelui.

Principalele centre sunt : Adana cu peste 400.000 locuitori și Mersin (peste 450.000 locuitori); **regiunea de la Marea Neagră** cu un peisaj agricol dezvoltat, cu ramuri industriale care prelucrează produsele oferite de agricultură.

Mai importante sunt centrele Samsun și Trabzon; **regiunea de Est** se înscrie prin același peisaj agricol, forestier și de creștere a animalelor. Culturile se practică îndeosebi în culoarele de vale Tigru și Eufrat iar creșterea animalelor are în cea mai mare parte caracter transhumant. Centrul reprezentativ este Erzurum cu o populație de peste 160.000 locuitori și o activitate industrială reprezentată prin industria alimentară, a materialelor de construcție și reparații a unor utilaje agricole și industriale. Alte centre cum sunt : Kars, Zok, Ramandag, Ergani sunt importante pentru extracția și prelucrarea petrolului, unele exploatări de cupru.

CIPRU

- Republica Cipru -

Ca suprafață (9.251 kmp) ocupă locul al treilea între insulele din Mediterana după Sicilia și Sardinia. Din punct de vedere administrativ se împarte în 6 districte : Famagusta, Kirenia, Larnaka, Limasol, Nikosia și Páfos.

Cadrul natural

Se disting două tipuri de peisaj regional și anume : **peisajul montan** alcătuit din Munții Kyreneia situați în nordul insulei formați din calcare cu un frumos peisaj carstic mult apreciat de localnici dar mai ales de turiștii străini, Munții Troodos din jumătatea sudică a insulei care pe lângă groase pachete de calcar au în alcătuirea lor geologică și alte roci sedimentare dar și metamorfice. Depășesc 1.900 m în înălțime în vf. Olympus și sunt acoperiți cu păduri de pin și stejar mediteraneeni (Pinus halepensis, Quercus ilex, Cedrus libanii, ș.a.)

Al doilea tip de peisaj este cel al **câmpiilor**; este vorba de Câmpia Messaria situată între cele două sisteme muntoase de care se leagă întinse piemonturi și glacisuri o importantă regiune agricolă cu precipitații de iarnă (508 mm anual) dar mult reduse față de regiunea montană (1.016 mm anual); câmpia litorală din sud Akrotiri - Limasol - Larnaca joasă, sub 300 m altitudine, cu lacuri și terenuri agricole, cu un climat mediteranean în care deseori apar perioade prelungite de secetă.

Populația și așezări

Numărul locuitorilor în anul 1993 era de 710.000 din care 80,7 % ciprioți de origine greci, 18,7 % ciprioți de origine turci, armeni maroniți. Densitatea medie a populație este de 73,5 locuitori/kmp cu creșteri peste această valoare în marile orașe și hinterlandul acestora (Nikosia, Famagusta, Limasol, Larnaca) ca și în regiunile joase de câmpie sau piemontane. Sporul natural este de 9,8 ‰. Structura pe vârste relevă procentul ridicat al populației cuprinse între 15 - 59 ani (60,7 %) apoi a celei sub 15 ani (14,3 %).

În anul 1986 circa 77,4 % din populație era ocupată în industrie și alte sectoare, iar 22,6 % în agricultură, pescuit, silvicultură. Populația urbană era de 53 % (1993) concentrată în principal în orașele Nikosia (168.800 locuitori) capitala țării numită în antichitate Ledra, apoi Limasol, Famagusta. Majoritatea orașelor mai puțin Nikosia sunt mijlocii și mici.

Economia

Deși insula Cipru se detașează printr-o veche civilizație unde au interferat elemente egiptene, feniciene, asiriene, macedonene, romane, bizantine, otomane și britanice ea își păstrează personalitatea consemnată și prin independența obținută în anul 1960 de sub coroana britanică.

Produsul național brut la nivelul anului 1992 era de 7.070 milioane dolari ceea ce însemna 9.820 dolari pe locuitor.

I n d u s t r i a s-a dezvoltat pe baza unor resurse proprii de materii prime ale subsolului (pирite cuprifere, cromite, azbest, sare, marmură și travertin) ca și pe produsele agricole de origine vegetală și animală (cereale, portocale, lămâi, banane, măslіne, piei, carne).

S-a dezvoltat îndeosebi industria prelucrătoare care produce concentrate și semiproduse pentru export. Dintre ramuri se remarcă : industria textilă, industria alimentară (a uleiului de măslіne, vinului, de prelucrare a laptelui în vederea obținerii brânzeturilor foarte apreciate la export, a tutunului și țigaretelor.

Industria mai produce îngrășăminte azotoase și fosfatice, ciment, încălțăminte din piele, cherestea. Nu lipsesc nici subramurile petrochimie, de realizare a echipamentului electric etc.

Principalele centre cu preocupări în activitatea industrială sunt : Limasol și Famagusta, Larnaca (petrochimie).

A g r i c u l t u r a se remarcă prin cultura cerealelor grâu dar mai ales orz, legume îndeosebi cartofi, citrice, viță de vie ca și prin creșterea animalelor îndeosebi a ovinelor și caprinelor, apoi a porcilor, bovinelor, cabalinelor, asininilor.

Se practică pescuitul pentru consumul intern dar și pentru export.

C ă i l e d e c o m u n i c a ți i, feroviare, rutiere, navale etc. asigură legătura permanentă între cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Se remarcă în mod deosebit rolul porturilor Famagusta și Larnaca în importul și exportul țării în asigurarea legăturilor comerciale nu numai cu alte țări ale continentului dar și cu alte continente.

Cipru exportă concentrate de cupru, pirită feroasă, fructe, vinuri, confecții și tricotate, țigaretе, ulei comestibil și importă autovehicule, produse siderurgice, echipament electric. Are ca parteneri în schimburile sale : Marea Britanie, Arabia Saudită, Grecia, Egipt, Germania, Italia ș.a.

SIRIA

Are o suprafață de 185.180 kmp și este situată în nord-vestul peninsulei Arabia aproximativ între Marea Mediterană în vest și Mesopotamia în est, având ca vecini Turcia, Irak, Iordania, Israel și Liban. Cuprinde 14 districte numite muhafaza.

Cadrul natural

Peisajele țării au evoluat în strânsă legătură cu climatul mediteraneean care a influențat asociat altor factori existența unui număr redus de ape cu caracter permanent și a unei vegetații de păduri și tufișuri cu totul specifice.

Toate acestea se interferează în mod particular în cadrul următoarelor unități de peisaj regional :

Peisajul câmpiilor litorale. Câmpia Siriană are o lățime destul de redusă și o altitudine sub 200 m. O climă mediteraneeană cu veri călduroase și ierni ploioase cu elemente forestiere restrânse ca areal dar cu întinse culturi mediteraneene pe soluri subtropicale cu un grad de fertilitate crescut.

Peisajul munților din apropierea litoralului. De-o parte și de alta a râului Al Asi (Oronte) se desfășoară de la nord către sud două culmi în vest Jabal Ansîrya iar în est Jabal Es Zavy continuată spre sud cu Munții Antiliban.

S-au format pe sedimentar mezozoic care a acoperit scutul arab sub forma unei cuverturi.

În miocen această cuvertură se cutează ușor astfel că la începutul pliocenului era conturată deja structura montană. Urmează o intensă perioadă de penepelenizare care pune în evidență peneplena miocenă.

În pleistocen mișcările de ruptură sunt activate și însoțite de un puternic vulcanism. Tot acum au loc deformări de structuri cu apariția unor creste liniare, brahianticlinale așezate în culise ca și apariția seriilor de anticlinale și sinclinale în cele două culmi amintite.

Acum i-au naștere grabenele Al Ghab și cel din sudul lui spre Marea Moartă, Akaba. În cuvertura calcaroasă jurasică a culmilor au apărut numeroase forme carstice.

Munții Siriei nu depășesc în altitudine 1.400 m, primesc până la 800 mm precipitații anuale dar cunosc și îndelungate intervale secetoase (până la 6 luni pe an). Sunt acoperiți cu păduri și tufișuri sempervirescente din care nu lipsesc : Quercus ilex, Laurus nobilis, Cedrus libanii; spre poale pădurile cunosc un proces de degradare.

Peisajul podișurilor, foarte întinse dealtfel, cunoaște unele diferențieri de la vest către est legate îndeosebi de creșterea continentalismului climatei.

Sunt podișuri cu caracter structural (Hass, Burdune) dezvoltate în limitele cuverturii mezozoice și neozoice și presărate cu inselberguri. În afară de Al Furat (Eufrat), puține ape le traversează, întinse suprafețe având caracter areic. Totuși în calcarele eocene se găsesc însemnate structuri acvifere. Predomină imaginea semideșertică și deșertică marcată de ploi foarte puține (200 mm anual) și de călduri excesive vara. Cresc tufișuri și ierburi iar pădurile se găsesc doar în lungul râurilor din est.

Peisajul depresiunilor include **depresiunea (culoarul) Al Ghab** o regiune fertilă cu un topoclimat ceva mai privilegiat drenată de la sud către nord de către Al Asi (Oronte). Poate fi inclus aici peisajul văii mai umede a Eufratului.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1994 Siria avea un număr de 14,2 milioane locuitori, mai mult de patru ori decât se înregistra în anul 1950 (3,3 milioane). În structura populației arabii dețin 90 %, kurzii 6,3 %, etc. Densitatea se ridică la 76,5 locuitori/kmp cu creșteri mari în regiunea litorală datorită prezenței celor mai mari centre urbane Dimashq (Damasc), în culoarul Ghab, în oazele Halab (Alep), Ghouta. Valoarea redusă a densității populației o înregistrează deșertul sirian. Sporul natural era în 1992 de 2,57 ‰ fiind în corespondență cu prognoza demografică pentru anul 2.000 de 17,8 milioane locuitori.

Există o permanentă atracție a populației către centrele mari formând din acestea importante arii endodinamice și o “golire” a regiunilor interioare (arii exodinamice).

Ariile endodinamice se întâlnesc fie în regiunea litorală fie în câmpia Ghab. Populația se înscrie și printr-o mobilitate teritorială tradițională nomadismul și seminomadismul. Acestea sunt strâns legate de sursa de apă încât intinerariile pe care se fac deplasările sunt aceleași.

Structura pe vârste a populației relevă ponderea crescută a celor cuprinși în grupa 15-64 ani (50 %) și a celor sub 15 ani (46 %). Peste 73 % din populație este ocupată în industrie și alte sectoare și numai 26,7 % în agricultură (1987). Populația urbană a ajuns în 1992 la 52 % și este concentrată într-o serie de orașe din care cele mai mari sunt Damashq, capitala țării (1.326.000 locuitori) și Halab (Alep) cca 1 mil. locuitori, deci o rețea bipolară având în vedere cele două metropole.

Orașele au apărut în perioade diferite căpătând cu timpul funcții proprii. Aproape în întregime orașele sunt grupate în vestul țării, la Marea Mediterană sau în apropierea acesteia.

Alte orașe importante sunt : Dar'ă-Himș (Homs), Latakia, Hama.

Economia

La început economia țării era strâns legată de existența unor centre transformate ulterior în orașe care au polarizat activități diferite și pe spații întinse. Această dezvoltare trebuie raportată și la căile de legătură care traversau Siria dinspre Irak și Iran spre Mediterana; avem în vedere și legăturile care se conturase între primele orașe ale Asiei situate în Mesopotamia și cele de la Mediterana, între care orașul Dimashq cunoaște o importantă ascensiune.

Împreună cu alte țări Siria a făcut parte până la primul război mondial din Imperiul Otoman, ca apoi până la independență (1946) să se afle sub mandat francez. O serie de măsuri întreprinse de guvern cum sunt dezvoltarea industriei, a agriculturii, a transporturilor și schimburilor au proiectat țara pe o linie ascendentă în care agriculturii îi revin 26,4 % iar industriei și serviciilor 73,3%.

I n d u s t r i a s-a dezvoltat pe seama unor resurse autohtone (petrol, fosfați, produse agricole) ca și pe baza unora importate (minereuri de fier, fire și fibre sintetice etc.).

Industria energetică are la bază în principal petrolul și gazele naturale extrase de la Suwaidiyah, Rumaila, Karatchok, Hamseh. Toate aceste centre se găsesc în nord-estul țării pe o suprafață de peste 15.000 kmp rezervele de petrol depășind 1 miliard tone. Producția în anul 1992 a fost de peste 20 milioane tone.

Petrolul se și exportă prin portul Tartüs după ce a trecut prin rafinăria de la Himș spre care a fost transportat prin conducte de peste 650 km ce pornește din regiunile de extracție. Alte două conducte traversează Siria având terminale pe teritoriul Libanului. Conducta trece prin următoarele centre : Hasakeh din est, Rakka de pe râul Eufrat, Homs (Himș) și Tartüs; în construcție se află conducta dintre Tartüs și Băniyäs. În lungul conductei se află o stație de pompare la Rakka iar rezervoare de stocare a țițeiului la capătul nord-estic. În perspectivă și portul Băniyäs își va dezvolta capacitatea de transport în această direcție ca și cea de rafinare.

Principala regiune de producție se află în nord-est, apoi de-a lungul văii Eufratului între localitățile Abou Kamak la granița cu Irakul, Deirezzor și Rakka toate trei situate în lungul fluviului. Aici trebuie să remarcăm câteva centre și anume : Ghoun, Kbeba, Sheik Salah. În sfârșit o regiune de perspectivă este situată în partea centrală a țării între Alep și Palmira (Tadmor).

O bună parte a petrolului este exportată spre Europa Occidentală. De altfel petrolul ocupă un loc foarte important în comerțul exterior al țării.

Cele două complexe de rafinare de la Homş și Băniyās prelucrează o cantitate de peste 10 milioane tone, capacitatea rafinărilor depășind 12 milioane tone.

Gazele naturale se extrag de la Djebissa și Ghouné. Producția de energie electrică este completată prin hidrocentrala de pe Eufirat și termocentrala de la Hamān.

Servind în principal agricultura s-a dezvoltat industria construcțiilor de mașini cu deosebire a celor agricole apoi a mașinilor-unelte, a bunurilor casnice, a mașinilor destinate industriei textile și alimentare.

Tot în ideea ridicării potențialului productiv al agriculturii s-a dezvoltat și industria chimică producătoare de îngrășăminte fosfatice și azotoase.

În sistemul producției industriale ramurile alimentară și ușoară au cunoscut o substanțială modernizare și multiplicare dezvoltându-se îndeosebi subramurile de prelucrare a bumbacului, a mătăsii, morăritului, zahărului, conservelor. Principalele centre sunt : Dimashq, Halab, Dayr az Zawr, Băniyās, Tartūs.

S-a dezvoltat și industria materialelor de construcții prin fabrici de ciment (Dumayr, Sheik Said, Himş) și fabrici de sticlă.

A g r i c u l t u r a a cunoscut importante creșteri mai ales sub aspectul intensității , al extinderii culturilor tradiționale prin noi suprafețe irigate, a introducerii unor noi soiuri de plante, asigurându-se în consecință consumul intern. Există totuși și produse care se exportă (bumbac, animale vii, legume, fructe, lână) revigorând permanent schimburile exterioare ale țării.

Se acordă în ultimul timp o atenție sporită procesului de irigații din sistemul Eufirat prin construirea unor baraje, unor canale de irigație în regim deșertic, de amenajare complexă a unor suprafețe ca cele din culoarul Ghab.

Pe primul loc în ceea ce privește suprafețele cultivate se situează culturile tradiționale (cultura grâului pe o suprafață destul de mare - 1,56 mil. ha, 3,8 mil. tone - 1994, bumbacului - 215.000 tone fibre - 1994 și ea extinsă în ultima vreme având în vedere cerințele la export, a măslinului) urmându-le sfecla de zahăr, citricele, tutunul (11.000 t - 1994).

Principalele terenuri cultivate se găsesc în lungul marilor sisteme hidrografice Oronte și Eufirat.

Există preocupări deosebite pentru creșterea animalelor îndeosebi a oilor (circa 12 milioane capete în 1994), pe seama pășunilor și fânețelor (aproape 50 % din suprafața totală).

Se mai cresc bovine, caprine, cabaline, asini, cămile; se practică pescuitul.

Căile de comunicație și transporturile au înregistrat permanent o adaptare la dezvoltarea și modernizarea economiei, la amplificarea legăturilor în principal cu țările vecine. Ele au legat cele mai îndepărtate colțuri ale

țării antrenându-le în circuitul economic general, a pus în valoare materii prime legând centrele de extracție cu cele de prelucrare și de consum.

Rețeaua feroviară însumează circa 1.333 km iar cea rutieră peste 13.000 km. Sunt două drumuri principale care traversează țara de la est către vest și un altul de la nord către sud. În schimburile internaționale căile de comunicație leagă țara prin porturile existente cu alte țări exercitând o permanentă apropiere între acestea sub toate aspectele. Se desprinde în acest sens calitatea portului Băniyās urmat de Tärtüs și Al Lādhiqish / Latalia.

C o m e r ț u l e x t e r i o r a cunoscut o creștere continuă ajungând în 1987 la 4 milioane dolari. Se exportă circa 74 % dealfel peste 90 % exportul se bazează pe produse primare, produse petroliere, 8,5 % bumbac, peste 3 % produse chimice, 3 % animale vii.

Se importă produse siderurgice, cereale, autovehicule, echipament electric, hârtie și cartoane. Printre partenerii comerțului exterior se numără : Italia, Franța, Spania, Iran, Germania, Libia, S.U.A. Există legături comerciale cu România. Cu asistență românească s-au construit la Băniyās o rafinărie, la Nimș un complex de superfodsfați; la Sheik Said (lângă Halab) o fabrică de ciment.

Diferențieri regionale. Ponderea unor activități economice, legăturile ce s-au realizat între diferitele centre și regiuni fie de extracție, fie de prelucrare au generat unele deosebiri în limitele țării astfel : regiunea vestică și regiunea estică.

Regiunea vestică numită și “Semiluna fertilă” se detașează prin complexitatea activităților (industrială, comercială-portuară, agricolă, cultural-administrativă). Se remarcă în mod deosebit câmpia litorală cu centre de primă importanță (Băniyās, Tärtüs, Al Lādhiqish) în activitatea portuară, de transport și comercială și cu o agricultură în care predomină culturile mediteraneene.

Spre interior în aceeași regiune vestică se află culoarul Ghab o altă subunitate productivă în sfera căreia se găsesc alte centre urbane la fel de importante cum sunt : Halab (Alep) cu peste 600.000 locuitori situat pe un vechi drum de caravane dinspre Mesopotamia.

Hamah cu peste 180.000 locuitori, Himș (Homs) cu peste 200.000 locuitori; ele constituie viitori poli de atracție urban-industrială în această parte a țării.

Spre sudul aceleiași regiuni se mai întâlnesc centrele : Dimashq cu peste 1,5 milioane locuitori, oraș antic situat într-o oază pe râul Barada. Are funcții multiple (industriale, comerciale, de transport, financiare, inclusiv aceea de capitală).

În nordul orașului Dimashq (Damasc) se găsește centrul Dumayr iar la sud regiunea Huaran reprezentativă pentru cultura cerealelor și a pomilor fructiferi.

Regiunea estică ocupă cea mai mare parte a țării, este o unitate de deșert în care numai culoarul Eufratului (Mesopotamia Siriană) și afluentului său oferă condiții optime pentru culturi.

Câteva centre se remarcă și anume : cele de exploatare a petrolului, gazelor și fosfaților din nord-est apoi Tudmur (circa 20.000 locuitori) situat în limitele vechii cetăți și orașul antic Palmyra, apoi Dayr az Zawr (peste 66.000 locuitori).

În oaze ca și în cele două culoare se cultivă grâu, orz, bumbac asociate cu plantații de curmali, măslini și cu creșterea animalelor ca o activitate foarte importantă pentru regiune.

Treptat caracterul preocupărilor economice s-a schimbat pe măsură ce importante resurse de subsol au fost descoperite; s-a trecut de la activitățile tradiționale nomadism, cultura unor cereale la cele moderne adică industriale, de schimburi, etc.

LIBAN

Țară situată în estul Mării Mediterane în așa numitul "Levant asiatic". Are o suprafață de 10.400 kmp și este împărțită administrativ în 5 provincii (māhafazatas) : Bayrūt, Biqā, Libanul de Nord, Libanul de Sud și Muntele Liban.

Cadrul natural

Aceste trăsături generale se diferențiază în limitele unor peisaje regionale după cum urmează :

Peisajul câmpiei litorale (libaneze) o câmpie îngustă, joasă, cu o climă mediteraneeană în care iernile sunt moderate, cu ploi iar verile marcate de îndelungi secete. Temperatura medie anuală este cuprinsă între 16° și 18°. Predomină mișcări ale aerului dinspre vest, est și nord. Se întâlnesc soluri fertile subtropicale.

Peisajul Munților Liban și Antiliban.

Acest sistem montan se desfășoară pe direcția nord-sud de-o parte și de alta a râurilor Lițani și Oronte.

Sunt creste anticlinale formate în sedimentar mezozoic (cuvertură a platformei arabe), la începutul pliocenului. Ca și sistemul montan de pe teritoriul Siriei, munții Liban au fost supuși în pleistocen unor mișcări de ruptură însoțite de vulcanism. Acum s-a format depresiunea Biqā definitivată ulterior prin acțiunea complexă a agenților modelatori externi. Sunt acoperiți cu păduri de cedru, stejar, pin ca și de tufişuri sempervirescente cu Laurus. Primesc peste 800 mm precipitații anuale repartizate diferit pe cei doi versanți vestici (mai umezi) și estici mult mai uscați.

Peisajul de presiunii Biqā. Regiune de culoar tectonoeroziv, cu un topoclimat de adăpost, cu un grad sporit de fertilitate reprezentând grâнарul țării. Este străbătută de râurile Lițani și Oronte.

Populația și rețeaua de așezări urbane

În anul 1994 populația Libanului era de 2.915.000 locuitori din care 47,1 % arabi libanezi, 35,5 % creștini libanezi, 5,6 % palestinieni, 4,9 % armeni, sirieni, kurzi. Densitatea medie a populației în același an era de 280,3 locuitori/kmp, iar sporul natural de 2,4 %. Valori peste medie ale densității populației se întâlnesc în provincia Bayrūt (peste 18.000 locuitori/kmp), iar aproape de medie în regiunea Muntele Liban (240 locuitori/kmp).

Orașul Bayrüt capitala țării constituie un important pol de atracție a populației, o arie endodinamică.

În ceea ce privește structura pe vârste se constată că predomină grupa cuprinsă între 15 - 59 ani (56,4 %), urmată de cea sub 15 ani (35,6 %). Populația ocupată în industrie și alte sectoare reprezintă 88,9 % iar cea ocupată în agricultură 11,1 %. Structura populației pe medii arată că 80,1 % aparține mediului urban.

Majoritatea centrelor urbane aparțin generației antice completându-se treptat cu alte generații. Amintim centrele Tyr, Sidon, Byblos. Sistemul urban aparține structurii monocefale în care principalul centru, polarizator de altfel, este Bayrüt cu o populație de peste 700.000 locuitori adunând aproape 32 % din populația țării, centru de prim rang. Celălalt oraș de același rang este Tărăbulus (Tripoli) cu o populație de circa 180.000 locuitori. Restul centrelor urbane fac parte, cu mici excepții din categoria celor mici. Modul de dispunere spațială a centrelor este de tip axă (Tyr - Saydă - Bayrüt - Tărăbulus).

Economia

Pomind de la primele orașe feniciene Tyr, Sidon și Byblos care s-au dezvoltat într-o regiune de interferență a produselor orientului și occidentului Libanul s-a dezvoltat treptat, în principal economic cu toate vicisitudinile legate de ocupația otomană, administrația franceză, frământările actuale etc.

I n d u s t r i a nu dispune de resurse proprii în afara unor zăcăminte modeste de minereuri de fier, fosfați naturali, sare. În aceste condiții Libanul a fost obligat să importe materii prime și îndeosebi petrol, lemn, neferoase. Petrolul este transportat prin magistrale din Arabia Saudită și Irak și se prelucrează la Tărăbulus și Saydă.

Industria construcțiilor de mașini s-a specializat îndeosebi în mașini destinate prelucrării materiilor prime agricole, în mașini destinate industriilor textilă și alimentară, în mașini destinate industriei chimice.

Industria textilă, ramură tradițională, produce confecții și tricotate din bumbac, lână, mătase, covoare iar industria alimentară produce uleiuri mai ales de măslină, zahăr, conserve, produse lactate.

Centrele în care se găsește concentrată industria, inclusiv întreprinderi aparținând acestor ultime două ramuri industriale sunt: Bayrüt, Tărăbulus, Zahlah, Saydă.

A g r i c u l t u r a este dominată de sectorul vegetal având în vedere și ponderea terenului arabil (33,5 %). În rest pășunile și fânețele dețin 1 % iar pădurea aproape 8 %.

Cele mai întinse terenuri agricole se întâlnesc în limitele culoarului depresionar Al Biqā și a câmpiei litorale. Se cultivă cereale (grâu, orez), sfeclă de zahăr, tutun, arahide alături de întinse plantații de citrice, măslini, meri, peri și viță de vie. Acestea din urmă ocupă și versanții unor înălțimi până la 1.600 m.

Căile de comunicații și transporturi

Rețeaua căilor de comunicație însumează peste 400 km de căi ferate, peste 7.300 km căi rutiere din care mai mult de jumătate asfaltate și instalații portuare dintre cele mai moderne.

Libanul a cunoscut în ultimul deceniu cu toate frământările social-politice la care a fost expus, o frumoasă ascensiune economică în care comerțul exterior a avut o influență deosebită. Valoarea acestuia a reprezentat în 1987 peste 4 miliarde dolari. Exportă bumbac, dar mai ales citrice, produse animaliere și importă ansamble și subsansamble ale industriei construcțiilor de mașini, produse chimice îndeosebi îngrășăminte, produse textile, farmaceutice, poligrafice.

Deosebirile existente în cadrul natural se reflectă și în diferențierile geografice pe cele trei mari unități : Câmpia litorală, culoarul Al Biqā, Munții Liban și Antiliban.

Câmpia litorală concentrează majoritatea activităților industriale, comerciale și de transport, portuare și o bună parte a celor agricole.

Aici se disting câteva centre de primă mărime ale țării cum sunt : Bayrūt, Tărăbulus, Saydā.

Bayrūt alcătuiește cea mai importantă aglomerare urbană cu influență și asupra unor centre mai îndepărtate, cu pregnante funcții comerciale, financiare, bancare și de transport, cu o întinsă arie periurbană. Funcția industrială este marcată prin ramuri industriale în care se împletește tradiția (industria textilă, alimentară) și modernul (electrotehnica, electronica).

Orașele Tărăbulus (Tripoli), Saydā (Sidon), Sur (Tyr), Jubayl (Byblos) prin funcțiile lor industrial-comerciale dar și cultural-turistice, agricole (agricultura intensivă - citrice, bananieri, legume) completează imaginea acestei regiuni.

Culoarul depresionar Al Biqā reprezintă o importantă regiune de culturi intensive din care nu lipsesc : cerealele, plantele tehnice (sfecla de zahăr), plantele furajere, implicit creșterea animalelor, viticultura. Și aici se deosebesc câteva centre urbane între care Ba'labakk (Baalbek) și Zahlah au o mare influență asupra teritoriilor în care se găsesc. Au mai ales funcție agricolă asociată unor preocupări în ceea ce privește semiindustrializarea și industrializarea unor produse agricole.

Munții Liban (Shaykhu) și Antiliban (Shārqi) au ca specific activități legate de exploatarea lemnului, de pășunat pe seama pășunilor și fânețelor iar spre poale pomicultura și viticultura.

ISRAEL

Statul Israel este situat la țărmul estic al Mării Mediterane, are o suprafață de 20.770 kmp și se învecinează cu Libanul, Siria, Iordania, Marea Roșie, Marea Mediterană și Egipt.

Din punct de vedere administrativ este împărțit în 6 districte : Central, Haifa, Ierusalim, Meridional, Septentrional, Tel-Aviv.

Cadrul natural

Israelul se caracterizează prin condiții climatice de interferență între clima mediteraneeană și deșertică, soluri și vegetație variate, o anumită structură și complexitate a reliefului. Toate acestea au conturat mari unități geografice : câmpia litorală fertilă în vest, Munții Galileei în partea nordică munți care domină spre vest valea Iordanului, platourile și munții centrali și deșertul Negev în partea sudică a țării.

Câmpia litorală de la Marea Mediterană (Gaza-Sharon) este relativ îngustă, joasă (sub 200 m altitudine), slab fragmentată și separată în două subunități de către înălțimile Carmel (546 m) și terminată spre Mediterana cu un țărm rectilin. Clima mediteraneeană înregistrează uneori veri foarte uscate cu secete prelungite și ierni destul de reci și ploioase. Căldura excesivă din timpul verii se datorește vântului "Hamsin" care bate cca 50 de zile pe an, introducând și perioade de secetă prelungită (V. Simion, 1992). Doar ploile torențiale cu o cădere spectaculoasă întrerup prigoana arșiței dispărând la fel de repede pe cât de neașteptată a fost apariția.

Solul fertil a creat din această subunitate o regiune agricolă de primă importanță a țării.

Munții Galileei ca și munții care domină valea Iordanului asociați platourilor limitrofe reprezintă o treaptă peisagistică aparte impusă chiar de altitudine. Sunt culmi apărute pe cuvertura soclului arab în timpul cutărilor pliocen-pleistocene; unele abrupturi sunt generate de către mișcările de falie din această parte. Sunt acoperiți cu păduri rare, dar mai ales tufișuri din care nu lipsesc : mirtul, laurul, leandru.

Podișul Negev din sudul țării, etajat și foarte uscat se termină în trepte spre Waddi el Araba ca și spre lacul Tiberiada din nord.

Aici spre partea de nord a Israelului se află Lacul Tiberiada sau Marea Galileei cum i se mai spune local situată la 212 m sub nivelul oceanului planetar având o lungime de 21 km și o lățime de 12 km. Are apă dulce constituind un

rezervor de neprețuit pentru așezările din jur și nu numai. Apa provine din izvoare subterane și din apa câtorva afluenți printre care și Iordanul. Negev este o regiune deșertică unde precipitațiile nu trec de 100 mm anual.

Populația și așezările urbane

În anul 1994 Israelul avea o populație de 5.458.000 locuitori din care 83 % evrei, 16,9 % arabi. Densitatea medie ajunge la 262,4 locuitori/kmp iar sporul natural la 1,68 %. Indicele de urbanizare se ridică la 92,0 % majoritatea populației fiind concentrată în orașele litorale. Aproximativ 5 % din populație este ocupată în agricultură iar 95 % în industrie și alte sectoare.

În ceea ce privește repartitia pe grupe de vârstă predomină grupa de 15-59 ani (55 %) apoi cea de 60 de ani și peste (12,4 %).

Predomină cultul mozaic (82 %) alături de care se întâlnesc cel islamic (14 % musulmani, suniți, druzi) și creștini (romano-catolici, greco-catolici, armeni).

Israelul cuprinde două metropole importante : Tel Aviv-Jaffa capitala țării, o conurbație cu o populație de circa 1,6 milioane locuitori și Haifa (Héfa) cu peste 470.000 locuitori; Jerusalem (Ierusalim), Ramat-Gan. Ca și în Liban și aici există o axă urbană litorală Héfa - Tel Aviv - Ashdod.

Economia

Israelul se înscrie prin potențialul său economic în categoria țărilor avansate având un produs național brut pe locuitor de 13.230 dolari.

I n d u s t r i a cunoaște o amplă dezvoltare o pondere însemnată având-o ramurile industriei ușoare (alimentară, textilă, pielărie și încălțăminte) alăturându-se industria construcțiilor de mașini, chimică, etc.

Resurse de petrol și gaze în principal au generat dezvoltarea industriei extractive precum și cea prelucrătoare. Petrolul se extrage atât din domeniul marin (din platforma continentală) cât și din cel continental. Principalele zăcăminte de petrol se întâlnesc la Helez și Kokhav din podișul Negev. Importante rafinării de petrol se găsesc în centrul Elat situat în sudul podișului Negev, la golful cu același nume. De aici prin conductă (peste 400 km lungime) petrolul se transportă spre Héfa trecând prin Ashkelon.

Producția de energie electrică a ajuns în anul 1987 la 16,3 miliarde kWh. Gazele naturale se exploatează din zăcămintele de la Kihod și Rosh Zohar centre situate în nordul podișului Negev.

Industria electronică și electrotehnică precum și o serie de subramuri de asamblare, echipament de transport s-a dezvoltat substanțial în ultimul deceniu concentrându-se mai ales în Tel Aviv - Yafo.

O serie de alte resurse cum sunt fosfații, sărurile de potasiu extrase fie din Marea Moartă fie din Negev au dat naștere unor subramuri ale industriei chimice cum sunt : îngrășămintele fosfatice, azotoase, clorosodice. Centrele mai importante pentru obținerea unor astfel de produse sunt : Héfa, Tel Aviv - Yafo, Arod, Akko. Industria ușoară, așa cum am amintit, a cunoscut o foarte importantă dezvoltare și diversificare pe baza unor materii prime autohtone dar și importate. Avem în vedere industria bumbacului, a lânii, a maselor plastice, a uleiului de măsline, a zahărului, citricelor, lactatelor, cărnii.

Israelul este una din primele țări exportatoare de diamante prelucrate (30 % din export).

Între alte activități se numără și industria materialelor de construcție, industria încălțăminteii.

A g r i c u l t u r a cu o pondere însemnată a culturilor comerciale de lămâi, portocali, grapefruit destinate mai ales exportului are un caracter intensiv și o substanțială și modernă dotare tehnică. Se practică irigațiile pentru culturile de orez și bumbac, sursa de apă constituind-o apa lacului Tiberiada, râurile Yarkon și Iordan. Se mai cultivă arahide, grâu, tutun. Producția de portocale se ridică la aproape 500.000 tone (1994), iar cea de grapefruit la 370.000 tone (1994, locul 3 pe glob). Se cresc bovine, porcine, ovine (Galileea, Negev), caprine, cabaline, asini, cămile, se practică pescuitul.

Repartiția producției agricole este următoarea : în nord se cultivă cereale și legume; în sud predomină culturile irigate; în centru pomicultura, tutunul și o parte din cereale iar în vest adică în limitele câmpiei litorale se cultivă cereale, legume și destul de însemnate suprafețe cu plantații de citrice.

C ă i l e d e c o m u n i c a ție și **t r a n s p o r t u r i l e** asigură deplasarea cu ușurință către orice loc din țară. Calea ferată prin cele două linii măsoară 962 km iar sistemul căilor rutiere peste 10.000 km.

Israelul beneficiază de serviciile a trei mari porturi Héfa, Ashdod situate la Mediterana și Elat la golful Aqabă.

C o m e r ț u l e x t e r i o r se ridică la 16 miliarde dolari din care 6,8 miliarde export și 9,3 miliarde import. Se exportă : diamante prelucrate (26,3 %), produse chimice (13,1 %), legume și fructe (7,3 %), confecții și tricotaje (40%), bijuterii (2,3 %); se importă diamante brute (18,2 %), produse chimice (8,7 %), petrol (7,2 %), etc.

Printre partenerii în comerțul exterior se numără S.U.A., Marea Britanie, Germania, Franța, Elveția, ș.a.

Interconținționarea cadrului natural prin potențialul său cu serii de așezări urbane cu tot cortegiul funcțiilor lor a impus individualizarea unor complexe regionale astfel :

R e g i u n e a l i t o r a l ă, o câmpie fertilă cu întinse plantații de citrice, legume, cereale, în care se disting aglomerări urbane cum sunt : Tel Aviv - Yafo cu o populație de peste 1,6 milioane locuitori (1987), Haifa (Héfa) cu peste 250.000 locuitori, al treilea oraș ca mărime după Tel Aviv și Ierusalim.

Tel Aviv-Jaffa (Tel Aviv tradus înseamnă Colina Primăverii) este un foarte important centru industrial și comercial al țării situat chiar pe malul Mediteranei. Reprezintă o asociere de elemente tradiționale și moderne cu bulevarde corespunzătoare, un modern planetariu, renumitul muzeu Haaretz. Are o deosebită influență asupra unor centre mai mici cum sunt : Ramat-Aviv și Ramat-Gan. Tel Aviv este legat de Haifa printr-o autostradă de 95 km însoțită permanent de peisajul mării iar pe cealaltă parte de cel al plantațiilor. Aici se află bursa diamantelor, numeroase bănci.

Haifa (Héfa) străjuit spre sud de dealurile Carmelului, este un centru cu o industrie dezvoltată având în vedere și rolul său de port important prin care se tranzitează materii prime, produse agricole (portocale, banane, struguri), industriale, etc.

Alte centre sau cetăți semnificative prin trecutul istoric, vestigii arhitectonice, potențial turistic, etc. sunt : Cesareea cu o "cetate" strategică plină de istorie romană, bizantină, arabă.

Jaffo o veche cetate situată într-un golf astăzi port important al Israelului este și *principal obiectiv turistic cu biserici, muzee, vestigii, parcuri.*

Pe nesimțite se face trecerea din Tel Aviv în Jaffo ambele alcătuind un complex urban indisolubil.

Ierusalim ("Orașul Păcii", Ierusalaym) se leagă de Jaffo prin calea ferată și prin autostradă iar de Mediterana printr-o autostradă care traversează Vechea Iudee (V. Simion, 1992). Este orașul care a dat lumii trei mari religii monoteiste : iudaică, creștină și mahomedană - Nazaret.

R e g i u n e a m o n t a n ă și a platourilor centrale se înscrie prin potențialul său turistic și agricol îndeosebi plantații cu centre urbane a căror populație nu depășește 50.000 locuitori (ex. Dimona și Bilat).

IORDANIA

- Regatul Hașemit al Iordaniei -

Țară situată în Asia de Sud-Vest, Iordania se învecinează cu Siria, Irak, Arabia Saudită, Marea Roșie și Israel. Are o suprafață de 97.740 kmp iar teritoriul său este divizat în nouă districte (muhafaza).

Cadrul natural

Componentele fizico-geografice se asociază specific delimitând următoarele unități de peisaj : peisajul de presiunii (culoarului) El Ghor continuat spre sud cu cel al Mării Moarte; peisajul colinelor Iudeei; peisajul podișului deșertic al Siriei din jumătatea estică.

Peisajul de presiunii El Ghor cuprinde partea central-vestică a țării în lungul Iordanului și a Mării Moarte continuate spre sud cu golful Aqabă. Este o regiune de inflexiune asociată unor rupturi în cuvertura mezozoică dar și în soclul acesteia.

Este o regiune joasă, o câmpie foarte fertilă cu un climat de adăpost dar nu lipsit de veri călduroase, uscate cu ploi puține. Este puțin fragmentată de ape permanente multe având caracter torențial.

Colinele Iudeei mărginesc spre vest depresiunea amintită peisajul detașându-se prin : înălțimi ce trec de 900 m, un grad de fragmentare mai accentuat, păduri din care nu lipsește cedrul, pinul stejarul asociate cu plantații pe versanți din care unii terasați.

Podișul deșertic al Siriei, ocupă cea mai mare parte a țării, se dezvoltă în jumătatea estică, prezentându-se etajat de la vest către est. În vest el se ridică la peste 1.000 m (Jabal Ajlun, 1247 m) flancând spre est Marea Moartă și strâmtoarea Aqabă. Cealaltă treaptă reprezintă un platou structural cretacic și terțiar cu o altitudine de 400 m - 700 m, o hamadă continuată în nordul Arabiei Saudite. Este presărat cu inselberguri (culmi-creste) și depresiuni. Există o oarecare fragmentare din partea unor ueduri. Ele separă pe alocuri șesuri acumulative.

Are o climă subtropicală cu o iarnă relativ caldă, dar se cunosc și înghețuri. Cantitatea de precipitații nu depășește 100 mm anual condiții în care se dezvoltă arbuști și ierburi relativ reduse ca număr și densitate din care nu lipsesc Retama retam, Aristida.

Populația și așezările

În anul 1994 populația Iordaniei era de 5.198.000 locuitori din care 99,2 % arabi (inclusiv palestinieni), 0,5 % circazieni, 0,1 % armeni. Se preconizează o creștere către anul 2.000 la peste 6,4 milioane locuitori. Are un spor natural ridicat 3,25 % dar cu o densitate medie a populației mai redusă 53,2 locuitori/kmp cu oarecari creșteri în nord-vest. Structura pe vârstă relevă ponderea importantă a grupei situată sub 15 ani (48,1 %) urmată de grupa populației cuprinsă între 15-59 ani (47,9 %). Populația este ocupată în principal în industrie și alte sectoare 92,6 % și numai 7,4 % în agricultură. Circa 64,4 % din populație locuiește în mediul urban.

Dintre culte islamismul cum era de așteptat are o pondere substanțială (90 %) apoi creștinismul.

Dintre orașe pe primul loc se află Ammān capitala țării cu circa 572.000 locuitori (1994), un centru de veche populare și civilizație alături de Petra. Alte centre mai importante dar a căror populație nu trece de 300.000 locuitori sunt : Az Zarqā, Irbid, Al Karak, Al Aqabah, Nābulus, Al Khali (Hebron).

Economia

Se bazează pe multe resurse de subsol ca și pe valorificarea potențialului agricol a regiunilor vestice cuprinse mai ales în lungul văii Iordanului.

I n d u s t r i a, pentru ramurile sale dispune de materii prime cum sunt : minereurile de fier, cupru, mangan, fosfați naturali, săruri potasice și sare exploatare în vestul, sud-vestul țării ca și de unele materii prime importate (petrol).

Una din ramurile cu o pondere deosebită în structura industrială este textilă, apoi industria alimentară, a materialelor de construcție (ciment).

La El Fedein există o importantă instalație de rafinare a petrolului transportat prin conducte din Arabia Saudită.

De altfel pe teritoriul Iordaniei, în nordul acestei țări trec trei conducte petroliere îndreptându-se spre Mediterana, traversând fie Israelul fie Libanul. Una din conducte se termină chiar la Ammān (Harm de Blij, 1988) una se duce la Haifa în Israel iar cealaltă la sud de Beirut (Liban).

Celelalte resurse fosfații, sărurile de potasiu, sarea constituie materie primă pentru industria chimică sau produse de export (fosfați naturali 31 %). Fosfații se exploatează la Er Ruseifa, El Hasa. În anul 1985 producția de fosfați naturali a fost de 6 milioane tone. Sărurile de potasiu se obțin din Marea Moartă și sunt prelucrate în uzinele de la Al Karak.

O importanță deosebită o are industria textilă bazată pe prelucrarea bumbacului, lânii dar mai ales industria alimentară care valorifică : banane, cereale (grâu), legume, fructe (portocale, lămâi, struguri), mășline, produse animaliere.

Agricultura s-a dezvoltat în principal în lungul văii Iordanului iar în sud în Valea Yarmouk în cea mai mare parte pe baza irigațiilor ce se practică în general pe suprafețe mai restrânse. Se cultivă cereale (grâu, orz), legume (cartofi), asociate plantațiilor de lămâi, portocale, banane, mășline. Se cresc extensiv animale îndeosebi bovine, ovine, caprine, cabaline, cămile, mai ales în limitele deșertului.

Căile de comunicație numără circa 480 km cale ferată și peste 7.080 km căi rutiere. Se remarcă aeroporturile Ammān Al Aqabah și portul Al Aqabah de la golful cu același nume ce se leagă cu Marea Roșie.

Comerțul exterior se ridică la 3,4 miliarde dolari exportându-se îndeosebi : fosfați naturali, produse chimice, legume și fructe, produse textile.

Importă petrol (17,9%), cereale, produse siderurgice, autovehicule.

Are ca parteneri în schimburile internaționale Arabia Saudită, Germania, S.U.A., Italia.

ARABIA SAUDITĂ

Arabia Saudită, țară cu o dublă fațadă maritimă (la Marea Roșie și Golful Persic), are o suprafață de 2.149.690 km², ocupând cea mai mare parte din Peninsula Arabia. Oficial se numește **Regatul Arab Saudit**, iar teritoriul său este împărțit din punct de vedere administrativ în 17 provincii (manatic *Īdariyah*).

Cadrul natural

Într-un profil fizico-geografic, trasat prin Arabia Saudită, pe direcția vest-est, între Marea Roșie și Golful Persic, se desprind următoarele unități fizico-geografice : C â m p i a (T i h â m a t), M u n Ț i i H i j a z - A s i r (cristalino eruptivi), - p o d i ș u r i l e ș i c o l i n e l e S h a m m a r - T u w a y q, cu un dezvoltat relief structural, p o d i ș u l D a h n â și C â m p i a A l A h s â. Acestea se suprapun unor anumite tipuri de peisaje.

Astfel, în preajma Mării Roșii se individualizează peisajul semideșertic ce se confundă în principal cu Câmpia (Tihâmat). Se caracterizează printr-o climă extrem de uscată (precipitații sub 100 mm în timp de un an), lipsa înghețului, temperaturi ce trec frecvent în luna iulie de 30°. Câmpia este traversată de ape curgătoare, la vărsarea cărora (în Marea Roșie) au luat naștere așezări. Vegetația spontană este sărăcăcioasă. Totuși, pe sărături și nisipuri, pot fi întâlnite : Suaeda monoica, specii de Acacia, ș.a.

Mai spre est se desfășoară peisajul de savană și tufișuri montane, specific Munților Hijaz-Asir. Au înălțimi ce depășesc 2 500 m. Se prezintă etajași de la nord spre sud, fiecare etaj reprezentând nu numai o treaptă secundară de peisaj. Sunt munți de ruptură sun forma unui bloc înălțat în mai multe etape. Cantitatea mai mare de ploaie pe care o primește versantul dinspre vest, în jur de 300-500 mm permite dezvoltarea unor păduri restrânse și a savanei din care nu lipsesc genurile : Ficus, Acacia, Albizzia. Versantul vestic și mai ales cel estic sunt fragmentați de wădi-suri. Spre interior cele mai importante văi de tip wădi sunt : Hamd, Ranyah, Tathlith, Bishar. Au caracter torențial.

În continuare se întâlnește peisajul deșerturilor pietroase și nisipoase (hamadelor și ergurilor). Se suprapune podișurilor, colinelor și munților joși Shammar-Tuwayq, unități dezvoltate în principal în limitele sineclizei Dahna. Aici se detașează relieful structural, îndeosebi cel de cuate, suprafețe erozivo-structurale, văi structurale etc. Aceste forme au luat naștere pe gresii, calcare, marne și nisipuri mezozoice, dispuse monoclinale.

Suprafețele structurale din vestul acestei unități de peisaj reprezintă suportul de dezvoltare a hamadelor. Principalele șiruri de cueste sunt : Al Bayād, Al Dahnā, As Şummān, Al Aymah. În condiții de excesivă uscăciune, cu ploii sub 100 mm anual și caracter episodic, doar pe unele wādi-suri apar restrânse asociații de savană cu Acacia, Stipa. În rest, predomină nisipurile cu dune, în mare parte mobile, deci deșerturile (Nefud, Dahnā, Ar Rab', Al Khāli numit și "Pătratul vid").

Acolo unde apa freatică se află aproape de suprafață și unde a putut fi captată au apărut oaze, în care există o serie de așezări. Vegetația este formată printre altele din : Aristida, Reseda, Tamarix.

În sfârșit, spre est se detașează peisajul semideșertic suprapus Câmpiei Al Ahsā, presărată cu dune și sărături, cu soluri pietroase și nisipoase.

Populația și rețeaua urbană

În anul 1994 populația Arabiei Saudite era de 17.451.000 locuitori din care 82 % arabi saudiți, 9,6 % arabi yemeniți, 3,4 % alți arabi. Densitatea populației destul de redusă (8,1 loc./kmp) cunoaște creșteri mai importante în regiunile periferice și anume : **Câmpia Al Ahsā** o zonă petrolieră cu centre de exploatare dar și câteva oaze (Qatif, Hufuf, Ar-Riyadh); **Tihamat** unde cele două centre Makkah (Mecca) și Jiddah concentrează un număr sporit de populație. În restul țării, unde densitatea populației coboară sub 9 locuitori/kmp doar oazele cunosc valori ceva mai ridicate (Buraida, Anaiza, Hāil, Madinah (Medina).

Sporul natural se ridică la 3,45 % iar populația urbană la 77 % concentrată îndeosebi în centrele de extracție dar și cele de prelucrare a petrolului. În ceea ce privește structura populației pe vârste se constată predominarea celei situate în grupa 15-59 ani (51,6 %), urmată de grupa care cuprinde populația sub 15 ani (44,7 %).

În sistemul rețelei urbane se detașează următoarele orașe : Al Riyād (Riad) capitala țării cu o populație de 1.500.000 locuitori, Jiddah cu 1.500.000 locuitori, Makkah (Mecca) cu 550.000 locuitori, Al Madinah (Medina) cu aproximativ 300.000 locuitori, Ad Dammācu cu 200.000 locuitori.

În general orașele sunt dispuse pe două aliniamente principale și anume : unul la Golfului Persic (R'a's at Tannūrah, Az-Zahran, Al Khubar, Ad Dammam) iar celălalt la Marea Roșie (Jiddah, Makkah, Mastira).

Economia

Descoperirea și exploatarea petrolului a însemnat o schimbare radicală în structura și evoluția economiei Arabiei Saudite. Ea a trecut treptat în rândul marilor puteri petoliere, celelalte activități îndeosebi agricole și pastorale fiind complementare. Arabia Saudită a cunoscut ca și alte țări arabe "economia de oază"

reprezentată în principal prin culturile tropicale din care se și exportă și creșterea nomadă a animalelor.

I n d u s t r i a. Aproximativ 57,2 % din populație este ocupată în principal în cea de extracție a petrolului.

Rezervele de petrol se ridică la 23 miliarde tone ocupând locul întâi pe glob ceea ce reprezintă peste 24 % din rezervele mondiale de petrol.

Zăcămintele de petrol sunt cantonate în structuri cutate cretacee fie în Câmpia de la Golful Persic (Al Hasa sau Al Ahsă) fie în platforma continentală.

Principalele centre de extracție sunt : Ghawar, Haradh, Qatif, Abqaiq toate situate în regiunea câmpiei litorale și Safaniya, Khafji, Manifa în regiunea platformei continentale. Există două conducte care traversează țara de la sud-est către nord-vest.

Producția de petrol în anul 1992 s-a ridicat la 415 milioane tone (locul 1 pe glob) din care cea mai mare parte era exportată spre alte țări ale continentului sau ale altor continente, o parte prelucrate în portul R'a's at Tannurah sau în rafinăriile din centrele Ar Riyad, Jiddah, iar altă parte trimisă prin conducte la rafinăria Bahrain.

Gazele naturale se asociază cu petrolul în ceea ce privește regiunea de exploatare.

Pe baza acestor două importante materii prime a apărut și alt centru de prelucrare și de obținere a îngrășămintelor azotoase Ad Dammam.

S-au dezvoltat de asemenea industria materialelor de construcție (cimentului) la Ar Riyad, Jiddah, Al Hufuf, industria pielăriei și încălțăminteii la Al Riyad, industria siderurgică pe baza minereurilor de fier autohtone la Jiddah, industria alimentară. Aceasta din urmă este prezentă în multe din centrele țării fie și prin mici fabrici (instalații) de prelucrare a laptelui, cărnii, de preparare a uleiului de măsline.

A g r i c u l t u r a. Din suprafața totală a țării terenurile agricole dețin 0,4 % situate fie în câmpia Al Ahsă la Golful Persic fie în Tihamat la Marea Roșie sau Asir tot spre latura Mării Roșii.

În ambele situații predomină agricultura de oază. Se cultivă cereale (grâu, sorg, orez, orz, mei), bumbac, legume. Se întâlnesc plantații de citrice, arbori de cafea, curmali cultură specifică Arabiei Saudite (550.000 tone, 1994, locul 4 pe glob). Există importante suprafețe irigate (circa 80 % din totalul suprafeței).

Creșterea animalelor reprezintă a doua activitate agricolă importantă. Ovinele prin numărul lor (6,0 mil., 1992) se situează pe primul loc, apoi caprinele (3,35 mil., 1992), bovinele (216.000), cămilele (419.000 - locul 4 pe glob), asinii.

Creșterea nomadă a animalelor presupune folosirea pășunilor din semideșert (etapa pastorală) răspândite uneori la mari distanțe în condiții grele de ajuns atât în jumătatea vestică cât și în cea estică.

Căile de comunicație sunt restrânse ca lungime raportat la scara țării (565 km căi ferate și peste 16.200 km căi rutiere).

Există o cale rutieră care traversează țara de la est către vest unind țărmul Golfului Persic cu cel al Mării Roșii, pe direcția Ad Dammām - Ar Riyād - Mecca - Jiddah; alte importante căi rutiere unesc : Ad Dammām cu orașul Amman (Iordania); Mecca - Jiddah - Golful Akaba; Mecca - Hodeida - Aden. Există însă și o serie de căi rutiere mai scurte între centre situate în oazele interioare.

O importanță deosebită o au însă porturile fie petroliere (R'a's at Tannūrah, Jiddah, Ad Dammām ca și aeroporturile Ar Riyād, Az Zahran, Al Madinah (Medina).

Prin toate acestea Arabia Saudită exportă petrol, produse petroliere, produse chimice, sau importă echipament electric, autovehicule, produse siderurgice, echipament pentru telecomunicații. Parteneri principali în comerțul exterior sunt : Japonia, S.U.A., Germania, Italia, Marea Britanie.

REPUBLICA ARABĂ YEMEN

Ocupă o suprafață de 195.000 kmp în partea sud-vestică a peninsulei Arabia. Pe latura vestică se învecinează cu Marea Roșie.

Cadrul natural

Este o țară muntoasă dar și cu podișuri etajate pe latura estică și o câmpie litorală îngustă (Tihāmat) spre Marea Roșie. Munții aparțin structurii de munți bloc reprezentând o răsfrângere și ridicare a soclului arhaic-arab pe această latură în timpurile neozoice. Înălțimea lor ajunge la 3.700 - 3.800 m (vf. Jebel Hadhur Shu'aib 3.760 m) și prezintă un profil asimetric cu un versant abrupt pe o fractură majoră spre Marea Roșie și unul domol, în trepte spre deșertul Ar Rab'al Khali.

În partea superioară apar întinse platouri vulcanice pe efuziuni neozoice.

Expunerea versantului vestic spre vânturi care aduc umiditate sporită a creat condiții favorabile pentru existența pădurilor semperviriscente și a stepelor inclusiv a unor plantații comparativ cu versantul opus marcat de o tendință mai mult sau mai puțin accentuată de deșertificare. Câmpia litorală cu oazele din limitele sale se desfășoară pe o distanță de peste 3.000 km și o lățime de circa 50 km creând oarecari condiții pentru dezvoltarea unui cadru social-economic. În limitele câmpiei ca și a podișurilor se întâlnesc întinse suprafețe cu dune sau pietroase șlefuite continuu de vânt. Mai numeroase sunt uedurile (văile seci) majoritatea scurte cu apă episodic.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1988 avea un număr de locuitori de 6.700.000 cu o tendință de creștere până la 9,9 milioane în anul 2.000.

Populația se concentrează fie în regiunea înaltă unde se află capitala de altfel centru de polarizare a acesteia fie în oazele din Tihāmat.

Valoarea densității populației se ridică la 34 loc./kmp., iar sporul natural la 30 ‰. Populația urbană este de 20 % (1995). Orașele sunt puține la număr cel mai important fiind Sana's cu 427.185 locuitori (1986). Este un oraș antic ce s-a modernizat treptat și în care funcția industrială se asociază cu cele administrativă, culturală, de transport.

Alte orașe sunt : Al Hodaydah (circa 150.000 locuitori) un important port al țării, Hajjah, Rada, Mukka (Mecca), Ta'izz (aeroport). După numărul locuitorilor orașele Republicii Arabe Yemen sunt mici și mijlocii.

Economia

Este o țară cu o economie în curs de dezvoltare cu un produs național brut de 2.960 mil. dolari și 580 dolari pe cap de locuitor.

Agricultura este ramură de bază a economiei suprafețele cultivate deținând doar 8 % pășunile și fânețele 35,9 %, pădurile 8,2 % restul de 47,9 % reprezentând alte terenuri.

Dintre cereale se cultivă grâul, orzul, porumbul, sorgul; apoi plante tehnice din care bumbacul și tutunul și pe suprafețe apreciabile vița de vie, plantele tropicale îndeosebi curmalele (67.000 t, 1987), cafeaua. Toate acestea se cultivă atât în oazele din câmpia de la Marea Roșie cât și pe versanții amenajați ai înălțimilor muntoase.

Cultura plantelor se asociază cu creșterea animalelor îndeosebi a bovinelor (950.000 capete), a ovinelor (3,7 mil. capete), a caprinelor (7,8 mil. capete), asinilor și cămilelor. Având în vedere întinsa expunere maritimă o preocupare de seamă a locuitorilor o reprezintă pescuitul.

Activitatea industrială se bazează pe unele resurse de subsol cum sunt petrolul (la Al Salfieh), cuprul (lângă Ta'izz), sarea, gipsul, fierul (lângă Sa'ada), uraniul. Pe baza acestora au luat ființă ramuri industriale de prelucrare și valorificare a lor în orașele San'a, Al Hudaydah, Ta'izz. Se obțin astfel produse chimice (coloranți), fire de bumbac, ciment, produse metalice.

Transporturile și comerțul exterior. Căile de comunicație sunt reprezentate în principal prin cele rutiere. Șoselele însumează 3.952 km din care peste 700 km asfaltați. Republica Arabă Yemen are legături aeriene în principal cu țările arabe dar și cu altele mult mai îndepărtate. Aeroporturile principale sunt San'a, Hodeida și Ta'izz.

Prin portul Hudaydah ca și prin altele mai mici cu un trafic anual de peste 620.000 t (1988) se importă produse alimentare, mașini, utilaje, bunuri de larg consum, combustibili și se exportă bumbac (33,4 %), piei (20,3 %), cafea (19,5 %) ș.a.

Principalii parteneri în schimburile comerciale sunt : Marea Britanie, Japonia, Italia, Arabia Saudită, Franța.

Având în vedere modul de asociere inclusiv spațială a componentelor cadrului natural în limitele granițelor țării se desprind următoarele tipuri de peisaje :

Peisajul treptei montane înalte și al platourilor vulcanice cu vegetație semideșertică, lipsite de ape curgătoare și un număr redus al populației.

Peisajul versantului muntos occidental mai umed cu o oarecare etajare a vegetației de pădure sempervirescentă și de stepă.

Peisajul Tihāmat cu oaze, un număr crescut al populației și așezărilor inclusiv al orașelor, culturi și plantații tropicale.

REPUBLICA DEMOCRATICĂ POPULARĂ

YEMEN

Se află pe latura sud-estică a peninsulei Arabia având ca vecini : Omanul în est, Arabia Saudită și R.A.Yemen în nord, golful Aden și Marea Arabiei în sud și Marea Roșie în vest.

Are o suprafață de 336.869 kmp. În aceasta sunt incluse și insulele Barim (Perim) din regiunea strâmtorii Băb-al-Mandab, Suqutra (Socotra) din Oceanul Indian și Kamaran din Marea Roșie.

Cadrul natural

Ca și munții de pe latura vestică regiunea muntoasă din sudul țării aparține unității de platformă precambriană arabă. Această regiune arhaică a fost înălțată în timpurile mezozoice și neozoice pe sisteme de fracturi și compartimentată în blocuri. Altitudinea maximă ajunge la 2.469 m.

Peisajul este marcat de clima tropicală uscată - deșertică mai ales spre interior în care temperaturile atât în ianuarie cât și în iulie depășesc 20°. Precipitațiile coboară sub 100 mm anual iar înghețul este necunoscut sau extrem de rar. Pe fondul deșertic apar unele asociații vegetale din care nu lipsesc Acaciile și Euphorbiaceele.

Populația și așezările

În anul 1987 populația țării numără 2.438.000 locuitori o creștere cu circa 600.000 locuitori față de 1977 în aproximativ un deceniu. Densitatea populației și așa foarte mică 7,2 loc./kmp. înregistrează valori mai ridicate în două regiuni situate pe latura sudică în afara orașelor Aden (Adan), Al Ittihad și Mukalla. Sporul natural este de 2,9 %.

Circa 95 % o formează arabii, aproximativ 3 % indo-pakistanezii și somalezii iar restul etiopieni, evrei, iranieni. Predomină populația cuprinsă între vârsta de 15-59 ani (51 %) și sub 15 ani (44 %). Aproximativ 35 % din populație este ocupată în agricultură restul de 64 % în industrie și alte sectoare.

Orașele în număr foarte mic sunt Aden capitala țării cu o populație de 318.000 locuitori (1987), Al Mukalla cu peste 50.000 locuitori, Al Ittihad.

Populația urbană este de 39,9 % (1985) iar teritoriul țării este împărțit în cinci guvernorate.

Economia

Republica Democrată Populară Yemen este o țară cu puține resurse de subsol de aceea este nevoită să importe o mare cantitate de materii prime, produse finite și semifinite.

În subsolul țării aproape de Aden se găsesc unele zăcăminte de sare.

I n d u s t r i a restrânsă ca ramură și produse finite se remarcă prin : prelucrarea petrolului în centrul Aden^{x)} din care rezultă îngrășăminte, produse sintetice; industria metalurgiei neferoase de obținere a aluminiului pe baza materiei prime importate; industria textilă bazată pe prelucrarea fibrelor de bumbac; industria alimentară având ca materie primă produsele agricole - grâu, porumb, legume și fructe (banane, pepeni) și semințe pentru obținerea uleiurilor, carnea și peștele; industria pielăriei și încălțămintei având în vedere ponderea creșterii animalelor.

A g r i c u l t u r a furnizează cea mai mare parte a valorii produsului național brut deși suprafața cultivată este restrânsă. Se practică numai culturi irigate fie în limitele câmpiei litorale, fie în oaze.

Se cultivă cereale (grâu, porumb), plante tehnice (bumbac) la care se adaugă plantațiile tropicale de curmale și cafea, legumicultura.

Un rol însemnat îl are creșterea animalelor în ordine a : caprinelor (1.380.000 capete), ovinelor (930.000 capete), asinilor (170.000 capete), bovinelor (96.000 capete), cămilelor (81.000 capete). Se adaugă pescuitul activitate pentru care se remarcă cele două orașe Aden și Al Ittihab dotate cu instalații de prelucrare și conservare a peștelui și nu numai a acestuia. Este dezvoltat transportul maritim legat de rolul foarte important al portului Aden în traficul de la golful cu același nume. Este un mare antrepozit al comerțului dintre Orient și Occident și un loc de “adăpare” cu combustibil a navelor. Dezvoltarea sa este strâns legată de intrarea în funcție a canalului Suez. În rada golfului Tawahi în care se află amplasat portul pot ancora multe nave care pot fi încărcate sau descărcate de către instalații moderne. În apele portului intră mai ales petroliere care aduc țițeiul spre rafinare. Se importă petrol, cărbune, mașini unelte, produse alimentare inclusiv cereale și se exportă produse ale industriei petrochimice, bumbac, cafea, etc.

---

^{x)} Capacitatea de rafinare 8.900.000 t. (1987) benzina obținută ca produs esențial este folosită drept combustibil în alimentarea navelor ce fac escală aici.

OMAN

Sultanatul Oman se găsește în partea sud-estică a Peninsulei Arabia. Are o suprafață de 300000 kmp. (ONU: 212457 kmp). Se învecinează cu Federația Emiratelor Arabe Unite în nord, Arabia Saudită și R.P.D. a Yemenului în vest, golful Oman și Marea Arabiei în sud și est.

Cadrul natural este dominat de peisajul a două trepte principale de relief : munții ale căror înălțimi trec de 3000 m și câmpia care urcă ușor spre 400-500 m.

Munții Hajar (vf. Jabal Akhdar, 3352 m aparțin cutărilor alpine și reprezintă din acest punct de vedere o regiune "nearabă" putând fi alipită sistemelor alpine-iraniene.

Culmile sunt alcătuite din formațiuni metamorfice dar și sedimentare cu mare răspândire a calcarelor. În ansamblu au fost separate în Oman câteva regiuni naturale astfel: în apropierea litoralului o câmpie relativ îngustă Batinah acoperită cu nisipuri mai mult sau mai puțin mobile. Spre interior la piciorul munților se desprinde o regiune premontană (piemontană) cu înălțimi cuprinse între 1000-1500 m cu peisaj de culturi. Mai spre vest se conturează treapta montană (regiunea interioară) ușor secționată în grupări muntoase de largi ueduri. Versantul vestic al munților Hajar este marcat de prezența mult mai multor ueduri de unde și denumirea de regiunea de ueduri Aswad-Musalim, care se pierd în ținutul nisipos Samân din deșertul Ar Rab'al Khali.

Și în Oman temperaturile medii trec de 15° în ambele sezoane cu nuanțe răcoroase în regiunea înaltă. Precipitațiile sunt cuprinse între 100-300 mm dezvoltându-se aceleași asociații vegetale cu Acacii, pe înălțimi făcându-și apariția elemente aparținând unor păduri tropicale de climă ceva mai umedă.

Populația și așezări. În anul 1993 Omanul număra 1.559.000 locuitori din care 77 % arabi omanezi restul indieni, bengali ș.a. Densitatea medie se ridică la 7,1 loc./kmp cu aglomerări de populație în două regiuni : Masqat capitala țării și perimetrul petrolier din vest Natin, Al Huwaisa, Yibal. Prin urmare populația s-a concentrat în perimetrul câmpiei litorale Batih - peste 30 % și a uedurilor interioare (Aswad-Musalim) dar și în zonele montane. Sporul natural se ridică la 3,8 ‰ predominând populația cuprinsă în categoria de vârstă 15-59 ani (51,8 ‰).

Peste 44 % din populație este ocupată în agricultură, iar restul în alte sectoare inclusiv industrie. Populația urbană se găsește într-o proporție mică (10,6 %) fiind concentrată în orașe mici ca: Masqat (50.000 loc. 1981) capitala țării, Matrah și Sur localități cu o populație sub 50.000 locuitori, apoi Al Huwaisa, Natih, Adam. În multe din regiunile țării populația este nomadă și seminomadă.

Economia

Descoperirea unor zăcăminte de petrol în preajma anilor 1961-1962 a constituit un moment de cotitură în evoluția economiei țării trecând-o de la o țară cu preocupări pentru agricultură (agricultura de bază îndeosebi) și pescuit la dezvoltarea industriei bazate pe exploatarea și prelucrarea petrolului și gazelor naturale dar și a unor zăcăminte de cupru în Munții Hajar, sare.

I n d u s t r i a. Se apreciază că rezervele de petrol ale țării se ridică la 480.000.000 t câmpurile petroliere concentrându-se în vestul țării, centrele de extracție de aici fiind legate printr-o conductă de circa 350 km cu portul Mina al Fahal din apropierea centrului Matrah. Principalele centre de extracție sunt Jibal, Al Huwaisah, Saih Nihayda, Ghaba, Natih.

Producția de petrol în anul 1990 s-a ridicat la peste 33.000.000 t capacitatea rafinăriilor fiind de 2.480.000 t. Petrolul se exportă îndeosebi în Japonia, Franța, Olanda, Suedia. Industria se racordează la o corespunzătoare bază energetică producția din anul 1986 fiind de 2,9 md.kWh. Principalele centrale termoelectrice se găsesc în apropiere de Masqat (la Riyam), Fahud (extremitatea vestică a țării) și Mina al Fahal. Se întâlnesc fabrici de ciment (Mina Qaboos) și importante uzine de desalinizare a apei*.

A g r i c u l t u r a. Relieful dar mai ales condițiile climatice au impus reducerea suprafeței cultivate la circa 40.000 ha aproape în totalitate irigate. Se practică în principal cultura citricelor (lămâi), a plantațiilor de curmali, a cerealelor (grâu), legumelor și plantelor furajere. Producția de fructe se ridică la 129.000 t (1986) iar a legumelor și pepenilor la 159.000 t (1986).

În funcție de condițiile specifice creșterii și dezvoltării, culturile se dispun aproximativ în fășii paralele cu litoralul. Aici, în regiunea de câmpie Batinah, se întâlnesc plantații de cocotieri asociate creșterii animalelor (ovinelor). *

Transporturile sunt asigurate de căile rutiere care depășesc 2000 km lungime.

---

* Jacqueline Buzguerel. La naissance d'une économie moderne dans la Sultanat d'Oman, Le Cahiers d'outre mer no.119/1977.

EMIRATELE ARABE UNITE

Constituie o federație formată din 7 emirate: Abu Dhabi, Ajman, Dubai*, Fujeira, Ras al Khima, Sharjah și Umm al Qiwain. Sunt situate în sudul Golfului Persic pe coasta sud-estică a Arabiei. Are ca vecini Omanul, Arabia Saudită și Qatar și o suprafață de 83.600 kmp.

Cadrul natural

Este prin excelență o câmpie componentă a unității Al Ahsa cu înălțimi situate sub 200 m. Țărnul reprezintă o asociere de capuri, golfuri, perisipuri, insule din care unel coraligene. Frecvent se întâlnesc dune de nisip mai mult sau mai puțin mobile și oaze. Regiunea litorală este cunoscută și sub numele de Coasta Piraților.

În sud-est se află înălțimi de peste 2000 m aparținând Munților Al Hajar care se continuă până în regiunea capului din strâmtoarea Ormuz. În condițiile climei tropical uscate deșertice cu ploi sub 100 mm anual vegetația aproape că lipsește, singurele locuri "verzi" fiind oazele.

Populația și așezări

În anul 1993 populația federației număra 1.629.000** locuitori din care peste 30 % arabi autohtoni, peste 55 % indieni, pakistanezi, iranieni și alți arabi, deci peste 90 % populație musulmană.

În același an densitatea populației se ridica la 19,0 loc./kmp, iar sporul natural la 3,3 ‰. Predomină grupa de vârstă de 15-59 ani (70 %). Populația urbană în 1992 era de 78 %. În agricultură era ocupată 3,3 % (1986), iar în industrie și alte sectoare 96,7 %.

Capitala țării Abu Dhabi numără 243.000 locuitori iar aglomerarea urbană 520.000 locuitori. Este situată pe insula cu același nume, având funcții industriale, comerciale, de transport și culturale. Alte centre importante sunt : Dubayy, Sharjah, Dibba, Mina Rashid centru petrochimic și siderurgic (metalurgic), Fateh - principal port al Emiratelor.

"Coasta Piraților" cum era cunoscută o parte a statului la început a devenit în secolul al XIX-lea protectorat britanic pentru ca în 1971 să apară statul Emiratelor Arabe Unite format la început din șase emirate pentru ca în anul 1972 să se alătore și cel de-al șaptelea Ra's al Khojmah***.

* Dubai = Dubayy

** Ultimul recensământ în 1980

*** Ra's al Khojmah = Ras al Khima.

Economia

La început populația era ocupată în agricultură (de tip oază) practicându-se cultura unor cereale, creșterea animalelor (cămilelor) și pescuitul mai ales al perlelor.

Descoperirile din a doua jumătate a secolului nostru au pus în evidență existența în subsolul țării a unor mari rezerve de petrol și gaze naturale, minereuri neferoase, uraniu.

Existența și valorificarea petrolului reprezintă principala sursă de venit a țării încât produsul național brut pe locuitor în 1992 era de 19702 dolari/locuitor situându-se printre țările cu cea mai ridicată valoare.

I n d u s t r i a. Principala ramură o reprezintă extracția petrolului. Producția se ridică la 117.900.000 (1993)*. Câmpurile petroliere se găsesc atât în domeniul continental, cât și în cel maritim. Cele mai importante puncte de extracție sunt : Bu Hasa, Bab, Umm Shaif, Zakum, Fateh iar principalul emirat producător de petrol este Abu Dhabi, urmându-i Dubayy, Sharjah.

Printr-o conductă importantă petrolul este transportat de la Abu Dhabi spre portul de export și de aici în fluxul de petrol care iese din Golful Persic.

În afară de petrol în subsolul Emiratelor Arabe Unite se întâlnesc importante rezerve de gaze naturale. Aceste două mari bogății au constituit materia primă pentru industria petrochimică remarcându-se rafinăriile de la Umm al Nar, Mina Zayed de lângă Abu Dhabi uzina petrochimică de la Sharjah. S-a dezvoltat și modernizat centrul de lichefiere a gazelor din insula Das.

Pentru satisfacerea unor cerințe stringente ale economiei au apărut subramuri ale industriei construcțiilor de mașini (Abu Dhabi), ale industriei chimice (îngrășăminte), industriei cimentului (Abu Dhabi), industriei metalurgice, alimentare (prelucrarea produselor vegetale, animale, a peștelui). De mare importanță este preocuparea industrială de desalinizare a apei, resursă de care țara, dar și toată regiunea golfului duce mare lipsă.

A g r i c u l t u r a. Terenurile cultivate ocupă o suprafață restrânsă, în oaze exclusiv pe irigații. Se cultivă cereale (grâu, porumb), legume și pepeni, tutun. Printre culturile specifice oazelor sunt cele de curmali, a căror producție este destinată în bună măsură exportului. Animalele se cresc practicându-se nomadismul și seminomadismul. Se cresc capre (778.000 capete, 1986), ovine (382.000 capete), cămile și bovine.

---

* Petrol brut

Susținerea activităților agricole prin dotarea tehnică și modernizarea operațiilor mecanice, prin continua extindere a suprafețelor irigate a reprezentat un impuls pentru realizarea unor producții importante. Un rol deosebit îl au oazele Al Jiwa, Al Ajn, Ras'al Khojmah.

Porturile țării sunt legate cu alte orașe prin căi rutiere din care multe modernizate. În sistemul transporturilor speciale cel prin conducte care leagă centre de extracție cu cele de prelucrare și export este bine structurat. În ceea ce privește comerțul exterior Emiratele Arabe Unite exportă petrol, curmale, pește și importă mai ales utilaje în peste 130 de țări. Unele emirate cum este Dubayy spre exemplu reexportă foarte multe produse după ce în numeroase întreprinderi nu foarte mari se execută asamblări, reprofilări în funcție de cerințele pieții. Același emirat asigură aproximativ 75 % din importul Emiratelor Arabe Unite. La multe produse nu se plătesc taxe vamale.

Centrele polarizatoare ale întregii activități sunt Abu Dhabi (capitala) ca funcții complexe și Dubayy port și important centru comercial care prin frumusețea cadrului natural asociat celui arhitectural, istoric a fost numit și "Veneția arabă".

QATAR

Statul Qatar cu numele oficial Dawlat al-Qatar se găsește în sud, sud-vestul golfului Persic ocupând peninsulele cu același nume având ca vecini : Eniratele Arabe Unite, Arabia Saudită și Golful Persic. Are o suprafață de 110.000 kmp.

Cadru natural

Relieful țării este prin excelență o câmpie maritimă cu înălțimi situate sub 100 m presărată pe cele două laturi vestică și sud-vestică cu nisipuri mobile. Țărmlul este foarte festonat, cu peninsule, capuri, insule și numeroase golfuri, frecvent apar construcții coraligene.

Clima tropical-uscata, deșertică este întrucâtva îndulcită de prezența mării. Cad foarte puține ploi, circa 100 mm anual, iar temperaturile pe parcursul întregului an nu coboară sub 15° C (ianuarie). Oazele (ex. Al Khisa) sunt singurele ținuturi cu un topoclimat optim având în vedere permanentizarea a două elemente: apa și vegetația.

Populația și așezări

Statul Qatar avea, în 1993, 439.000 locuitori din care 20 % arabi autohtoni. Densitatea foarte diferită de la un loc la celălalt se înscrie într-o medie de 33,6 loc./kmp cu concentrări în capitală adică în orașul Ad Dawhah (Doha) sau în centrele Al Hamla, Dukhan, Umm Said ș.a. Sporul natural este de 4,2 % (1986). Ca în aproape toate țările arabe categoria de vârstă dominantă este cea de 15-59 ani urmată de cea sub 15 ani (27,8 %). Populația urbană era de 89,5 % în anul 1992.

Până la proclamarea independenței din 1971 Qatarul a fost sub suveranitatea otomană. În 1916 protectorat britanic.

Astăzi este monarhie constituțională, emirat ereditar.

Economia

Rezervele importante de petrol și gaze ca și exploatarea acestora îndeosebi în ultimele patru decenii au însemnat un impuls major dat economiei țării care se baza anterior pe activitatea de pescuit mai ales a perlelor sau pe o agricultură de subzistență limitată și puțin eficientă.

Astăzi exploatarea și valorificarea petrolului a impulsionat întreaga economie a țării generând și un produs național brut de peste 9920 dolari pe locuitor (1988).

I n d u s t r i a. Extracția și prelucrarea petrolului ocupă primul loc în sistemul ramurilor industriale ale țării. Se prelucrează anual circa 13 milioane tone. Un loc însemnat îl deține și extracția gazelor naturale utilizate în industria chimică.

Principalul câmp petrolier se află în Dukhan și Al Hamla, petrolul extras fiind transportat printr-o conductă de 138 km la terminalul Umm Sa'id. De aici prin tancuri petrolul intră în circuitul Golfului Persic.

O parte din petrol se prelucrează în țară la Umm Sa'id obținându-se produse necesare economiei naționale.

Alte ramuri industriale bazate exclusiv pe materie primă importantă sunt : industria siderurgică și metalurgică amplasate în centrul Umm Sa'id, industria chimică specializată mai ales în obținerea îngrășămintelor chimice (Dukhan) îndeosebi a celor azotoase, a maselor plastice.

A g r i c u l t u r a este surprinsă numai în oaze (agricultură de oază) unde se întâlnesc plantații de curmali, cultura legumelor a unor cereale (mei), creșterea animalelor mai ales a ovinelor (55.000 capete), caprinelor (21.000 capete), cămilelor, bovinelor.

Ca și în Emiratele Arabe Unite există și preocuparea de prelucrare a pieilor de animale în unități meșteșugărești.

T r a n s p o r t u l r u t i e r ce se realizează pe circa 6200 km lungime se înscrie alături de cel maritim ca principale modalități prin care se realizează schimburile din țară sau cu străinătatea. Porturile principale care au pe lângă funcția portuară și pe cele comercială și industrială sunt : Dukhan, Umm Sa'id, Doha (Ad Dawhah). Capitala țării orașul Ad Dawhah (Doha) este deservit de un aeroport internațional.

C o m e r ț u l e x t e r i o r cunoaște trăsăturile specifice țărilor de la golful Persic și anume : exportul petrolului eventual al peștelui și importul unor utilaje, mașini, agregate sau produse alimentare.

BAHRAIN

Stat situat în sud-vestul Asiei, în Golful Persic între peninsula Qatar și Arabia Saudită, Bahrainul cu numele oficial Dawlat al Bahrain este format din insula omonimă și încă 32 mai mici. Între limitele amintite este inclusă o suprafață de 678 kmp.

Insulele (Muharraq, Sitra ș.c.l.) inclusiv cea mai mare se găsesc la o depărtare de uscatul arab de 24 km. Numele de Bahrain înseamnă “două mări” sau Veneția Golfului. Este o monarhie constituțională.

Cadrul natural

Și aici se află aceeași câmpie joasă, maritimă, care până în holocen alcătuia un uscat comun alături de Qatar și alte importante regiuni ale golfului. Înălțimea maximă (movila Jebel Dukhan) ajunge la 136 m. Insulele au un țărm mai puțin crestat însoțit de construcții coraliene. Deși dispersat pe suprafața mării totuși clima tropicală uscată își spune cuvântul marea introducând prin brize nuanțări topoclimatice și numai în spațiul litoral. Și aici ploile sunt puține și foarte rare iar vegetația se află exclusiv în oaze sau pe aliniamentele irigate.

Populația și așezări

În anul 1993* populația era de 516.000 locuitori din care 70 % arabi autohtoni iar 30 % imigranți. Raportată la suprafața redusă a țării și la numărul relativ ridicat de locuitori densitatea populației depășește 700 loc/kmp. Cele mai mari concentrări se întâlnesc în colțul nord-estic acolo unde se găsește orașul Al Manamah capitala țării sau în jurul altor centre.

Sporul natural este de 3,78 % (1986). Populația cuprinsă între 15-59 ani deține 64,4 %, iar cea urbană 77,8 % (1992). Ca și în alte țări arabe populația ocupată în agricultură deține un procent redus (2,1 %) diferența de 97,9 % fiind rezervată populației ocupate în industrie și alte sectoare.

Capitala țării orașul Al Manamah (Manama) are 108.684 locuitori, iar aglomerația urbană 121.986 locuitori. Alte centre urbane sunt Al Muharraq cu o populație de peste 50000 locuitori, Madinat Isa ș.a.

Împreună cu alte state arabe a făcut parte până în 1971 din Federația Emiratelor din Golful Persic, iar la această dată și-a obținut independența.

---

* Ultimul recensământ

Economia

Aceleași particularități ale economiei sunt proprii și statului Bahrain, adică s-a început cu o agricultură de subzistență incluzând și pescuitul trecându-se treptat la extracția petrolului și a gazelor naturale îndeosebi după 1971, la prelucrarea acestora dezvoltându-se permanent tehnologia prelucrării și a altor produse, produse agricole și animaliere. Astăzi economia se bazează pe industrie care realizează 80 % din venituri.

I n d u s t r i a. Din rezervele de petrol apreciate la 28 miliarde tone se extrag anual circa 2 milioane t. Principalele centre de extracție se găsesc în jumătatea vestică a arhipelagului, iar principalul centru de prelucrare se află la Awali. Aici se prelucrează și petrol adus printr-o conductă (55 km) din regiunea petrolieră Ad Dammam din Arabia Saudită. Gazele naturale se extrag din aceleași perimetre cu petrolul.

Industria statului Bahrain este dotată cu tehnologie pentru obținerea aluminiului pe baza bauxitei importate din Australia. Centru specializat este Awali, iar producția se ridică la 174.000 t (1986). O importanță deosebită o are industria alimentară care industrializează printre altele citrice, curmale, legume, cereale (orez), creveți.

A g r i c u l t u r a se remarcă prin plantații de citrice, curmali, cultura orezului.

Este dezvoltat mai ales transportul maritim având ca principale porturi Mina Sulman și Al Manamah. Căile rutiere sunt reduse și pe ele se transportă îndeosebi petrol și produse petroliere. Portul principal este Mina Sulman, iar aeroportul Al Muharaq.

KUWAIT

“Micul fort” așa cum a fost numit statul Kuwait are o suprafață de 17.811 kmp. și este situat în extremitatea nord-vestică a Golfului Persic învecinat cu Irakul și Arabia Saudită.

Statul Kuwait este alcătuit dintr-o bună parte a uscatului continental arab și insule cu dimensiuni, în general, reduse.

Cadrul natural

Cea mai mare parte a țării reprezintă o câmpie litorală cu înălțimi sub 200 m. Ea se termină spre Golful Persic printr-un țărm cu golfuri favorabile construcțiilor portuare. Spre Arabia Saudită se desprinde a doua treaptă de relief mai înaltă, un podiș străbătut de ueduri (ex. Wadi al Batin) și presărat cu martori de eroziune scunzi.

Aceeași climă tropical-deșertică imprimă peisajului o nuanță dezolantă îndeosebi spre interior. Ploile cad destul de rar și nu depășesc 100 mm anual, condiții în care vegetația poate supraviețui doar în oaze unde pânzele de apă freatică constituie singurele surse de alimentare cu apă, dacă nu punem la socoteală apa desalinizată. Uedurile pot avea apă numai episodic, dar datorită infiltrației și evaporăției foarte active firavul fir de apă dispare.

Populația și așezări

În anul 1993, statul Kuwait avea 2 101.000 locuitori din care 41,9 % arabi kuwaitieni, 3,9 iranieni, restul arabi, pakistanezi, indieni, armeni o parte din aceștia consecință a procesului de imigrare.

Densitatea populației ajunge la 114,0 loc./kmp și un spor natural ridicat 3,4 ‰ cu cea mai scăzută rată a mortalității pe glob (0,33 ‰).

Populația se concentrează în regiunea litorală unde se găsesc și cele mai importante orașe ale țării, generând o populație urbană de 95,6 ‰ (1985).

Principalele orașe sunt : Al Kuwait (44.424 locuitori, iar aglomerarea urbană 182.000 locuitori - 1981). Peste 57,9 ‰ din populație aparține grupei de vârstă între 15-59 ani. În ceea ce privește repartitia populației active se constată că, în agricultură este încadrată 2,0 ‰, iar în industrie și alte sectoare 98,0 ‰ din populație.

Există, deci, o altă structură a populației active având în vedere ascensiunea industriei și îndeosebi a celei legate de exploatarea și prelucrarea petrolului comparată cu a altor regiuni din zonă.

Economia

Ajuns independent de sub protectoratul britanic în anul 1961, statul Kuwait se declară monarhie constituțională, regat ereditar.

Nu se putea vorbi până la această dată de o industrie competitivă și variată având în vedere preocuparea pentru creșterea nomadă a animalelor, cultura pomilor fructiferi, unele preocupări meșteșugărești (prelucrarea pieilor).

I n d u s t r i a. Față de 1971, când au fost extrase peste 140 milioane tone, în anul 1987 producția a fost de 65.052.000 t petrol dintr-o rezervă de 10 miliarde tone. Exploatarea petrolului beneficiază și de unele condiții avantajoase, adică existența unor câmpuri petroliere mari în domeniul continental și marin, exploatarea prin erupție. În multe situații, cooperarea cu firmele japoneze a determinat intensificarea exploatării petrolului în regiunea maritimă de nord.

Principalele câmpuri petroliere se găsesc fie în regiunea sudică a țării, având ca centre : Burgan, Magwa, Al Ahnadi Wafra, fie în sud cu centrele Raudhatain, Al Sabriyah, Bahrah. Un sistem de conducte nord-sud și vest-est leagă centrele de exploatare cu terminalul Mina al Ahmadi sau Mina Sa'ud. Petrolul se prelucrează parțial în rafinăriile din Mina Al Ahmadi și Shu'aiba.

Importante rezerve de gaze naturale se asociază cu câmpurile petroliere. Anual se extrag peste 5 miliarde m³.

Asociate sau nu cu prelucrarea petrolului în Kuwait, s-au dezvoltat și o serie de ramuri ale industriei chimice (îngrășăminte azotoase, produse clorodice, acid sulfuric), industriei materialelor de construcție (ciment, var), industriei alimentare (conservarea cărnii, legumelor și fructelor, creveților). Pe lângă acestea, se întâlnesc importante instalații de desalinizare a apei marine. În imediata apropiere a centrului Shu'aiba, ca o prelungire spre Al Kuwait, s-a conturat o zonă industrială complexă, având în vedere ponderea pe care o deține în prelucrarea petrolului și a altor resurse, numărul mare al populației antrenate în activități industriale, schimburile pe care le realizează cu alte regiuni ale țării.

A g r i c u l t u r a se înscrie printr-o sferă restrânsă de activități, existând preocupări pentru cultura legumelor, pomicultură și mai ales creșterea animalelor pentru carne, lână, piei. Se cresc caprine (344.000 capete), ovine (265.000 capete), bovine, cămile. O importanță deosebită o are pescuitul.

T r a n s p o r t u r i l e. Cel maritim are o pondere deosebită, având în vedere numărul crescut al produselor exportate și importate. S-a extins și modernizat infrastructura care deservește traficul petrolului și a produselor petroliere, mărindu-se treptat capacitatea flotei, unele porturi (Mina Al Ahmadi) înregistrând un trafic de

peste 90 milioane tone. Un alt port, la fel de însemnat, este Shu'aiba, prin care se exportă sau importă produse chimice, gaze naturale, echipament electric.

C o m e r ț u l e x t e r i o r. Valoarea comerțului exterior în anul 1984 a fost de 19 miliarde dolari, ceea ce a însemnat o creștere continuă față de perioadele anterioare.

La export predomină petrolul (52,9 %), produse petroliere (27,8 %), gaze naturale (2,1 %). Importul este axat pe echipament electric (12,4 %), produse siderurgice (6,3 %), produse chimice (4,8 %), confecții și tricotaje (4,4 %), cereale (2,6 %). Dintre partenerii de export se remarcă Japonia (23,8 %), S.U.A. (9,4 %), R.F.G. (8,7 %), Franța (8,6 %), Italia (6,5 %), ceea ce înseamnă mai mult de jumătate din comerțul țării.

Țara noastră importă petrol și exportă către această țară cherestea, confecții.

Se poate vorbi de o axă urban-industrială în lungul țărmului, în care se includ principalele orașe Al Kuwait, Mina Sa'ud, Mina Al Ahmadi.

I R A K

Se află situat în sud-vestul Asiei, învecinându-se cu Turcia, Iranul, Golful Persic, Arabia Saudită, Iordania și Siria.

Are o suprafață de 438.317 kmp. Este o republică prezidențială, administrativ fiind împărțită în 14 provincii.

Cadrul natural

Marile unități de relief ale țării aparțin unor domenii morfostructurale și tectonice foarte variate, de aceea și aspectele sunt total diferite, iar evoluția lor cunoaște sensuri la fel de contrastante.

Astfel, în jumătatea vestică suntem în prezența vechii platforme precambriene a Arabiei, cu un relief neted, de podiș ușor etajat, secționat de multe ueduri care se îndreaptă spre est.

Relieful s-a format pe o cuvertură mai ales paleogenă-neogenă și numai în vest pe depozite cretacice.

Deasupra podișului continuat spre vest și în Siria se ridică martori reziduali, cu aspect de movile.

În partea mediană a țării, la contactul dintre platformă și orogenul alpin din est, se dezvoltă unitatea de avanfosă a Mesopotamiei.

Este o câmpie cu caractere morfologice diferite de la nord-vest către sud-est, având în vedere și cuvertura de suprafață neogenă cu o mare extindere în sud a depozitelor cuaternare care s-au comportat diferit la acțiunea agenților modelatori.

Spre nord-est se află unitatea alpină a Munților Zagros și continuarea lor spre nord-vest prin sistemul muntos Kurdistan. Spre Câmpia Joasă a Mesopotamiei se termină prin întinse piemonturi. Însăși jumătatea nordică este o câmpie piemontană, opera celor două fluvii, Tigru și Eufratul între cele două fluvii purtând numele de Jazirax.

Clima este subtropicală, semideșertică și deșertică, mai mult de jumătate din suprafața țării (jumătatea vestică). Aici ploile sunt rare sau foarte rare, cantitativ nedepășind 300 mm anual. În iulie, temperaturile trec în cea mai mare parte a țării de 30° , iar în ianuarie (5°-10°); sunt cunoscute înghețuri ușoare. Există o nuanță montană a climei. Apele aparțin bazinelor celor două fluvii, Tigru și Eufrat, unele au caracter permanent, altele având apă, episodic făcând parte din categoria uedurilor (ex. Habbāniyah).

* 434.924 kmp (L'Etat du Monde, 1992)

** Al Djezirah = insulă (lb. Arabă)

Pe lângă apele curgătoare, cel puțin în Câmpia Mesopotamiei, se găsesc multe lacuri cu apă dulce sau sărată; deseori, legătura dintre apele curgătoare și lacuri se realizează prin canale. Vegetația este prezentă prin asociațiile de pădure, tufișuri de semipustiu și pustiu, plante de sărătură. Sub toate acestea, se găsesc seroziomuri, soluri castanii și maronii.

Gruparea spațială a componentelor pune în evidență câteva tipuri de peisaje regionale caracteristice astfel : **peisajul de deșert și semideșert din jumătatea vestică** cu o accentuată ariditate climatică, cu o scurgere în ueduri episodică, cu oaze singurele areale de cultură, cu o slabă densitate a populației și fără așezări importante : **peisajul de Câmpie al Mesopotamiei**. O întinsă luncă de-o parte și de alta a fluviilor Tigrul și Eufrat, în care se întrepătrund elemente hidrografice (râuri, lacuri, canale, mlaștini, brațe părăsite), cu o vegetație de luncă, sărătură și nisipoasă, cu soluri fertile. Spre Golful Persic, cele două fluviu își unesc albiile alcătuind "brațul" Shatt Al Arab.

Este regiunea cea mai populată, cu centre reprezentative, incluzând și orașul Bagdad; **peisajul de munți împăduriți și piemont** se identifică cu jumătatea nord-estică și nordică a țării. Vârfurile cele mai înalte, situate la granița cu Turcia, au înălțimi ce trec de 3.400 m. Multe culmi sunt alungite pe direcția nord-est, sud-vest, fiind separate de afluenții Tigrului.

Se continuă spre Câmpia Mesopotamiei printr-o treaptă piemontană, cu înălțimi ce scad de la 1000 m (în nord) spre 200 m (în sud). În această regiune de tranziție se găsesc două din principalele orașe ale țării Mosul (Al Mawșil) și Kirkuk.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1993, populația Irakului era de 19.581.000 locuitori. Aproximativ 77 % sunt arabi, 19 % kurzi, restul turkmeni, persani, asirieni. Populația este foarte diferit răspândită, majoritatea trăind fie în Câmpia Mesopotamiei, fie în cea piemontană din jumătatea nordică. Sunt și spații întinse lipsite de populație. Densitatea medie (1993) este de 45 loc./kmp, cu creșteri substanțiale în provinciile Bagdad, Diyala, Al Basrah și scăderi sub 6 loc./kmp în Mesopotamia Înaltă. Sporul natural, 3,57 ‰, rezultat din raportul natalitate (4,44 %) și mortalitate (0.88 %) reflectă o rată destul de scăzută a moralității.

Structura pe vârste reflectă aceeași similitudine cu alte țări arabe și anume, ponderea cea mai ridicată a categoriei 15-59 ani (48,8 %), ceea ce subliniază tipul demografic tânăr al populației.

Populația activă este reprezentată astfel (1986): 76,4 % în industrie și alte sectoare și 23,6 % în agricultură. Există un proces permanent de deplasare a

populației către orașele mari, îndeosebi către Baghdad. Populația urbană (1992) este de 71,3 % față de 43 %, cât reprezenta în 1960.

Rețeaua urbană, din punct de vedere al structurii, este încadrată în tipul monocefalic, având în vedere rolul și importanța Baghdadului, oraș foarte mare și singurul la care se alătură altele, 7 la număr, din categoria celor mari : Al Basrah, Al Mawșil (Mosul).

Economia

Imposibilitatea unor investigații timpurii asupra subsolului țării a făcut ca vreme de multe secole în țară să existe preocupări economice legate de activitatea agriculturii sub diferitele ei forme în principal în Mesopotamia. Acest fapt a impulsionat, însă, apariția și dezvoltarea unor civilizații vechi (sumeriană, akkadiană, asirică, babiloniană), inclusiv apariția primelor orașe ca: Ur, Uruk, Eridu, Nippur, printre primele din lume.

Tot aici se poate vorbi de leagănul civilizației arabe în care Baghdadul a jucat un rol de seamă. Mai târziu, din 1500 și până dincolo de 1900, întregul Irak este supus imperiului otoman, iar în 1920 devine protectorat al Marii Britanii. De abia în 1932 își obține independența.

Irakul este o țară în curs de dezvoltare, produsul intern brut având următoarea structură: industrie 34,5 %, agricultura 15,6 %, alte sectoare, inclusiv servicii 49,9 %.

Produsul național brut pe locuitor se ridică la 3.621 (1992) dolari, ceea ce înseamnă cu aproximativ 400 dolari mai mult decât cu 6 ani în urmă.

I n d u s t r i a se bazează pe importante surse de materii prime aflate în subsol, dar și pe un susținut import. Între resurse zăcămintele de petrol aflate în structurile continentale, dar și marine, gazele naturale, minereurile de sulf, cupru, crom, fosfați naturali, sare, ocupă un loc important.

Rezervele de petrol sunt apreciate la 6 miliarde tone, Irakul ocupând din acest punct de vedere locul patru între țările Asiei de sud-vest (Arabia Saudită, Kuwait, Iran).

Începută în cel de-al doilea deceniu al secolului nostru, extracția petrolului s-a extins treptat, delimitându-se astăzi următoarele principale zone: Kirkuk, Ain Zalah, Butmah, Az Zubayr și Ar Rumaila. Toate acestea formează cea mai mare concentrare de exploatare a petrolului situată mult mai departe de Golful Persic. Alte centre mai reduse ca importanță sunt : Naft, Khaneh și Al Qaiyara. Câmpul (zăcămintul) petrolier de la Kirkuk se numără printre cele mai mari din lume, fiind adăpostit într-un anticlinal de peste 100 km lungime.

Importante zăcămintele se găsesc și în structura piemontului de la poalele Munților Zagros, în apropiere de Baghdad sau în regiunea Shatt al Arab. Cantitatea

de petrol extrasă în 1990 a fost de 100,7 milioane tone. Acesta fie că se prelucrează în centre ca Dawrah, Kirkuk, Al Mawsil, Al Basrah, fie că se exportă prin conducte către porturile de la Marea Mediterană și anume Tărăbulus în Liban, Baniyas în Siria, Dörtöyl în Turcia și Al Faw la Golful Persic.

Cu aceste porturi, prin conducte sunt conectate zonele de extracție Kirkuk, Az Zubayr, Ar Rumaila.

În afară de industria de extracție și prelucrare a petrolului s-au dezvoltat și alte ramuri și subramuri printre care: siderurgică, industria construcțiilor de mașini (produse metalice de larg consum, mașini agricole); industria electronică și electrotehnică (aparatură radio, televizoare); industria chimică (produse chimice, îngrășăminte, fire sintetice); industria lemnului (lemn, cherestea, hârtie și cartoane); industria textilă (țesături din lână, bumbac, mătase naturală, fire artificiale și covoare); industria tutunului. Toate aceste ramuri industriale se concentrează în centrele Al Mawșil, Al Kut, Al Hillah. O întinsă distribuție spațială o are industria alimentară având în vedere ponderea unor culturi ca cerealele, plantele tehnice, legumele, fructele și sectorul animalier. Se industrializează și semiindustrializează produsele lor pentru piața internă și export în două centre: Baghdad și Al Mawșil.

Agricultura

Aproape jumătate din suprafața țării o dețin terenurile de cultură, pășunile și fânețele 9,2 %, iar pădurile 3,5 %. Rezultă și o întinsă suprafață nefolosită.

Culturile cerealiere și nu numai acestea sunt legate în mare măsură de irigații efectuate azi în sisteme, urmărindu-se evoluția lor spre a le avea în folosință cât mai mult. Aceste sisteme sunt dependente de regimul apelor celor două fluvii, dar și de calitatea apelor subterane, căutând să se atenuze sau evite în condițiile climei aride, salinizarea.

O atenție deosebită se dă acitivității de desecare a unor mlaștini, de recuperare a terenului pentru extinderea suprafeței agricole sau de construire a unor baraje de protecție sau acumulare cum sunt cele de la Kut pe Tigru și Ramadi pe Eufrat.

Dintre cereale, grâul ocupă suprafețe însemnate, iar producția în 1987 a fost de 722.000 t; îi urmează orezul cu o producție de 150.000 t, porumbul 36.000 t, meiul, sorgul.

Dintre plantele tehnice se cultivă trestia de zahăr cu o producție de 90.000 t, floarea soarelui (10.000 t), bumbacul, inul, apoi legumele și plantele citrice. Plantațiile de curmali se întâlnesc îndeosebi în Câmpia Mesopotamiei. Ele se asociază pe terenurile umectate cu întinse plantații de orez, culturi tehnice și viță de vie. În nord, nord-vestul Mesopotamiei se cultivă cereale (grâu, porumb), tutun, pomi fructiferi. Pe toată suprafața țării se practică păstoritul seminomad.

Se cresc bovine (8.700.000 capete, 1987), ovine (1.550.000 capete), bubaline, caprine, cămile, asini. Pe lângă păstoritul nomad și seminomad în nordul și nord-estul țării, adică în regiunea muntoasă, pe pășunile montane se practică creșterea transhumantă a animalelor.

Căile de comunicație, în jur la 30.000 km lungime, incluzând pe cele de pe uscat (10.000 km), căi ferate (peste 2400 km), fluviatile, maritime, aeriene sau pe cele speciale, acestea din urmă având o pondere destul de însemnată, asigură transportul întregii cantități de materii prime (petrol mai ales) spre centrele de prelucrare și spre orașele-porturi dintre care cele mai importante sunt Al Basrah, Amya, Khor, Umkisir.

Pentru traficul aerian sunt amenajate aeroporturile din orașele Baghdad și Al Basrah.

Comerțul exterior cu o valoare de 16,3 miliarde dolari (1983), din care exportul 9,7 miliarde dolari, iar importul 6,6 miliarde dolari a constituit un important mijloc de afirmare a potențialului economic al țării. Principalul produs al exportului îl constituie petrolul, apoi produse agricole (citrice, curmale), piei, importând o gamă variată de bunuri ale industriei constructoare de mașini, ale industriei chimice. Principalii parteneri sunt țările capitaliste dezvoltate.

Diferențieri regionale. Distribuția spațială a industriei, gradul de concentrare a populației și orașelor, precum și legăturile ce s-au realizat în procesul schimburilor de valori au individualizat la nivelul țării regiuni funcționale astfel :

Regiunea Centrală în care există orașul metropolă Baghdad, centru de maximă atracție cu o populație de 3.845.000 locuitori (1993), ceea ce înseamnă mai mult de un sfert din populația țării, cu funcții complexe (industriale, comerciale, financiare, de transport și culturale), demn de remarcat fiind minaretul Sămăria.

Principalele ramuri industriale sunt : electrotehnica, industria textilă, industria încălțăminteii, alimentară și o serie de activități artizanale tradiționale. Alte centre care se încadrează acestei regiuni, fiecare având o anumită importanță economico-socială sunt: Dawrah - petrochimie, Al Hillah, An Najaf și Karbala centre ale industriei textile.

Pe lângă întinse culturi de legume și fructe se practică și cultura cerealelor (orez), a plantelor tehnice (bumbac).

Regiunea nordică. Se impune prin exploatarea (circa $\frac{3}{4}$ din producția țării), dar și prelucrarea petrolului. În peisajul petrolier se disting câteva centre din care Al Mawşil (1.500.000 loc., 1980), Kirkuk (650.000 loc., 1980), Ain Zalah, Butmah sunt mai importante.

Economia petrolieră este completată de o serie de activități industriale printre care: industria construcțiilor de mașini, industria textilă, pielărie și încălțăminte, toate fiind polarizate îndeosebi în orașul Al Mawşil.

Producția agricolă se înscrie prin valențe ridicate în ceea ce privește cultura cerealelor (grâu, porumb, fructe), mai ales în Jazira și creșterea animalelor.

Regiunea sudică, cuprinzând sud-estul și sud-vestul, reprezintă un al doilea câmp petrolier al țării, suprapunându-se brațului Shatt al Arab într-o continuă extindere, prin colmatare în detrimentul ariei Golfului Persic.

Principalul oraș este portul Al Basrah (1.250.000 locuitori, 1980), important centru petrochimic al țării, al industriei construcțiilor de mașini, industriei alimentare.

Agricultura, în afară de cultura citricelor, a unor plante tehnice, orezului, viței de vie, este marcată și de creșterea nomadă și seminomadă a animalelor, iar spre deșert agricultura de oază, în care se extind plantațiile de curmali.

IRAN

Iranul, republică islamică, este situat în Asia de Sud-Vest având o dublă fațadă maritimă: la Marea Caspică și apoi la Golful Persic, Golful Oman, și Marea Arabiei. Suprafața sa este de 1.648.000 km².

Cadrul natural

Teritoriul acestei țări se înscrie în coordonatele fizico-geografice ale peisajului subtropical cu arbori, arbuști și tufe xerofile chiar și în regiunea montană, semideșerturi și deșerturi în podișul propriu-zis.

Caracterele peisajului sunt generate de bariera climatică pe care o prezintă cele două lanțuri de munți, Elburz (Ālborz) în nord, și Zagros-Mekran, în sud, față de masele de aer maritime ce se deplasează spre interior. Un fond general de accentuată uscăciune, cu oarecare influențe și în Iran, îl prezintă cele două deșerturi, al Arabiei și Karakum, cu care se învecinează. Variațiile temperaturii și precipitațiilor în timpul anului sunt foarte mari. În interior, valorile medii ale temperaturii, în luna ianuarie, sunt cuprinse între 0° și 10°, iar în luna iulie depășesc 30°. Verile sunt foarte uscate. Temperaturile pozitive tot anul se înregistrează pe litoralul sudic (peste 10° C în ianuarie).

În iulie cad sub 25 mm precipitații, fiind cunoscute secete prelungite. Cantități ridicate de ploaie, ce ajung până la 2000 mm anual, cad pe versantul nordic al M. Elburz. El este expus maselor de aer umed ce vin de deasupra Mării Caspice. Caracterul subtropical al ploilor este marcat de torențialitatea și de frecvența lor în anotimpurile de primăvară și iarnă. Influențele continentale favorizează uneori o puternică uscăciune, cu lipsă de ploi și creșteri substanțiale ale temperaturii - până la 40° C.

În condițiile de izolare climatică, partea centrală a Iranului adică podișul propriu-zis, reprezintă o regiune în totalitate endoreică. O serie de ape, cu obârșiile în zona muntoasă, nu reușesc să se verse în lacurile sau mlaștinile interioare decât rareori; ele se pierd în nisipurile deșerturilor sau în sărături. Lacurile la rândul lor, au o existență episodică mărimdu-și suprafața sau dispărând după cum anotimpul instalat este ploios sau uscat. Spre Golful Persic și Marea Arabiei, ca și spre Marea Caspică se îndreaptă o rețea hidrografică mult mai densă, cu debite ceva mai susținute expresie a influenței maritime din aceste părți. Nivelul apelor crește primăvara ca urmare a unei alimentări bogate din apa ploilor și din cea rezultată în urma topirii zăpezilor. În regiunile muntoase se găsesc și lacuri tectonice, cum este Urmia, lacuri de baraj natural, lacuri de retenție.

---

* dar mai ales toamna și iarna

Procentul de împădurire al Iranului este de circa 10,9 % din suprafața țării. Din acesta, o parte destul de însemnată revine crângurilor de stepă, pădurilor xerofile și tufișurilor cu Pistacia și Amygdalus.

În rest, apar suprafețe ocupate cu vegetația de stepă și deșert.

După caracterele proprii în Iran se disting următoarele peisaje regionale:

Peisajul deșertic și semideșertic. Se suprapune în cea mai mare parte deșerturilor centrale Dasht-e Kavir (deșertul Sărat) și Dasht-e-Lut, Jaz-e-Muriân și Humun-Sistan situate dincolo de culmile sud-estice ale munților Qohrud. La acestea se adaugă depresiunile sărăturoasă mlăștinoasă Hamun-e-Namakzar situată la granița cu Afganistanul.

Sunt în cea mai mare parte regiuni endoreice, cu lacuri sărate, mlaștini. Cunoscut un mare deficit de apă și o evaporare excesivă încât apar frecvent cruste de mineralizații. La schimbarea anotimpurilor iau naștere deseori furtuni cu puternice ploi torențiale. Regiunea primește sub 100 mm precipitații în timpul unui an, iar valorile termice medii chiar în luna ianuarie sunt peste 0 C. Covorul vegetal este format din ierburi și tufișuri cu Haloxylon, Tamarix, Calligonum; apoi dintr-o serie de specii efemere, cum este Carex phytodes. În număr mare apar speciile halofile: Salsola rigida, Salsola arbuscula ș.a.

Peisajul de păduri xerofile și de stepă montană. Este caracteristic treptei montane și podișurilor interioare. Ocupă o suprafață destul de mare, desfășurându-se la poalele dinspre depresiunile centrale ale Munților Iranului de Est, Alborz-Khorasan, Zagros. Acestea li se adaugă o serie de munți reziduali, în general izolați, golași, coline, depresiuni. O unitate legată de podișul propriu-zis, dar încadrată genetic la munții Zagros, o constituie depresiunea Rafsindjaan

Alungită pe direcția nord-vest sud-est depresiunea are un peisaj cu forme carstice, este lipsită de ape curgătoare, doar cu lacuri, mlaștini și multe sărături.

Peisajul munților marginali relativ împăduriți și al câmpiilor litorale. Munții se caracterizează prin altitudini care pe alocuri trec de 4000 m. În general, culmile aparțin cutărilor tinere alpine și au o direcție nord-vest sud-est sau vest-est. Ele se detașează printr-un grad de acoperire cu vegetație mai mare, o rețea mai deasă de apă curgătoare, îndeosebi pe versanții exteriori, o faună mai bogată (un număr de păsări, mamifere - ursul brun, cerbul, tigru, leopardul ș.a.).

Partea nordică a Iranului este dominată de culmile Munților Alborz. Acestea au o direcție vest-est, desfășurându-se aproape paralel. Vârful Damavand, munte vulcanic cu peste 5604 m, domină sistemul montan. Munții Alborz se termină abrupt spre câmpia de la Marea Caspică și prin întinse piemonturi spre sud. În nord, această regiune subtropicală, este mult mai umedă, primind peste 1600 mm precipitații anuale, împădurită cu stejar (*Quercus macranthera*, *Quercus castanaefolia*), fag

(*Fagus orientalis*) și carpen, păduri dezvoltate pe soluri brune și brun-roșcate de păduri ce trec dincolo de 2100 m altitudine. În sud sau spre sud-est regiunea este uscată, aridă (200-500 mm), cu culmi complet dezgolite și cu un accentuat proces de eroziune a solurilor. În partea superioară montană se află un etaj alpin dezvoltat.

Munții Alborz sunt continuați spre est de culmile Munților Khorasan, care ating 3211 m. Văile unor râuri (Kiziluzen, Atrak) au caracter de defilee mult adâncite.

Câmpia litorală din nordul M. Alborz este destul de extinsă, cu sectoare situate sub nivelul mării (- 22 m).

La granița cu Afganistanul se întind Munții Qayenat, ce se continuă spre sud, după o înșeuare largă, cu podișul Sarhad, până la Baluchistan. Sunt munți ce trec de 4000 m; cu toate acestea peisajul lor este marcat atât de păduri compacte, înlocuite deseori de tufișuri.

Partea sudică a Podișului Iran este flancată de un alt sistem alpin, și anume Munții Zagros-Mekran (Kurdistan, Zagros, Bakhtiyari, Farsistan, Makran). Au o direcție de desfășurare nord-vest-sud-est, iar culmile, în general paralele, sunt separate în bună parte de culoare depresionare longitudinale. Înălțimile lor depășesc 4000 m (Vf. Zard 4548 m). Ca și în sistemul muntos Alborz și aici se întâlnesc diferențieri bioclimatice. Sectorul vestic este mai umed (500-1000 mm precipitații anuale) comparativ cu cel estic sau cu lanțurile muntoase interioare. De aici, existența în vest a pădurilor. Câmpia litorală, în schimb, înregistrează temperaturi mari, îndeosebi vara, și ploi între 100-300 mm/an; reprezintă o fâșie îngustă din ce în ce mai uscată spre est, o câmpie joasă nisipoasă și mlăștinoasă (cea de la golfurile Persic și Oman).

Atât Munții Zagros, cât și Munții Mekran se termină pe alocuri, spre câmpia litorală, prin coline intens fragmentate pe direcția nord-sud.

Paralel cu Munții Zagros-Mekran, spre interior se desfășoară Munții Qohrud Kuhbadan. Și ei, uneori depășesc 4000 m înălțime. Sunt separați de depresiunile Rafsiandjan și Bampur, iar spre nord sunt încadrați de Dasht-e-Lut. În sudul Munților Qohrud se află depresiunea nisipoasă-sărătură endoreică Gavkhuni.

În general, sistemul muntos Zagros-Mekran-Qohrud este o regiune împădurită în extremitatea vestică cu păduri de *Quercus*, spre est asociațiile de pădure fiind înlocuite de cele xerofile de stepă montană și tufișuri, asociate cu crânguri.

Populația și rețeaua de orașe

Populația Iranului număra în anul 1993 peste 58 milioane locuitori din care 65,6 % persani, 16,8 % azerbairjeni, 9,1 % kurzi, 8 % gilaki, 4,3 % luri, 3,6% mazandarani, 2,2 % arabi, 1,5 % turkmeni, 0,5 % armeni.

Sporul natural este de 3,74 %, iar densitatea medie de 33,1 locuitori/kmp. Populația se concentrează diferit legat de favorabilitatea mediului natural, de existența unor centre polarizatoare (arii endodinamice) fie că este vorba de centre de exploatare sau prelucrare a unor resurse de subsol (ex. petrol), de căi de comunicație tradiționale.

Mobilitatea populației este legată în principal de deplasări către centrele urban-industriale, către litoral sau pentru găsirea unor noi pășuni în cadrul păstoritului transhumant.

În ceea ce privește structura pe vârste se constată dominarea grupei de 15-59 ani (51,1 %) urmată de grupa sub 15 ani (43,4 %). Populația ocupată are următoarea distribuție: 69 % industria și alte sectoare de activitate și 30 % în agricultură.

Orașele variate în ceea ce privește așezarea (localizarea), dimensiunea demografică, funcțiile sunt dispuse îndeosebi la periferie evitând regiunea interioară a podișului uscat al Iranului Central. Populația urbană deține 51,9 % din totalul populației țării.

Capitala Iranului este orașul Teheran cu 6,0 milioane locuitori (1993) un oraș cu multiple funcții și cu un trecut istoric complex. Al doilea ca mărime este orașul Mashhad peste 1 mil.loc. Esfahan cu peste 980.000 locuitori, apoi Tabriz, Shiraz, Ahwaz*, Abadan. Cele mai mari concentrări urbane se întâlnesc în regiunea Golfului Persic, Mării Caspice și la poalele interioare ale munților Zagros.

Economia

Spațiul acestei țări a constituit unul din leagănele civilizației omenirii dar și o regiune pe care au "tranzitat" multe direcții civilizatoare. Au apărut pe rând orașele: Susa, Sialk (lângă Kashan), Bobatana (Hamadan), Persepolis ș.a.

Șiturile orașelor se află în regiuni joase de câmpie sau depresiuni unele cu ziduri de apărare și forturi imediate. Ele își dezvoltau o economie proprie dar întrețineau legături apropiate pe linia schimburilor îndeosebi manufacturiere. Întotdeauna creșterea animalelor a reprezentat o preocupare de seamă a locuitorilor, acest sector, oferind importante materii prime activităților meșteșugărești (confeccionarea covoarelor, mătăsii, prelucrarea pieilor).

O serie de investigații în subsolul țării au pus în evidență existența unor bogate resurse de combustibili, minereuri feroase și neferoase, prețioase și rare.

---

* cu o populație cuprinsă între 580-980 mii loc.; alte orașe (Bakhtaran, Qom, Rast, Hamadon cu o populație cuprinsă între 200 și 600 mii locuitori.

În etape s-a trecut la valorificarea acestora, la apariția unor ramuri și subramuri industriale necesare prelucrării lor (industria de extracție și prelucrare a petrolului), siderurgia, metalurgia neferoasă ș.a.

I n d u s t r i a se impune prin cea petrolieră pentru care Iranul are foarte importante rezerve (6,6 miliarde tone). Producția de petrol în anul 1992 a fost de 156 milioane tone*. Zăcămintele exploatabile sunt concentrate în sud-vestul țării în regiunea de avanfosă a Munților Zagros.

În regiunea de la Golful Persic se detașează câteva centre de exploatare și anume: Agha Jari, Gach Sārān, Masjed Soleman, Naft Kel, Naft Safid.

Din platforma continentală petrolul se extrage la Khark.

Pe direcția Golful Persic (centrul Ahvaz)-Teheran există două conducte petroliere (Ham I.D.Blij, 1988) în lungul uneia aflându-se alte centre de extracție (ex. Qum). Alte conducte leagă centre de extracție (Agha Jari, Gach Saran) cu porturi (Khark și Bandar-e-Mah Shahr) sau centre de extracție cu rafinării ca de exemplul centrele Lali, Agha Jari cu Abadan.

Conducta Ahvaz-Teheran are peste 750 km.

Rafinăriile sunt localizate fie în regiunile de extracție (Abadan, Masjed, Soleman) fie în centrele de consum (Teheran, Tabriz, Esfahan).

Capacitatea rafinăriilor de petrol depășește 59 milioane tone (1987).

În afară de petrol Iranul are și foarte însemnate zăcămintele de gaze naturale pe care le transportă tot prin conducte spre centrele consumatoare sau prelucrătoare. O conductă traversează Iranul pe direcția sud-nord legând zăcămintele de la Agha Jari și Marun cu localitatea Astura de la Marea Caspică; alta unește centrul de exploatare Gach Saran cu Shiraz.

Pentru metalurgia feroasă și neferoasă Iranul dispune de minereuri de fier, cupru, crom, plumb, mangan, aur. Minereurile de fier sunt exploatate în centrele Shamsabad lângă Arak, Yazd, localitate situată în centrul Iranului, Bafg.

Cel mai important centru siderurgic este Esfahan cu o producție de oțel de peste 1,2 milioane tone.

Minereurile de plumb se găsesc răspândite în nord-vest, cele de cupru în centru, sud-est și nord.

Dintre centre amintim Kushk (plumb), Ravanaj (lângă Esfahan), Arak (aluminu). Cromul se exploatează lângă Mashhad în nord-est și lângă Annarak.

Industria construcțiilor de mașini este destul de diversificată realizând mașini, mașini-unelte, instrumente, instalații pentru întreaga economie națională; are un aport pe piața mondială în ceea ce privește asamblările unor mașini, utilaje etc.

---

* L'Etat du monde, 1992

Se remarcă drept centru important al acestei ramuri industriale Tabriz, apoi Teheran, Esfahan. Deosebit de dezvoltată este subramura mașinilor agricole.

În cadrul industriei chimice s-a dezvoltat petrochimia dar și alte ramuri (industria cauciucului, a maselor plastice, îngrășămintelor, farmaceutică). Principalele centre ale acestei ramuri sunt: Shiraz, Abadan, Khark.

Tradiționale sunt industria textilă (confecții, covoare) cu centre răspândite în mai toată țara (Mashhad, Yazd, Shiraz, Esfahan, Shahi, Tabriz, Hammdan, Chalus) și industria alimentară cu numeroase orașe specializate în prelucrarea cărnii, a legumelor și fructelor, obținerea zahărului și uleiului. S-au dezvoltat și alte ramuri industriale cum sunt: industria materialelor de construcții (ciment), a sticlei, lemnului, celulozei și hârtiei.

Există două importante concentrări industriale: de la Golful Persic de tip petrolier, cu centre de exploatare și prelucrare și cea din nord, acesteia alăturându-i-se și regiunea Mării Caspice de tip urban, complexă în care rolul principal îi revine capitalei, adică orașului Teheran.

A g r i c u l t u r a. Având în vedere complexitatea cadrului natural vom distinge: regiuni restrânse de cultură a cerealelor (grâu, orz), situate îndeosebi pe latura dinspre Marea Caspică, regiuni de cultură a bumbacului exclusiv pe baza irigațiilor aflate în bazinele râurilor Atrek, Karun, Dez ș.a. de cultură a plantelor tehnice (sfeclă, trestie, ricin). Importante sisteme de irigații sunt destinate și altor culturi practicându-se modelul qanatelor proprii regiunii.

Există preocupări pentru extinderea culturilor de curmale, plante citrice (portocale, lămâi) ca și a celor de măslină, legume.

Un important sector agricol îl constituie creșterea extensivă a animalelor îndeosebi a ovinelor (34 milioane capete), apoi a caprinelor (13 milioane), a bovinelor, bubalinelor, asinilor, cămilelor, îndeosebi prin păstoritul nomad și seminomad.

Căile de comunicații și transporturile

Există câteva "magistrale" rutiere care traversează Iranul de la nord la sud sau de la vest către est. Ele unesc cele mai importante centre ale țării astfel: Mashhad-Teheran-Tabriz în nord, Teheran-Esfahan-Pakistan sau Teheran-Isfahan-Shiraz-litoralul Golfului Persic (Abadan).

În ceea ce privește căile ferate, lungimea lor trece de 4900 km. Principalele axe feroviare sunt Teheran-Abadan, Teheran-Esfahan, Teheran-Mashhad.

Există și două importante conducte petroliere și una de gaze care traversează țara de la nord către sud unind capitala cu orașe-porturi specializate în traficul petrolier.

Se remarcă mai ales centrele-porturi Khark (tip petrolier), Abadan, Khorramshar. Există și două importante aeroporturi Teheran și Abadan.

C o m e r ț u l e x t e r i o r are în vedere un export de peste 20 miliarde dolari cu o pondere în comerțul mondial de 1,12 % (la export).

Exportă îndeosebi petrol, piei, fructe, bumbac și importă utilaje, mașini, produse farmaceutice, poligrafice etc.

Diferențieri regionale

Distribuția spațială a unor resurse de sol și subsol, existența unor centre urbane cu mare atracție și influență pe circa 120 km, cuantumul produselor schimbate au conturat câteva regiuni reprezentative astfel:

Regiunea Teheran - polarizată de însăși orașul Teheran, capitală a țării cu o industrie complexă, cu o agricultură de oază.

Orașul Teheran cu peste 5,7 milioane locuitori se impune prin funcții complexe (industrială, comercială, culturală), prin rolul de nod de comunicație, prin funcția de capitală.

Este specializat în industria construcțiilor de mașini (automobile, electrotehnică), în chimizarea petrolului, în industria materialelor de construcție, textile (țesături din bumbac, mătase, covoare). În aceeași regiune se include și orașul Esfahan situat într-o oază cu o populație de peste 980.000 locuitori. Reprezintă un important centru al industriei siderurgice.

Regiunea de la Marea Caspică are un puternic caracter agricol și de prelucrare a produselor acestui sector. Se cultivă orez, ceai, plante citrice, se cresc animale pe baza pășunilor. Dintre centrele urbane se remarcă : Rasht și Gorgan.

Regiunea din Sud se remarcă printr-o complexitate de activități legate de extracția și prelucrarea petrolului, prin culturile de orez, citrice și curmali.

Orașul Abadan, centru cu peste 300.000 locuitori, prin activitatea sa se situează pe primul loc urmându-l Shiraz centru al industriei chimice, Ahvaz, Khark.

Regiunea de est se înscrie prin resursele de subsol implicit industria de extracție și prelucrarea acestora în centre ca: Mashhad (circa 700.000 locuitori), Jarbat-i-Jam, Birjand, industria alimentară, textilă și o agricultură în care creșterea animalelor ocupă un loc important.

Regiunea de vest are resurse de subsol (petrol, minereuri neferoase), o agricultură complexă (cereale, plante tehnice, pomi fructiferi, creșterea animalelor) și centre reprezentative pentru Iran cum sunt : Tabriz (circa 600.000 locuitori), Kernanshah, Hamădan.

D. ASIA DE SUD

AFGANISTAN

Are o suprafață de 652.225 kmp. fiind situată în partea central - sudică a Asiei. Are ca vecini în nord Tadjikistanul, în sud și est Pakistanul, R.P.Chineză și India iar în vest Iranul. Este împărțit în 28 de provincii. Afganistanul este o punte între lumea mediteraneană, Asia Centrală și subcontinentul indian.

Cadrul natural

În limitele teritoriului țării se desprind două tipuri majore de peisaj și anume: peisajul montan alpin împădurit și peisajul podișurilor semideșertice și deșertice în cuprinsul cărora se desprinde ca o treaptă inferioară cea a deșerturilor și marilor culoare de vale.

Peisajul montan alpin împădurit al lanțului HinduKush se identifică cu partea centrală a țării un **altiplano** etajat care constituie osatura regiunii. Culmile principale au o desfășurare generală vest sud-vest est nord-est. În vest se întâlnesc Munții Paropamisus printre culmile cărora trec ape aparținând bazinelor hidrografice Tedjen (Hari-Rud) și Murgab. Printre aliniamentele muntoase principale se numără Safed - Koh ce depășește 3.900 m (3.954 m) înălțime iar în centrul complexul montan Koh-i Băbă (5.143 m).

În continuare, spre est, se află Munții Hindu Kush (peste 7.000 m înălțime) cu *ghoțari în jumătatea estică la fel de numeroși ca în Pamir și o bogată rețea de ape, cu păduri și pajiști întinse și o faună din care nu lipsesc tigrul, ursul, cerbul*. Se poate spune că Munții Hindu Kush reprezintă un important castel de ape, al căror potențial susținut în cursul superior le permite să traverseze regiuniile deșertice și să ajungă în lacurile sau ținuturile nisipoase interioare, iar Kabulul să ajungă în Indus.

Regiunea este împădurită foioasele și coniferele având o pondere însemnată. Există însă unele diferențieri în ceea ce privește etajarea, apropierea unor deșerturi (Karakum, Registan, ș.a.) influențând atât componența etajelor cât și altitudinea la care se găsesc. Astfel, în nord-estul muntos, cam până la 1.500 m altitudine, se întâlnesc asociații de stepă și tufișuri, cu : Festuca spadicea, Stipa Kirghisorum, la care se adaugă și alte specii. La altitudini mai mari apar păduri de stejar semperviriscen (Quercus balloot). Mai sus de 2.400 m până la 3.500 m predomină pădurile de conifere, în partea inferioară întâlnindu-se cedrul (Cedrus deodora) iar mai sus Pinus wallichiana, Picea smithiana. Dincolo de 4.000 m altitudine apare

vegetația subalpină și alpină, cu *Juniperus squamata*, *Rhododendron colletianum*, *Salix grisea*.

Peisajul podișurilor semideșertice și deșertice. Această treaptă de relief aproape că înconjoară regiunea centrală etajându-se la rândul-i în treapta depresiunilor și culoarelor de vale cu caracter endoreic. Reprezentativă în acest sens este regiunea endoreică Helmand - Kandahar în cuprinsul căreia se desprind ariile deșertice Mărgow și Registun.

În afara râului Helmad care își are izvoarele, ca și afluenții săi în regiunea muntoasă Koh-I-Baba celelalte râuri care pătrund în deșert se pierd în nisipuri, mlaștini și sărături, chiar la periferia regiunii. Lacurile Band-Amir, Ab-i-Istada, etc.), deși au suprafețe mari, își măresc sau micșorează arealul după cantitatea de ploaie căzută în zonă sau în regiunile muntoase. Posibilitățile reduse de valorificare a unor pânze subterane au influențat instalarea unui număr redus de așezări în această parte a Afganistanului. Cele mai numeroase așezări sunt dispuse la contactul muntelui cu deșertul, acolo unde există resurse de apă, un climat moderat, pășuni și fânețe pentru creșterea animalelor.

Spre nord, la granița cu URSS se găsește o altă unitate joasă de stepă semideșertică, spre Deșertul Karakum suprapusă culoarului Amu-Daria iar în nord-est Depresiunea (Câmpia) Jallalabad situată pe valea Kabul deschisă spre culoarul Indusului. În sud-vest se întâlnește un climat continental subtropical (afgano-iranian) (N.V.Pavlov, 1965). Aici cad 150 - 300 mm precipitații anuale cu maximum în luna martie.

Cantitatea medie lunară de precipitații (în mm) (Kabul)

I	F	M	A	M	I	I	A	S	O	N	D
26	21	110	15	2	2	2	0	0	1	15	29

Cele mai uscate luni sunt iulie și august. În regiunile joase, în aceste luni, temperatura urcă la 45° - 48° C (temperatura medie în luna iulie este de 30° C). Cea mai rece lună este ianuarie. În nord-est se întâlnește un climat rece (sud-turkmen), iar în centru un climat montan indohimalayan. Ocupând 57 % din teritoriul Afganistanului, pustiul are un covor vegetal specific : pe substratul nisipos; ca element caracteristic se întâlnește saxaulul (*Haloxylon persicum*), apoi *Aristida*, *Salsola*.

În condițiile bioclimatice amintite, în Afganistan s-au dezvoltat tipuri de soluri specifice cum sunt : seroziomurile, solurile castanii și solurile de deșert și

semideșert apoi soluri montane din care nu lipsesc : podzolurile, solurile de pajiști alpine și subalpine.

Populație și așezări

Diversitatea peisajului corespunde și unui mozaic antic și lingvistic. În anul 1994, populația era de 18.879.000 locuitori din care 52,3 % afghani (pashtani), 20,3 % todjici, 8,7 % uzbeki, 8,7 % kaharahi, turkmeni. Sporul natural este de 2,58 %. Având în vedere cadrul natural preponderent montan dar și deșertic mai puțin favorabil concentrării populației ca și unor condiții social-economice, populația s-a instalat îndeosebi în jumătatea estică și nordică concentrând circa 80 % din numărul total al populației țării și îndeosebi în orașe sau împrejurimile acestora. De aici și valorile densității foarte diferite pe un fond general scăzut. Densitatea medie este de 25 loc./kmp. Valori mari 100-300 loc./kmp se înregistrează în perimetrul orașului Kabul, sau al orașelor Kandahar, Mazar-i-Sharif, Heart. Sub 5 locuitori/kmp. se întâlnesc în regiunile deșertice și montane.

În ceea ce privește structura populației pe vârste predomină cea cuprinsă între 15-59 ani (50,7 %), sub 15 ani (45,4 %). Circa 57,2 % din populație este ocupată în agricultură și 42,8 % în industrie și alte sectoare.

Populația urbană cuprinde doar 22 % din totalul populației ceea ce înseamnă că majoritatea 78,0 % este populație rurală. Predomină orașele mici și mijlocii și doar unele, puține la număr trec de 100.000 locuitori : Kabul, Kandahar cu circa 200.000 locuitori, Herat, peste 160.000 locuitori, Banghlan peste 120.000 locuitori. Singurul oraș cu o populație de peste 1 milion locuitori este Kabul (1.424.000 locuitori, 1990). Pe lângă centrele urbane existente se întâlnesc numeroase localități cu o istorie faimoasă, astăzi decăzute, cu o arhitectură inegalabilă, dintre acestea mai importante sunt Balkh (antica Bactria). Ghazni (Ghazna) și Ghūr (L'Asie, CEI 1979).

Economia

Afganistanul face parte din grupul celor 42 de țări în curs de dezvoltare cu un produs național brut de 245 dolari pe locuitor și cu o structură a producției repartizată astfel : 69 % pentru agricultură, 14 % industrie, 17 % alte sectoare. În subsolul țării se găsesc importante rezerve de cărbune (huilă), gaze naturale, minereuri de fier, crom, aur, argint, sulf, sare.

I n d u s t r i a. Având preocupări timpurii în valorificarea (prelucrarea) unor materii prime locale în primul rând s-au dezvoltat ramuri tradiționale și anume industria ușoară și alimentară cu centre la Kandahar, Kabul, Banghlan.

Astfel *industria textilă*, având ca materie primă indigenă lâna are o mare răspândire. Întreprinderi ale industriei textile se întâlnesc la Kunduz, Pol-i-Khamari, Jalalabad, și în multe alte centre urbane și rurale sub forma unor mici ateliere meșteșugărești - artizanale.

Industria energetică are ca materie primă cărbunele exploatat în nord-estul țării în bazinul carbonifer Mazar-i-Sharif cu o producție de 160.000 t anual, a zăcămintelor de gaze extrase tot din regiunea nord, nord-estică Sheberghan și Mazār-i-Sharif. Producția de energie electrică a fost în anul 1987 de 1,2 mld.kWh.

Mineruri de fier, crom, cupru, aur, argint se găsesc în jumătatea estică a țării legat de structura eruptivă a unor regiuni cum este regiunea Anjuman din nord-est.

Producția *industriei chimice*, o altă ramură importantă a economiei este dominată de fabricarea îngrășămintelor azotoase, a materialelor plastice, coloranților.

Într-o serie de centre (Ghorī, Heart, Kandahar, Jabal-Uz-Seraj, Mazār-I-Sharif) este dezvoltată industria materialelor de construcție (ciment, prefabricate, var, sticlă).

Agricultura.

Principala activitate este creșterea nomadă a animalelor ale căror efective s-au redus considerabil în anii '80. Se cultivă grâu (20 % din suprafața arabilă), porumb, orez, orz, cartofi (pentru piața internă), vița de vie și pomi fructiferi (pentru export). Cultura macului face din Afganistan, după unele aprecieri, al doilea pol al drogurilor din Asia, după Myanmar. Creșterea animalelor asigură, prin pielele Karakul, o parte semnificativă a exporturilor. Principala zonă agricolă este în nord, câmpia piemontană nordică, din lungul fluviului Aru Daria.

PAKISTAN

Situat în nord-vestul subcontinentului indian, teritoriul pakistanez însumează o suprafață de 803.943 km². În partea sa sudică are o largă ieșire la Marea Arabiei, prin intermediul căreia realizează însemnate legături economice cu multe țări.

Numele oficial este Republica Islamică Pakistan; teritoriul său este divizat din punct de vedere administrativ în 4 provincii (Beluchistan, North West Frontier, Punjab, Sind).

Cadrul natural

Două tipuri de peisaj se detașează în spațiul acestei țări : *p e i s a j u l m o n t a n* și *p e i s a j u l d e c â m p i e*.

P e i s a j u l m o n t a n este specific munților : Suleiman, Makran, etc.

Munții Suleiman aparțin ariei alpine epigeosinclinale. Au o direcție de desfășurare nord-sud și sud-vest - nord-est, ținând până la valea râului Kurram. Partea nordică înregistrează înălțimi ce trec de 3.000 m, iar cea sudică sub 2.100 m, condiționând un covor arborescent și subalpin bogat. Partea sudică a sistemului Suleiman separă depresiunea deșertică și semideșertică Kharan de Câmpia semideșertică a Indusului. În depresiune se găsesc întinse suprafețe nisipoase, lacuri, sărături. Reprezintă o mare regiune endoreică. Aici se află unitatea lacustră Mashkel.

Munții Makran, o altă regiune muntoasă, se continuă spre est cu Munții Kirthar, ce înaintează până aproape de orașul Karachi. Între Marea Arabiei și munți se interpune o câmpie litorală, relativ îngustă.

De la valea Kunar-Kabul spre nord încep Munții Hindu Kush - Karakorun Himalaya, ale căror caractere alpine sunt exprimate foarte clar. Aparțin cutărilor mezo-alpine, având din punct de vedere fizico-geografic un impunător peisaj de mare altitudine. Reprezintă cea mai rece și cea mai umedă regiune a Pakistanului. Înregistrează temperaturi medii în multe luni sub 0°, precipitații bogate, ceea ce condiționează o dezvoltare largă a ghetarilor și firnului, a formelor de relief glaciare, a acumulărilor coluvio-proluviale și a vegetației alpine.

P e i s a j u l d e c â m p i e este caracteristic pentru Câmpia Indusului, care prezintă un compartiment nordic Punjab - și unul sudic mult mai coborât - Sind. Cel nordic, ce se continuă și în India, este ceva mai înalt, cu relief vălurit și climă destul de moderată spre nord și mai uscată spre sud. În compartimentul sudic apar mai multe suprafețe nisipoase și eluviale, străbătute de canale pentru irigații, dar și pentru regularizarea apelor din timpul inundațiilor, apoi sărături. Fluviul Indus își colectează

apele în principal din Munții Himalaya și Suleiman. Debitul său este mare, legat de alimentarea complexă a lui și a afluenților, cu creșteri la instalarea musonului și mai redus iarna. Afluenții principali ai Indusului sunt : Sutlej, apoi Răvi, Jhelum, Chenăb. Fluviul Indus se termină printr-o deltă restrânsă. Ca și Gangele ori Brahmaputra, fluviul aduce o mare cantitate de aluviuni, îndeosebi în timpul celor două creșteri de nivel, de vară și primăvară.

Populația și rețeaua de așezări urbane

În anul 1994, populația Pakistanului era de 136.645.000 locuitori, înregistrând un spor natural destul de mare 2,22 %. Din totalul populației 48,2 % sunt punjabi, 13,1 % pastuni ș.a.

Densitatea populației depășește 170 loc./kmp cu valori sporite în Punjab inclusiv aria orașului Karachi și destul de reduse în spațiul montan.

În ceea ce privește repartitia populației pe vârste predomină grupa 15-59 ani (48,1 %) urmată de cea cu vârsta sub 15 ani (45,2 %). De asemenea se remarcă ponderea populației ocupate în agricultură (51,6 %) urmându-i cea din industrie și alte sfere de activitate (48,4 %).

Circa 9 orașe au fiecare peste 100.000 locuitori, 3 fiind cu gradul de metropolă (Karachi, 5,2 milioane locuitori; Lahore, 2,9 milioane de locuitori și Faisalabad, 1,1 mil. locuitori). Alte orașe cu funcții complexe sunt : Multan (722.000 loc.), Rawalpindi (cca. 800.000 locuitori) unele din ele sunt situate în Punjab deci în jumătatea nordică a țării (Lahore, Rawalpindi, Peshawar (cca.600.000 locuitori), altele în lungul Indusului mijlociu și inferior (Multan, Sukkur, Karachi, Haidarabad, 750.000 locuitori).

Economia

O activitate economică s-a înfiripat din cele mai vechi timpuri remarcându-se existența chiar a unor orașe Mohenjo-Daro, Harappa (mileniul 2 B.C.) construite cu multă grijă arhitecturală. Dacă activitățile industriale erau încă embrionare de tip meșteșugăresc, agricultura înregistra o însemnată ascensiune dezvoltându-se atât prin amploarea irigațiilor cât și a unor noi culturi introduse.

În 1947, India britanică se divizează în Uniunea Indiană cu populație majoritară hindusă și Pakistanul cu populație majoritară musulmană. În 1956 se proclamă Republica Islamică Pakistan iar Pakistanul de Est devine independent în 1971, numindu-se Republica Bangladesh.

Alături de ramurile tradiționale (prelucrarea bumbacului și iutei) au apărut ramuri noi cum sunt : construcțiile de mașini, industria chimică, s-au multiplicat ramurile industriei textile.

Industria

Având în vedere ponderea suprafeței ocupate cu bumbac s-a dezvoltat precumpănitor industria de prelucrare a acestuia asociată unor ramuri cum sunt : industria chimică (a coloranților și vopselelor), industria construcțiilor de mașini textile care cooperează în sistemul acestei ramuri.

Există unele resurse de cărbune, uilă și lignit, ce se extrag din bazine carbonifere situate în jumătatea nordică a țării cu centrul Quetta și lângă Rawalpindi. Zăcămintele de petrol situate de asemenea în jumătatea nordică sunt în centrele Khaur, Dhulian și rafinate la Morgah.

Se importă petrol ce se prelucurează de data aceasta în portul Karachi (capacitatea de prelucrare depășind 1.500.000 tone anual).

Gazele naturale se extrag în centrele situate în culoarul Indusului din care mai importante sunt : Sui, Mari, Zin, Uch, Khandkot. Ele sunt transportate prin conducte către Karachi, Islamabad, Faisalabad, Multan. O bună cantitate de energie se obține din hidrocentralele (ex. Tarbela, 2.100 MW) și centralele atomo-electrice (Karachi).

S-a dezvoltat industria construcțiilor de mașini cu deosebire cea electrotehnică, textilă, de producere a autovehiculelor. Principalele centre sunt Karachi, Lahore, Rwalpindi.

Și industria chimică a cunoscut o susținută ascensiune remarcându-se în mod deosebit prin obținerea acidului sulfuric, sodei caustice, îngrășămintelor azotoase. Se remarcă în realizarea produselor chimice Karachi și Lahore.

O ramură tradițională, aceea de prelucrare a bumbacului a cunoscut o amplă dezvoltare și modernizare remarcându-se în mod special orașul Karachi, apoi Faisalabad, Multan, Rahimyar, Khan. Tradiționale sunt și subramurile de prelucrare a iutei, a lânei ca și aceea a pielăriei, orașele Lahore, Multan, Hyderabad ocupând un loc important.

Orașul Karachi concentrează aproape 50 % din producția industrială a țării constituindu-se într-un pol industrial reprezentativ pentru Asia de Sud.

Agricultura

Ramură de bază a economiei antrenează peste 50 % din populația activă și contribuie cu $\frac{1}{4}$ la P.N.B. S-au extins suprafețele irigate (mai mult de jumătate din terenurile cultivate sunt irigate) datorită unor lucrări hidroenergetice pe Indus și afluenți având în vedere ponderea mare (peste 60 %) a suprafețelor neproductive.

Predomină cultura grâului (15,1 mil.tone - 1994) urmată de aceea a orezului (5,5 mil. tone - 1994), meiului, sorgului.

Dintre plantele tehnice se remarcă ponderea suprafeței cultivate cu bumbac (1.584 mii tone -1994, cultivat încă din antichitate - locul 4 pe glob) și trestie de zahăr; se mai cultivă plante leguminoase, citrice, curmali.

Trestia de zahăr (44,4 mil. tone, 1994) este cultivată mai ales în regiunea nordică (Pundjab) cultura extinzându-se și în nord-vestul Indiei.

Dintre animale se cresc bovine (18,1 milioane), bubaline (18,5 milioane ocupând locul al III- lea pe glob), cabaline, ovine (29,0 mil.), asini, cămile.

Căile de comunicație și transporturile

Lungimea rețelei feroviare depășește 8.800 km iar a celei rutiere 50.000 km (27.000 asfaltate). Traficul maritim este realizat prin portul Karachi unde există și unul din aeroporturile țării alături de Lahore, Rawalpindi.

Comerțul exterior

În anul 1987, volumul comerțului exterior reprezenta 3,3 miliarde export și 5,3 miliarde la import. Se exportă produse textile (37,4 %), bumbac 14,2 %, confecții și tricotaje 13,7 %, orez 8 %, ș.a. Importă produse chimice 15,1 %, petrol 7,9 %, autovehicule 5,7 %. Printre principalii parteneri în comerțul exterior al Pakistanului se numără S.U.A., Japonia, Arabia Saudită, Germania, Marea Britanie.

Deosebiri regionale

<p>Regiunea de Nord - Vest</p>	<ul style="list-style-type: none"> - resurse : petrol, sare, cărbune - orașe : Peshavar, Lahore, Rawalpindi, Islamabad - cultura grâului, meiului - căi de comunicație spre Kabul prin pasul Khyber
<p>Regiunea Baluchistan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - creșterea nomadă și seminomadă a animalelor - puține terenuri cultivate aproape complet irigate (irigare prin sistemul Karez) - centre : Quetta (funcție industrială, funcție comercială)
<p>Regiunea Punjab</p>	<ul style="list-style-type: none"> - industrie prelucrătoare (a bumbacului) - în doăb (regiunea subhimalayană) - culturi de grâu pe irigații, creșterea animalelor - sudul Punjabului - irigații, cultura bumbacului, grâu, trestie de zahăr - centre : Lahore (2,5 milioane locuitori), Faisalabad (circa 1,1 mil.locuitori) Multan (circa 750.000 locuitori) funcții industriale, comerciale
<p>Regiunea Sind</p>	<ul style="list-style-type: none"> - jumătatea sudică a Pakistanului - principala regiune industrială a țării - agricultură pe irigații : bumbac, cereale (baraje pe Indus) - centre : Karachi (situat în apropierea deltei Indusului) <ul style="list-style-type: none"> - dă 50 % din producția industrială a țării (industria construcțiilor de mașini, industria chimică, industria textilă) - funcții : comercială, de transport, culturală Hyderabad (situat în nordul deltei pe Indus) - funcții complexe

INDIA

India are o suprafață de 3.287.590 km², fiind situată în partea sudică a Asiei. Împreună cu Bangladesh, Nepal, Bhutan, cuprinde zona formată din podișul Hindustan, încadrat de Golful Bengal și Marea Arabiei, câmpia aluvială indo-gangetică și regiunea montană himalayană. Numele oficial este Uniunea Indiană, iar teritoriul său este divizat din punct de vedere administrativ în 22 state federale și 9 teritorii autonome.

Cadrul natural

India prezintă patru mari tipuri de peisaj regional și anume : peisajul savanelor (neosavanelor) și pădurilor tropicale fără frunze în perioada uscată a anului și tufişurilor din aria podișului propriu-zis; peisajul etajat al pădurilor montane din nord; peisajul savanelor și pădurilor tropicale din aria montană vestică și peisajul deșertului din nord-vest.

Aceste peisaje pot fi încadrate, din punctul de vedere al modificărilor, în peisaje supuse intens activității antropice și peisaje care s-au păstrat în mare măsură în stare naturală (ex. în Himalaya, Karakorum).

Peisajul savanelor (neosavanelor, în general), pășunilor tropicale fără frunze în perioada uscată a anului și tufişurilor din aria podișului propriu-zis. Înregistrează importante modificări ce au fost condiționate de caracterul cadrului natural, al resurselor acestor locuri. Aceste elemente au constituit premise ale unor activități umane relativ timpurii generând treptat peisajele antropice. Așa au apărut savanele antropice, savanele secundare semiaride, irigate; într-un cuvânt neosavanele, cu un alt regim hidric, radiativ, etc. În unele dintre acestea se practică o serie de culturi agricole, cum sunt : cultura orezului, bumbacului, iutei. Acest tip de peisaj caracterizează partea centrală a Industanului, inclusiv Gații de Est.

Gații de Est, mai fragmentați decât cei vestici, reprezintă, de asemenea, o ridicare a soclului Podișului Deccan. Spre nord, ei apar fie sub forma unor culmi paralele, de exemplu Velikonda și Nallamalai (peste 1.000 m altitudine), fie sub forma unor masive izolate. Podișul Chota-Nagpur prezintă atât fragmente ale unei suprafețe de eroziune de peste 1.000 m altitudine, dezvoltată în cadrul unei plăci bazaltice, precum și o suprafață interioară de 600 m (P. Birot, 1970).

În același peisaj de savană și păduri cu frunze caduce se înscriu și Munții Satpura (1.356 m) și Vindhia (peste 800 m). Sunt separați de grabene paralele, Narbadha și Tapti. De sub cuvertura bazaltică, în aceste grabene apar seriile de

Vindhia și Gondwana (cuarțite, etc.) larg ondulate, care spre nord au dat naștere cuestelor, fragmentate de o importantă rețea hidrografică.

Podișul Malv a situat la nord de Munții Vindhia, este un podiș vulcanic. Împreună cu alte unități situate în sudul culoarului Narbada, aparține tipului de magmatism al scuturilor, caracterizat prin efuziuni sub forma unor cuverturi cretacice-eocene (idem bazaltele din vestul Australiei). Se continuă spre nord-vest cu Munții Aravali, un pediment acoperit cu pășuni.

Podișul Deccan în general se înscrie cu un peisaj ce se diferențiază, în funcție de expunerea marilor sisteme orografice limitrofe în peisajul cu păduri tropicale fără frunze în perioada uscată a anului și cu tufişuri în peisajul cu savane și păduri cu frunze căzătoare de teck, acacia, etc. pe coasta Coromandel și în interior, datorită climei din ce în ce mai uscate.

Peisajul de pădure tropicală umedă și savană, intens modificat în urma cultivării cu diferite plante din extremitatea nordică a Peninsulei India. Corespunde în mare parte bazinului inferior al fluviului Gange, inclusiv conului deltaic, precum și părții joase himalayene și regiunii Punjab. Regiunea înregistrează peste 3.000 mm precipitații anuale ajungând până la 10.000 mm. Necunoscând înghețul, aici se dezvoltă nenumărate specii de plante cu frunze totdeauna verzi. Temperaturile în lunile extreme sunt cuprinse într 20° - 28°. Se întâlnește cea mai densă rețea de ape, canale, lacuri, etc. În regiunea Punjab predomină deflația pe suprafețe interfluviale, cu o intensă eroziune a solurilor, sărăturarea, depunerile eoliene și aluviale, mai ales în șesurile unde savana a fost înlocuită. Dealtfel, în Punjab se întâlnește 1/5 din terenurile sărăturoase ale Indiei. Tot aici se irigă aproximativ 50 % din suprafață, folosindu-se apa din fântâni, foraje. Se practică așa-numita agricultură de oază. Pădurile rare ale savanei inițiale, care se mai întâlnesc destul de rar, sunt alcătuite din Acacia arabica, Dalbergia, ș.a.

Peisajul deșertului. În nord-vestul Indiei se dezvoltă peisajul specific pustiului, cu ierburi și tufişuri Caltotropis, Crotalaria. Folosirea irigațiilor în această parte creează în multe locuri, un "peisaj de oază" ce ocupă o suprafață de circa 1 % din pustiul. Cea mai mare parte a pustiului este ocupată însă de "pășuni", nisipuri, takâre, solonceacuri.

Câmpia Indusului, care se suprapune în bună parte peisajului de accentuată uscăciune prin treaptă sa estică mai înaltă, prezintă din punct de vedere fizico-geografic unele diferențieri. Astfel, pe teritoriul Indiei se înscriu două tipuri de peisaj și anume: un pustiul tipic, pustiul Thar, cu nisipuri fixate prin culturi, dar și cu dune mișcătoare (vântul înregistrează în perioada musonilor peste 20 m/sec. dând naștere furtunilor de praf) cu plante psamofile Alhagi, Tamarix și tufişuri alcătuite din Callotropis, Cammophora ș.a., iar mai spre sud o regiune mai puțin nisipoasă dar cu mari suprafețe sărăturoase, lipsită de o rețea hidrografică și presărată cu martori de

eroziune. Apar câteva ape, ce își au obârșiile în Munții Himalaya și care reușesc să pătrundă pe o oarecare distanță în deșert, unde se pierd datorită uscăciunii.

Peisajul pădurilor tropicale și savanelor din vestul platformei străvechi a Podișului Deccan. Acesta reprezintă o veche peneplenă dezvoltată în cea mai mare parte pe structură precambiană la zi. Mișcările tectonice mai noi au înălțat unele compartimente și au coborât altele, încât cele mai mari altitudini se găsesc la sud și sud-vest (Munții Cardamon - 2695 m). În rest, altitudinile se mențin sub 1000 m. Există o asimetrie pronunțată a cumpenei de apă între partea vestică și estică, cumpănă ce este mult deplasată spre vest, spre Gații Occidentali. De aceea, din această parte pornesc o serie de interfluvii cu direcția NV-SE, ce se desfășoară pe sute de kilometri, separând văile, largi culoare ale râurilor Narbhadha, Godvari, Krishna.

Partea vestică a Podișului Deccan și Gații de Vest reprezintă o peneplenă tipică cu înclinare spre nord-vest. Această peneplenă se dezvoltă îndeosebi în Podișul Mysore (P. Birot, 1970). Spre vest ea apare înălțată, uneori sub formă de horsturi și inselberguri, formând Gații de Vest. Ridicarea marginală s-a produs în perioada postcretacică. Predomină eroziunea regresivă din partea apelor care se varsă în Marea Arabiei. Spre sud, înălțimile apar sub forma unor "horsturi" separate de arii depresionare. Este deci o regiune intens fragmentată prin abrupturi de falii. Spre sud-est, această regiune de horsturi evoluează spre pediplena Guddalore. Expus maselor umede musonice, versantul vestic al Gaților Occidentali înregistrează o amplă dezvoltare a pădurilor umede.

Peisajul pădurilor montane. Se întâlnește ca specific în regiunea munților Himalaya și Karakorum, unde intervenție omului în peisaj este redusă. În acest cadru natural se înscrie și regiunea piemontană Siwalik, regiune cu altitudini de peste 1000 m, o puternică fragmentare a reliefului, o climă umedă, păduri (astăzi în multe locuri defrișate) și soluri maronii. Se practică intens pășunatul, munții cu altitudini până la 4500 m aparținând peisajului montan. Apar puternic fragmentate îndeosebi pantele sudice. Sunt formații din calcare, gresii, nisipuri, conglomerate și în mică măsură din granite. În legătură cu geneza sistemului himalayan reținem două ipoteze, care susțin, una, natura geosinclinală a acestuia când sub presiunea plăcilor vecine s-a format întinsul lanț orografic și o alta în care munții nu sunt de natură geosinclinală ci existența lor se datorește încălecrii plăcii indiene cu cea asiatică îngroșând crusta sialică. Au o climă umedă, păduri de foioase, de conifere, soluri brune și podzoluri.

Dincolo de 4500 - 7000 m se desfășoară peisajul munților înalți formați din roci sedimentare, eruptive etc. Aici apar procese intense nivo-glaciare; se întâlnesc suprafețe întinse cu zăpezi perene. Au o largă răspândire stepele montane.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1994 India avea 918.570.000 locuitori ocupând locul al doilea în ierarhia mondială după China.

Trăiesc peste 150 etnii iar în funcție de limbă se disting 28,1 % hindi, 8,2 % telugu, 8,1 % bengali, 7,6 % marathi, 6,9 % tamili, urdu, gujarati, punjabi, assamezi.

Sporul natural se ridică la 2,03 % (19,4 ‰). În ceea ce privește structura pe vârste predomină grupa de 15-59 ani (54,0 %), urmată de cea sub 15 ani (39,5 %).

Proiecția demografică pentru anul 2000 apreciază numărul populației la 964.072.000 locuitori. Multitudinea condițiilor naturale și în primul rând a resurselor au generat treptat o creștere substanțială a populației, apariția unor institute, orașe, nuclee de atracție a populației și deci o anume concentrare a acesteia.

Cea mai importantă concentrare se găsește în Câmpia Gangelui, care împreună cu cele din câmpiile Malabar și Coromandel cuprind 50 % din populația țării; aici densitatea medie a populației depășește 500 locuitori/kmp sau chiar 1000 locuitori/kmp cum este cazul regiunii Bengaliala și alte câteva perimetre din Câmpia Gange; la fel și în nord-vest în limitele statului Kerala.

Față de densitatea medie a populației 279,4 locuitori/kmp o densitate mare în general există și în regiuni cu valori destul de reduse; este vorba de Rājasthān și Gujārāt unde densitatea scade sub 40 locuitori/kmp. Majoritatea populației se concentrează în lungul principalelor culoare de vale (Gange, Narbada) în delte - aproape întreaga Câmpie Coromandel, în depresiuni.

Există regiuni (arii) spre care se îndreaptă populația definitiv sau temporar; sunt ariile de convergență (endoclimatice). Sunt însă și regiuni din care populația pleacă (arii de divergență - exodinamice).

Există câteva state din care populația pleacă : Rājasthān, Pundjab, Bihoer îndreptându-se spre altele cu un apreciat potențial industrial sau agricol cum sunt : Madhya Pradesh, Mahārāstra, Haryana, Orissa, Bengalul de Vest în care se găsesc importante metropole : Calcutta, Mumbai (Bombay) Delhi ca și o serie de alte centre de atracție a populației.

În ceea ce privește populația ocupată circa 67,8 % aparține domeniului agricol iar restul de 32,2 % industriei și altor sectoare.

Pe medii populația urbană ocupă 27 % (1990) în creștere față de anul 1976 (22 %).

Rețeaua de așezări este bine reprezentată pe teritoriul țării. Orașele se deosebesc unele de altele fie sub raportul apariției, fie sub cel al numărului de locuitori, funcțiilor, proiecțiilor demografice etc.

Sunt centre urbane care au apărut în antichitate, altele în feudalism, în epoca modernă sau spre timpurile noastre. După numărul de locuitori centrele urbane sunt grupate în orașe de categoria I (cu peste 100000 locuitori), de categoria a II-a (50000 - 100000 locuitori) și a III-a (20000 - 50000 locuitori).

Există 8 orașe cu peste 1 milion de locuitori și anume : peste 5.000.000 locuitori Calcutta, Bombay, Delhi și Madras, între 1 și 5 milioane Lahore, Jaipur, Agra, Kanpur, Varanasi, Indore, Ahmedabad, Bhopal, Jabalpur, Jamshedpur, Surat, Nagpur, Poona, Hyderabad, Vishakhapatnam, Bangalore, Coimbatore, Tiruchirpalli, Madurai.

În ceea ce privește funcționalitatea se remarcă existența orașelor cu funcții complexe : Calcutta, Bombay, Delhi, cu funcții industriale, Bhilai, Nagpur, Udaipur, cu funcții industriale-comerciale și de transport - Mandras.

Există o importantă axă urbană dar și urban-industrială între Delhi și Calcutta o veche cale comercială grupând orașe ca : Delhi, Lucknow, Kanpur, Patna, Agra, Allahabad, Varanasi ș.a.

Alte grupări urbane reprezentative sunt Bombay, bazinul carbonifer Damodar.

Satele, peste 560000, sunt grupate în cea mai mare parte în lungul marilor artere fluviatile în general sau în regiunile de câmpie.

Economia

Odată cu organizarea vieții, mai întâi rurale și apoi a celei urbane au apărut și o multitudine de preocupări economice.

Mai întâi și-a spus cuvântul agricultura asociată încă de la început cu irigațiile necesare culturii orezului, grâului, trestiei de zahăr și celorlalte plante; s-au dezvoltat treptat meșteșugurile care realizau mai ales produse pentru nevoile proprii dar și pentru schimburi mai apropiate sau mai depărtate. În acest sens porturile au jucat un rol important dar și o serie de alte centre aflate pe drumul caravanelor (drumul mătăsii).

Secolul al XVI-lea a impulsionat activitatea meșteșugărească îndeosebi aceea de prelucrare a bumbacului iar după intrarea în Imperiul colonial britanic se dezvoltă mai ales industria extractivă. Se extinde suprafața ocupată cu culturi de iută și bumbac, se mărește infrastructura transportului de toate genurile.

O nouă etapă în dezvoltarea generală a Indiei începe odată cu obținerea independenței (1947).

I n d u s t r i a . A avut ca premise de dezvoltare două componente și anume : cantități suficiente de resurse și mână de lucru deosebit de numeroasă; mai mult decât atât în realizarea unor produse a existat chiar o tradiție și o specializare încât produse obținute aveau o apreciere unanimă pe piața de desfacere internațională.

Industria energetică se bazează în principal pe rezervele de cărbuni (hulă, lignit, cărbune brun) care în anul 1993 erau de 28 miliarde tone producția ridicându-se la cca 250 milioane tone. Principalul bazin carbonifer este Damodar cu centrele Raniganj, Bokaro, Ramgarh, Jharia. În statele Punjab și Assam se exploatează lignitul. Alte bazine carbonifere se găsesc în statele : Uttar Pradesh, Madhya Pradesh, Andra Pradesh.

Rezervele de petrol se ridică la 471 milioane tone și se găsesc în statele Assam, Gujărat și Punjab ca și în platforma continentală din apropierea orașului Bombay. Rafinăriile se găsesc amplasate fie în apropierea punctelor de exploatare (Bombay-Trombay, Baroda) fie în mari centre consumatoare (Mandras). Alte centre cu rafinării de petrol sunt : Cochin, Haldia, Barauni, Digboi, acesta din urmă fiind legat printr-o conductă de Barauni.

Mai mult de jumătate din energia electrică este de origine termică la care se adaugă cea hidroelectrică și nucleară (1230 MW). Producția de energie electrică a fost în anul 1992 de 301 miliarde kWh. Centralele atomice se găsesc instalate în Rajasthan și Kalpakkan (lângă Madras) în legătură cu zăcămintele de uraniu de aici.

Metalurgia feroasă a început să ființeze prin centrul Jamshedpur având la dispoziție importante materii prime (minereuri de fier, mangan, cromite, hulă cocsificabilă). Minereurile de fier se exploatează la Singhbhum (Chota Nagpur), în sudul Indiei etc. Principalele complexe siderurgice se găsesc la Bhilai, Rourkela, Durgapur, Bokaro, Jamshdpur, Asansol). Producția de oțel în 1993 a fost 18,1 milioane tone.

S-a dezvoltat în aceeași măsură metalurgia neferoasă în principal industria cuprului, plumbului, zincului având în subsolul Podișului Deccan un rezervor imens.

Minereurile de cupru se extrag la Singhbhum (Bihar), Darib (Rajasthan), cele de plumb și zinc la Zavar (Rajasthan și Alwraye).

Pentru obținerea plumbului s-au specializat uzinele de la Tundoo din satul Bihar.

Aluminiul ce se obține din bauxită în centrele Mettur, Korba, Alupuram înregistrează o producție de peste 200.000 tone.

Foarte diversificată este *industria construcțiilor de mașini*. Se obține astfel material rulant (Chiharanjan, Madras, Perambur, Varanasi), automobile (Bombay, Calcutta, Bangalore), mașini-unelte, produse electrotehnice, electronice (Delhi, Varanasi, Calcutta, Jamshedpur, Chittaranjan, Agra), mașini pentru industria carboniferă și siderurgică în regiunea Chota Năgpur.

Industria chimică a cunoscut o dezvoltare importantă în ceea ce privește diversificarea dar și valorile producției. În principal s-a dezvoltat subramura petrochimiei furnizoare de îngrășăminte (azotoase), produse sintetice, coloranți și taninuri. Centre importante ale acestei ramuri sunt : Rourkela, Sindri, Trombay, Korba, Baroda, Vishakhapatam.

Ramură industrială cu tradiție în economia țării o constituie industria textilă specializată îndeosebi în prelucrarea bumbacului este Bombay apoi Ahmedabad, Coimbatore iar în prelucrarea iutei Calcutta.

Regiunile industriale. Asocierea spațială a unor importante centre industriale legate fie de procesul de extracție fie de cel de prelucrare a generat câteva regiuni industriale majore și regiuni industriale secundare (Harm J de Blij, Petter O. Muller, 1988).

Regiunile industriale majore

Calcutta centru principal al regiuni industriale estice în statele Bihar și Bengal. Aici sunt prezente industrii de tip urban și portuar în care prelucrarea iutei joacă rol dominant dar și cea a bumbacului asociate industriei chimice, utilajului textil.

S-a dezvoltat producția de echipament de transport având în vedere traficul fluvial și maritim din această parte. Regiunea se leagă de cea carbonifer-siderurgică Chota - Nagpur din apropiere cu resurse energetice, minereuri feroase și neferoase cu importante centre ale industriei construcțiilor de mașini, industria chimică (Sindri). În regiunea Calcutta sunt câteva centre cu funcție exclusiv industrială care conturează și mai mult ierarhia regiunii; este vorba de Durgapur, Rourkela și Bocaro.

Regiunea Sudică. Se află situată în sud-estul Indiei concentrând câteva centre reprezentative : coridorul Madras - Bangalor și Madras - Madurai, specializate în industria produselor textile pe baza prelucrării bumbacului, industria pielăriei.

Regiunile Vestice. Prima cuprinde în principal regiunea Bombay detașată prin construcțiile de mașini (electronică, electrotehnică, optice, echipament de transport); petrochimie, prelucrarea bumbacului.

Alte câteva centre sunt cuprinse în această regiune și anume : Poona, Trombay.

Cealaltă regiune vestică se dezvoltă în jurul orașului Ahmedabad centru reprezentativ al industriei textile dar și de extracție a gazelor cu centre importante cum sunt : Broach, Baroda, Surat, Cambay ș.a.

Regiunea industrială secundară central-estică asociază funcțiile industriale ale unor centre (Vijayawada, Kakinada, Vishakhapatam) printre care cea siderurgică, a construcțiilor de nave, petrochimică, de prelucrare a diamantelor cu cele de transport și comerciale, portuare.

Regiunea industrială secundară centrală reprezentativă pentru industria extractivă (cărbune, bauxită, mangan, fier) cu centrul Nagpur.

Regiunea industrială secundară centrală cu pondere însemnată a industriei textile și centrul Indore.

Regiunea industrială secundară nord-vestică specializată în industria construcțiilor de mașini destinate ramurilor textilă și alimentară, pielăriei și încălțămintei, celulozei și hârtiei. Se remarcă în mod deosebit orașul Delhi ca și orașele Agra, Aligarh, Saharanpur, Jaipur.

Alte câteva regiuni industriale se întâlnesc în nordul Indiei remarcându-se prin industria textilă, petrochimică cum este cea din nord-est cu centrul Digboi etc.

Agricultura

Având în vedere cadrul natural extrem de complex și mai ales condițiile climatice, agricultura se caracterizează prin predominarea cerealelor (grâu, porumb, orez, mei, sorg), a plantelor tehnice (trestie de zahăr, bumbac, iută, floarea-soarelui) și leguminoase.

O serie de măsuri având în vedere în principal sistemele de irigații au determinat pe alocuri obținerea a două sau mai multe culturi pe an.

Există trei tipuri de agricultură : itinerantă, ce se practică în Assam și Orissa; de subzistență pe terenuri irigate și neirigate pe care se practică tehnici diverse : **Kharif** cu recoltare toamna și **rabi** cu recoltare primăvara; agricultura comercială privește plantațiile de cauciuc, bumbac, iută.

Cerealele (mai mult de 200 mil.tone/an în anii '90) și leguminoasele (pentru boabe, locul I pe glob) se cultivă pe 75 % din totalul suprafeței cultivate.

Orezul ocupă mari întinderi în Câmpia Gangelui, Câmpia Malabar și Câmpia Coromandel

Se produc anual mai mult de 110 milioane tone orez (117,6 mil.tone - 1994, locul al doilea pe glob). Grâul se cultivă în Punjab și Uttar Pradesh cu o producție în 1994 de 57,8 milioane tone.

Trestia de zahăr ocupă importante suprafețe în Uttar Pradesh realizând o producție de 231 milioane tone (1994 - locul al doilea pe glob). Arborele de cauciuc (485000 t cauciuc natural, 1994) se află îndeosebi în plantațiile din sud-vestul Indiei. Iuta cu o producție anuală de 1,22 milioane tone (1994 - locul I pe plan mondial) se cultivă în hinterlandul Calcuttei iar bumbacul (2,3 mil.tone - 1994, locul 3 pe glob) în hinterlandul orașului Bombay.

Se mai cultivă arahide (8,2 mil.tone - 1994, locul 1 pe glob), ceai în regiunea Assam (720000 tone - 1994, locul întâi pe glob), citrice, bananieri, cocotieri.

În 1994 sectorul animalier în India dispunea de 193 milioane bovine (locul întâi pe glob), 78,8 milioane bubaline (locul 1 pe glob), 49,8 milioane ovine, porcine, caprine (118,3 milioane - locul 1 pe glob), cabaline, asini, cămile.

Din cele de mai sus rezultă următoarele macrozone agricole : **Câmpia Gangetică** în care se cultivă orez, iută, trestie de zahăr, grâu; **Câmpiile Malabar și Coromandel** în care se cultivă orez, arborele de piper; **Podișul Decan** cu culturi de bumbac, mei; **India de Sud** cu plantații de ceai, orez.

Lungimea *căilor ferate* depășește 60000 km din care peste 4300 km sunt căi ferate electrificate. Principala axă feroviară se găsește situată în culoarul Gange. Căile ferate stabilesc legătura între cele mai îndepărtate regiuni ale țării alcătuind unul dintre cele mai mari sisteme feroviare din lume.

Lungimea rețelei rutiere depășește 1,3 milioane km din care aproape 30000 km șosele asfaltate.

Transportul naval se caracterizează prin dezvoltarea porturilor, creșterea tonajului flotei. Porturile s-au specializat funcțional rămânând cu o structură complexă Bombay și Calcutta, Madras, Cochin.

Sunt și porturi specializate în exportul minereurilor de fier (Mormuga, Vishakhapatnam).

S-a dezvoltat traficul aerian și o dată cu acesta aeroporturile Calcutta, Bombay, Delhi, Madras.

C o m e r ț u l e x t e r i o r. Schimburile comerciale au înregistrat o continuă creștere. Structura comerțului exterior s-a diversificat, prin adăugarea la produsele tradiționale de export (textile din bumbac și iută, ceai etc.) a unor produse noi (zahăr, mașini și utilaje, vagoane, echipamente de telecomunicații, motoare Diesel, minereuri de fier). Se importă petrol, mașini și utilaje, îngrășăminte și produse alimentare și se exportă produsele primare manufacturiere 45 %.

Principalii parteneri comerciali ai Indiei sunt : S.U.A., Japonia, Iran, Marea Britanie.

India : Diferențieri regionale

Regiunea	State componente	Orașe	Caracteristici economice	Aprecieri - cadrul natural unități importante
INDIA DE NORD-VEST	PUNJAB, JAMMU KASHMIR, HARYANA, HIMACHAL, PRADESH, RAJASTHAN	Delhi (4mil. loc.) Amritsar (comercial, cultural) Chandigarh (ind.lemnului, comerț) Srinagar (ind.textilă, turism) Jodhpur Jaipur	-agricolă (grâu, mei, orez) - industrială - turistică - transport - centre de popas pe culoarul Gange spre Oman (Bikaner)	- foarte variat - irigații (irig. deș. Thar - Himalaya(N) -Culmea Siwalik -Vale din Kashmir (cult.orez, grâu) -Munții Aravalli
INDIA DE NORD	UTTAR PRADESH	Sistemul urban Gange Agra (600000) Kanpur (1,3 mil.) -industrie (bumbac, zahăr, chimică) Varanesi Benares (arhitectură) Lucknow (industrie comerț)	- industrială - urbanizare de vârf - agricultură (grâu, trestie, bumbac, orez, mei, porumb) - primăvara se recoltează (grâu, orez) sezon uscat - toamna se recoltează (orez, mei, porumb) sezon umed	

INDIA EST	- BIHAR - BENGALUL DE VEST - ORISSA	- Calcutta (9 mil. loc.) - funcții ind. comercială, portuară - fondat în 1963 (centru Howrah din conurb. Calcutta) - Chota Nagpur al doilea areal de concentrare urbană - Jamshedpur (siderurgie) - Patna (comercială, industrială)	- industrializare (cărbune, siderurgie, textile) - agricultură (orez, iută) - urbanizare, accent	- Câmpia Gangelui - Delta Gangelui - Podișul Chota Nagpur
INDIA DE NORD-EST	- ASSAM, - MANIPUR - TRIPURA	- Shillong (șt. Climatică)	- resurse forestiere - resurse petrol (rafinărie la Guahati) - terenuri cultivate (ceai, orez) - bambus (Civilizația bambusului)	- Valea Brahmaputra

INDIA CENTRA -LĂ	-MADHYA PRADESH	Bhilai (siderurgie) Korba (industria construcțiilor de mașini) Indore Gwalior Jabalpur Ujjain oraș înfloritor în sec. IV, V - oraș comercial	-mari resurse ale subsolului -industrială -urbană -culturi (grâu, orz, bumbac) -Calea comercială (glf. Khambhat - v. Gange)	-culoarul Narboda -munții Vindkya
INDIA DE SUD	-ANDRA PRADESH - KARNATAK A -KERALA Teritoriile: -GOA -DAMAN -DIU PONDICHRB -TAMIL NADU	Madras(3mil .loc.) industrial, comercial, port Madura (industrial) Vishakapta m al treilea port maritim al țării Hyderabad (1,8 mil.loc.) Bangalore (1,5 mil.loc) -ind.aero- nautică electrotehnic ă Coinbatore Trivandrum Alwaye Cochin	-culturi agricole variate -industrială -comercială -culturi orez în câmpiile deltaice : Kaviri Kistna Godawari -mei, bumbac, ricin -orz, palmier, cocos	- Podișul Decan - Câmpia Kemalabar (Kerala) - masivul Nilgiri - masivul Palmi (munții Cardamon)

<p>INDIA DE VEST</p>	<p>MAHARASH- TRA GUJARAT</p>	<p>Bombay (7,5 mil.locuitori) -industrial, comercial, portuar, cultural - ind.constr. de mașini, chimică, alimentară - patru zone funcționale ale orașului (City, Zona bazarului, Zona industrială, Zona rezidențială) Poona (1,2 mil.locuitori) Sholapur (ind.bumbac) Nagpur (1mil.loc.) industria metalurgică Ahmedabad (1,5 mil.loc.) prelucrarea bumbacului Kandla(port)</p>	<p>-industria dezvoltată (petrochimia, mașini-unelte, industria textilă - bumbac) -orz, legume, mei (litoral) -pe solurile negre ale Podișului Decan (bumbac) -resurse hidroenergetic e în Gații V. -bumbac</p>	<p>-Culoarul Tapti -Culoarul Narbada</p>
---------------------------------	--------------------------------------	--	---	--

NEPAL

Este o țară situată în sudul Asiei, în Munții Himalaya având o suprafață de 147181 kmp. Se învecinează cu R.P.Chineză și India. Este un regat ereditar împărțit în unități administrative.

Cadrul natural

Nepalul se află situat în Himalaya Centrală în trei mari compartimente ale acesteia și anume: Himalaya Înaltă, Himalaya Mijlocie și Himalaya Mică sau Piemontul Simalik. Se disting două importante tipuri de peisaje și anume: Himalaya și cel piemontan.

Peisajul Himalayan se suprapune segmentului central al cutărilor alpine, cu altitudini ce trec de 8000 m în multe vârfuri, cu culmi longitudinale separate de impresionante culoare de vale longitudinale dar și transversale din care unele axate pe inflexiuni tectonice, cu relief glaciatic pleistocen și actual. Apele aparțin bazinelor hidrografice Brahmaputra și Gange.

Himalaya reprezintă obstacolul climatic între lumea tropicală a Indiei și podișurile uscate pustii ale Asiei Centrale. Precipitațiile cad fie în stare solidă destul de frecvent la peste 4000 - 5000 m fie lichidă pe culmile mai joase.

În etajul alpin și subalpin se dezvoltă ierburi, turbării. Pe versantul sudic elementele biopedoclimatice se etajează frecvent asociindu-se cele spontane cu cele de cultură.

Peisajul piemontan cuprinde regiunea Siwalik și partea înaltă a Câmpiei Indo - Gangetice. Pe un relief intens fragmentat cu importante procese și forme gravitaționale într-un climat musonic și cu o rețea bogată de ape se dezvoltă un covor arborecent mozaicat.

Unitatea constituie o importantă regiune de cultură a plantelor.

Populația și așezări

În anul 1994 populația Nepalului se ridică la 21360000 locuitori din care 58,4 % nepalezi, 18,7 % bihari, 3,6 % tharu ș.a. Aproape 80 % din populație se concentrează în Depresiunea Centrală unde și densitatea cunoaște valori de peste 120

loc./kmp. Densitatea medie se ridică la 151,7 loc./kmp (1994) iar sporul natural la 2,04 ‰ (1992). Structura pe vârste a populației este următoarea : sub 15 ani - 42,2 ‰; între 15 - 59 ani - 52,9 ‰ iar peste 60 ani - 4,9 ‰. Se constată o pondere crescută a populației tinere și a celei mature apte de muncă.

Populația activă este ocupată în proporție de 2/3 (1992) în agricultură iar în industrie, servicii etc. de 7,8 ‰.

Populația urbană reprezintă 10 ‰ (1992). Principalele orașe sunt : Katmandu (393000 locuitori, capitala țării); Patan (50000 locuitori), Bhadgaon (48000 locuitori) toate situate aproximativ în partea centrală a țării și Bandar (48000 locuitori) toate situate aproximativ în partea centrală a țării și Bandar în jumătatea vestică.

Economia

Nepalul are un produs național brut pe cap de locuitor de 170 dolari făcând parte din categoria țărilor în curs de dezvoltare. Produsul intern brut este repartizat pe agricultură 57,3 ‰, industrie 4,9 ‰, altor sectoare revenindu-le 37,8 ‰.

I n d u s t r i a prin ramurile sale extrage și prelucrează lignit și cărbune brun, minereuri de fier, minereuri nemetalifere (cupru, zinc, magneziu), metale rare (nichel, cobalt). Pe lângă acestea se prelucrează materii prime agricole și forestiere.

Întreprinderile mici și mijlocii mai ales cele textile și alimentare prelucrează lâna, pieile, iuta, bumbacul, trestia de zahăr, carnea și laptele iar subprodusele acestora constituie materii prime pentru diferite subramuri ale industriei chimice.

Există de asemenea întreprinderi care fabrică covoare, confecții și tricotaje, încălțăminte, ciment, cherestea, hârtie și cartoane.

A g r i c u l t u r a ramură de bază a economiei are două arii de dezvoltare și anume : valea Katmandu din partea centrală specializată în cultura cerealelor și câmpia din sudul țării, Terai, unde se practică mai ales culturile tropicale și în primul rând trestia de zahăr; de altfel suprafața cultivată reprezintă 14,2 ‰. Dintre cereale se cultivă grâu, porumb, orez iar dintre plantele tehnice : trestia de zahăr, bumbacul, tutunul. Suprafețe însemnate aparțin pomiculturii și legumiculturii.

Creșterea animalelor, adică cea a bovinelor (6,2 milioane capete 1994), bubalinelor, porcinelor, ovinelor și caprinelor completează producția agricolă a țării, pășunile și fânețele destinate acestei activități reprezentând 14,2 ‰ din totalul suprafeței.

Căile de comunicație și transporturile sunt mai puțin dezvoltate. Însurează 105 km lungime căile ferate, peste 5000 km cele rutiere din care peste 2000 km asfaltate. Principala rețea de căi de comunicație deservește orașele Katmandu, Patan și Bhadgaon legându-le și de regiunea sudică agricolă Terai.

Comerțul exterior se referă la o serie de produse exportate (iută, lemn, produse alimentare) și importate (combustibil, produse industriale) raportul valoric dintre export și import fiind de 128,5 / 442,1 mil. dolari (1986).

B H U T A N

Ca și Nepal cu numele oficial **DRUK YUL** este o țară muntoasă himalayană situată pe versantul sud-estic al acesteia învecinată cu R.P.Chineză și India.

Are o suprafață de 47000 kmp. teritoriul său fiind împărțit din punct de vedere administrativ în 8 provincii (18 districte).

Cadrul natural

Munții alcătuiți din șisturi cristaline și granite precambriene, precum și din calcare și dolomite mezozoice, se prezintă sub forma unor creste asimetrice impunătoare, fragmentate de văi tectono-erozive puternic adâncite, chei și defilee.

Umiditatea este destul de crescută (până la 5000 mm precipitații anual) fapt care permite o dezvoltare substanțială a vegetației. Predomină peisajul montan alpin. Astfel, pe pantele sudice ale munților, în părțile joase ale acestora, se întâlnesc asociații tropicale și subtropicale cu *Shorea robusta*, *Borassus flabeliformis*, *Cocos nucifera*, orhidee epifite (într-o gamă variată).

De la altitudinea de 2200 m până la 2500 m, în etajul în care cade cea mai mare cantitate de ploaie (până la 5000 mm) se întâlnesc : camelii, stejari veșnic verzi, specii de *Castanopsis*. Mai sus de 3000 - 3500 m sunt pădurile de conifere cu *Taxus*, *Abies*, *Picea*.

În extremitatea sudică deși limitat ca întindere se află al doilea tip de peisaj cel al **Câmpiei cu savană** - câmpia Duars caracterizată prin existența acestei formații vegetale impusă de apariția celor două sezoane climatice.

Tabloul acestor asociații vegetale este completat cu suprafețe cultivate începând cu plantațiile tropicale (portocale) și până la cerealele specifice climei reci.

Populația și așezări

În anul 1994 numărul populației era de 1614000 locuitori din care : 60,9 % bhatia, de origine tibetană, 15,4 % gusug, de origine nepaleză, 13,1 % assamezi, de origine indiană.

Densitatea medie (1987) este de 34,3 loc./kmp iar sporul natural de 1,95%. În legătură cu structura pe vârste predomină categoria de 15 - 59 ani (54,5 %), apoi sub 15 ani (40,0 %). Peste 91,0 % populația este ocupată în agricultură. Predomină deci populația rurală (85,5 %) care locuiește în sate mici, rar mijlocii. Populația

urbană (5 %) se află în două importante centre Thimphu (Thimbu) cu 15000 locuitori în 1985 și Puhakha, capitala estivală cu 34000 locuitori.

Economia

Cu puține resurse de subsol (huilă, cupru, grafit), slab valorificate, economia are caracter agricol. Se cultivă cereale (orez, grâu, mei, porumb) asociate cu plantații de ceai, portocale, cu cultura legumelor îndeosebi a cartofului toate acestea pe o suprafață care nu depășește 5 % din suprafața totală a țării. Se cresc animale (bovine, bubaline, porcine, ovine, caprine, cabaline, asini) din care unele transhumant.

Puținele resurse de subsol (huilă, cupru, grafit) se prelucrează în întreprinderi mici localizate aproape exclusiv în orașul Thimphu. Tot aici se află o centrală hidroelectrică. Există de asemenea întreprinderi de cherestea, ciment, pentru țesături de bumbac, covoare, lână, pentru obținerea brânzeturilor, băuturilor alcoolice, și foarte multe întreprinderi artisanale.

BANGLADESH

Republica Populară Bangladesh, republică prezidențială, este situată în Asia Central - Sudică învecinându-se cu India, Myanmar și Oceanul Indian.

Are o suprafață de 143998 kmp. Din punct de vedere administrativ teritoriul este împărțit în patru provincii Chittagong - Chataham, Dakha, Khulna, Rakshahi.

Cadrul natural

Aparent uniform, totuși peisajul acestei țări se diferențiază pe două mari compartimente și anume: peisajul deltaic sau al Câmpiei terminale Gange-Brahmaputra și peisajul colinar Chittagong cu plantații.

Peisajul deltei sau al Câmpiei terminale Gange-Brahmaputra caracterizează cea mai mare parte a țării însumând circa 80000 kmp.

Delta (ca și câmpia Gange - Brahmaputra) s-a format în avanfosa alpină, umplută îndeosebi cu material aluvionar adus de râuri, mai ales dinspre nord, în cadrul unui mare con de dejecție. Spre deosebire de partea vestică, unde fundamentul deltei se află aproape de suprafață, în est el coboară foarte mult, axa acestei îndoituri aflându-se în afara spațiului deltaic. Depozitele neogen - cuaternare au grosimi de peste 7000 m el fiind depuse într-un bazin cu apă puțin adâncă. Depunerile actuale sunt alcătuite din argile, straturi nisipoase, mълuri. Relieful relativ uniform înclină ușor spre sud. Acțiunea mării se face simțită prin procese de abraziune și acumulare, la care participă și curenții de flux și reflux. Astfel apar: cordoane de nisip, terase joase de abraziune cu înălțimi până la 2 m, depuneri cochilifere. După caracterele pe care le prezintă, delta poate fi împărțită în: *partea nordică* - o suprafață fluviatilă acumulativă nisipoasă, cu albiile părăsite, grinduri, mlaștini, lacuri etc., și *partea sudică*, mai joasă, cu un sistem dens de brațe, unele adevărate estuare, influențate de flux, cu văi subacvatice, insule, perisipuri, cordoane, dune.

Clima deltei se caracterizează prin temperaturi în lunile extreme cuprinse între 10° - 20° (ianuarie) și 20° - 30° (iulie), lipsa înghețului. Specifice sunt pădurile tropicale umede și mangrove dar cele mai mari întinderi sunt ocupate de culturi de orez, iută, plante tehnice. Solurile aluviale și cele de mlaștină au cea mai mare răspândire.

Peisajul colinelor Chittagong cu plantații se întâlnește în jumătatea estică sud-estică. Sunt culmi relativ joase, domoale cu desfășurare nord-sud separate prin culoare de vale și câmpii largi

Se termină către golful Bengal printr-un țărm sinuos, cu multe cordoane și lagune. Aceleași păduri tropicale umede și mangrove constituie covorul vegetal.

Populația și așezările urbane

În anul 1994 populația țării era de 117.787.000 locuitori. Față de 1981 populația a crescut cu 66 milioane locuitori ca urmare a unui spor natural ridicat 2,67 ‰ (1992). Aproape 98 % din aceștia sunt bengalezi iar restul hinduși, khasi, garo ș.a. Densitatea medie ajunge la 818,3 loc./kmp. făcând din această țară una dintre regiunile cele mai populate de pe glob. Creșterile cele mai mari sunt cunoscute în aria orașelor Dacca și Chattagan. Predomină populația cuprinsă în categoria de vârstă 15 - 59 ani (50,4 %) urmată de grupa sub 15 ani (44,3 %). Circa 60,0 % din populație este ocupată în agricultură fapt perfect corelat cu suprafața destinată acestei activități.

Un procent redus (28 %) revine populației ocupate în industrie, și alte sectoare de unde și procentul redus al populației urbane 14,0 % (1994). Acest fapt înscrie R.P. Bangladesh printre țările cu un redus grad de urbanizare.

Totuși în peisajul urban se înscriu câteva orașe din care cel mai mare orașul milionar Dacca (Dhaka) cu o populație de 5731000 locuitori (aglomerația urbană). Alte orașe mai importante sunt : Narayanganj, Chittagong (1388000 loc.), Khulna (623000 loc.), Sylhat.

Economia

Republica Populară Bangladesh face parte din țările în curs de dezvoltare având un produs național brut de 220 dolari pe locuitor (1992).

Deși participarea agriculturii la produsul intern brut a scăzut de la 55 % (1977) la cca 50 % (1991) crescând ponderea celorlalte sectoare, totuși economia a rămas dependentă de agricultură căreia încă i se acordă în multe privințe prioritate.

I n d u s t r i a. S-au dezvoltat în principal ramurile care exploatează și prelucrează materiile prime agricole unele existând și în chip tradițional astăzi fiind în continuă modernizare.

Industria de bază are în vedere exploatarea și industrializarea orezului, a trestiei de zahăr, a bumbacului. Centrele importante unde există astfel de ramuri industriale sunt Dakha, Narayanganj, Chittagong, Khulna, Barisäl. Alte ramuri industriale au în vedere materiile prime locale reduse ca varietate și cantitate. Este vorba de huilă, turbă, gaze naturale (cca 6 md. m³ anual), petrol, cuarț, sare. În acest

fel s-a dezvoltat industria energetică obținându-se 5,1 miliarde kWh. Principalele centrale termo și hidroelectrice se găsesc la Khulna și Karnafuli iar producția față de anul 1970 a crescut de la 1,5 la 5,1 md. kWh.

Exploatarea de gaze naturale sunt concentrate în centrele Sylhet, Bakhrabad. De aici prin conducte ele sunt trimise spre centrul Dacca. Zăcămintele de petrol se exploatează în regiunea deltaică și cu perspectivă în platforma continentală a golfului Bengal. Cantitatea produselor petroliere rezultate din rafinare se ridică la 880.000 t. Centrul de rafinare a petrolului este Chittagong. Industria siderurgică cu circa 112.000 t oțel se alătură industriei chimice care produce îngrășăminte azotoase, fosfatice, fire artificiale și sintetice. Având în vedere cantitatea sporită de lemn s-a dezvoltat industria lemnului obținându-se circa 27,8 mil. m³ de lemn și aproape 900.000 m³ cherestea, hârtie și carton.

Alte ramuri industriale care înregistrează o dezvoltare continuă sunt : industria cimentului, textilă (a țesăturilor de bumbac, lână, iută, a confecțiilor și tricotajelor), a încălțăminteii. Diversificată este industria alimentară care produce : zahăr, brânzeturi, ulei comestibil, băuturi alcoolice, ceai. Centrele de concentrare a industriei sunt : Chittagong, Dacca, Narayanganj și Khulna.

A g r i c u l t u r a. Peste 60 % din suprafața totală a țării este destinată cultivării în primul rând cu orez, cultură de bază, iută și ceai, acesta din urmă îndeosebi în regiunea colinară Chittagong - Sylhet. Producția anuală de cereale se apropie de 29 mil. tone (1994) din care orezul 27,5 milioane tone și grâul 1,1 milioane tone. Dintre plantele tehnice se remarcă trestia de zahăr cu 7,4 milioane tone (1992). O mare suprafață, mai puțin regiunile Sundarbas și Colinele Chittagong, este ocupată de iută cu o producție de circa 900000 t (1992) situând-o pe locul al II-lea pe glob. Producția de ceai se ridică la 45.000 t (1992). Se mai cultivă cartofi, legume, arahide și se întâlnesc suprafețe apreciabile ocupate de bananieri și cocotieri.

Zootehnia un alt sector important al agriculturii este îndreptată spre creșterea bovinelor, ovinelor, bubalinelor, caprinelor și cabalinelor. Se adaugă pescuitul cu o producție anuală de 794.000 t (1986).

C ă i l e d e c o m u n i c a ție cele mai importante sunt reprezentate prin arterele navigabile Gange, Brahmaputra, Meghna ca și prin navigația maritimă împreună cu porturile Chittagong și Khulna prin care se realizează cea mai mare parte a importurilor și exporturilor țării. Căile rutiere însumează peste 10.800 km iar căile ferate peste 3000 km. Acestea din urmă leagă principalele centre ale țării făcând legătura și cu țările vecine. Două aeroporturi principale deservesc țara : Tergaon-Dacca și Chittagong.

C o m e r ț u l e x t e r i o r este marcat de ponderea importului peste 2 miliarde în timp ce exporturile se ridică la 955 milioane dolari. Se exportă iută, zahăr, ceai și se importă mașini și utilaje, produse ale industriei chimice îndeosebi farmaceutice, cereale.

În balanța de plăți un rol însemnat îl dețin trimiterile emigranților (cca 800 mil. dolari anual) și ajutorul financiar extern (2 mld. dolari anual).

SRI LANKA

Republica Democratică Socialistă Sri Lanka, numită în trecut Ceylon, este o țară insulară, situată în Oceanul Indian, separată de India prin strâmtoarea Palk puțin adâncă, și relativ îngustă (50 km). Suprafața țării este de 65610 kmp.

Teritoriul său este împărțit din punct de vedere administrativ în 9 provincii cu 21 districte.

Cadrul natural

Sri Lanka se caracterizează prin predominarea peisajului de câmpie și depresiuni, precum și a celui de podiș și muntos situat în partea centrală. Acesta din urmă, adică "Podișul Central", reprezintă de fapt un martor muntos cristalin al Podișului Deccan cu înălțimi ce trec de 2500 m (vf. Pidurutalagala, 2524 m).

În limitele aceluiași Podiș Central apar suprafețe de netezire în perimetrul cărora se întâlnește un peisaj propriu, specific.

Insula este secționată de o bogată rețea de ape curgătoare. Râurile, în general, nu au lungimi mari iar spre nord în anotimpul uscat unele seacă. În cursul superior au caracter torențial, praguri în albie. Cel mai mare râu este Mahaweli (cca 330 km lungime). Se găsesc și numeroase lacuri.

Sri Lanka are o climă musonică cu oscilații reduse de temperatură în timpul anului. Pe țărmul vestic ca și pe cel estic temperatura medie lunară nu coboară sub 25°. La altitudinea de 1800 m temperatura medie ajunge la 18°.

Anotimpul ploios ține din luna mai până în luna septembrie, ploile fiind aduse de musonul sud-vestic. În perioadele octombrie-noiembrie și martie-aprilie cad ploi torențiale de după amiază. Regiunea cea mai umedă este "Podișul Central" unde cad 4500 mm într-un an și depresiunea Colombo cu aproximativ 2200 mm. Sud-estul insulei primește o cantitate anuală mult mai redusă, de circa 600 mm.

Vegetația reprezintă un amestec de elemente indigene, malaeze etc. Apar o serie de endemisme. Bine reprezentată este familia Dipterocarpaceae. Se întâlnesc numeroși palmieri (Corypha, Caryota), bambuși (Dendrocalamus), apoi Nepenthes și multe epifite. Un fapt important îl constituie intensa degradare a vegetației. Până la aproximativ 1200 m pădurile au fost tăiate și arse, fiind înlocuite cu plantații de ceai. În afară de pădurea tropicală umedă, ce se păstrează în regiunea înaltă sud-vestică, pe pantele sud-estice pădurea are caracter mai xerofil. În "Podișul Central", dincolo de 1500 m pădurile alternează cu ierburi.

În comparație cu sud-vestul, părțile de nord-est și sud-est ale insulei au o climă mult mai uscată. Aici se dezvoltă păduri xerofile și savane. Litoralul este însoțit de o vegetație de mangrove.

Populația și așezări

În anul 1994 Sri Lanka avea o populație de 18.125.000 locuitori din care : 74 % singhalezi, 18,2 % tamili, 7,1 % mauri.

Sporul natural se ridică la 1,42 % iar densitatea la 276,2 locuitori/kmp. Sri Lanka se situează printre țările cu o densitate a populației ridicată. În vest valorile acesteia depășesc 600 locuitori/kmp datorită și atracției care o generează capitala Colombo.

Și în această țară predomină populația din grupa de vârstă 15 - 59 ani (58,1 %). O bună parte a populației este ocupată în sectorul agricol (52,4 %) restul în industrie și servicii.

În orașul Colombo, capitala țării cu o populație de peste 610000 locuitori se remarcă însă șase centre astfel : Dehiwala (190000 loc.), Jaffna, Kandy, Moratuwa și Kotte.

Economia

Obținerea independenței (1948) a însemnat un important pas în dezvoltarea generală a țării implicit a economiei. Structura acesteia se repartizează astfel agricultura 27,7 %, industria 19,0 %, alte sectoare 53,3 %.

I n d u s t r i a se remarcă îndeosebi prin ramurile prelucrătoare fie a produselor agricole, fie a resurselor de subsol (pietre prețioase, ilmenit, sirconiu, rutil, grafit, mică, fosfați naturali, sare).

Energia electrică este obținută în sistemele hidroenergetice (hidrocentrala de la Laxapana).

Industria chimică în special petrochimică se bazează pe petrolul importat, prelucrat în rafinăria de la Sapugaskanda. Se obțin în principal diverse produse necesare mai ales industriei textile, mase plastice, fire artificiale, coloranți, uleiuri. În subramurile acestei ramuri industriale se mai obțin îngrășăminte azotoase și fosfatice.

Industria textilă produce țesături din bumbac, mătase, lână, iută. Principalele centre sunt : Colombo, Amparai, Puttalam, Galle, Pugoda.

Principala concentrare industrială care dă jumătate din producția industrială se află la Colombo având o structură complexă (prelucrarea petrolului, construcții de mașini, industria textilă, alimentară).

A g r i c u l t u r a . S-a specializat în cultura arborelui de cauciuc, a ceaiului și orezului. Se disting următoarele tipuri de culturi după modul de realizare și destinație : plantațiile, culturile de subzistență și culturile cu caracter itinerant (chena) ultimele fiind proprii regiunilor muntoase.

Cea mai mare parte a terenurilor cultivate se află în sud-vestul țării unde condițiile climatice sunt foarte favorabile.

Pe întinse suprafețe irigate se cultivă orezul iar pe cele în pantă, special amenajate se găsesc plantațiile de arbori de cauciuc, ceai, cocotieri.

În producția de cauciuc Sri Lanka se situează printre importantele producătoare ale lumii (102000 t - 1994) ca și în cea de ceai; în ultimul caz se situează pe locul al III-lea în lume după India și China.

C ă i l e d e c o m u n i c a ție . Există circa 1500 km cale ferată și peste 35000 km căi rutiere. Cea mai deasă rețea de comunicații se află în regiunea orașului Colombo.

Există și câteva centre-porturi specializate în exportul ceaiului și anume : Galle, Jaffna și Trincomalee.

C o m e r ț u l e x t e r i o r . Reprezintă 3,3 miliarde dolari. Se exportă îndeosebi ceai și cauciuc natural și se importă mașini și utilaje, petrol, autovehicule, aparatură electronică, produse farmaceutice.

Diferențieri regionale

Din punct de vedere funcțional în cadrul țării se disting mai multe regiuni : **regiunea montană centrală**, care se caracterizează prin plantații de ceai și cauciuc, **regiunea de Sud-Vest**, în care se produc cantități însemnate de orez și cauciuc, cu o industrie dezvoltată, **regiunea de Nord și regiunea de Est**.

Regiunea de Sud-Vest se remarcă printr-un grad mai ridicat de industrializare și urbanizare, prezența orașului Colombo (615000 locuitori în 1992 fiind esențială. Pe lângă funcția industrială, în Colombo s-au dezvoltat funcțiile portuare, comerciale, culturale. În zona de atracție a orașului s-au dezvoltat o serie de centre industriale : Sapugaskanda (prelucrarea petrolului), Dehiwala Mount Lavinia (materiale de construcție), Pugoda (industria textilă etc.).

MALDIVE

Insulele Maldive, de origine coraligenă, se află situate în Oceanul Indian, la sud-vest de India și Sri Lanka și au o suprafață de 298 km². Din anul 1965 obțin independența, iar în 1968 se proclamă republică.

Republica Maldive este împărțită în 19 "atoli".

Populația însumează 246000 locuitori (1994), cu o densitate medie de 825,5 loc./ km².

Principala activitate economică a devenit în anii '80 turismul de cură heliomarină (completat cu excursii în Sri Lanka apropiată) care contribuie cu 40 % la P.N.B. Agricultură (inclusiv pescuitul) antrenează 40 % din populația activă și contribuie cu 35 % la P.N.B.; suprafața cultivată este redusă (6 % din teritoriul țării) și ocupată de taro, mei, legume, manioc, bananieri, și mai ales de cocotieri. Există mici unități industriale, inclusiv una de componente electronice (le Malé). Balanța comercială este deficitară iar ajutorul extern apreciat (cca 1/2 din valoarea P.N.B.)

E. ASIA DE SUD - EST

MYANMAR

Situată în partea vestică a Peninsulei Indochina, Myanmar are o suprafață de 676.552 km². Oficial se numește Uniunea Myanmar și are ca diviziuni administrative : Myanmar propriu-zisă (formată din 7 districte = taing), 4 state naționale (= pyine) și un teritoriu autonom (Chin).

Cadrul natural

Climatul cald și umed în care se găsește situată Myanmar (temperatura medie în ianuarie + 25° în sud, acțiunea musonului de SV care ridică valoarea precipitațiilor la 5000 mm anual) liniile majore orografice și, în primul rând, dispunerea lor sub forma unor cordiliere paralele pe direcția nord-sud, separate de largi depresiuni, creează diferențierea regională a peisajelor.

Se detașează trei complexe peisagistice caracteristice și anume : peisajul regiunii muntoase împădurite Arakan; peisajul de savană din regiunea Shan; peisajul de câmpie și deltă cu păduri și mangrove, culturi de orez din regiunea văii fluviului Irrawddy.

Peisajul regiunii muntoase împădurite Arakan. Se întâlnește în partea vestică a țării în cadrul sistemului muntos Arakan, precum și spre interior în sistemul munților Pegu, Tong, Pung, Lung. Culmile muntoase Arakan au o dispunere nord-sud, întinzându-se pe circa 1500 km. Sunt separate de văi longitudinale într-o serie de culmi secundare. Spre nord apar și sectoare de văi transversale pe direcția vest-est. Aparțin cutărilor alpine, formate din roci preeocene, străpunse pe alocuri de intruziuni de serpentine numeroase abrupturi de falie, creste dezvoltate pe gresii dure. Se detașează culmile Patkai, Letha, Chin.

Altitudinea maximă se găsește în vârful Sarramati de 3826 m. În partea centrală, pe conglomerate, gresii, nisipuri mezozoice a luat naștere relieful structural, în care văile axate pe sinclinale impun reliefului o "viață" aparte, constituind locuri propice așezărilor și culturilor agricole. Litoralul Golfului Bengal este însoțit de culmea Mayu.

Munții din interior, cuprinși între Chindwin și Irrawaddy și la sud de acesta, au aceeași desfășurare generală nord-sud, cu unele direcții spre vest și est. Altitudinea maximă este de 2620 m. Apar multe depresiuni dintre care cea mai mare este Saiaig - Mandalay, sculptată în depozite terțiare. Apele sunt tributare fluviilor Irrawaddy, Sittang și Salween. Se întâlnesc lacuri, de diferite tipuri dar mai ales cele de luncă

(Inle, Indawagyi ș.a.). De la nord spre sud, în această regiune muntoasă se individualizează trei trepte peisagistice cu o structură relativ variabilă de etaj și anume: una în nord la 2300 - 2600 m, una în partea centrală la 1500 - 1800 m și una în sud la 1200 - 1400 m. Aceste trei trepte se detașează prin altitudini, prin caracterele vegetației, întâlnindu-se păduri musonice tropicale în părțile cele mai joase, apoi păduri musonice subtropicale, iar în părțile superioare, păduri temperate etc.

Peisajul de savană din regiunea Shan. Ocupă o mare suprafață și este întâlnit de o parte și de alta a fluviului Irrawaddi și în partea vestică a Podișului Shan. Este traversat, pe direcția nord-sud de fluviul Salween, fiind încadrat de culmea Munților Tongpeng spre nord-vest, Podișul Yunnan spre nord-est și Munții Laosului și Thailandeii spre sud. Podișul Shan cu înălțimi de peste 2600 m se continuă spre sud prin culmea Tennasserim. Reprezintă o regiune de cutări terțiare, ce au antrenat și masive mai vechi în largi zone geanticlinale. Mișcările neotectonice au compartimentat intens regiunea. Există în acest sector numeroase cazuri de captare între bazinele Irrawaddy, Salween și Mekong.

Între sistemele muntoase din vest și est se întâlnește câmpia fluviului Irrawaddi (navigabil pe 1600 km), iar spre sud cea a lui Salween. Sunt câmpii fluviale, fertile, presărate cu martori reziduali aparținând unor structuri mai vechi, alungiți pe direcția nord-sud (culmea Pegu). Le este specifică savana cu tufișuri și ierburi xerofile și pădurile de tip chinezesc.

Cele două fluvii au un curs tumultos, vijelios în sectorul superior ca și în cel mijlociu, și un debit ridicat. Apa constituie o sursă importantă pentru alimentația populației, industrie și pentru irigații. Faptul este legat și de cantitatea sporită de ploaie ce cade îndeosebi vara și toamna.

Peisajul de câmpie deltaică cu mangrove, culturi de orez și cu păduri spre interior din regiunea văii fluviului Irrawaddy. Debitul solid, foarte bogat al lui Irrawaddy contribuie din plin la formarea deltei sale a cărei suprafață depășește 45.00 km². Delta în partea terminală, este mlăștinoasă, iar spre interior intens cultivată, lăsând loc și unor petice de pădure. Abundă vegetația de pădure tropicală, iar în regiunea litorală mangrovele. Dinspre litoral spre interior asociațiile vegetale se succed astfel: în regiunea de câmpie litorală se dezvoltă asociațiile de mangrove; spre vest se găsesc formații malaieze cu specii din familia Dipterocarpaceae; apoi asocieri de păduri umede veșnic verzi iar spre interior păduri bogate în care pot fi întâlnite de data aceasta specii din familiile Lauraceae, Fagaceae, Magnoliaceae. Pe versantul dinspre valea lui Irrawaddy apar din nou păduri umede tropicale, iar în câmpie păduri cu *Tectona grandis*. De la tropice spre sud, de-o parte și de alta a fluviului se găsesc păduri sud-asiatice cu soluri lateritice, roșii de savană etc.

Populația și rețeaua de așezări

În anul 1994 Myanmar avea o populație de 45.555.000 locuitori cu peste 10 milioane mai mult decât în 1980 pentru ca în anul 2000 să se proiecteze o creștere spre 49.000.000 locuitori.

Din totalul populației 75 % sunt birmani, 9 % shani, 7 % karenii ș.a. Myanmar, ca de altfel întreaga Peninsulă a Indochinei, se află în sfera budismului iar în extremitatea sudică se constată pregnant influența culturii indiene. Sporul natural (1992) este de 2,09 ‰ iar densitatea medie de 67,3 loc./kmp. Valori crescute ale acesteia, peste 150 - 200 loc./kmp. sunt cunoscute în delta fluviului Irrawaddy unde se află principalul centru urban al țării Rangoon și în Câmpia fluviului cu același nume în perimetrul cuprins între orașele Mandalay și Rangoon. Ambele centre constituie importante arii endodinamice ale țării. În vest densitatea populației are valori cuprinse între 5 - 10 locuitori/kmp. în nord și vest și 10 - 50 loc./kmp. în Podișul Shan.

Structura pe vârste pune în evidență predominarea grupei de 15 - 59 ani (52,8 ‰), apoi cea sub 15 ani (41,2 ‰). Circa 31,5 % din populația activă (1991) este ocupată în agricultură și restul în industrie și alte sectoare de activitate.

Populația urbană într-o creștere ușoară față de 1977 (22 ‰) este de 25 ‰ (1991), Se întâlnesc orașe foarte mari ca Rangoon și mari ca Mandalay, Moulmein, Pegu precum și altele mai mici ca : Meiktila, Sagaing, Chauk, Lanywa. Cel mai important este orașul Rangoon capitala țării, cu o populație de 2.313.000 locuitori (1991). Aglomerație urbană, port de primă mărime la Marea Andamanelor (golful Martaban) asigurând legătura Myanmar în principal cu țările Asiei de Sud, Sud-Est.

Economia

Chiar și înainte de independență (1948) Uniunea Myanmar avea o economie agrară cu unele preocupări în industria minieră. Bazată pe descoperirea unor importante materii prime ale subsolului precum și pe valorificarea superioară a celor deja cunoscute, industria ocupă un loc din ce în ce mai important în structura economiei. Cu toate acestea agricultura predomină, având produsul intern brut de 47,8 % comparativ cu industria (11,1 ‰) și alte sectoare de activitate (41,1 ‰). Produsul național brut pe cap de locuitor este de 190 dolari (1985), Myanmar făcând parte din grupul țărilor în curs de dezvoltare.

I n d u s t r i a. În subsolul țării se întâlnesc numeroase resurse minerale: cărbune, petrol, gaze naturale, minereuri de fier, cupru, plumb, zinc și nichel, staniu, argint, stibiu. Myanmar dispune de asemenea de resurse lemnoase, agricole etc.

Industria energetică s-a dezvoltat pe seama zăcămintelor de cărbune (lignit, cărbune brun) extras din podișul Shan sau Munții Arakan - bazinul Kalewa, petrol extras din centrele Yenangyanug, Lanywa, Chauk, situate în câmpia Irrawaddy.

Producția de energie electrică se ridică la 2,2 md. kWh. Peste 50 % fiind furnizată de hidrocentrale.

Industria metalurgiei neferoase s-a extins datorită unor importante resurse de minereuri de cupru, plumb, zinc, cositor, wolfram extrase mai ales din jumătatea estică a țării având ca centre de extracție Lashic, Mawchi, situate în podișul Shan și sistemul muntos Tenasserim și de prelucrare Bawdwim - Namtu.

Industria construcțiilor de mașini este destul de diversificată fiind bine reprezentate subramura automobilelor, industria produselor metalice de larg consum, a materialului rulant, mașinilor agricole, construcții navale. Principalele centre sunt Rangoon, Mandalay, Moulmein.

Industria chimică se remarcă îndeosebi prin dezvoltarea petrochimiei ramură care prelucrează petrolul extras din câmpurile petroliere existente transportat printr-o rețea de conducte de peste 600 km către centrele de rafinare Kindal, Chauk, Rangoon. Capacitatea rafinării a ajuns la 2.850.000 t iar producția la 1.430.000 t. Industria chimică mai produce îngrășăminte azotoase, medicamente, coloranți având centrul principal Rangoon.

Industria lemnului este bine reprezentată având în vedere materia primă abundentă din care multe specii cu lemn prețios (santal, teak). Producția de lemn este de circa 19 mil. m³ iar principalele centre de prelucrare sunt Rangoon, Moulmein, Sagaling, Mandalay, Minbu.

Industria textilă și alimentară realizează produse rezultate din prelucrarea bumbacului, mătăsii naturale, iutei, orezului, trestiei de zahăr, arahidelor în centrele Rangoon, Mandalay, Pegu, Pyu, Sittwe. Multe din aceste centre sunt situate în câmpiile fluviilor Irrawaddy și Sittang adică în apropierea materiei prime.

A g r i c u l t u r a. Deși terenurile de cultură reprezintă doar 15 % din suprafața țării comparativ cu 66 % cât dețin pădurile totuși agricultura participă cu aproape 30 % la produsul național brut reprezentând principala ramură a economiei.

Principala cultură o constituie orezul ($\frac{1}{2}$ din suprafața cultivată). El se cultivă pe bază de irigații și ocupă în principal delta fluviului Irrawaddy, o bună parte a câmpiei din cursul său inferior precum și câmpiile terminale ale fluviilor Sittang și Salween (Câmpia Moulmein).

Producția de orez în anul 1994 a fost de 19.057.000 t aproape dublă față de 1976. În afară de orez se cultivă grâu, porumb, mei. Plantele tehnice ocupă un loc important în activitatea agricolă remarcându-se în mod special trestia de zahăr (2.400.000 t, 1992), floarea-soarelui, soia, bumbac, iuta. Se mai cultivă manioc,

batate, arahide, legume. Suprafețe însemnate sunt ocupate de către plantațiile de cauciuc (16.000 t, 1992) mai ales în est și sud-est și de cocos (185.000 t, 1992).

Se cresc bovine - peste 9,8 mil. capete, bubaline peste 2,1 mil. capete (1994), ovine, porcine, caprine, cabaline. Pescuitul deține un rol important.

Căile de comunicație și transporturile. Rețeaua fluviatilă îndeosebi fluviile Irrawaddy, Sittang și Salween prin lungimea și capacitatea lor de transport împreună cu rețeaua de căi ferate dețin un rol foarte important în asigurarea legăturilor dintre cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Principala magistrală feroviară unește orașele Miyytkina din nord și Rangoon din sud cu continuare spre Moulmein. O linie secundară a acestei magistrale unește orașele Lasho cu Mandalay traversând parțial podișul Shan. Căile rutiere depășesc în lungime 25.000 km.

Având în vedere poziția foarte importantă a portului Rangoon în traficul maritim din sudul Asiei el joacă un rol însemnat în transportul de mărfuri specifice Asiei de Sud-Est adică orez, iută, cauciuc. Alte porturi cu importanță în traficul maritim și fluviatil sunt : Sittwe, Moulmein, Mandalay.

Orașul Rangoon este și principalul aeroport al Birmaniei.

Comerțul exterior. Față de 1977 în anul 1987 valoarea exportului a scăzut cu 4 milioane dolari, fiind de 222 milioane dolari, față de import evaluat la 306 milioane dolari.

La import predomină mașinile și utilajele, produsele siderurgice, cele chimice iar la export orezul, bumbacul, iuta, lemnul. Principalii parteneri în schimburile comerciale internaționale sunt : Japonia, R.P.Chineză, India, Marea Britanie.

Diferențieri regionale

Apariția sau dezvoltarea unor centre de exploatare și prelucrare a unor substanțe minerale utile, sau de prelucrare a unor produse agricole și animaliere transformarea unora în puternice centre urbane au determinat individualizarea unor regiuni cu un anumit specific economic astfel :

Regiunea Centrală. Se remarcă prin importante resurse ale subsolului (cărbune, petrol, minereuri complexe etc.) pe seama cărora s-a dezvoltat industria metalurgiei neferoase și petrochimice.

Amplificarea proceselor tehnologice în producția agricolă ca și în prelucrarea unor produse agricole (orez, bumbac, iută) au impus dezvoltarea unor subramuri ale industriei construcțiilor de mașini. Toate acestea au generat schimbări în rețeaua de așezări urbane prin mărirea numărului de locuitori, a spațiului urban și periurban.

Dintre aşezări cel mai important centru este Mandalay (533.000 loc., 1991) cu funcții industrială, portuară, nod feroviar; apoi Namtu centru al industriei metalurgiei neferoase; Chauk centru petrochimic; Sittwe centru al industriei textile (prelucrarea iutei). Agricultură se remarcă prin cultura plantelor tehnice îndeosebi trestiei de zahăr, cultura orezului, pomicultura. Un alt centru important este Taunggyi cu funcții industrială și comercială.

Regiunea de Nord. Întinse suprafețe sunt ocupate de păduri cu multe esențe prețioase (santal, palisandru, teak) cu culturi de orez și plante tehnice în culoarele de vale irigate. Centrul Myitkina pe lângă rolul de punct terminus al principalei magistrale feroviare este și un centru principal al industriei lemnului sau al industriei alimentare.

Regiunea de Sud. Se remarcă printr-o accentuată folosire a terenurilor îndeosebi a celor din delta Irrawaddy ca și în luncile și pe terasele fluviilor și râurilor din această parte. Se practică cultura orezului și grâului. Sunt extinse plantațiile de cauciuc și cocos. Întreaga sferă de activități este polarizată în primul rând de orașul Rangoon (2,5 mil. loc., 1991). Este un centru cu o funcție industrială complexă (petrochimică, navală, textilă, alimentară, a materialelor de construcție) o dinamică activitate portuară și comercială, funcție culturală și turistică având în vedere valoarea vestigiilor istorice și arhitectonice specifice culturii budiste. Moulmein (220.000 loc.) este un alt centru cu funcții portuar-industriale ce se remarcă îndeosebi prin industria lemnului și alimentară.

În extremitatea vestică a deltei se află orașul Bassein (Puthein, 145.000 loc.) port și mare centru de depozitare a iutei, iar în cea sudică portul pescăresc Myeik (Mergui).

THAILANDA

Situată în SE Asiei în partea centrală a Indoneziei, Thailanda se învecinează cu Myanmar, Laos, Cambodgea, Marea Chinei de Sud, Malaysia și Marea Andman. Are o suprafață de 514.000 kmp și o largă ieșire la mare.

Este împărțită în 71 provincii (changwats) grupate în patru regiuni (Nordică, Nord-Estică, Centrală și Sudică). Este o monarhie constituțională, regat ereditar.

Cadrul natural

Existența și modul de dispunere a marilor linii orografice (munți, podișuri, câmpii), clima tropical-umedă cu nuanțe de uscăciune spre interior, pădurile tropicale umede dar și savana au delimitat următoarele trei categorii regionale de peisaj: peisajul munților fie pe latura vestică fie din partea mediană; peisajul podișurilor înalte sau joase cu păduri și savane și peisajul câmpiilor interioare și deltaice.

Peisajul munților este marcat prin Cordiliera Thailandeză cu o desfășurare nord-sud, cu înălțimi ce trec de 2000 m multe din acestea fiind calcaroase sau conglomeratice.

Alte vârfuri au aspect greoi, masiv fiind formate pe eruptiv mai vechi. Sistemul montan este separat în culmi longitudinale de către afluenții fluviului Menam dintre acestea culmea Kuntan detașându-se prin amploarea și varietatea cadrului natural. Ea face corp comun cu Cordiliera Birmană.

Spre sud către Malaysia se desprind alte două culmi Puket și Kacluan iar în spațiul maritim într-o serie de insule munții sunt prezenți deși mult mai coborâți ca altitudine. Insulele în bună măsură (ex. insulele Samui, Pangan) au în apropierea țărmului construcții coraligene. Și dincolo de istmul Kra, se întâlnesc culmi muntoase de mai mică întindere și podișuri din care o parte vulcanice.

Interfluviul dintre Podișul Korat și Câmpia Menam apare de asemenea cu caracter muntos, sub forma de grupări mai mult sau mai puțin izolate de către podișuri sau depresiuni.

Întregul sistem de munți ai Thailandeii a apărut în etapa cutărilor mezozoice incluzând și masive mai vechi.

Clima musonică înregistrează datorită înălțimii și dispunerii culmilor o diferențiere mai ales pluviometrică. Astfel cantitatea de precipitații care cade pe versantul occidental al Cordiliei se ridică la peste 2000 - 3000 mm anual fapt care a permis dezvoltarea pădurilor tropicale montane umede și a solurilor lateritice. Apele sunt destul de numeroase cu creșteri uneori catastrofale la instalarea musonului.

În limitele celui de-al doilea sistem montan, interior, umiditatea se reduce iar pădurii luxuriante îi ia locul savana.

Peisajul podișurilor înalte și joase. Este vorba în principal de Podișul Khorat (Nakhon Ratsima) care ocupă jumătatea estică a Thailandei și se caracterizează printr-o mare uniformitate. Este încadrat spre nord și est de fluviul Mekong, spre vest de culmile granitice Dong Phaya Yen și Sankampeng, iar spre sud de culmea Dong Rak. Are altitudini în jur de 300 m. Este presărat cu martori de eroziune, de peste 500 m, ce se întâlnesc îndeosebi în partea estică. În partea nordică se găsesc numeroase lacuri, dintre care mai importante sunt: Pansak, Kam. Două ape mai mari, Menam și Nam Chi, colectate de Mekong, drenează podișul. Sunt aliniamente din ploi, îndeosebi vara. Văile sunt puțin adâncite și prezintă condiții favorabile pentru practicarea unor culturi agricole, pentru dezvoltarea așezărilor. Cuvertura vegetală este formată din asociații din care nu lipsesc Acacia, Terminalia, Albizzia și vegetație de luncă. Solurile predominante sunt lateritele gleizate și solurile aluviale. Spre sud și sud-est Podișul Korat se continuă cu o treaptă mai coborâtă având o climă mai uscată cu savană și tufișuri. Aici ploile coboară cantitativ sub 1000 mm.

Peisajul câmpiilor interioare și deltaice. O serie de înălțimi (peste 1200 m) continuarea spre nord a Dong Rak-ului, separă Podișul Khorat de câmpia Centrală. Această câmpie are formă alungită, de culoar, pe direcția nord-sud și se subdivide în : zona superioară și cea inferioară, ultima fiind delta fluviului Menam. Genetic, delta reprezintă un golf colmatat în cuaternar. Delta fluviului presărată cu mlaștini, canale, numeroase brațe, se continuă cu alte regiuni de câmpie spre vest și est, regiuni cu o mare pretabilitate pentru diferite culturi.

Câmpiile ocupă un spațiu destul de mare, sunt mlăștinoase și cu multe lacuri. Ele reprezintă golfuri colmatate în cuaternar-holocen. Clima tropical musonică umedă peste 2000 mm precipitații anuale, peste 28° - 30° temperatură în ianuarie și iulie a permis dezvoltarea pădurilor tropicale - umede, sempervirescente, a solurilor lateritice și lateritelor de păduri cu sezon umed. Apele și în primul rând fluviul Menam are un mare rol în procesul irigațiilor și transport.

Populația și așezările urbane.

În anul 1994 numărul locuitorilor Thailandei a crescut la 58.183.000 față de 44,3 milioane locuitori cât erau în 1978. Din totalul populației mai mult de 85 % sunt thai, 6-10 % chinezi, 3,0 % malaiezieni, khmeri.

Creșterea rapidă a numărului locuitorilor se datorește sporului natural ridicat 1,46 %. Densitatea medie a populației este de 113,4 loc./kmp. cu valori substanțiale, peste 250-300 loc./kmp. în delta fluviului Menam cu deosebire aria aglomerației urbane Bangkok. Aceasta reprezintă un mare centru de atracție al populației ca și

regiunea în ansamblu prin profilul agriculturii care antrenează un număr foarte mare de brațe de muncă.

O axă de concentrare a populației este marcată de centrele Chiang Rai, Uampang, Lop Buri, Bangkok. Predomină populația din grupa de vârstă 15-59 ani (58,1 %) cea ocupată în agricultură fiind de 67 % iar în industrie și alte sectoare 33,0 %.

Populația urbană reprezintă 23 % remarcându-se aglomerația urbană Bangkok - (Rattanakasin) - Thon Buri. Aceasta are o populație de peste 8 milioane locuitori (1991). Are multiple funcții (industriale, comerciale-portuare și de transport). Orașul a fost fondat în secolul al XVIII-lea dezvoltându-se ca un important port al Asiei de Sud-Est apoi un puternic oraș industrial, comercial, cultural, spre care se înregistrează deplasări definitive, sezoniere și zilnice ale populației.

Economia

A existat o preocupare permanentă pentru sectorul agricol manifestată îndeosebi pentru cultura orezului ca și a unor întreprinderi necesare prelucrării acestuia; la fel pentru cauciuc și bumbac ceea ce a conferit anterior cel puțin industriei o dezvoltare limitată.

Descoperirea unor resurse ale subsolului cum sunt cărbunele, petrolul, gazele naturale, o serie de metale neferoase - cositor, plumb, etc - au dat noi dimensiuni și direcții evoluției industriei antrenând altfel regiuni în ansamblul economiei țării. Astăzi agricultura participă la realizarea produsului național brut cu 16,7 %, industria cu peste $\frac{1}{3}$ din care industria extractivă cu 2,1 % iar alte sectoare cu 60,5 %.

I n d u s t r i a. S-a dezvoltat sub forma ramurilor tradiționale: textilă, alimentară, de prelucrare a cauciucului și a unor ramuri mai noi : construcțiile de mașini, metalurgia feroasă și neferoasă, materialele de construcții.

Industria textilă îndeosebi cea de prelucrare a bumbacului și mătăsii, este dezvoltată mai ales în centre situate în regiunile de cultură a acestora, se remarcă centrele : Ubon, Lampang, Nakhon, Ratchasima (Korat), Phitsanulok. În aceeași categorie a ramurilor tradiționale se include și cea de prelucrare a cauciucului. Este legată de plantațiile existente în câmpia litorală de la Golful Thailandei. Prelucrarea se realizează în principal în Bangkok și împrejurimi.

Industria alimentară îndeosebi cea de decorticare a orezului, prelucrarea cărnii, industrializarea trestiei de zahăr, industria uleiului inclusiv a celui de palmier a înregistrat în ultimele două decenii o importantă creștere atât în ceea ce privește cantitatea materiilor prime valorificate cât și în ceea ce privește diversitatea produselor.

Cele mai importante centre sunt situate pe axa Menam începând cu Lampang în nord, apoi Lop Buri, Chang Mai, Chayaphum, Ayutthaya, Bangkok și mai departe în regiunea istmică în centrul Surrat Thani.

Dintre ramurile industriale mai noi se remarcă : *industria energetică* bazată pe exploatarea de lignit, cărbune brun (15.600.000 t, 1992) de la Lampang și Surrat Thani; pe zăcămintele de petrol existente în bazinul Salween și exploatat în centrul Ban Mae. Importante cantități de petrol se importă și se rafinează la Bang Chak, Si Racha, Fang. În anul 1987 s-au extras 1.058.000 tone țiței. În platforma continentală a Golfului Thailanda au fost descoperite gaze naturale. În anul 1987 producția de energie electrică a fost de 25,9 md.kWh.

Industria siderurgică s-a dezvoltat în sudul țării pe baza minereurilor de fier din aceeași regiune având ca centru Ayuthaya și Lop Buri. În același timp a înregistrat o apreciată ascensiune industria metalurgiei neferoase, având în vedere minereurile de cositor, extrase la Pattani, Phuket, apoi plumb, zinc, vanadiu, mangan, tungsten, pietre prețioase și semiprețioase, grafit, zirconiu, majoritatea aflate în Peninsula Malacca în vestul și nord-vestul țării. Pentru producția unora din minereurile neferoase Thailanda ocupă locuri superioare în ierarhia mondială astfel: tantal și niobiu locul trei pe glob cu o producție de 268.000 t anual (1987); cositorul metalic cu 19.700 t (1987) situează Thailanda printre primele țări în lume.

Industria construcțiilor de mașini a cunoscut aceeași diversificare având un rol din ce în ce mai important ramurilor de vârf: electronica, electrotehnica, optica medicală. S-a dezvoltat subramura produselor metalice de larg consum, a montajului de autovehicule, a echipamentului electric, aparate de radio, televizoare, frigidere.

Principalele centre ale acestei ramuri sunt: Bangkok, Ayutthaya, Lop Buri, Chiang Mai.

Industria chimică realizează produse chimice, cauciuc sintetic, fire artificiale în centre ca : Bangkok, Uttaradit, Thon Buri. În aceleași centre se concentrează producția de ciment, ceramică, sticlă.

Un loc și rol foarte important îl are *industria lemnului* având în vedere bogăția pădurilor (aproape 40 % din suprafața țării) și îndeosebi în esențe prețioase (teak, yang, santal ș.a.).

În anul 1987 s-au extras 36 milioane m³ de lemn din care s-a obținut hârtie și cartoane (500.000 t), mobilă etc. Câteva orașe sunt tradiționale în industria lemnului și anume : Chiang Mai, Surrat Thani și Bangkok, Ayutthaya, Nakhon, Ratchasima (Korat), Chaiyaphum, Chiang Rai.

Asocierea spațială dar și funcțională a unor activități industriale au conturat în partea central-sudică a țării o importantă concentrare industrială (siderurgie, construcții de mașini - nave, industria textilă și alimentară, a lemnului). Ea antrenează câteva centre ca Bangkok, Lop Buri, Ayutthaya, Ton-Buri.

Agricultura

Ca în toate țările indochineze cultura orezului^x este precumpănitoare (18.448.000 t - 1991) urmată de cea a porumbului (3.800.000 t, 1994), sorgului. Dintre plantele tehnice trestia de zahăr (37.600.000 t - locul 6 pe glob, 1994), bumbacul, iuta, soia (500.000 t, 1994), batatele, arahidele.

În producția de manioc Thailanda ocupă locul al II-lea pe glob (21.130.000 t, 1992). Un alt grup de culturi cu o mare pondere la export este format din : portocale, banane, nuci de cocos, copra, cafea, ceai. Ocupând locul 1 pe glob Thailanda deține și o suprafață însemnată cu plantații de arbori de cauciuc cu o producție de 1.667.000 t./an (1994).

Aproape 30 % din teritoriul țării îl reprezintă terenurile arabile din care 10 % irigate; avem în vedere foarte întinsa suprafață ocupată cu orez. Dintre animale se cresc bovine (7.583.000 capete, 1994), bubaline (4.747.000 capete, 1994), porcine, ovine, caprine, cabaline; este foarte dezvoltat pescuitul.

Căile de comunicație și transporturile

Căile ferate unesc nordul și sudul țării, estul cu vestul având ca principal nod orașul Bangkok. Magistrala nord-sud însoțește în general fluviul Menam antrenând spre centrele de prelucrare din sudul țării inclusiv spre capitală resurse de subsol, vegetale și animale.

Peste 25.000 km de căi rutiere din care un procent relativ ridicat, asfaltate, leagă colțuri ale țării. Există o circulație fluvială intensă pe Menam și o activitate portuară-maritimă concentrată la Bangkok cel mai mare port al Thaiandei.

C o m e r ț u l e x t e r i o r . Este apreciat prin valoarea celor 11,4 miliarde dolari din care importul 9,1 md. și exportul 8,7 md. dolari. Importă utilaje, motoare, petrol, produse chimice și exportă manioc, cauciuc natural, iută, orez, produse rezultate din prelucrarea lemnului.

---

^{x)} Cultura orezului ocupă suprafețe deosebit de întinse în Podișul Korat - în văile afluenților Mekongului și în treimea inferioară a Menamului la sud de Lampang.

Diferențieri regionale

Modul de interferență funcțională având în vedere cadrul natural, resursele naturale și cele umane au conturat următoarele regiuni:

Thailanda de nord. Se caracterizează prin gradul accentuat de împădurire în care esențele prețioase au o pondere importantă și ca urmare o dezvoltare a industriei lemnului. Pe suprafețe întinse, în culoarul Menam și a afluenților acestuia, se practică o agricultură intensivă și itinerantă unde se cultivă orez, soia, tutun, de unde și existența unor centre reprezentative ale industriei textile și alimentare (Chang Rai, Chiang Mai, Lampang). Se exploatează petrol în regiunea centrului Ban Mae.

Thailanda de Nord-Est se detașează prin creșterea animalelor pe baza pășunilor existente în întinsele suprafețe ocupate de savană.

În complexul văilor afluate Mekongului care traversează Podișul Korat, în luncile și pe terasele râurilor se practică cultura intensivă a orezului, porumbului și a unor plante tehnice cum sunt bumbacul, iuta, tutunul. Principalele centre din regiune sunt: Ubon (Ubon Ratchathani), Nakhon, Ratchasima (Korat).

Thailanda centrală. Regiunea cuprinde orașul Bangkok și aglomerația urbană a sa cu peste 8,0 milioane locuitori cu numeroase centre din care în primul rând centrul Thon Buri spre care gravitează și centrele Ayutthaya, Lop Buri.

Funcțiile orașului Bangkok sunt multiple - industrială, portuară, comercială, fiind și cel mai mare nod feroviar și de convergență a căilor de comunicație. Are de asemenea funcții administrative și culturale. În orașul Bangkok se află numeroase întreprinderi ale industriei alimentare, construcțiilor de mașini, prelucrare a lemnului, iar în limitele vechii zone portuare rafinării. Ineditul orașului constă în existența pieței plutitoare, pentru desfacerea produselor, alcătuită din ambarcațiuni.

CAMBODGIA

Stat situat în Asia de Sud-Est, în Peninsula Indochina, are o suprafață de 181.035 kmp. și se învecinează cu Thailanda, Laos, Vietnam și Golful Siam. Administrativ CAMBODGIA este organizată în patru orașe (Bokor, Kap, Phnom Penh, Kompong Som) și 17 provincii (=Khet).

Cadrul natural

Peisajele din această țară sunt datorate poziției sale în zona climei tropical-musonice asociată unei bogate rețele hidrografice aparținând bazinului fluviului Mekong.

Clima tropicală musonică se impune prin: temperatură medie anuală care depășește 27° C (Phnom Penh), cantitate anuală de precipitații ajunge la 1432 mm (înregistrată în aceeași localitate), depășind însă 5000 mm în regiunile montane. Lunile cele mai ploioase sunt august și septembrie, iar cele mai secetoase ianuarie și februarie. Se disting astfel două sezoane : unul uscat determinat de musonul de NE (noiembrie-aprilie), cu un subsezon mai rece în decembrie-ianuarie și unul uscat și cald care ține până în mai. Sezonul ploios este dominat de musonul de SV, care se instalează la sfârșitul lunii mai și acționează până în octombrie. Apele capătă caracter vijelios, iar lacurile își măresc considerabil suprafața. Lacurile, precum și apele curgătoare au o mare importanță pentru navigație, pescuit și irigații. În condițiile amintite vom deosebi : întinsul peisaj de câmpie și cel al colinelor și montane acesta din urmă dispus periferic.

Peisajul de câmpie (Câmpia Mekong) ocupă circa 90 % din suprafața țării. Este o regiune de subsidență foarte activă spre delta fluviului, fiind încadrată de colinele grezoase Dang-Raek spre nord o regiune de monoclin care a generat un front de custe reprezentativ, Munții Kardamon (Kravanh) spre vest și podișurile parțial eruptive (efuziuni neozoice) Mondalkiri și Ratanakiri în est. Rețeaua de ape curgătoare, lacurile, mlaștinile și canalele ocupă o întinsă suprafață. Cel mai mare lac poartă numele de Tonlé Sap și are o lungime de circa 35 km. În perioada ploioasă mai-octombrie, el își mărește foarte mult suprafața, fenomen care are o mare semnificație pentru culturile de orez. Unii din afluenții lacului se varsă în acesta prin mici delte. Văile sunt separate de așa-numite "phnoms-uri" (interfluvii colinare grezoase).

Vegetația are o dispunere concentrică. În părțile înalte de la periferie se întâlnesc păduri, apoi tufșuri și liane pe trepte medii și păduri inundabile pe soluri fertile în centru. Dealtfel, pădurile ocupă circa 74 % din teritoriul țării. Acestea li se

adaugă savanele (R. Schnell, 1971), stepele cu ierburi înalte etc. Dintre speciile cu importanță economică se întâlnesc : camforul, palmierul roșu, arborele de cauciuc, arborele de chinină. Sub păduri se găsesc podzoluri cu un strat de humus brut și orizont aluvial (H. Walter, 1974). În acest peisaj se întâlnește complexul arhitectonic de la Angkor din nordul țării, martor al valențelor incontestabile ale civilizației Khmere.

Peisajul colinelor și montan încadrează aproape din toate părțile pe cel de câmpie. Se impune prin culmi dar mai ales înălțimi insulare formate pe structură metamorfică paleozoică dar și pe cuvertură mezozoică nediferențiată. Există o trecere în trepte erozive spre regiunea coborâtă a câmpiei. Înălțimile sunt împădurite cu specii reprezentative pentru pădurile musonice din care nu lipsesc cele prețioase și în general cele cu importanță economică.

Populația și așezările

În anul 1994 Cambodgia avea 9.968.000 locuitori și este formată în proporție de 93 % de khmeri; 4 % vietnamezi; 3 % chinezi. Față de anul 1977 și sporul natural a scăzut de la 2,9 la 2,5 . În ceea ce privește repartitia populației se constată o concentrare a acesteia în lungul fluviului Mekong unde se găsesc și cele mai importante centre (orașe) ale țării. O altă concentrare de proporții mai restrânse se află în regiunea Tonlé Sap (aria centrelor Battambang, Kompong Thom, Siem Reap. Față de densitatea medie de 55,1 loc./kmp. valorile cresc spre 80 loc./kmp. în lungul Mekongului ajungând până la 200 loc./kmp. în regiunea Pnom Penh și a brațului Bassac.

Structura populației pe vârste relevă ponderea populației cuprinse între 15-59 ani (63,1 %), urmată de cea sub 15 ani (32,8 %). Pe medii predomină populația rurală 88 % cea urbană neajungând decât la 12 %; în aceste condiții și populația ocupată în activitățile agricole este absolut precumpănitoare.

Centrele urbane sunt dominate de capitală, orașul Phnom Penh cu o populație de peste 900.000 locuitori (1991), apoi Battambang, Kratié, Pursat, Kompong Thom, Strung Treng. Orașul Phnom Penh se află situat în jumătatea sudică a țării la confluența unor importante artere hidrografice (Tonlé Sap, Bassac și Mekong) de transport și schimburi asigurând legătura și comunicarea funcțională între diferite regiuni ale țării. Și-a dezvoltat funcțiile comerciale, financiare, industriale, portuare.

Având în vedere cadrul natural marcat de regimul inundațiilor precum și situarea așezărilor în unități de relief coborâte, supuse inundabilității, construcțiile sunt realizate pe piloni iar deplasarea între acestea se efectuează cu ambarcațiuni ușoare.

Economia

I n d u s t r i a. Se dezvoltă îndeosebi prin ramura prelucrătoare și mai puțin prin cea extractivă deși în subsolul țării se găsesc materii prime ca : minereuri de fier, cărbune, cupru, mangan, bauxită, aur, fosfați, sare. Se prelucreează mai ales materiile prime agricole alături de cele forestiere, cauciucul natural, petrolul importat. Alături de ramura prelucrătoare s-a dezvoltat asamblarea autovehiculelor și tractoarelor. Legat de nevoile sociale, adică de dezvoltarea construcțiilor civile, au apărut subramuri industriale cu întreprinderi corespunzătoare cum sunt a cimentului, sticlei, materialelor de construcție.

A g r i c u l t u r a a fost dotată treptat cu utilaje corespunzătoare activităților din domeniul plantațiilor (cauciuc, cafea, trestie de zahăr, portocale, banane, cocos) dar și al culturilor de orez, porumb, arahide, batate. Principalele centre industriale sunt : Phnom Penh, Battambang, Kratié, Strung Treng. Pe o suprafață arabilă restrânsă, circa 17 % comparativ cu suprafața ocupată cu păduri (circa 74 %) se practică intensiv cultura orezului cu o producție anuală de 1.700.000 tone (1994), a porumbului, maniocului, arahidelor, batatelor. Se adaugă plantațiile de trestie de zahăr, cauciuc, care se extind permanent îndeosebi în limitele interfluviului dintre Mekong și Tonlé Sap (provincia Kompong Cham) pe platourile vulcanice de pe care pădurile au fost defrișate sau în provincia Battambang. Producția de cauciuc natural în cei 70 de ani de exploatare a ajuns în anul 1994 la 43.000 tone. Nu lipsesc culturile de bumbac, iută, plantațiile de portocali, bananieri, cocotieri, piper (provincia Kampot). Se cresc bovine (2.589.000 - 1994), porcine (2.154.000 capete - 1994), bubaline (829.000 capete), caprine, cabaline, ovine. Se practică pescuitul.

C ă i l e d e c o m u n i c a ție ș i t r a n s p o r t u r i l e. Există o cale ferată (magistrală) care traversează țara pe direcția nord-sud unind centrele Battambang și Phnom Penh pe o distanță de peste 300 km; este însoțită dar și traversată de căi rutiere circa 15.000 km și peste 1400 km căi navigabile. Principalul nod de transport este Phnom Penh care este și port fluvial, alături de Kompong Thom.

C o m e r ț u l e x t e r i o r. Se realizează prin exportul cauciucului natural, a produselor din lemn, piperului, orezului, peștelui și prin importul produselor alimentare, utilajelor, materialului rulant.

REPUBLICA SOCIALISTĂ VIETNAM

Situată în partea de est a Peninsulei Indochina în același mare compartiment Asia de Sud-Est, R.S.Vietnam se învecinează cu R.P.Chineză, Marea Chinei de Sud, Cambodgia și Laos. Între aceste limite ea se întinde pe o suprafață de 329.566 kmp.

Începând cu golful Tonkin în nord și până la Golful Thailanda în sud țărmurile țării destul de festonate pe alocuri, se desfășoară pe o lungime de 2500 km.

Cadrul natural

Având o desfășurare latitudinală corespunzătoare, o expunere maritimă importantă și o climă musonică treptele orografice au impus și o anumită structurare a peisajului. Se remarcă : peisajul montan de Cordilieră într-o bună parte a țării; peisajul de podiș structural mai ales vulcanic și peisajul de câmpie fluviatilă sau fluvio-maritimă și asociat acestuia cel deltaic.

Peisajul muntos este prezent îndeosebi în jumătatea nordică. Munții aparțin unor etape tectono-magmatice incluzând și sâmburi mai vechi. Au caracterul unor culmi, alungite pe direcția nord-vest sud-est separate de către afluenți aparținând bazinului fluviului Roșu.

Între culmile montane care depășesc în altitudine 3000 m se găsesc importante depresiuni tectonice sau tectono-erozive. Prin unele din acestea ori pe linii tectonice se strecoară fluvii cum este fluviul Roșu (Song Nhi Hu). În funcție de natura petrografică vom întâlni culmi greoaie cu aspect ruiniiform dezvoltate pe sisturi cristaline asociate cu grupări de măguri eruptive dar și cu forme carstice pe calcarele triasice și jurasice ce alcătuiesc o parte din munții ce străjuiesc fluviul Roșu. Mai restrâns ca întindere apare relieful muntos în partea mediană a țării de unde și numele păstrat încă de Cordiliera Annamită. Deși se înscriu pe un aliniament nord-sud totuși munții ce o alcătuiesc sunt grupați și au altitudini mai modeste lăsând între ei întinse podișuri. Treapta montană ca de altfel întreaga regiune se înscrie în regimul climei musonice tropicale și subtropicale cu veri calde și umede și ierni răcoroase. Dacă vara cad circa 80-90 % din precipitații, adică 3000 mm, iarna din octombrie până în aprilie se instalează musonul uscat. În aceste condiții pădurea musonică urcă până la 1200 m lăsând loc mai sus altor formații forestiere din care nu lipsesc *Quercus serrata*, *Quercus helferiana*, *Pasania annamensis*, *Castanea mollissima*. În grupele muntoase din partea centrală, dincolo de 1600 m se găsesc pădurile de conifere cu: *Pinus insularis*, *Pinus merkarii* iar mai sus tufișuri de rododendroni.

Peisajul de podiș structural poate fi întâlnit ca specific la sud de paralela orașului Hué. La vest de Song Da pe direcția nord-sud se înșiruie următoarele podișuri : Cong Tum, Dac Lat ale căror înălțimi sunt cuprinse între 500-1000 m cu vârfuri muntoase peste aceste valori și care alcătuiesc Cordiliera Annamită. Sunt grefate pe efuziuni mezozoice mai ales bazalte și alte tipuri de roci vulcanice dar și gresii, conglomerate, calcare. Uneori sunt secționate de văi puternic adâncite cu aspect de defilee, aparținând sistemului hidrografic Mekong. Regiunea primește în jur de 1500-2000 mm precipitații, suficientă umiditate pentru a se dezvolta pădurea musonică din care nu lipsesc Dipterocarpaceaele (*Dipterocarpus obtusifolius*, *Dipterocarpus tonkinensis*), *Hopea odorata*, *Cinnamomum camphora* ș.a.

Peisajul de câmpie fluvială sau fluvio-maritimă poate fi întâlnit fie în extremitatea nordică în limitele Câmpiei Hanci-Hai Phong sau a fluviului Roșu fie în cea de Sud - Câmpia Mekong sau Ho Chi Minch. Câmpia fluviului Roșu se dezvoltă tentacular spre interior până aproape de granița cu R.P.Chineză. Ea se termină cu o câmpie deltaică cu un relief ușor vălurit, dezvoltat pe un pat sedimentar gros. În rama câmpiei apar la zi gnaise și sturi cristaline, roci mai dure, care au dat naștere la un relief colinar și de munți joși. Se constată o înaintare a deltei spre sud-vest și o retragere succesivă spre nord-est, marcată de cordoanele litorale care apar fragmentate de canale și văi.

Delta este mlăștinoasă mai ales spre golful Bac Po dar, printr-o serie de măsuri ameliorative, întinse suprafețe au intrat în circuitul agricol.

La sud de orașul Ho Chi Minch se află câmpia și delta Mekongului, dar și o importantă regiune agricolă a țării în care cultura orezului, trestiei de zahăr, bumbacului au o pondere însemnată. Precipitațiile medii anuale depășesc 2000 mm.

Temperatura medie în luna cea mai caldă (aprilie) la Ho Chi Minch este de 29,3° C, la Hué (iunie - iulie) de 29,2° C, iar la Hanoi (iunie) de 29,1° C. Temperaturile medii ale lunii celei mai reci sunt cu câteva grade mai reduse.

În multe locuri, pădurile musonice au fost înlocuite cu savane. Pe văile largi ale unor râuri, alcătuind un fel de păduri galerii, se întâlnesc : *Bambusa*, *Gigantochloa*, iar pe litoralul sudic și nord-estic mangrove.

Populația și așezările

În anul 1994 populația Vietnamului număra 72.431.000 locuitori din care 88 % vietnamezi, 1,9 % chinezi, 1,5 % toi, 1,2 % khmeri ș.a. Creșterea rapidă a numărului locuitorilor s-a datorat și valorii ridicate a sporului natural. În ceea ce privește repartitia există disproporții între regiunile de câmpie (delta fluviului Roșu) unde valorile depășesc 1550 loc./kmp. față de densitatea medie de 219,9 loc./kmp. care nu reprezintă totuși o valoare mică. În cealaltă unitate deltaică (Mekong) densitatea coboară la 200 loc./kmp și sub aceasta în regiunile cultivate cu orez. Se

cunosc valori ridicate și în câmpiile deltaice Thanh Hoa și Vinh. În cadrul structurii pe vârste se constată predominarea grupei 15-59 ani (53,6 %) urmată de cea sub 15 ani (40,8 %). Structura populației active prezintă următoarea situație : 63 % în agricultură, 36,6 % în industrie și alte sectoare. Populația urbană este de 30 % (1994). Ea se concentrează în centrele Hanoi, capitala țării (2.915.000 locuitori), Ho Chi Minh, Hai Phong, Hué, Da-Năng, Lao Cay, Hoa Binh. Sunt trei orașe milionare Ho Chi Minh, Hanoi și Haiphong iar altele sub această valoare - Da -Năng, Hué, Nha Trang.

Economia

O serie de momente social-politice au precedat înscrierea economiei vietnameze pe un făgaș al dezvoltării ascendente circumscrise în valorificarea din ce în ce mai atentă a tuturor materiilor prime. Amintim abținerea independenței și integrității teritoriale din 1954, unificarea țării din 1975 și proclamarea Republicii Socialiste Vietnam în 1976.

Ulterior acestei ultime date s-a procedat la exploatarea unor resurse de subsol (huiă, lignit, minereu de fier, neferoase, petrol) a unor resurse forestiere îndeosebi a esențelor valoroase (teck, mahon, abanos, santal), a rețelei de ape în scopul valorificării hidroenergetice , piscicole, agricole.

I n d u s t r i a

Industria energetică are ca materie primă cărbunele (huiă, lignitul și antracitul). Principalele puncte de extracție a cărbunelui se găsesc la nord de Hanoi având ca centru de exploatare Hong Gai situat la nord de Haiphong și cel de la Da-Năng la sud de orașul Hué. În anul 1985 cantitatea de huiă extrasă a fost de 5.500.000 t. Cărbunele energetic alături de hidroenergie au permis construirea unor importante termocentrale și hidrocentrale cu o producție de energie electrică de peste 5,2 md.kWh. Principalele centre se găsesc la Hanoi și Thai Nhuyên hidrocentrale și Ho Chi Minh, da-Năng termocentrale.

Industria siderurgică se bazează pe zăcămintele de minereuri de fier din partea nord-vestică a țării având ca principal centru siderurgic orașul Thai Nguyên. Metalurgia neferoasă se bazează în principal pe zăcămintele de zinc de la Chodien și Xen Thinh și pe cele de cositor de la Tinhue.

Industria construcțiilor de mașini realizează utilaj tehnologic, material rulant, nave, mașini agricole, mașini-unelte și bunuri casnice, produse electrotehnice și electronice. Sunt centre ale industriei constructoare de mașini Hanoi, Ho Chi Minh și cu o producție complexă dar și centre specializate într-o anumită ramură sau subramură industrială ca Haiphong și Vinh, specializate în construcții și reparații de nave.

Industria chimică s-a dezvoltat pe baza unor resurse importante, materii prime pentru multe din subramurile sale (cărbune, sare, fosfați, metale neferoase). Principalele centre ale industriei chimice sunt Da-Năng, Ho Chi Minch, Hué, Hong Goi. Se obțin produse clorosodice, coloranți, superfosfați, acizi, îngrășăminte azotoase, produse farmaceutice.

Având în vedere suprafața ocupată de pădure într-o serie de centre s-au dezvoltat cu precădere *industria de prelucrare a lemnului și celulozei*. Se remarcă printre acestea Hanoi, Vinh. Se obțin cherestea, mobilă, hârtie. La fel de importante sunt centrele Haiphong și Ho Chi Minch, Nam dinh, pentru obținerea materialelor de construcție ca : ciment, sticlă, porțelan, ceramică, precum și pentru întreprinderile textile, filaturi și țesături, unde se realizează produse din bumbac, mătase naturală.

Modul de concentrare și asociere funcțională a ramurilor industriale în teritoriu a separat arealul industrial nordic polarizat de orașele Hanoi și Haiphong și arealul sudic cu centrul Ho Chi Minch. Ambele areale se suprapun deltelor fluviilor Roșu și Mekong considerându-le ca fiind concentrări de tip deltaic.

A g r i c u l t u r a. Având în vedere ponderea populației ocupate în acest domeniu de activitate rezultă că agricultura reprezintă sectorul principal al economiei. Condițiile naturale și mai ales cele hidroclimatice influențează pozitiv acest sector de activitate.

Cea mai mare parte a suprafeței agricole, în principal regiunea deltelor (Roșu, Mekong, Vinh, Hoa) este ocupată cu orez o cereală a cărei producție s-a ridicat în 1993 la 21.800.000 t. Se mai cultivă porumb, trestie de zahăr (5.900.000 t, 1992), bumbac, iută, arahide, soia, batate, manioc. Sau extins plantațiile de bananieri și palmieri de cocos (1,05 mil. t nuci de cocos - locul 7 pe glob), cafea, ceai. Atenție deosebită se dă plantațiilor de cauciuc natural (80.000 t, 1994), extinse și în regiunile podișurilor vulcanice din partea centrală a țării. Pe calcarele din sud unde se întâlnesc soluri terra rosa cu potențial optim s-au extins culturile de cafea.

Deși mai puțin importantă, totuși creșterea animalelor a înregistrat un progres substanțial. Se cresc porcine (12.140.00 capete-1992), bubaline (2.867.000 capete, 1992), cabaline, păsări. Se practică pescuitul oceanic îndeosebi pentru heringi dar și pe marile fluvii interioare.

C ă i l e d e c o m u n i c a ție ș i t r a n s p o r t u l. Sunt asigurate de magistrale fluviale și rutiere desfășurate pe direcția generală nord-sud sau vest-est. Cea mai importantă magistrală feroviară unește orașele Lao Kai de la granița cu R.P.Chineză în nord cu capitala țării iar de aici spre sud unește centrele Hué, Da-Nang până la Ho Chi Minch. O magistrală rutieră are aceeași direcție ca și cea feroviară dar ea este completată de altele care traversează țara de la est către vest unind cele mai îndepărtate colțuri ale țării.

Lungimea căilor ferate depășește 2500 km iar cea a căilor rutiere 36.000 km. Un rol deosebit de important îl au căile de navigație fluviatilă și maritimă. Ele asigură un schimb permanent de produse în interiorul țării și al acesteia cu exteriorul. Au apărut și s-au dezvoltat porturi ca : Haiphong, Ho Chi Minch, Vinh, Da Nang, Hong Gai.

INDONEZIA

Indonezia este formată din peste 13.600 insule, desfășurate între Oceanul Indian și Oceanul Pacific, pe o lungime de 5500 km. Este situată la o convergență majoră de căi maritime, fapt care se răsfrânge în activitățile populației. Cel mai mare grup insular de pe glob, Indonezia are o suprafață de 2.027.987 km², numele oficial este Republica Indonezia, iar teritoriul său este organizat administrativ dintr-un district urban (Jakarta) și 25 provincii (daerah).

Cadrul natural

Teritoriul indonezian cuprinde Sondele Mari (Sumatra, Jawa, Kalimantan - ²/₃ din insulă aparțin Indoneziei - Sulawesi), Sondele Mici (Nusa Tenggara), care se extind de la I. Bali la I. Timor, I-le Maluku (denumite înainte Moluce sau Insulele Mirodeniilor) și Irian Jawa (Irianul de Vest). Insulele sunt predominant muntoase, câmpiile reduse ca suprafață, aflându-se de-a lungul țărmurilor. Culmile montane se întâlnesc în părțile interioare ale insulelor și se caracterizează prin prezența multor vulcani activi.

Cea mai mare parte a Indoneziei are un climat ecuatorial maritim cu temperaturi ridicate (<5, 5-26,6°C) și cu precipitații în cantități mari. Există, însă, în partea estică a insulei Jawa și în Nusa Tenggara un sezon uscat, cauzat de musonul care bate dinspre Australia.

În privința vegetației aproape 64 % din suprafața țării este ocupată de păduri ecuatoriale, în care se află esențe valoroase (teck, santal, mahon). La acestea se adaugă savanele în insulele cu sezon uscat, vegetația de mlaștină cu mangrove etc.

Populația și rețeaua de așezări urbane.

Față de 1970 când populația Indoneziei număra 121,0 milioane locuitori, în 1994 ea a ajuns la 194,6 milioane locuitori ceea ce însumează o creștere cu circa 60 % în ultimul sfert de secol. Este formată din javanezi (40,1 %), madurezi (4,8 %) etc. Sporul natural se ridică la 2,8 ‰ iar densitatea medie a ajuns la 102,2 loc./kmp. Totuși sunt regiuni (ex. Jawa) unde densitatea tinde spre 1000 loc./kmp fiind de altfel și cea mai mare concentrare a populației din Indonezia, peste 60 %.

Structura pe vârste a populației relevă ponderea celei din grupa 15-59 ani (55,5 %), urmându-i cea sub 15 ani (39,2 %). Populația ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit înregistrează un procent ridicat de 51,9 % comparativ cu cea ocupată în industrie și alte sectoare de activitate (48,1 %). Totuși ponderea

populației agricole a scăzut cu peste 10 % față de 1978 în favoarea celorlalte sectoare de activitate. Populația urbană în anul 1992 deținea un procent de 29,0 % evidențiind o creștere de circa 7 % într-un deceniu. Câteva orașe depășesc 1 milion de locuitori și anume : Jakarta (Dja karta) - 7.829.000 locuitori, Surabaya - 2.200.000, Medan (1.800.000 loc.), Bandung (1.600.000 locuitori), Semarang (1.200.000 loc.).

Economia

Față de anul 1978 când produsul național brut era de 360 dolari, în anul 1992 acesta a ajuns la 670 dolari pe locuitor. Indonezia a cunoscut o lungă etapă în care economia era dominată de sectorul agricol, al plantațiilor îndeosebi impus de cerințele pieții și numai târziu au apărut ramuri ale industriei extractive și prelucrătoare.

I n d u s t r i a. Tectonica arhipelagului a generat multiple complexe de structuri productive, de minereuri, importante materii prime pentru ramuri și subramuri industriale energetice, metalurgice etc. Totuși se detașează industria petrolieră, textilă și alimentară.

Industria energetică. Este prin excelență dominată de industria petrolieră, Indonezia având importante zăcăminte de petrol cantonate în structuri fie din bazine de sedimentare din piemonturi ca cele din insulele Sumatera, Kalimantan, Jawa, Maluku, fie din alte regiuni. În insula Sumatera cele mai importante centre de extracție sunt : Djambi, Sekaju, Perlak, Pakanbaru, Duri, Lirik; în insula Jawa - Rembang, Tjepu; în apropierea insulei Kalimantan - insula Tarakan, apoi centrele Attaka, Handil, Badak^{s)} Balikpapan, Tandjung, insula Seram. Comparativ cu zăcămintele din spațiul continental cele submarine sunt din ce în ce mai productive. Se remarcă zăcămintele din apropierea orașului Jakarta, a celor din strâmtoarea Sulawesi. Producția se ridică la 73.700.000 t (1992). Capacitatea rafinăriilor depășește 26 milioane tone (1978) principalele rafinării aflându-se la Pangkalanbrandan și Palembang în Sumatera, Tjepu, Wonckkromo în Jawa, Bula în insula Seram, Balikpapan și Tarakan în Kalimantan.

Petrolul este transportat prin conducte către rafinării având centrele Tondjung - Balikpapan în insula Kalimantan. La fel de importante sunt zăcămintele de gaze naturale care se găsesc în sud-estul Sumaterei (zona Palembang) și în nord-vest.

Industria energetică dar nu numai aceasta dispune și de importante zăcăminte de cărbune (huiă, lignit) care se găsesc în insulele Sumatera cu exploatarea în apropierea centrelor Umbilin și Bukitsem iar în Kalimantan la

---

^{s)}Lerot s.. 1979, Le pétrol en Indonésie, Les Cahiers d'autre-mer, nr. 125

Jungei Berau, Samarinda, apoi în insula Laut la Katarbaru. Cantitatea de uilă extrasă în 1991 a fost de 21.100.000 tone.

Industria hidroenergetică este reprezentată prin centrale electrice de capacitate mijlocie și mică. Ele au furnizat în anul 1986 29,9 md.kWh capacitatea totală fiind de 8470 MW. Principalele zone de concentrare a unităților hidroelectrice se întâlnesc în Sumatera dar și în insulele Madura și Jawa. Având ca materie primă cărbuni și petrol au apărut și importante termocentrale la Semarang, Palembang, Balikpapan, Medan.

Industria siderurgică și a metalurgiei neferoase are la bază importante zăcămintele de minereuri de fier dar mai ales cele neferoase, prețioase, rare (cupru, mangan, staniu, bauxită, aur, argint), diamante. Ele se găsesc în insulele Jawa, Kalimantan, Sumatera, Salawesi. Producția în 1986 a fost de 1.400.000 t iar unul din principalele centre siderurgice este Belinju și se află în insula Bangka. În industria extractivă staniul ocupă principalul loc, fapt ce-i conferă Indoneziei și locul al 3-lea pe glob în producția acestuia. Principalele centre de exploatare se găsesc în insulele Belitung, Singkep, Bangka toate situate în estul Sumateriei, insula Seran. Producția de cositor a fost în anul 1987 de 22.100 tone. S-au produs de asemenea cantități importante de aluminiu (216.000 t), aur circa 235.000 kg, argint 200 t, diamante 27.000 carate.

Industria construcțiilor de mașini se remarcă prin construcția de nave maritime, comerciale, asamblarea autovehiculelor dar și construcția autoturismelor, realizarea echipamentului electric, a aparatelor de radio și televizoarelor. Centre mai importante ale acestei ramuri industriale sunt : Jakarta, Surabaya, Surakarta, Semarang toate situate în insula Jawa.

Industria chimică are ca principale subramuri industria petrochimică cu centrele Pangkalanbrandan, Palembang din Sumatera, Tjepu și Wonokromo din Jawa, Bula din insula Seram, Balikpapan și insula Tarakor din Kalimantan.

O dezvoltare asemănătoare au cunoscut-o industria cauciucului cu centre reprezentative în insula Jawa (Dja Karta, Boger, Surabaya), industria farmaceutică, a îngrășămintelor azotoase și fosfatice, a produselor clorosodice (Surabaya).

Industria textilă se bazează pe prelucrarea bumbacului, lânii, mătăsii, iutei și are ca centre importante Dja Karta, Surabaya, Bandung. Cea alimentară are în atenție în principal prelucrarea produselor vegetale specifice acestei regiuni geografice și anume : trestia de zahăr, arahidele, batatele, cafeaua, nucile de cocos și soia. Centrelor enumerate mai sus se adaugă Melang, Kediri, Jogjakarta, Manado (Ins. Sulawesi) ș.a.

A g r i c u l t u r a. Aproximativ 10 % din suprafața țării este destinată terenurilor cultivate ceea ce înseamnă relativ puțin comparativ cu 64 % cât deține pădurea. Cu toate acestea prin specificul culturilor de la această latitudine, tradiția și specializarea în activitățile agricole proprii regiunii antrenează un număr important de brațe de muncă. Sectorul principal îl constituie producția vegetală. Agricultură indoneziană cuprinde două categorii principale de culturi: de subzistență și pentru comercializare. La rândul ei, agricultura de subzistență este de două tipuri : ladang (culturi cu caracter itinerant) și sawan (culturi de orez pe terenuri cu umiditate). Culturile de tip ladang se practică mai ales în insulele cu o populație rară (terenurile defrișate sunt cultivate un an sau doi și, apoi, sunt părăsite mai mulți ani pentru ca solurile să-și recapete fertilitatea (N. Caloianu, 1980).

Suprafața ocupată cu orez cuprinde jumătate din cea cultivată. În anul 1993 producția de orez a fost de 47.845.000 t pentru care Indonezia deține locul al 3-lea pe glob. Se remarcă de asemenea producția de porumb (6.513.000 t), a trestiei de zahăr (23.121.000 t, 1992), batatelor (2.172.000 t, locul al 2-lea mondial), soia, manioc, arahide. Cultura cerealelor cu predominarea orezului este răspândită în vestul insulei Sumatera, estul insulei Jawa, în insulele Sumbawa, Flores, Timor, Sulawesi.

Culturile ale căror produse sunt destinate exportului și anume cauciucul natural pentru care Indonezia ocupă locul al II-lea pe glob după Thailanda cu o producție de 1.258.000 t (1994), nucile de cocos cu o producție de 13.015.000 t (1992), locul 1 pe glob, copra - 1.135.000 t (1992), locul 2 pe glob, cafea, locul al 3-lea pe glob, trestie de zahăr (33,3 mil. tone, 1994), cacao, ceai care situează Indonezia între primele țări ale lumii în producția vegetală.

Cultura plantelor tehnice mai ales este răspândită în nord-vestul și sud-estul Sumaterei, estul și vestul Jawei, nord-estul insulei Sulawesi. Plantațiile de cafea, cacao, ceai, mirodenii pot fi întâlnite ocupând suprafețe importante în insulele Sulawesi, Timor, Flores, Jawa, Sumatera, sudul insulei Kalimantan. Dintre animale se cresc bovine 11.585.000 capete, (1994), bubaline (3.512.000 capete, 1994), porcine (6.872.000 capete, 1994), ovine, caprine. Și pescuitul joacă un rol foarte important obținându-se o cantitate de peste 2.521.000 t.

Căile de comunicație și transporturile. Având o largă expunere la mare acest fel de transport s-a dezvoltat permanent odată cu o seamă de unități portuare. În Indonezia sunt peste 300 porturi al căror trafic maritim a crescut continuu. Orașul - port Palembang situat în sud-estul Sumaterei, principal centru economic și comercial, are un trafic anual de peste 9,0 milioane tone. Prin el se exportă cauciuc, ulei de palmier, cafea, lemn, ceai. Alte porturi însemnate sunt Surabaya, Makasar, Pedang. În ceea ce privește căile ferate doar Jawa este străbătută de la est către vest de două linii magistrale în celelalte insule acestea sunt restrânse ca lungime sau lipsesc. Căile rutiere în schimb numără peste 95.000 km lungime și au

caracter fie de magistrale, fie de șosele regionale sau locale. De obicei însoțesc râurile sau țărmul.

Comerțul exterior. În anul 1986 reprezenta 31,4 milioane de dolari din care exportului îi revenea 21,2 miliarde dolari. Indonezia exportă petrol în proporție de 44,4 %, gaze naturale, produse din lemn, cauciuc natural, produse siderurgice, utilaj pentru construcții etc. Parteneri comerciali mai importanți sunt Japonia (40 % din export), S.U.A., Singapore, Coreea de Sud, Olanda, Germania, Arabia Saudită.

Diferențe regionale. Gradul de dotare cu materii prime de valorificare a acestora în cadrul unor ramuri și subramuri industriale de utilizare a spațiului agricol, a impus apariția unor diferențieri regionale care în cazul Indoneziei se suprapun unor insule sau arhipelaguri. În limitele acestora există și unele diferențieri regionale, introduse aproape exclusiv de valorile industriale ale unor centre cum sunt cele din Jawa.

Insula Jawa, este o regiune în care relieful vulcanic se impune în peisaj. Cele mai reprezentative conuri vulcanice sunt Papandayan (2622 m) și Merapi (3370 m) la care se adaugă regiuni muntoase dezvoltate pe structuri sedimentare. Vulcanii se înșiruie de la vest spre est. Sunt separați deseori de câmpii și de podișuri alcătuite fie din material vulcanic, fie sedimentar. O extindere mai mare o au câmpiile Jakartei și Surabayeii, în limitele cărora se practică cultura orezului și porumbului. Asociațiile vegetale frecvent întâlnite sunt pădurile tropicale cărora, în est li se alătură, fragmentar, savana. Se mai întâlnesc asociații de luncă pe râurile Solo, Chimanuk, iar pe litoral mangrove. Tipurile de soluri mai răspândite sunt : lateritele de păduri tropicale în vest, solurile lateritice montane, cele roșii de savană cu ierburi înalte și cele roșii de savană montană în est, apoi solurile aluviale și cele mlăștinoase.

Într-un cadru natural favorabil incluzând și productivitatea ridicată a solului care a permis extinderea culturilor cerealiere (orez), a plantelor tehnice (trestie de zahăr) ca și a subsolului prin resursele petroliere, regiunea a concentrat și un număr sporit de populație. Aceasta s-a datorat atracției pe care au exercitat-o valențele cadrului geografic în procesul migrației spre această regiune. Centrele industriale se întâlnesc mai ales pe latura litorală nordică multe din ele fiind porturi de primă mărime a țării : Jakarta, Sarabaya, Semarang. Dintre centrele situate în interior se detașează Bandung centru al industriei chimice, textile și alimentare Medan, Djambi centre ale industriei alimentare.

Principalul centru care antrenează activități economice pe mari spații este Jakarta (7.829.000 locuitori). Se detașează prin funcțiile sale industrială (îndeosebi

construcțiile navale), portuară prin portul Tanjung Priok, comercială, culturală, administrativă. În aceeași parte a insulei se mai găsesc centrele Bandung (peste 1,6 milioane locuitori) și Bogor centre reprezentative ale industriei chimice și care împreună cu Jakarta alcătuiesc o grupare urban-administrativă în Jawa de vest.

În cealaltă jumătate a insulei se găsesc alte câteva centre din care Surabaya (2,2 milioane locuitori), Surakarta, Tjepu, Wonokromo. Se remarcă prin funcțiile lor industrială (petrochimică, a construcțiilor navale, pielărie și încălțăminte), comercială, culturală. Atât Jakarta cât și Surabaya sunt centre polarizatoare de primă mărime.

Insula Sumatera prezintă două trepte majore ale reliefului : montană și de câmpie. Munții se desfășoară pe latura vestică aproximativ în apropierea litoralului. În nord-vest se disting munți cu o poziție relativ centrală, ce trec de 3000 m; Tongah și Alas (vf. Leuser 3381 m un con vulcanic) și Podișul Batak, situat la peste 2000 m în partea centrală a insulei munții sunt dispuși sub forma unui lanț presărat cu numeroși vulcani : Merapi (2891 m), Kabo (1938 m), Talang (1377 m). Spre nord-est munții sunt însoțiți de o câmpie mai lată în partea centrală. Câmpiile sunt principalele regiuni unde se practică cultura arborelui de cauciuc, în plantații și a unor plante alimentare. Câmpia estică este brăzdată de o bogată rețea hidrografică printre care râurile Kampar, Hari, Musi care au un curs meandrat, unele vărsându-se prin estuare. Spre Oceanul Indian apele sunt scurte, cu repezișuri și cascade. Se întâlnesc și lacuri, multe din ele cantonate în cratere vulcanice (Biwa). Insula are un climat ecuatorial, în care în nici-o lună nu cad mai puțin de 200 mm precipitații, iar amplitudinile termice nu depășesc 5° C. Floristic, insula aparține Regiunii Paleotropice și Subregiunii Malaeze. Apar frecvent arborele *Koompassia malaccensis*, *Dryobalarops aromatica*, *Ficus benjamina*, *Calamus paradoux* ș.a. Fauna se încadrează regiunii zoogeografice Indo-Malaeze și subregiunii Malaeze. Apar specii ca : tapirul asiatic (*Tapirus indicus*), siamangul (*Symphalangus syndactylus*), endemism hibotic, *Rinoceros sandaicus*, *Dicerorhinus sumatrensis* ș.a.

Având în vedere varietatea resurselor de subsoi ca și productivitatea sporită a terenului agricol Sumatera cunoaște o creștere economică având dezvoltate industria petrolieră, a cauciucului provenit din plantații, a cositorului. Se remarcă aria petrolieră Djambi-Palembang-Muraenim pe lângă alte centre izolate.

Câteva centre industriale, comerciale unele cu activități portuare se remarcă în mod deosebit : Medan (1.378.000 locuitori, 1980)^{s)}, Palembang (peste 787.000 locuitori), Padang. Altele sunt reprezentative pentru rafinarea petrolului (Dumai, Maju) sau carbonifere (Umbilin).

---

^{s)} Indonezia 1988, An official handbook

Orașul Palembang se numără printre centrele polarizatoare în regiunea sud-estică a insulei, având dezvoltată o industrie chimică, petrochimică (a îngrășămintelor, a cauciucului), industria textilă. S-a dezvoltat în ultimul timp industria materialelor de construcții (ciment, prefabricate) în orașul Padang, industria alimentară (Palembang). În activitatea de transport maritim se remarcă în mod deosebit porturile : Palembang, Belawan, Dumai.

Insula Kalimantan (partea ce aparține Indoneziei) are un țărm destul de festonat, cu numeroase golfuri și delte. În sud și est țărmul este însoțit de mangrove și construcții coraligene. În cadrul insulei se desfășoară axial sistemul muntos Kroker-Iran-Müller-Schwaner. Din culmea centrală se desprind alte două regiuni de munți cu altitudini medii sub 1900 m; spre sud-est Munții Meratus cu vârful Besar (1892 m) iar spre sud-vest munții Bovek-Kanuas și Kelingang, cei din urmă nedepășind 1800 m. Regiunea muntoasă este alcătuită din structuri aparținând erelor primară și secundară; acestea constituie axul (cristalin), acoperit pe ambii versanți de depozite terțiare și cuaternare. Câmpiile ocupă jumătate din suprafața insulei. Sunt fragmentate de o bogată rețea hidrografică. Apele au un debit bogat și niveluri ridicate tot anul, datorită, în primul rând, precipitațiilor bogate pe care le primesc (peste 3500 mm). În general, râurile, își au obârșiile în sistemul muntos central, îndreptându-se spre toate colțurile insulei. Unele și-au creat adevărate culoare printr-un intens proces de eroziune. Altele, între care Kahayan, înregistrează în profilul longitudinal praguri și cascade datorită litologiei variate și îndeosebi mișcărilor neotectonice. Predomină climatul ecuatorial cu amplitudini anuale de temperatură reduse. În aria muntoasă, ținând cont de altitudinile acesteia, se întâlnesc păduri cu frunze căzătoare, în rest dezvoltându-se păduri umede veșnic verzi. Mai apar, pe litoralul estic și sudic, asociații de mangrove, iar în sud-est, în câmpia râului Barito, savana. În regiunea muntoasă se găsesc soluri lateritice montane și de pajiște montană, iar în câmpii podzolite de păduri tropicale. Azonal se întâlnesc soluri aluviale fertile, pe care se practică unele culturi agricole, îndeosebi în vest, și soluri mlăștinoase.

Resursele de subsol, petrolul mai ales este concentrat în regiunea litorală sau în apropierea acesteia ceea ce a determinat dezvoltarea unor centre de extracție dar și de prelucrare cum sunt : Bunju, Balikpapan, Tarakan, Tandjung. Între acestea există conducte petroliere iar unele și-au dezvoltat infrastructura de porturi petroliere. Se mai exploatează cărbune, aur iar pe terenurile agricole, ce-i drept restrânse ca întindere, se practică cultura orezului sau există plantații ale arborilor de cauciuc. Dintre centrele cu importanță în viața economică a insulei pot fi amintite : Bandjermasin (peste 380.000 locuitori), Balikpapan, Samarinda, Pontianak (peste 300.000 locuitori), Kotabaru, Ketapang.

BRUNEI

- Brunei Darussalam -

Brunei (locuință a Păcii) situat în partea nordică a insulei Kalimantan, are o suprafață de 5765 km². Se învecinează cu Malaysia și Marea Chinei de Sud.

Cadrul natural

Cea mai mare parte din suprafața țării o reprezintă câmpia litorală. Ea se continuă spre sud cu munți și coline.

Clima se caracterizează prin temperaturi medii ridicate (26,7) și cantități sporite de precipitații (2540 mm media anuală). Vegetația este formată din păduri luxuriante ecuatoriale, cu esențe valoroase; apar soluri lateritice.

Populația și orașele

Numărul locuitorilor era de 283.000 din care 69 % malayezi, 18 % chinezi, 13 % alți indigeni. Densitatea medie este de 48,6 locuitori/kmp iar sporul natural de 2,45 ‰. Pe principalele sectoare, populația ocupată se grupa astfel : agricolă 1,3 %, industrie și alte sectoare 98,7 %.

Rețeaua de centre urbane este redusă (populația urbană 64 %), în cadrul ei prezentând importanță orașele : Bandar Seri Begawan (55.070 locuitori, 1985), centrul administrativ și Kuala Belait (40.000 locuitori).

Economia

În Brunei ca și în alte state indoneziene economia se bazează pe petrol și gaze naturale, principale resurse ale subsolului. Petrolul se extrage din structurile de la Seria, descoperite în anul 1929. Totuși foarte importante rezerve se găsesc și în zăcămintele submarine de la Ampa, puse în evidență prin exploatările ultimului deceniu. Producția de petrol depășește 1,2 milioane tone (1985), o parte redusă din acesta rafinându-se în Brunei. Printr-o conductă petrolul este expediat la rafinăria Lutong în Sarawak. Gazele naturale se extrag din zăcămintele de la Ampa. Se exportă gaze naturale lichefiate. Uzina din portul Lumut este specializată în această activitate industrială.

Din suprafața totală a țării terenurile cultivate ocupă 3,6 %. Se practică cultura orezului, alături de importante plantații de palmier, cauciuc.

Rețeaua de transport, formată din căi rutiere este concentrată în zona litorală, unde se găsesc și câteva porturi.

Brunei exportă îndeosebi petrol, gaze naturale și cauciuc și importă mașini și utilaje, produse alimentare.

FILIPINE

Acest arhipelag are o suprafață de 300.000 kmp și este încadrat de către Oceanul Pacific, Marea Chinei de Sud, Marea Sulawesi (M. Celebes).

Este compus din 7000 insule, înșiruite pe cca 1800 km lungime. Sunt două insule mari : Luzon (108.159 km²) și Mindanac (99.681 km²), celelalte (Negras, Mindoro, Cebu, Masbate etc.) având suprafețe mici. Republica Filipinelor este organizată din punct de vedere administrativ în regiuni (=regions), cuprinzând 67 provincii (=provinces).

Cadrul natural

În ansamblu, țărmurile sunt sinuoase, însoțite deseori de corali și mangrove. Relieful muntos (Sierra Madre, Cordiliera centrală) în multe cazuri vulcanic, înregistrează altitudini ce trec frecvent peste 2000 m. Sunt munți de vârstă terțiară, alcătuiți din roci vulcanice și sedimentare. Câmpiile în bună parte, însoțesc litoralul. În insulele Mindanao și Luzon, ele se dezvoltă tentacular spre interior. Astfel, în insula Luzon se găsesc câmpiile : centrală Ilagan Alcala și Dagupan, iar în Mindanao câmpia Agusan și câmpia Mindanao. Sunt câmpii joase, fertile, pe alocuri cu mlaștini și lacuri. Numărul mare al insulelor a dat naștere și la un număr mare de strâmtori (Tanion, Tablas, San Bernardino).

Insulele se găsesc în zona climatului ecuatorial și subecuatorial. Primesc o cantitate mare de precipitații, peste 2500 mm, iar temperaturile (medii anuale) trec de 20 C. Se găsesc în zona taifunurilor care apar frecvent în intervalul iulie-septembrie. Există două sezoane : unul uscat (iarna și primăvara) și altul ploios (vara și toamna). Cantitatea de precipitații căzute în sezonul uscat este de cca 700 mm, în timp ce în sezonul umed cad 1800 mm. În partea centrală, cantitatea de precipitații se reduce treptat, ploile cad de obicei primăvara, iar sezonul uscat este destul de redus.

Mari suprafețe cu păduri tropicale umede se întâlnesc în nord-estul insulei Luzon, în insula Samar, sudul insulei Negros și în insula Mindanao, de-a lungul văii Agusan. În regiunea centrală se găsesc păduri de pin (Cocha).

În condițiile climatului ecuatorial, procesele de laterizare, chiar și în zonele muntoase, sunt destul de accentuate. În afară de laterite mai apar soluri roșii de savană cu ierburi înalte, soluri aluviale.

Populația și așezările urbane

În anul 1994 populația Filipinelor a fost de 66.188.000 locuitori din care 99,7 % filipinezi, 0,2 % chinezi. Sporul natural destul de ridicat 2,55 ‰ explică și creșterile destul de importante ale populației (45,6 mil.loc. 1978 și 57,3 mil.loc. 1987). Densitatea medie de 220,6 loc./kmp cunoaște diferențieri de la o regiune la alta valorile depășind 400 loc./kmp. în insula Luzon. Densitatea scade sub medie în unele insule Palawan, Mindoro, Mindanao. Regiuni cu mari concentrări ale populației se găsesc în insula Luzon jumătatea vestică și sudică; avem în vedere existența în această parte a agriculturii intensive (orez, plante tehnice) sau a unor centre de extracție a minereurilor feroase, neferoase sau a aurului.

Structura pe vârste pune în evidență ponderea grupelor de 15-59 ani (56,2 %) și sub 15 ani (39,0 %). În ceea ce privește populația ocupată se remarcă faptul că 48,7 % este cuprinsă în activitățile agricole iar 51,3 % în industrie și celelalte sectoare ale economiei.

Populația urbană este de 43,0 % (1991) mare parte din aceasta alcătuind aglomerarea urbană Manila cu peste 9,8 milioane locuitori, orașul Manila având 1,7 milioane locuitori (1992).

Câteva centre au peste 200.000 locuitori : Davao (insula Mindanao- 850.000 loc.), Cebu (610.000, grupa insulelor centrale), Iloilo (ins. Panay, 310.000 loc.), Zamboanga (422.000 loc., ins. Mindanao).

Economia

Până în anul 1946 când Filipinele își proclamă independența, economia țării a cunoscut o dezvoltare limitată fiind orientată fie spre industria extractivă fie spre activități legate de cultura unor plante tropicale (trestie de zahăr, cânepă, cafea). Ponderea actuală a industriei în produsul intern brut se ridică la circa $\frac{1}{3}$ comparativ cu agricultura ($\frac{1}{4}$). Altor sectoare inclusiv al serviciilor le revine 47,6 %.

Industria energetică are în vedere mai ales resursele hidroenergetice, care împreună cu cele carbonifere și mai puțin petroliere dau o producție în centrale de 22,3 mld.kWh capacitatea acestora fiind de 6.462 MW. În ultimii ani s-au pus în valoare bogatele resurse geotermale, Filipinele ocupând locul I în lume sub acest aspect.

Producția de cărbune (huilă, lignit), se ridică la peste 1,4 milioane tone. Zăcămintele de cărbune se găsesc îndeosebi în insulele centrale - provincia Cobu, sudul insulei Mindanao - centrul Malangas. Petrolul cu o producție redusă de circa 345.000 t se extrage din regiunea situată în sudul Manilei. Acesta împreună cu cantitatea importată se prelucrează în câteva centre din care unele porturi : Limay, Rosario, Bauan, Tobangao. Capacitatea rafinăriilor depășește 14,2 milioane tone.

Metalurgia feroasă și neferoasă s-a dezvoltat pe seama unor importante minereuri de fier, pirite, concentrate de cupru, zinc, crom, mangan, aur, argint, platină, sulf, sare. Minereurile de fier se exploatează în centre situate în sudul insulei Luzon, insula Mindanao, insula Mindoro. Principalele centre sunt : Surigao, Larap. Zăcămintele de crom se găsesc în insulele Luzon (centrul Masinloc) și Palawan; cele de cupru în insulele Luzon, Samar, Mindanao, Negros, Panay, Rapa Rapa.

Principalul centru siderurgic Iligan se află în sudul insulei Mindanao în apropierea zăcămintelor de cărbune, fier și mangan. Orașul Manila este și un important centru al industriei metalurgiei neferoase.

Industria construcțiilor de mașini. Câteva subramuri se remarcă în acest domeniu industrial și anume : producția navelor comerciale, a materialului rulant, a montajului de autovehicule, a echipamentului electric și electrotehnic.

Centrele care concentrează această ramură industrială sunt : Manila, Cebu, Limay, Cagayan, Davao, Zamboanga.

Industria chimică include industria petrochimică, industria cauciucului, industria îngrășămintelor azotoase și fosfatice, a maselor plastice. Principalele centre ale acestei ramuri industriale sunt : Manila, Batangas, Zamboanga, Cebu, Limay ș.a.

S-au dezvoltat îndeosebi în ultimul deceniu *industria alimentară* (ulei de palmier, zahăr etc.), *a lemnului* (cherestele, hârtiei, cartoanelor, mobilei), *textilă*, *a materialelor de construcție* (ciment, var) având ca centru Manila, Cebu, Davao.

A g r i c u l t u r a. Condițiile naturale favorabile asociate unor preocupări ameliorative incluzând irigații, terasări, desecări, folosirea îngrășămintelor au impus pe de o parte extinderea culturilor tradiționale (orez, grâu, porumb) iar pe de alta mărirea producției la culturile care oferă produse pentru export : cocos, din care se obține coprah, trestia de zahăr, bananele, portocale, lămâi, cafea, cacao.

În ceea ce privește producțiile se remarcă îndeosebi cea de orez (9.500.000 t, 1993), de porumb (4.751.000 t, 1991), trestie de zahăr (peste 2 mil. tone). La copra Filipinele ocupă primul loc pe glob cu 1.670.000 t. Principalele regiuni de cultură se găsesc în insulele Luzon, Panay, Leyte, Cebu, Masbate, Bohol. Plantațiile de cocos se găsesc îndeosebi în insulele Luzon, Mindanao, Visayas. Se cultivă de asemenea cânepă (cânepa de Manilla), bumbacul.

Creșterea animalelor în principal a bovinelor (1.825.000 capete, 1994) și bubalinelor (2.630.000 capete, 1994) reprezintă un sector important al agriculturii. Se cresc încă porcine, ovine (8.227,000 capete, 1994), caprine, cabaline. O importanță deosebită o are pescuitul care în anul 1987 a cunoscut o producție de 1,9 milioane tone.

T r a n s p o r t u r i l e. Se impun îndeosebi prin cele maritime remarcându-se în acest sens porturile Manila, Bataan, Batangas, Davae (specializat în transportul minereurilor), Iloile specializat în transportul zahărului.

Căile rutiere însumează peste 99.000 km lungime iar cele feroviare peste 1000 km.

C o m e r ț u l e x t e r i o r a reprezentat în 1986 peste 10 miliarde dolari din care 4,8 miliarde exportul și 5,3 miliarde importul. Filipinele exportă ulei de palmier (7,5 %), echipament electric (6,8 %), confecții și tricotate (5,7 %), zahăr (40 %), produse chimice, pește, lemn și cherestea, banane.

Importă petrol (24,1 %), produse chimice (11,8 %), cereale (5,8 %), echipament electric (4,8 %), produse siderurgice (2,7 %), produse textile, produse lactate. Principalii parteneri de schimb sunt : S.U.A., Japonia, R.F.G., Hong Kong, Olanda, Marea Britanie.

Diferențieri regionale

Având în vedere potențialul economic al diferitelor insule în conexiune cu valențele cadrului natural au putut fi distinse următoarele regiuni :

Insula Luzon deține oțarea unor importante resurse de subsol (mangan, cupru, fier, aur, crom) a unor suprafețe care se pretează la cultura cerealelor (orez, porumb).

Aglomerarea urbană Metro-Manila cu circa 10 milioane locuitori alcătuită din centrele Manila, Quezon, City, Pasay, Caloocan are o influență deosebită asupra economiei regiunii în care se află polarizând o seamă de activități pe care le și influențează.

Manila, important oraș și centru portuar, are funcții comerciale, financiare, administrative cu influențe în structura agricolă a împrejurimilor.

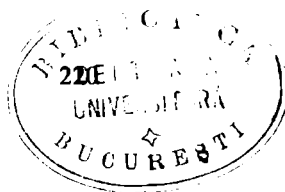
Insulele din partea centrală a Filipinelor se înscriu prin activități agricole predominante fiind cultura orezului, porumbului, palmierului de cocos, a trestiei de zahăr. Dintre centre se remarcă Cebu cu peste 600.000 locuitori și Iloilo cu peste 300.000 locuitori.

Insula Mindanao este o altă importantă regiune agricolă cu întinse plantații de cocos, cauciuc etc. Două orașe sunt mai importante : Davao, peste 800.000 locuitori și Zamboanga, peste 400.000 locuitori în care s-au dezvoltat ramuri ale economiei, cum sunt alimentară și textilă, în acest sens se remarcă orașul Iligan.

BIBLIOGRAFIE

- ALLIX T.P. SOPPELSA T. (1981), *Images de la Terre et des Hommes*, Paris (Belin).
- BEAUJEU-GARNIER t. et. al. (1981), *Images économique du monde*, Paris.
- BIROT P. (1970), *Les régions naturelles du globe*, Paris.
- BIRAS ANDREË (sous la direction) (1987), *Géographie*, Paris.
- CALOIANU N., GÂRBACEA V., MARIN I., RĂDULESCU I. (1980), *Geografia continentelor: Asia, Australia, Antarctica, Oceania*, Editura didactică și Pedagogică, București.
- COTEȚ P. (1967), *Europa și Asia, Geografia fizică*.
- CUCU V. (1981), *Geografia populației și așezărilor umane*, București.
- EYRE S.R. (1971) edited. *World vegetation types, Geographical readings*, Macmillan, Bristol.
- GUY DI MEO, JEAN CLAUDE HOUTMANN (1974) - *L'amenagement récent de grands ports Japonais*, Annales de Géographie, nr. 455.
- HARM T. DE BLIJ, PETER O. MULLER (1988), *Geography - regions and concepts*. New York, Brisbane, Toronto.
- JACQUELINE BUZGNEREL (1977) - *La naissance d'une économie moderne dans la Sultanat d'Oman*, Le Cahiers d'outre mer, nr. 119.
- JEAN DEMANGEOT (1987), *Les milieux "naturels" du globe*, Paris-Masson.
- JESSE H. WHEELER, JR. WALTER A. SCHROEDER (University of Missouri - Columbia) (1969), *Regional Geography of the World*, New York, Atlanta, London, Sydney.
- JEAN LOPEZ (1989), *Géographie A.B.C.D. (Paris), Collection dirigée par Patrick Isnard*.
- JACQUES MARTIN, LUCIEN PERNET (1985) (coordonateurs), *Géographie du temps présent*, Paris.
- KATIA CONRAD, MAURICE KRAFFT, ROLAND HAAS (1975), *Volcans et tremblements de Terre*, Paris.
- LUPEI NESTOR (1986), *Zestrea energetică a lumii*, București, Sinteze Lyceum.
- MARIN ION (1993), *Geografia lumii*, București.
- NEIL PUNNET, HULL PETER WEBBER, STEPHEN MURRAY (1989), *The Developing World*, England (Oxford).
- STONE W.G., SPENCER R., INCH., DAVID C.P. LEE (1975), *Géographie fondamentals*, London - Heinemann Educational Books.
- xxx (1985) Singapore, *Facts and pictures, Published by the Information Division Ministry of Communications and Information*.
- xxx (1991), *L'Etat du monde, Édition 1994, Annuaire économique et géopolitique mondial, Editions la découverte*, Paris.
- xxx (1988), *Beijing - ville, historique et culturelle; Chine - Aperçu général*, Editions en langues étrangères.
- xxx (1993), *Calendario Atlante de Agostini, Instituto Geografico de Agostini*, Novarra, Italia.

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

ISBN 973 - 575 -051 - 1

Lei 9000

C.T.C. 8

DATA RESTITUIRII

DATA RESTITUIRII

14 NOV. 2007	16. NOV. 2003	29. MAR. 2010
16. APR. 2009	19. NOV. 2003	
	2. DEC. 2003	14. OCT. 2011
<u>25. MAI. 2009</u>	5. DEC. 2003	2. NOV. 2010
	5. DEC. 2003	21. DEC. 2011
12. FEB. 2009		
	3. DEC. 2003	05. IUL. 2012
~~10. APR. 2009~~		
14. IUL. 2009	15. DEC. 2009	
	10. DEC. 2003	
14. NOV. 2009		
15. NOV. 2003	13. MAR. 2010	

BIB
UNIV

